

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2010–2011)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2011

Utgiftskapitler: 61, 400–491

Inntektskapitler: 3061, 3400–3490

Innhold

Del I			
Innledende del	9	Kap. 3413 Jordskiftedomstolene	59
1 Hovedinnledningen	11	Kap. 414 Forlikråd og andre domsutgifter	60
1.1 Regjeringens politiske utgangspunkt for Justisdepartementets ansvarsområde	11	<i>Programkategori 06.30 Kriminalomsorg</i>	61
1.2 Hovedmål for justissektoren	12	Kap. 430 Kriminalomsorgens sentrale forvaltning	76
1.3 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer	12	Kap. 3430 Kriminalomsorgens sentrale forvaltning	78
1.3.1 Politi og påtalemyndighet	12	Kap. 432 Kriminalomsorgens utdannings senter (KRUS)	79
1.3.2 Kriminalomsorgen	14	Kap. 3432 Kriminalomsorgens utdannings senter (KRUS)	79
1.3.3 Domstoler og konfliktråd	15	<i>Programkategori 06.40 Politi og påtalemyndighet</i>	80
1.3.4 Redningstjenesten, samfunnsikkerhet og beredskap	15	Kap. 440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten	105
1.3.5 Fornærmede og pårørende, volds og kriminalitetsofre	16	Kap. 3440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten	108
1.3.6 Rettssikkerhet og rettshjelp	17	Kap. 441 Oslo politidistrikt	109
1.3.7 Svalbard	18	Kap. 3441 Oslo politidistrikt	110
1.3.8 Beskyttelse og innvandring	18	Kap. 442 Politihøgskolen	111
1.4 En helhetlig utlendingsforvaltning	19	Kap. 3442 Politihøgskolen	112
1.5 Internasjonalt samarbeid	20	Kap. 445 Den høyere påtalemyndighet	112
1.6 Kriminalitets- og saksutvikling ...	21	Kap. 446 Den militære påtalemyndighet	113
1.7 Anmodningsvedtak	22	Kap. 448 Grensekommisæreren	113
1.7.1 Oversikt over anmodningsvedtak fra Stortingssesjonen 2008-2009 ...	22	<i>Programkategori 06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap</i>	115
1.7.2 Oversikt over anmodningsvedtak fra Stortingssesjonen 2009-2010 ...	22	Kap. 450 Sivile vernepliktige	134
1.8 Utgifter fordelt på kapitler	23	Kap. 3450 Sivile vernepliktige, driftsinntekter	135
1.9 Inntekter fordelt på kapitler	25	Kap. 451 Samfunnssikkerhet og beredskap	135
Del II		Kap. 3451 Samfunnssikkerhet og beredskap	136
Nærmere om budsjettforslaget	27	Kap. 452 Sentral krisehåndtering	137
2 Nærmere omtale av bevilgningsforslaget	29	Kap. 455 Redningstjenesten	138
Programområde 06 Justissektoren	29	Kap. 3455 Redningstjenesten	139
<i>Programkategori 06.10 Administrasjon</i>	29	Kap. 456 Direktoratet for nødkommunikasjon	139
Kap. 400 Justisdepartementet	39	Kap. 3456 Direktoratet for nødkommunikasjon	140
Kap. 3400 Justisdepartementet	41	<i>Programkategori 06.60 Andre virksomheter</i> ...	142
<i>Programkategori 06.20 Rettsvesen</i>	42	Kap. 460 Spesialenheten for politisaker	145
Kap. 61 Høyesterett	55	Kap. 461 Særskilte ulykkeskommisjoner ...	146
Kap. 3061 Høyesterett	56	Kap. 462 Tinglysing	146
Kap. 410 Tingrettene og lagmannsrettene ..	56	Kap. 3462 Tinglysing	147
Kap. 3410 Rettsgebyr	57	Kap. 5630 Aksjer i Norsk Eiendomsinformasjon as	147
Kap. 411 Domstoladministrasjonen	58		
Kap. 3411 Domstoladministrasjonen	58		
Kap. 413 Jordskiftedomstolene	59		

Kap. 466	Særskilte straffesaksutgifter m.m.	147	3.2	Politi- og lensmannsetaten	205
Kap. 467	Norsk Lovtidend	148	3.3	Samfunnssikkerhet og beredskap	205
Kap. 468	Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker	148	3.4	Svalbard	206
Kap. 469	Vergemålsordningen	149			
	<i>Programkategori 06.70 Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.</i>	150	4	Likestilling	207
Kap. 470	Fri rettshjelp	159	4.1	Rettferdsvederlagssaker	207
Kap. 3470	Fri rettshjelp	160	4.2	Erstatning i anledning straffeforfølgning	207
Kap. 471	Statens erstatningsansvar	160	4.3	Straffegjennomføring etter kjønn	208
Kap. 472	Voldsoffererstatning og rådgivning for kriminalitetsofre	162	4.4	Rekrutterings-/tilsettingspolitikken i politiet	209
Kap. 3472	Voldsoffererstatning og rådgivning for kriminalitetsofre	162	4.5	Tilrettelegging for enslige kvinner i asylmottak	209
Kap. 473	Statens sivilrettsforvaltning	163	4.6	Likestilling internt i Justisdepartementet	209
Kap. 3473	Statens sivilrettsforvaltning	163			
Kap. 474	Konfliktråd	164	5	Tekniske endringer i kontostrukturen og bruk av stikkordet kan overføres	211
Kap. 3474	Konfliktråd	164			
Kap. 475	Bobehandling	165			
	<i>Programkategori 06.80 Svalbardbudsjettet</i>	166	6	Anmodningsvedtak	213
	<i>Programkategori 06.90 Beskyttelse og innvandring</i>	168	6.1	Om oppfølging av anmodningsvedtak fra stortings sesjonen 2008-2009	213
Kap. 490	Utlendingsdirektoratet	192	6.2	Om oppfølging av anmodningsvedtak fra stortings sesjonen 2009-2010	213
Kap. 3490	Utlendingsdirektoratet	199			
Kap. 491	Utlendingsnemnda	200			
Kap. 3491	Utlendingsnemnda	202			
Del III			7	Bemanningsoversikt	215
Særlige tema		203			
3	Sektorovergrepene miljøvernpolitikk	205		Forslag til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2011, kapitlene 61, 400-491, 3061, 3400-3490	218
3.1	Lovarbeid	205			

Tabelloversikt

Tabell 1.1	Utvikling antall anmeldte lovbrudd 2003 – 2009	21	Tabell 2.19	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for fristsaker	95
Tabell 1.2	Saksbehandlingstid i politi og domstoler 2005 -2009	22	Tabell 2.20	Antall mottatte saker i Den rettsmedisinske kommisjon 2007, 2008 og 2009	144
Tabell 2.1	Mål for gjennomsnittlig saks avviklingstid	46	Tabell 2.21	Tilskudd til spesielle rettshjelps-tiltak i perioden 2007-2010.	154
Tabell 2.2	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i lagmannsrettene i måneder 2005–2009	47	Tabell 2.22	Utvikling i saksbehandlingstid i saker om voldsoffererstatning i årene 2005-2009. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, fra søknadstidspunktet og fra saken er klar til vedtak.	158
Tabell 2.3	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i tingrettene i måneder 2005–2009	48	Tabell 2.23	Utvikling i antall søknader om voldsoffererstatning og antall behandlede saker i årene 2005-2009	158
Tabell 2.4	Gjennomsnittlig alder for avsluttede saker i jordskifte-rettene og jordskifteover-rettene i år for perioden 2005–2009	48	Tabell 2.24	Sentrale prognoser til grunn for 2011-budsjettet	169
Tabell 2.5	Saker hvor det er benyttet rettsmekling 2006-2009	49	Tabell 2.25	Mål for programkategori 06.90 Beskyttelse og innvandring	170
Tabell 2.6	Antall varetektsinnsatte 2006-2010	63	Tabell 2.26	Tillatelser til familieinnvandring, første gang – viktigste land i 2009 og 2010	176
Tabell 2.7	Utvikling varetekt	66	Tabell 2.27	Overføringsflyktninger, uttak 2005-2010	178
Tabell 2.8	Fengselkapasitet og kapasitets-utnyttelse	67	Tabell 2.28	Asylsaksbehandling – utfall av realitetsbehandling i UDI, 2008, 2009, 2010	181
Tabell 2.9	Utvikling samfunnsstraff	68	Tabell 2.29	Nøkkeltall om mottak for asylsøkere per 31.12 2008, 2009, 2010 Første halvår	183
Tabell 2.10	Andel utenlandske innsatte av antall nyinnsettelse i fengsel	69	Tabell 2.30	Retur fra Norge 2008, 2009, 2010	186
Tabell 2.11	Utvikling i antall programmer og antall deltakere på programmer 2007-2009	72	Tabell 2.31	Tilbakevendte og gjeninn- vandrede i perioden 2004 til 2010	197
Tabell 2.12	Utvikling rømninger	74	Tabell 4.1	Innvilgelsesprosent fordelt på kjønn	207
Tabell 2.13	Uteksaminerte aspiranter Fengselsskolen	75	Tabell 4.2	Prosentvis fordeling av saker behandlet fordelt på kjønn/foretak	207
Tabell 2.14	Regnskap for Fretex elevator 2009	78	Tabell 4.3	Prosentvis fordeling av saksutfall fordelt på kjønn	208
Tabell 2.15	Hovedmål og delmål	82			
Tabell 2.16	Utvikling antall anmeldte lovbrudd 2003 – 2009	84			
Tabell 2.17	Statistikk inndragninger (fra Statens innkrevingsentral)	93			
Tabell 2.18	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid og oppklaringsprosent for oppklarte forbrytelser i politi- og lensmannsetaten	95			

Figuroversikt

Figur 1.1	Anmeldte lovbrudd etter lovbruddsgruppe 1993–2009	21	Figur 2.3	Historisk oversikt over antall SAR- og luftambulanseoppdrag ...	127
Figur 2.1	Soningskø for ubetinget fengselsstraff	66	Figur 2.4	Asylsøkere per capita – utvalgte europeiske land – 2009	171
Figur 2.2	Antall skader som er forårsaket av fyrverkeri de siste ni nyttårsfeiringene	125	Figur 2.5	Antall asylsøkere, herav enslige mindreårige – 2005-2010	180
			Figur 2.6	Saker behandlet i UNE hvert halvår 2005-2010	201

Oversikt over bokser

Boks 2.1	Sivilforsvarsinnsatser i 2009	130	Boks 2.4	Enslige mindreårige asylsøkere ...	180
Boks 2.2	Stormøter, oppfølgingsteam og ungdomsstormøter	157	Boks 2.5	Mottak for asylsøkere	184
Boks 2.3	Overføringsflyktninger – hvem gjør hva	177	Boks 2.6	Tilbaketakelsesavtaler	186
			Boks 2.7	EFFEKT-programmet	189

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2010–2011)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2011

Utgiftskapitler: 61, 400–491

Inntektskapitler: 3061, 3400–3490

*Tilråding fra Justis- og politidepartementet av 17. september 2010,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

Del I
Innledning del

1 Hovedinnledningen

1.1 Regjeringens politiske utgangspunkt for Justisdepartementets ansvarsområde

Regjeringens politikk bygger på verdiene felleskap, verdiskapning og rettferdighet. Disse verdiene ligger til grunn for Regjeringens velferdspolitikker hvor også justispolitikken står sentralt. Justispolitikken bidrar til trygghet i samfunnet og det er spesielt viktig å redusere kriminaliteten, sørge for et rettssikkert samfunn og føre en helhetlig og konsekvent innvandrings- og flyktningpolitikk.

For å nå Regjeringens mål om å redusere kriminaliteten har det vært satset på kontinuitet og sammenheng i justispolitikken de siste årene. Resultatene av denne langsiktige satsingen viser seg nå i form av varige systemforbedringer og bedre betingelser for samhandling i straffesaks-kjeden. Dette har bidratt til gode kriminalpolitiske resultater, en mer effektiv saksgang og en tryggere beredskapsmessig situasjon. Budsjettet for 2011 viderefører en slik satsing. Opptaket til Politihøgskolen foreslås opprettholdt på et høyt nivå, noe som vil sikre at politi- og påtalemyndighet får politiutdannede som vil bidra til å forebygge bedre, reagere raskere og oppklare mer kriminalitet. I tillegg vil ansettelsen av flere polititjenestefolk gi en ytterligere økning av politikraften. For å sikre effektiv og målrettet bruk av politiets ressurser, vil Regjeringen i perioden 2010-2013 gjennomføre en bredt anlagt resultatreform i politiet.

Økt politikraft har ført til at Regjeringen foreslår å utvide kapasiteten i domstoler og kriminalomsorg. For å hindre at saksmengden bygger seg opp i domstolene foreslås bemanningen økt. I Bergen vil Gulating lagmannsrett etter planen stå klar i 2011. Straffegjennomføringskapasiteten har økt med om lag 800 plasser i perioden 2006-2010. I tillegg foreslår Regjeringen å utvide ordningen med elektronisk kontroll i 2011, bl.a. i Hordaland, samt opprette 8 nye soningsplasser ved Hustad fengsel.

Regjeringen vil styrke innsatsen mot voldtekt, og jobbe målrettet for å hindre vold i nære relasjoner, som spesielt rammer kvinner og barn. Som ledd i arbeidet mot grov utnyttelse av mennesker,

arbeides det med en handlingsplan for bekjempelse av menneskehandel.

Stortinget vedtok 11. mars 2010 ny vergemålslov. Innføring av ny vergemålsordning vil legge til rette for at interessene til mindreårige og voksne som ikke kan handle på egen hånd blir bedre ivaretatt, og at dette skjer med respekt for den enkelte persons verdighet og integritet. Regjeringen vil i 2011 etablere et prosjekt som skal forbedre ikrafttredelsen av den nye loven.

Etter valget i september 2009 overtok justisministeren hovedansvaret for innvandringsfeltet, noe som har lagt til rette for en bedre samhandling i utlendingsforvaltningen, særlig mellom politiet, Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda. Regjeringen er opptatt av økt effektivitet, bedre service og samtidig sikre god kvalitet i saksbehandlingen i utlendingsforvaltningen. EF-FEKT-programmet, et investeringsprogram for felles IKT-systemløsninger, støtter opp under dette arbeidet og foreslås videreført i 2011. Overføringen av innvandringsfeltet til Justisdepartementet har også gitt bedre mulighet til å se forvaltningsmessige og rettslige tiltak mer i sammenheng med kriminalpolitiske tiltak. Regjeringen vil at kriminelle utlendinger sendes raskt ut av landet. Det er avgjørende for innvandringspolitikens legitimitet at personer uten lovlig opphold returnerer til hjemlandet så raskt som mulig, helst frivillig, men om nødvendig med tvang. Innsatsen på returområdet er derfor høyt prioritert i 2011.

Trygghet innebærer også at samfunnet har gode beredskapsordninger, og det nye digitale radiosambandet til nød- og beredskapsstatene, Nødnett, er blitt et svært viktig bidrag for å sikre denne tryggheten. Noen politidistrikt har allerede tatt Nødnett i bruk og erfaringer med politiets operative bruk av nødnettet er svært positive. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med forslag til endelig beslutning om landsdekkende utbygging når kvalitetssikring og evaluering foreligger. Også den lokale sivile beredskapen er et viktig bidrag til samfunnets trygghet for å hindre at for eksempel branner og flommer gjør skade på materiell, liv og helse.

Årets budsjettforslag under Justisdepartementets ansvarsområde bidrar på en helhetlig og langsiktig måte til å sikre samfunnets verdier.

1.2 Hovedmål for justissektoren

De grunnleggende verdiene på Justisdepartementets ansvarsområde er konkretisert gjennom følgende hovedmål:

1. Redusert kriminalitet.
2. Økt trygghet og samfunnssikkerhet.
3. Helhetlig og konsekvent innvandrings- og flyktningpolitikk.
4. Helhetlig og konsistent politikk for polarområdene.
5. God konfliktløsning.
6. En mer effektiv justissektor.
7. God rettssikkerhet for individer og grupper.
8. Gode og tilgjengelige rettslige rammevilkår for innbyggerne, næringslivet og det offentlige.

Hvert hovedmål er utdypet med et sett av delmål og er gjengitt under kategoriomtalen.

1.3 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

Regjeringen har i løpet av perioden 2006-2010 styrket både politiet, kriminalomsorgen, domstolene og konfliktrådene. Opprettelsen av om lag 800 nye soningsplasser har bidratt til at soningskøen nærmest er avviklet, og økt satsing på politiet, bl.a. gjennom høye opptak ved Politihøgskolen, bidrar til mer synlig politi og økt politikraft. Regjeringen har satt i gang flere tiltak for at ofre for alvorlig kriminalitet, særlig voldskriminalitet, skal få den hjelpen de trenger. Regjeringens forslag til ny straffelov som ble vedtatt av Stortinget våren 2009, innehar krav mot straffeskjerpelser for voldslovbrudd og seksuelle overgrep. Også redningstjenesten og samfunnssikkerhet og beredskap er styrket.

1.3.1 Politi og påtalemyndighet

Regjeringen fortsetter sitt arbeid for å skape mer trygghet og mindre kriminalitet. I 2011 foreslås det å øke bevilgningene til politi og påtalemyndigheten med 546,8 mill. kroner. Av dette er 378,8 mill. kroner kompensasjon for lønns- og prisstigning. Bevilgningen er også nedjustert som følge av at det er overført enkelte oppgaver til bl.a. kriminalomsorgen og Barne-, likestillings- og inklu-

deringsdepartementet. I tillegg er det foretatt noen tekniske justeringer.

Det er et overordnet mål for Regjeringen å sikre at etaten har tilstrekkelig bemanning og kompetanse for de oppgaver som skal utføres. Dette sikrer et nært og sterkt politi. Politidirektoratet la i 2008 fram rapporten «Politiet mot 2020 – Bemannings- og kompetansebehov i politiet». Politidirektoratet og politiets organisasjoner var enige om å anbefale at politibemanningen skulle økes med 2 700 polititjenestemenn og 1 000 sivile stillinger fram mot 2020 for å nå målsettingen om to polititjenestemenn per 1 000 innbyggere innen 2020. Regjeringen følger også i budsjettforslaget for 2011 anbefalingen i rapporten og foreslår å øke bevilgningene til Politihøgskolen med 51,9 mill. kroner i forhold til 2010 for å kunne videreføre studentopptaket til Politihøgskolen på 720 studenter også i 2011. For å legge til rette for at politihøgskolestudentene som blir ferdig utdannet sommeren 2011 skal kunne tilbys jobb i etaten, foreslår Regjeringen å øke bevilgningene til politiet med 45,7 mill. kroner. Dette muliggjør tilsetting av 108 årsverk, henholdsvis 86 årsverk under kap. 440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten og 22 årsverk under kap. 441 Oslo politidistrikt. Av dette skal det under kap. 440 opprettes:

- 10 årsverk til styrking av bekjempelsen av økonomisk kriminalitet.
- 4 årsverk til Kripos til voldtektsgruppen. Gruppen er etter dette tilført 12 årsverk.

Selv om det foreslås økt bevilgning slik at studentene som går ut fra Politihøgskolen skal få arbeid i etaten, vil ikke dette medføre at alle studentene blir tilbudt jobb med en gang de er ferdig utdannet. Det vil erfaringsvis ta noe tid før det blir ledig begynnerstillinger. Det vil også være nødvendig å søke ledige stillinger over hele landet, slik nyutdannede med annen utdanningsbakgrunn ofte må gjøre. Beregninger over hvor mange som går av med pensjon eller slutter av andre årsaker bygger på statistikk over alder og erfaringstall. Dersom avgangen blir lavere enn beregnet, kan det føre til at det tar noe lenger tid før alle studentene har fått jobb i etaten.

For å styrke arbeidet mot mobil og organisert kriminalitet foreslås det å opprette et statsadvokatembete ved Det nasjonale statsadvokatembete for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet.

I tillegg foreslås bevilgningen til Spesialenheten for politisaker økt med 1,3 mill. kroner til tre årsverk, jf. programkategori 06.60.

Bevilgningene til politiet er videre foreslått økt med 80 mill. kroner til dekning av helårsvirkningen av å ansette politihøgskolestudenter som ble ferdig utdannet sommeren 2010.

Som følge av stadig større utfordringer når det gjelder omfang og kompleksitet på oppdragene til Politiets sikkerhetstjeneste (PST), fikk PST i 2010 styrket bevilgningen med 20 mill. kroner for å kunne ivareta pålagte oppgaver, blant annet i forbindelse med arbeidet med kontraterror og livvaktjenesten. Det er nødvendig å videreføre styrkingen også i 2011, og Regjeringen foreslår derfor å øke PSTs bevilgning med 20 mill. kroner.

Regjeringen ønsker at personer som ikke oppfyller vilkårene for opphold i landet skal kunne returneres raskt. Regjeringen foreslår å styrke arbeidet med tvangsmessig retur av personer uten lovlig opphold i Norge med 70 mill. kroner i 2011. I tillegg omfordeles midler som frigjøres på politibudsjettet som følge av nedgang i asyltilstrømmingen. Med Regjeringens budsjettforslag kan måltallet for tvangsmessige returer økes fra 3 700 i saldert budsjett 2010 til i overkant av 4 600 i 2011. For å ivareta plassbehovet for fengslede etter utlendingsloven og sikre en sikkerhetsmessig forsvarlig drift, foreslås bygningsmasse og installasjoner ved Politiets utlendingsinternat på Trandum oppgradert samtidig som nye plasser etableres.

Justisdepartementet vil i 2011 starte opp et forskningsprosjekt for å vurdere de samfunnsøkonomiske kostnader knyttet til vold i nære relasjoner.

Det planlegges i 2011 et kompetansehevende seminar for politiet, påtalemyndigheter, domstolene og advokater om barn som ofre for vold og seksuelle overgrep.

Justisdepartementet vil ta et initiativ for å vurdere nye samarbeidsformer for en god informasjonsdeling mellom næringsliv, politi og kontroll-etater for bekjempelse av kriminalitet.

Det tas sikte på å gjennomføre et nasjonalt seminar om menneskehandel i 2011 med målgruppe politi, påtalemyndighet, advokater og domstolene. Videre skal politiets kompetansegruppe gis et tydeligere mandat og politiinnsatsen skal evalueres.

Justisdepartementet vil i 2011 starte opp arbeidet med å etablere en nasjonal kunnskapsportal på internett med informasjon om radikalisering og voldelig ekstremisme. Nettportalen er tenkt å være et verktøy for offentlige myndigheter, pårørende og andre.

Det vises til nærmere omtale av ovennevnte saker under programkategori 06.40 Politi og påtalemyndighet.

Endringer og tiltak i perioden 2006-2010

I perioden 2006-2010 er bevilgningen til politibudsjettet økt med nærmere 3 mrd. kroner. Økningen har bl.a. gått til:

- Økt studentopptak fra 360 studenter i 2006 til rekordhøye 720 studenter i 2010. Samlet er det tatt opp 2 496 politihøgskolestudenter i perioden 2006-2010.
- Økt og utvidet bruk av DNA i etterforskningen. Politibudsjettet er styrket med 117,8 mill. kroner til DNA-reformen i perioden 2006-2010. Reformen innebærer flere stillinger og et opplegg for sentral finansiering av DNA-analyser, noe som frigjør ressurser i det enkelte politidistrikt.
- Generell styrking av politiets driftsbudsjett, herunder midler til ansettelse av nyutdannende politihøgskolestudenter og til mer enn 460 sivile stillinger, som har muliggjort å frigjøre ca. 280 polititjenestemenn til politioperativt arbeid. I tillegg er det iverksatt seniorpolitiske tiltak, styrking av Oslo politidistrikt for å øke politiets tilgjengelighet for publikum, tiltak for å øke innsatsen mot vold i nære relasjoner, bekjempelse av gjengkriminalitet mv.
- Ny særavtale om arbeidstidsbestemmelser i politiet fra 1. oktober 2009 representerer en ressursøkning på anslagsvis 230 årsverk.
- Styrking av politiets arbeid innenfor utlendingsfeltet for å håndtere økte asylankomster, uttransporteringer, behandling av oppholdssaker og etablering av et nasjonalt identitets- og dokumentasjonsenter (NID), lokale registreringsenheter og egen transportenhet. Budsjettet ble økt med om lag 55 mill. kroner i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2010 til flere uttransporteringer samt en og utvidelse av politiets lukkede utlendingsinternat på Trandum.
- Regjeringen har styrket innsatsen mot kriminalitet som begås av mobile kriminelle gjenger. Kripes, Utrykningspolitiet og Oslo politidistrikt er sentrale i denne innsatsen. Østfold politidistrikt ble styrket med 30 årsverk i 2010 i forbindelse med disponeringen av 150 mill. kroner til utlendingsområdet.
- Styrking av Økokrim til politiets oppfølging av straffbare forhold som er avdekket av Skatteetaten, herunder innføring av nytt hvitvaskingsverktøy samt en styrking på 33 årsverk.
- Generell styrking av Oslo politidistrikts innsats innen økonomisk kriminalitet ved opprettelse av tre etterforskningsteam. Etablering av flere politiposter – både mobile og stasjonære.

- Styrking av Politiets sikkerhetstjeneste til flere stillinger, økte investeringer og arbeidet med å forebygge terror og ivareta livvakttjenesten.
- Styrking av Den høyere påtalemyndighet f.o.m 2010, bl.a. som følge av Høyesteretts kjennelse om ankesiling.
- Etablering av barnehus i Oslo, Bergen, Hamar, Kristiansand, Trondheim, Tromsø og Stavanger.
- Som oppfølging av voldtekstutvalgets forslag (NOU 2008: 4 Fra ord til handling), er det i 2009 og 2010 etablert en ny voldtekstgruppe, med åtte etterforskere ved Kripos. For å intensivere innsatsen særlig mot internettrelaterte overgrep mot barn er det etablert en lett identifiserbar knapp – «rød knapp» – på nettsiden.
- Styrking av arbeidet med etterforskning og påtale i krigsforbrytelsessaker.
- Tilskudd til EUs grensekontrollbyrå Frontex og databasen Schengen Information System II (SIS II).
- Styrking av politiet i forbindelse med særskilte saker som NOKAS-saken i 2006, NATOs utenriksministermøte i Oslo i april 2007 og utdeling av Nobels fredspris i 2010.
- Styrking av Spesialenheten for politisaker for å sikre at kvaliteten på arbeidet opprettholdes og at saksbehandlingstiden holdes nede.

1.3.2 Kriminalomsorgen

Den største utfordringen i straffesystemet de siste årene har vært å avvikle soningskøen og bedre kvaliteten i straffegjennomføringen. Regjeringens tiltak for å avvikle soningskøen har virket. Fra 2006 frem til i dag har det blitt etablert nær 400 nye fengselsplasser, i tillegg til nytt Halden fengsel med 251 plasser. Kapasiteten er i tillegg økt gjennom innføring av prøveprosjekt med elektronisk kontroll tilsvarende 150 plasser, økt bruk av alternative straffereaksjoner og straffegjennomføringsformer og forsterket innsats for å øke antall soningsoverføringer til utlandet. I budsjettforslaget for 2011 foreslås det ytterligere å øke kapasiteten på straffegjennomføring med elektronisk kontroll samt å opprette åtte nye soningsplasser ved Hustad fengsel. I tillegg foreslår Regjeringen i 2011 å styrke vedlikeholdsarbeidet i fengslene med 30 mill. kroner over budsjettet til Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet.

Det er et stort behov for kvalifisert bemanning i fengslene, og Regjeringen legger i 2011 opp til et meget høyt aktivitetsnivå ved Fengselsskolen. Klasseopptaket foreslås økt med to klasser slik at det tas opp 200 aspiranter i 2011. Justisdeparte-

mentet samarbeider med Helse- og omsorgsdepartementet for å bedre behandlings- og rehabiliteringstiltakene for innsatte med rusproblemer. Hittil er det etablert 11 rusmestringsenheter, og Regjeringen foreslår å bevilge 5 mill. kroner i 2011 for å opprette ytterligere to enheter i fengslene i Tromsø og Skien.

Endringer og tiltak i perioden 2006-2010

I perioden 2006-2010 har bevilgningen knyttet til kriminalomsorgen økt med om lag 1,95 mrd. kroner. Økningen har bl.a. gått til:

- Etablering av nær 400 nye fengselsplasser og bygging av Halden fengsel med ytterligere 251 plasser.
- Innføring av prøveordning for soning med elektronisk kontroll tilsvarende 150 plasser.
- Tiltak for å øke varetektskapasiteten.
- Innføring av en tilbakeføringsgaranti for innsatte.
- Etablering av rusmestringsenheter og opprettelse av flere behandlingsplasser i institusjon (§ 12-soning). Det er også etablert et stifinnerprosjekt for kvinner med rusproblemer ved Bredtveit fengsel, forvarings- og sikringsanstalt. I tillegg har den økte bevilgningen under Helse- og omsorgsdepartementets budsjett til rusbehandling også kommet innsatte med rusproblemer til gode.
- Vedlikehold og oppgradering av fengselseiendommene.
- Økt sikkerhet ved Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt og ekstra vedlikehold ved Ullersmo fengsel mv.
- Økning i aspirantopptaket ved KRUS.
- Styrking av driftsbudsjettet for å sikre en fortsatt høy kapasitetsutnyttelse og samtidig ivareta arbeidsmiljø og trygghet til innsatte og ansatte.
- Økt tilskudd til frivillig virksomhet, herunder økt tilskudd til organisasjonen WayBack, Kirkens sosialtjeneste og Foreningen for Fangers Pårørende.
- Drift av forsterket tilbud til unge innsatte under 18 år i østlandsområdet og i Bergen.
- Avvikling av flermannsrom ved Åna fengsel.
- Styrking av friomsorgskontorene.
- Om lag 117 mill. kroner i økt bevilgning til Helse- og omsorgsdepartementet, Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet til etablering av utdannings- og bibliotektilbud i alle fengsler og bedre helsetilbud for innsatte.
- Nytt aktivitetsbygg ved Oslo fengsel for å gi alle innsatte et aktiviseringsstilbud.

1.3.3 Domstoler og konfliktråd

Hovedutfordringen for domstolene er å sikre innbyggerne god tilgang til domstolene og å sørge for rask og effektiv saksavvikling. Tilgjengelige, effektive domstoler med avgjørelser av høy kvalitet er vesentlig for den enkeltes rettsikkerhet. En effektiv ressursbruk i domstolene er viktig for å få til dette.

For 2011 foreslås bevilgningen knyttet til domstolene styrket med 76,2 mill. kroner. Statistikk viser at tingrettene i 2009 opplevde en betydelig økning i antall innkomne saker. Regjeringen er opptatt av at Domstoladministrasjonen skal arbeide for en langsiktig utvikling av domstolene. Til tross for positiv utvikling i saksbehandlingstidene har domstolene i de senere årene hatt en økning i saksinngangen, samtidig som det ser ut til at sakene blir mer arbeidskrevende. Saksstatistikken for 2009 viser at denne tendensen fortsetter, da tingrettene i 2009 hadde en betydelig økning i antall innkomne saker. For å unngå økte saksbehandlingstider, ble bevilgningene til domstolene økt med 15 mill. kroner i revidert nasjonalbudsjett for 2010.

Tallene fra domstolenes saksbehandlingsstatistikk for første halvår 2010 viser en fortsatt økning i sakstilfanget, samtidig som domstolene har viktige utfordringer innenfor arbeid med kompetanse og IKT. Regjeringen foreslår derfor å øke bevilgningen til domstolene med 40 mill. kroner i 2011. Økningen legger til rette for at domstolene skal kunne tilpasse bemanningen til en periode med økt saksinngang, samtidig som det satses på tiltak som bidrar til ytterligere effektiv saksbehandling og nedarbeiding av restanser. Satsingen på domstolene vil blant annet bidra til at domstolene kan videreføre arbeidet med kompetanseutvikling, utvikling av domstolenes IKT-løsninger og investeringer i nødvendig teknisk utstyr. I tillegg er det foreslått å bevilge 36,2 mill. kroner til husleie, drift og engangsinvesteringer til Gulating lagmannsrett.

Endringer og tiltak i perioden 2006-2010

Bevilgningen til domstolene og konfliktrådene er i perioden 2006-2010 økt med om lag 175 mill. kroner, bl.a. til følgende tiltak:

- Styrket bemanning i domstolene for å sikre fortsatt rask saksbehandling.
- Igangsetting av bygging av nye lokaler for Gulating lagmannsrett samt lokalprosjekter i forbindelse med sammenslåing av tingretter.

- Den nye tvisteloven trådte i kraft 1. januar 2008. I den forbindelse er bevilgningen styrket til forberedende tiltak, og i 2008 og 2009 er det satt av midler til investeringer i bl.a. videokonferanseutstyr.
- Styrking av jordskiftedomstolene.
- Bevilgningen til Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark har blitt styrket.
- Styrking i forbindelse med Høyesteretts kjennelser om ankesiling.
- Høyesterett er styrket med en ny høyesterettsdommerstilling.
- Styrking av konfliktrådene for økt bruk av stormøter, opprettelse av flere oppfølgingsteam og utprøving av ungdomsstormøter.

1.3.4 Redningstjenesten, samfunnsikkerhet og beredskap

Hovedutfordringen innenfor redningstjenesten, samfunnsikkerhet og beredskap er å sikre god beredskap gjennom forebyggende arbeid, samtidig som uønskede og alvorlige hendelser håndteres på en effektiv og god måte.

Risiko- og trusselbildet samfunnet står overfor er bredt og sammensatt. Arbeidet med samfunnsikkerhet skal ivareta befolkningens trygghet og sikre sentrale samfunnsfunksjoner og verdier.

Etter gjeldende fremdriftsplan vil første utbyggingssområde av Nødnett ferdigstilles våren 2011. Første utbyggingstrinn skal evalueres, og en eventuell landsdekkende utbygging skal kvalitetssikres eksternt. Bevilgningen til Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK) foreslås styrket med 24,1 mill. kroner i 2011 til drift av første utbyggingssområde av Nødnett.

Anskaffelsesprosessen for nye redningshelikoptre utgjør en viktig del av Regjeringens satsing for en kvalitativ forbedring av redningshelikoptertjenesten og tryggheten til befolkningen. Anskaffelsesprosessen er igangsatt, og den skal gjennomføres som en åpen prosess i samsvar med statens kvalitetssikringsregime for store investeringsprosjekter.

Redningshelikoptertjenestens utførelse av luftambulanseoppdrag er et supplement til den ordinære luftambulansetjenesten. Bruken av redningshelikoptrene til luftambulanseoppdrag øker stadig, selv om det i 2009 har vært en liten utfletting. I 2009 ble det fløyet ca. 850 ambulanseoppdrag og ca. 650 søke- og redningsoppdrag.

For å bedre samfunnets samlede beredskap mot tilsiktede og utilsiktede hendelser, er det av avgjørende betydning å styrke beredskapen og

håndteringsevnen i tråd med St.meld. nr. 22 (2007-2008) Samvirke og samordning. Regjeringen vil bl.a. satse på brannforebyggende arbeid samt bedre beredskap og håndteringsevne.

Endringer i perioden 2006-2010

Foruten bevilgningen til Nødnett, er bevilgningen til redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap i perioden 2006-2010 økt med om lag 340 mill. kroner til følgende tiltak:

- Styrking av redningshelikoptertjenesten, herunder opprettelse av ny redningshelikopterbase i Florø og etablering av døgnkontinuerlig tilstedevakt med lege ved alle seks basene.
- Økt bevilgning til økte vedlikeholdskostnader for dagens redningshelikoptre.
- Økning av bevilgningen til investeringsformål i Sivilforsvaret.
- Styrking av de frivillige organisasjonene i redningstjenesten gjennom bl.a. en dobling av tilskuddet fra Justisdepartementet. Videre har departementet tegnet en yrkesskadeforsikring for de frivillige i tillegg til at satsene for refusjon av utgifter har økt med 35 pst.
- Justisdepartementet og de frivillige organisasjonene opprettet Nasjonalt redningsfaglig råd, der sentrale aktører innen redningstjenesten deltar.
- Utbygging av nytt felles digitalt radiosamband for nød- og beredskapsstatene og opprettelse av Direktoratet for nødkommunikasjon.
- Deltakelse i arbeidet med sivil beredskap- og krisehåndtering i EU gjennom Handlingsprogrammet for sivil beredskap og Samordningsmekanismen for sivil krisehåndtering.
- Etablering av en sentral krisestøtteenhet.
- Prosessen for anskaffelse av nye redningshelikoptre er igangsatt og videreføres i 2011.
- Tilleggsbevilgning i forbindelse med skogbrannen i Froland sommeren 2008.
- Opprettelse av et utvalg i 2008 som har foretatt en gjennomgang av rasulykken i Ålesund.
- Regjeringen besluttet i 2009 å utvide ordningen med Redningsinnsats til sjøs (RITS) fra fire til syv brannvesen i kommuner langs kysten.

1.3.5 Fornærmede og pårørende, volds og kriminalitetsofre

Regjeringen er opptatt av å forebygge og bekjempe alle former for vold. Det er viktig å sikre ofre for vold nødvendig hjelp og beskyttelse samt styrke behandlingstilbudet til voldsutøvere. Ved å forebygge bedre, oppklare mer, reagere raskere

og rehabiliterer bedre, vil Regjeringen bidra til et tryggere og mer rettferdig samfunn. Voldelige handlingsmønstre kan endres, og behandling av overgriper kan ha en forebyggende effekt. Innen utgangen av 2010 vil det på landsbasis være etablert tolv hjelpe- og behandlingstilbud i regi av stiftelsen Alternativ til Vold (ATV). Det er besluttet at ansvaret for den statlige bevilgningen til ATV fra 2011 overføres til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

Arbeidet med å beskytte barn har høy prioritet, og tilbudet med barnehus ble tilgjengelig i alle helseregioner og således landsdekkende i 2008. I 2010 vil det i tillegg bli opprettet barnehus i Stavanger. Ålesund vil være neste by hvor det er aktuelt å etablere barnehus.

Samtidig har Justisdepartementet besluttet å oppnevne en arbeidsgruppe som skal gjennomgå regelverket for dommeravhør og observasjon av barn og psykisk utviklingshemmede i straffesaker.

Utvalget som la fram en utredning i januar 2008, NOU 2008: 4 Fra ord til handling, fremmet en rekke forslag for å styrke situasjonen for voldtakte ofre, herunder etablering av en ny landsdekkende spesialenhet i politiet med ansvar for seksualisert vold. Som følge av dette er det opprettet en fast voldtaktegruppe på Kripos. Kripos er styrket med åtte årsverk til dette arbeidet i 2009 og 2010. Det foreslås at gruppen styrkes med ytterligere fire årsverk i 2011.

En omfangsundersøkelse om vold i nære relasjoner og voldtakt startet opp i 2010. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) gjennomfører undersøkelsen på oppdrag fra Justisdepartementet.

Justisdepartementet planlegger å etablere en arbeidsgruppe som, innen medio 2011, skal foreslå modernisering av konfliktrådsloven og vurdere andre lovendringer som er egnet til å øke bruken av konfliktråd i straffesakskjeden.

Endringer og tiltak i perioden 2006-2010

Totalt er det i perioden 2006-2010 satt av om lag 97 mill. kroner til innsatsen for fornærmede, pårørende og volds- og kriminalitetsofre. Bevilgningen i perioden er bl.a. benyttet til følgende tiltak:

- Etablering av et landsdekkende tilbud med barnehus, senest opprettelsen av nytt barnehus i Stavanger i 2010.
- Endringer i voldsoffererstatningsloven med virkning fra 1. januar 2008 som bl.a. innebar liberalisering av anmeldelseskravet og at flere handlinger omfattes av loven.

- Styrking av voldsofrenes stilling gjennom økning av maksimumsbeløpet for utbetaling av voldsoffererstatning fra 20 G (grunnbeløpet i folketrygden) til 40 G med virkning fra 1. januar 2009.
- Økt støtte til Alternativ til Vold (ATV) som nå er et landsdekkende tilbud.
- Styrking av fornærmedes stilling og rettigheter i straffeprosessen. Fornærmede og etterlatte har bl.a. fått utvidet rett til informasjon og kontradiksjon gjennom hele straffesaksbehandlingen, utvidet rett til bistandsadvokat, bedre kontakt med politi og påtalemyndighet, utvidet rett til å være til stede i rettsmøter og flere rettigheter i forbindelse med gjenåpning av straffesaker.
- Ansvar for rådgivningskontorene for kriminalitetsofre (RKK) er overført fra politiet til Kontoret for voldsoffererstatning. Det er også opprettet flere rådgivningskontor i perioden. I tillegg er det etablert et prøveprosjekt med gratis støttetelefon for kriminalitetsofre.
- Utvalget som la fram en utredning i januar 2008 (NOU 2008: 4) Fra ord til handling, fremmet en rekke forslag for å styrke situasjonen for voldtektsofre, herunder etablering av en ny landsdekkende spesialenhet i politiet med ansvar for seksualisert vold. Som følge av dette er det opprettet en fast voldtektsgruppe på Kripos. Kripos er styrket med åtte årsverk til dette arbeidet i 2009 og 2010.
- Økt bruk av stormøter og tilrettelagte møter i konfliktrådet i voldssaker.

1.3.6 Rettssikkerhet og rettshjelp

Regjeringen la frem St.meld. nr. 26 (2008-2009) Om offentlig rettshjelp i 2009. Meldingen angir retningen for den offentlige rettshjelpspolitikken i årene fremover. Regjeringens målsetting er at fremtidens rettshjelpsordning skal bidra til raske og bedre rettshjelp til flere. En rask og effektiv avklaring av juridiske problemer vil bidra til at flere konflikter blir løst så tidlig som mulig, til beste både for den enkelte og for samfunnet. For det første ønsker Regjeringen å etablere en førstelinjetjeneste der alle, uavhengig av inntekt og formue, får tilgang til gratis førstegangskonsultasjon hos advokat eller rettshjelper. For det andre ønsker Regjeringen at flere skal kunne få rettshjelp etter den offentlige rettshjelpsordningen. Regjeringen vil følge opp meldingen og gjennomføre et pilotprosjekt for å prøve ut en førstelinjetje-

neste. Det legges opp til underveis- og hovedevaluering slik at en har grunnlag for å gi en anbefaling om en eventuell landsdekkende førstelinjetjeneste. Pilotprosjektet ble startet opp i 2010 og videreføres i 2011.

I NOU 2009: 12 Et ansvarlig politi påpeker Finstadutvalget bl.a. at Spesialenheten for politisaker er underdimensjonert. For å sikre rettferdig behandling av saker som gjelder spørsmål om en ansatt i politiet eller påtalemyndigheten har begått en straffbar handling i tjenesten, foreslår Regjeringen å styrke Spesialenheten for politisaker med tre etterforskerstillinger fra sommeren 2011.

Endringer og tiltak i perioden 2006-2010

Bevilgningen til tiltak innenfor rettssikkerhet og rettshjelp har i perioden 2006-2010 blitt styrket med om lag 80 mill. kroner, bl.a. til følgende tiltak:

- Igangsetting av pilotprosjekt med etablering av førstelinjetjeneste rettshjelp i to fylker.
- Inntektsgrensen for å motta rettshjelp er oppjustert fra 230 000 kroner til 246 000 kroner for enslige, og fra 345 000 kroner til 369 000 kroner for ektefeller og andre som lever sammen med felles økonomi. Tiltaket har medført at om lag 60 000 flere husstander (en økning på 10 pst.) har fått krav på rettshjelp i de sakstypene som har inntektsgrenser for rettshjelp.
- Bedring i rettshjelpstilbudet for utsatte grupper og lavterskeltilbudet for rettshjelpssøken- de. Det ble bl.a. innført rett til inntil fem timer rettshjelp i forbindelse med vurdering av anmeldelse i saker om menneskehandel og inntil tre timer gratis advokatbistand for voldtektsofre i forbindelse med vurdering av om voldtekten skal anmeldes.
- Økning av bevilgningen til Spesialenheten for politisaker for å få redusert saksbehandlingstiden.
- Tinglysingsprosjekt i forbindelse med arbeidet med å overføre tinglysing i fast eiendom fra domstolene til Statens kartverk.
- Skanning av pantebokarkivet.
- Økning av bevilgningen til Kommissjonen for gjenopptakelse av straffesaker som følge av et større sakstilfang enn forventet, samt flere omfattende saker. I tillegg er det bevilget midler til videreutvikling av et elektronisk saksbehandlingsverktøy.
- Statens sivilrettsforvaltning har fått økt sin bevilgning for å redusere saksavviklingstiden i saker om rettferdsvederlag.

1.3.7 Svalbard

Nordområdene er i Politisk plattform for flertallsregjeringen 2009-2013 utpekt som det viktigste strategiske satsingsområdet i utenrikspolitikken, og det er i den forbindelse utarbeidet en egen nordområdestrategi. Svalbard er en viktig del av nordområdene, og en fortsatt satsing på Svalbard vil bidra til å markere vår tilstedeværelse i nordområdene.

Regjeringen la våren 2009 frem en ny stortingsmelding om Svalbard, jf. St.meld. nr. 22 (2008-2009) Svalbard og Innst. S. nr. 336 (2008-2009). Meldingen gir en helhetlig gjennomgang og vurdering av norsk svalbardpolitikk sett opp mot målene, prioriteringene og virkemidlene som gjelder spesielt for Svalbard. Det legges opp til en fortsatt stabil og forutsigbar myndighetsutøvelse på øygruppen, og det legges til rette for et fortsatt robust samfunn i Longyearbyen. På denne bakgrunn ble Svalbardbudsjettet økt med 10 mill. kroner i 2010. Økningen gikk til Sysselmannens driftsbudsjett, til Longyearbyen lokalstyre for å møte utfordringer innen skole- og barnehagesektoren samt til utbedring av sysselmannboligen.

Regjeringen legger vekt på at det rettslige rammeverket for Svalbard skal være mest mulig likt fastlandet. Flere forhold, særlig det faktum at Longyearbyen utvikles i retning av tilsvarende lokalsamfunn på fastlandet gjør dette ønskelig. Spesielle forhold gjør at det likevel vil være behov for en særskilt vurdering av om og på hvilken måte lover gjøres gjeldende på Svalbard. Bl.a. må velferds- og rettighetslovgivning vurderes i lys av Svalbardtraktatens statuering av en lik rett til adgang og opphold på øygruppen for borgere av traktatparter. Longyearbyen skal heller ikke være et livsløpssamfunn eller ha et tjenestetilbud på nivå med fastlandskommuner.

Endringer og tiltak i perioden 2006-2010

Bevilgningen til tiltak på Svalbard har i perioden 2006-2010 blitt økt med 52 mill. kroner, bl.a. til følgende tiltak:

- I 2007 ble tilskuddet til Svalbard økt med 20 mill. kroner til etablering av en reservekraftløsning i Longyearbyen.
- Fra 2008 er det innført nytt skattessystem som tilsvarer en inntektsreduksjon og økt tilskudd til Svalbard på 14 mill. kroner.
- Rutinene for prisjustering av Svalbardbudsjettet er lagt om. Dette har bidratt til en styrking av tilskuddet på 5,5 mill. kroner i perioden.

- I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2009 ble det bevilget 1 mill. kroner for å utbedre sysselmannens bolig.
- Svalbardbudsjettet ble i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2009 også styrket med 1,4 mill. kroner for å videreføre feltinspektørtjenesten i 2009.
- Svalbardbudsjettet ble styrket med 10 mill. kroner i 2010 til henholdsvis Sysselmannens drifts- og transportbudsjett, rehabilitering av sysselmannsboligen, samt til Longyearbyen lokalstyre for å møte utfordringer innen skole- og barnehage sektoren.
- I tillegg kommer satsinger og tiltak på Svalbard på andre departementers budsjettområder.

1.3.8 Beskyttelse og innvandring

Regjeringens hovedmål for kategori 06.90 Beskyttelse og innvandring er en helhetlig og konsekvent innvandrings- og flyktningpolitikk og en effektiv justissektor. Regjeringen vil ha en balansert og kontrollert innvandring, og føre en rettferdig, rettssikker og konsekvent flyktning- og asylpolitikk som bygger på internasjonale konvensjoner og forpliktelser. Utlendingsforvaltningen skal være samordnet, effektiv og serviceorientert, og kunne håndtere store svingninger i antall søknader om opphold. Det er nødvendig med systematisk kunnskapsinnhenting som grunnlag for politikkutvikling og forvaltning.

For kommende år vil Regjeringen fremheve følgende hovedutfordringer på de delene av migrasjonsområdet som Justisdepartementet har ansvar for:

- Sikre at asylinstituttet fungerer etter hensikten, herunder at Norge mottar færre asylsøkere uten behov for beskyttelse.
- Sørge for at personer uten lovlig opphold raskt returnerer til hjemlandet eller land som har ansvar for å behandle asylsøknaden i henhold til Dublin II-forordningen.
- Videreutvikle teknologi, organisering og arbeidsmetoder i utlendingsforvaltningen, for å få til rask og korrekt behandling av utlendingssaker og en reduksjon i antall ubehandlede saker.
- Klarlegge identiteten til en større andel av utlendinger som søker seg til, kommer til eller oppholder seg i riket.

De viktigste satsingsområdene i 2011 er utvikling av effektive elektroniske saksbehandlingsverktøy og tjenester i hele utlendingsforvaltningen (EFFEKT-programmet, 192,6 mill. kroner), styr-

ket returarbeid (145,3 mill. kroner), innføring av EUs returdirektiv (20,5 mill. kroner) og nedarbeidning av antallet ubehandlede saker i UDI og UNE.

Endringer og tiltak i perioden 2006-2010

I perioden 2006-2010 er det bl.a. gjennomført følgende satsinger og tiltak:

- Styringsforholdene og samhandlingen mellom departement og direktorat er klargjort og forbedret, bl.a. som følge av granskningen av UDI i 2006.
- Saksbehandlingsskapiteten i UDI og UNE har økt betydelig, samtidig som det er lagt vekt på å sikre god kvalitet i saksbehandlingen. Siden 2007 har Regjeringen satset på innføring av elektronisk saksbehandling i utlendingsforvaltningen. Det er i perioden bevilget til sammen 169 mill. kroner til gjennomføringen av EFFEKT-programmet, som er et sentralt tiltak for å effektivisere utlendingsforvaltningen og bedre brukerservicen.
- Fra våren 2008 iverksatte Regjeringen en rekke innstramningstiltak for å redusere antall asylsøkere uten behov for beskyttelse, noe som har bidratt til at antall asylsøkere nesten er halvert fra første halvår 2009 til første halvår 2010.
- Ny utlendingslov ble vedtatt av Stortinget våren 2008, og trådte i kraft med virkning fra 1. januar 2010.
- Arbeidet med retur og reintegrering har blitt styrket betydelig de siste årene for å øke antall frivillige returer og uttransporteringer med tvang.
- Norge er kommet med i Yttergrensefondet, som skal styrke og forbedre kontrollen på de ytre Schengengrensene og det felles visumarbeidet.
- Kompensasjonen som gis til vertskommuner for asylmottak er de siste årene økt betydelig.
- Bevilgningen til enslige mindreårige asylsøkere har økt betydelig de siste årene for å kunne gi denne gruppen et tilpasset tilbud.
- I 2009 ble bevilgningen økt med 26,5 mill. kroner til opprettelse av en ny forsterket avdeling for asylsøkere i mottak med behov for tettere oppfølging pga. psykiske problemer m.m. Bemanningen ble også økt ved eksisterende forsterkede avdelinger.

1.4 En helhetlig utlendingsforvaltning

For å nå Regjeringens overordnede mål om en helhetlig og konsekvent innvandrings- og flyktingpolitikk er det avgjørende å sikre en samordnet, effektiv og serviceorientert utlendingsforvaltning. Arbeidsdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Justisdepartementet og Utenriksdepartementet har dette som felles mål. Regjeringen vil fortsette arbeidet med å videreutvikle utlendingsforvaltningen slik at den er robust, tilpasningsdyktig og kan håndtere skiftende utfordringer.

Nærmere om særlige utfordringer for utlendingsforvaltningen

Effektivisering og brukerorientering

Det er de siste årene gjennomført en rekke utredninger med sikte på å utvikle en mer samordnet, effektiv og serviceorientert utlendingsforvaltning. Det vurderes å overføre politiets oppgaver i forbindelse med behandling av søknader om oppholdstillatelser og statsborgersaker til Utlendingsdirektoratet (UDI). I tillegg vurderes det å gi noen av de store utenriksstasjonene utvidet vedtaksmyndighet. Dette vil kunne bidra til mer effektiv ressursbruk, bedre service overfor brukerne når det gjelder tilgang til korrekt informasjon og veiledning og kortere saksbehandlingstid.

Det er også igangsatt et arbeid for å vurdere hvordan den innledende asylsaksbehandlingen kan effektiviseres, herunder hvordan Politiets utlendingsenhet (PU) og UDIs oppgaver i asylsaker kan samordnes i større grad. Formålet er å få en mer effektiv håndtering av den innledende asylsaksbehandlingen og bedre utnyttelse av etatenes kjernekompetanse.

Utvikling og innføring av nye IKT-løsninger har i flere år vært et viktig satsingsområde innenfor utlendingsforvaltningen. Siden 2007 har dette arbeidet vært samlet og organisert i et eget program (EFFEKT-programmet), ledet av UDI og med deltakere fra utenriksstasjonene, Politidirektoratet, Utlendingsnemnda (UNE) og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). Det gjenstår fortsatt et betydelig investeringsbehov på dette området, jf. nærmere omtale under programkategori 06.90.

De høye asylsøkertallene i 2008 og 2009 har vært utfordrende å håndtere, både når det gjelder saksbehandlingsskapitet, bosetting og integrering av dem som får opphold og rask retur av dem som får endelig avslag. Dette har bidratt til en økning i antall ubehandlede saker hos UDI og

UNE. Regjeringen legger derfor opp til at antall ubehandlede saker skal reduseres både i UDI og UNE i 2011.

Identitet og dokumentasjonskontroll

Manglende dokumentasjon på identitet eller nasjonalitet blant asylsøkere er en av de største utfordringene på utlendingsfeltet i dag. I de senere årene har kun ca. 5 pst. hatt tilfredsstillende identitetspapirer ved registrering av sin asylsøknad. I 2010 var andelen første halvår økt til ca. 11 pst., noe som primært skyldes den midlertidige økningen i antallet søkere fra Balkan-landene som følge av utvidet visumfrihet. Også i andre saker enn asylsaker er det en stor utfordring at så få søkere kan dokumentere sin identitet, eksempelvis i saker om opphold og statsborgerskap.

Etableringen av det nasjonale identitets- og dokumentasjonssenteret (NID) fra høsten 2010 vil styrke arbeidet med å avklare identiteten til utlendinger som søker seg til eller oppholder seg i Norge. Senteret skal også sikre et bedre grunnlag for målrettet innsats mot kriminalitet. NID plasseres administrativt under Politiets utlendingsenhet, og vil arbeide for hele utlendingsforvaltningen.

Rask og god bosetting

Asylsøkere som har krav på beskyttelse skal få opphold i Norge. Som følge av de høye asylsøker-tallene til Norge de siste årene, er det nå et stort antall personer som skal bosettes. Den største utfordringen i tiden framover er å sikre rask og god bosetting av enslige under 18 år. Det iverksettes flere tiltak i 2011 for å sikre rask og god bosetting og integrering av flyktninger som får opphold i landet. Dette vil også bidra til å redusere statens utgifter til asylmottak og omsorgssentre. Se nærmere omtale under programkategori 11.05 Integrering og mangfold i Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets Prop. 1 S (2010-2011).

Retur

Regjeringen vektlegger en effektiv og rettssikker returpraksis. De som ikke får innvilget asyl eller opphold i Norge, plikter å forlate landet. De som ikke gjør det, skal uttransporteres av politiet. Rask retur av utlendinger med avslag på søknad om asyl har stor betydning for asylinstituttets legitimitet. Det har også en forebyggende effekt ved at færre søker asyl uten at det foreligger et beskyttelsesbehov. De høye asylsøker-tallene gjør at det

er et større antall personer som nå har fått, eller vil få, endelig avslag på sin søknad, og som dermed er pliktig til å forlate landet. Regjeringen har derfor styrket og videreutviklet innsatsen og styringen av returarbeidet i 2010. Bl.a. ble bevilgningen til dette formålet økt med ca. 90 mill. kroner og måltallet for antall returer økt fra 4 900 til 5 900 i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2010.

Tiltak og budsjettmessige prioriteringer på utlendingsfeltet i 2011

I budsjettforslaget for 2011 foreslår Regjeringen bl.a. å:

- bevilge 192,6 mill. kroner til videreføring av satsingen på nye elektroniske løsninger for hele utlendingsforvaltningen (EFFEKT-programmet)
- styrke arbeidet med utsendelse av personer uten lovlig opphold i Norge. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen knyttet til retur med ca. 145 mill. kroner, og å øke måltallet for antall returer av personer uten lovlig opphold fra 4 900 i saldert budsjett 2010 til i overkant av 6 300 personer i 2011
- bevilge 20,5 mill. kroner til innføring av returdirektivet, som forventes å medføre flere utvisningssaker
- prioritere å redusere antall ubehandlede saker i UDI og UNE
- øke bevilgningen til tiltak for bosetting og kvalifisering på til sammen 80 mill. kroner, jf. nærmere omtale under programkategori 11.05 Integrering og mangfold i Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets Prop. 1 S (2010-2011)
- øke bevilgningen til utenriksstasjonene med 10 mill. kroner til opptak av biometriske kjennetegn ved visumsøknader, jf. Norges Schengenforpliktelser og nærmere omtale i Utenriksdepartementets Prop. 1 S (2010–2011).

1.5 Internasjonalt samarbeid

I en stadig mer globalisert verden, hvor det som skjer i Norge i stigende grad er avhengig av hva som skjer ellers i verden, blir det stadig viktigere å samarbeide internasjonalt. Dette gjelder ikke minst innenfor Justisdepartementets ansvarsområder, både når det gjelder kriminalitetsforebygging, etterforskning og irettføring av grensekryssende kriminalitet, innvandringsspørsmål og rednings- og beredskapsarbeid. Også når det gjel-

der straffegjennomføring har det vært et økende internasjonalt samarbeid, ikke minst for å øke andelen av utenlandske innsatte som overføres til soning i hjemlandet. Justisdepartementet er derfor aktive samarbeidspartnere på den internasjonale arena, både innenfor FN, NATO, Europarådet, overfor EU og i nordisk sammenheng.

EU har et stadig tettere samarbeid på justis- og innenriksfeltet. Norge er tilknyttet deler av dette samarbeidet gjennom vår tilkynningsavtale til Schengen- og Dublinregelverket, i tillegg til at vi har inngått en del andre bilaterale avtaler med EU. Norge framstår i dag som en solid og velfungerende samarbeidspartner for EU på feltet. For Regjeringen er det viktig å fortsette å følge med på utviklingen i EU, delta aktivt i de fora vi blir invitert til, samt ha en løpende vurdering av en eventuell utvidelse av samarbeidet. I 2011 vil Regjeringen særlig arbeide for å få en tilslutningsavtale til EUs rammebeslutning om soningsoverføring. Som det framgår av St.meld. nr. 9 (2009-2010) om norsk flyktnings- og migrasjonspolitikk i et europeisk perspektiv, vil Regjeringen også prioritere samarbeidet på migrasjonsområdet. I 2011 vil det arbeides for en norsk tilknytning til det europeiske støttekontoret på asylfeltet (EASO).

Europarådet og FN er viktige arenaer for Justisdepartementet. Her deltar vi aktivt i utarbeidelse av nye konvensjoner innenfor departementets ansvarsområder og i gjennomføring av eksisterende konvensjoner. Justisdepartementet legger også stor vekt på å ha et godt operativt samarbeid med utenlandske myndigheter.

Videre er det viktig å legge til rette for en god utvikling på justis- og politisiden i andre stater. Departementet vil derfor fortsatt gi bistand til politioperasjoner i andre land, bl.a. i regi av FN og EU, men også gjennom en fortsettelse av styrkebrønnprosjektene. I tillegg vil man søke å benytte de nye EØS-finansieringsordningene til å styrke justis- og innenriksforvaltningen hos mottakerlandene.

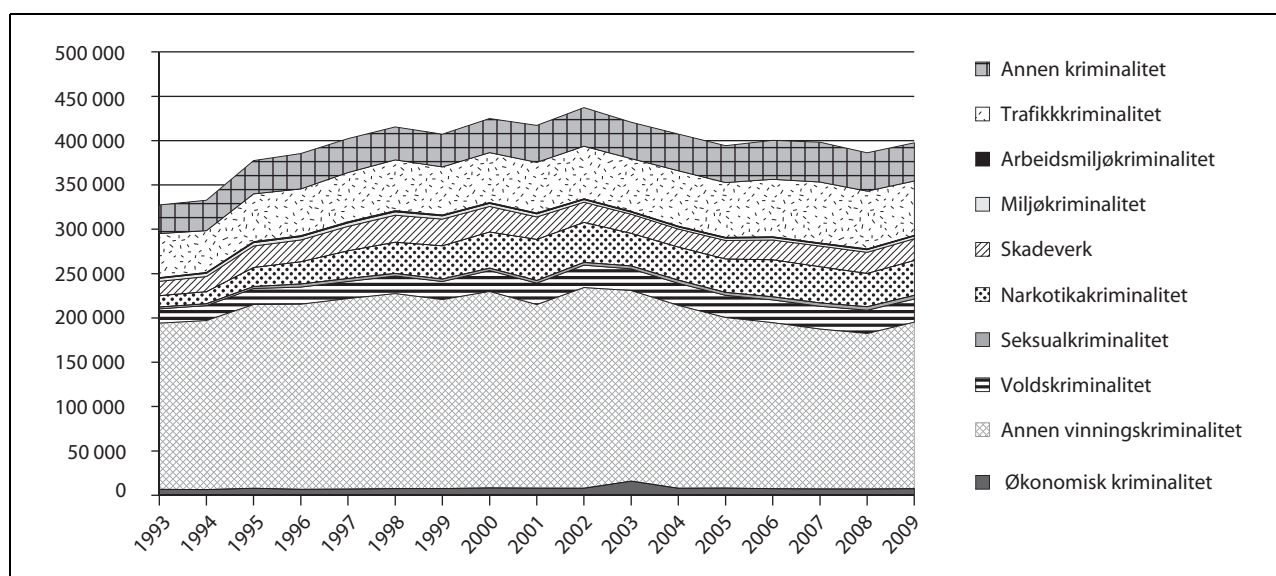
1.6 Kriminalitets- og saksutvikling

Nedenfor følger oversikt over kriminalitetsutvikling og saksutvikling i politiet og domstolene. For nærmere omtale av kriminalitetsutvikling og saksutvikling under Justisdepartementets ansvarsområde, vises det til omtale under programkategoriene.

Tabell 1.1 Utvikling antall anmeldte lovbrudd 2003 – 2009

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Anmeldte forbrytelser	304 000	288 000	276 000	277 000	271 700	264 000	277 000
Anmeldte forseelser	117 000	120 000	119 000	123 000	126 500	122 000	121 000
Anmeldelser i alt	421 000	408 000	394 000	400 000	398 200	386 000	398 000

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 1.1 Anmeldte lovbrudd etter lovbruddsgruppe 1993–2009

Tabell 1.2 Saksbehandlingstid i politi og domstoler 2005 -2009

	Mål/frist	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.12. 2009
POLITI						
Oppklarte forbrytelser	120 dager	128	112	115	123	123
Voldssaker	90 dager	99	86	114	118	111
Mindreårig gjerningsperson	42 dager	52	41	29	31	31
DOMSTOLER						
Tingrettene						
Meddomsrettssaker	3 md.	3,2	2,9	2,7	2,6	2,5
Twistesaker	6 md.	7,0	6,6	6,1	5,2	4,9
Lagmannsrettene						
Anke over dom i tvistesaker	6 md.	9,8	8,6	8	6,8	6,0
Lagrettesaker	3 md.	5,2	6,2	4,9	5,2	5,2
Meddomsrettsaker						
Begrenset ankesaker	3 md.	4,5	3,7	3,3	3,7	3,8
Bevisankesaker	3 md.	5,3	5,6	5,3	5,2	5,5

Kilde: Politidirektoratet og Domstoladministrasjonen

1.7 Anmodningsvedtak¹

1.7.1 Oversikt over anmodningsvedtak fra Stortingssesjonen 2008-2009

- Vedtak nr. 425, 10.6.2008

1.7.2 Oversikt over anmodningsvedtak fra Stortingssesjonen 2009-2010

- Vedtak nr. 189, 4.3.2010
- Vedtak nr. 190, 4.3.2010
- Vedtak nr. 321, 8.6.2010

¹ Se del III for nærmere redegjørelse

1.8 Utgifter fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
Administrasjon					
400	Justisdepartementet	277 585	324 026	339 722	4,8
	<i>Sum kategori 06.10</i>	<i>277 585</i>	<i>324 026</i>	<i>339 722</i>	<i>4,8</i>
Rettsvesen					
61	Høyesterett	72 913	72 983	75 018	2,8
410	Tingrettene og lagmannsrettene	1 538 185	1 508 455	1 657 578	9,9
411	Domstoladministrasjonen	68 582	66 288	68 867	3,9
413	Jordskiftedomstolene	198 526	192 062	197 961	3,1
414	Forliksråd og andre domsutgifter	148 902	161 037	175 290	8,9
	<i>Sum kategori 06.20</i>	<i>2 027 108</i>	<i>2 000 825</i>	<i>2 174 714</i>	<i>8,7</i>
Kriminalomsorg					
430	Kriminalomsorgens sentrale forvaltning	3 285 026	3 373 603	3 491 403	3,5
432	Kriminalomsorgens utdannings-senter (KRUS)	191 452	161 837	168 202	3,9
	<i>Sum kategori 06.30</i>	<i>3 476 478</i>	<i>3 535 440</i>	<i>3 659 605</i>	<i>3,5</i>
Politi og påtalemyndighet					
440	Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten	9 024 394	9 271 746	9 659 621	4,2
441	Oslo politidistrikt	1 780 438	1 807 632	1 893 926	4,8
442	Politihøgskolen	347 849	397 673	462 886	16,4
445	Den høyere påtalemyndighet	126 407	127 227	134 250	5,5
446	Den militære påtalemyndighet	5 635	6 849	7 065	3,2
448	Grensekommisæreren	4 749	5 264	5 447	3,5
	<i>Sum kategori 06.40</i>	<i>11 289 472</i>	<i>11 616 391</i>	<i>12 163 195</i>	<i>4,7</i>
Redningstjenesten, samfunns-sikkerhet og beredskap					
450	Sivile vernepliktige	71 122	58 954	40 890	-30,6
451	Samfunnssikkerhet og beredskap	570 899	551 016	576 416	4,6
452	Sentral krisehåndtering	9 685	10 306	10 175	-1,3
455	Redningstjenesten	795 184	744 967	769 577	3,3
456	Direktoratet for nødkommunikasjon	287 530	388 903	525 570	35,1
	<i>Sum kategori 06.50</i>	<i>1 734 420</i>	<i>1 754 146</i>	<i>1 922 628</i>	<i>9,6</i>

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
Andre virksomheter					
460	Spesialenheten for politisaker	31 512	30 867	34 950	13,2
461	Særskilte ulykkeskommisjoner	76			
462	Tinglysing	189 811	182 771		-100,0
466	Særskilte straffesaksutgifter m.m.	806 161	827 597	886 567	7,1
467	Norsk Lovtidend	3 033	3 114	3 179	2,1
468	Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker	13 472	13 761	14 149	2,8
469	Vergemålsordningen			20 000	
	<i>Sum kategori 06.60</i>	<i>1 044 065</i>	<i>1 058 110</i>	<i>958 845</i>	<i>-9,4</i>
Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.					
470	Fri rettshjelp	613 777	643 080	669 146	4,1
471	Statens erstatningsansvar	101 392	136 028	119 624	-12,1
472	Voldsoffererstatning og rådgiving for kriminalitetsofre	192 002	199 035	205 451	3,2
473	Statens sivilrettsforvaltning	32 553	31 511	31 584	0,2
474	Konfliktråd	54 568	55 891	60 408	8,1
475	Bobehandling	70 064	68 133	79 645	16,9
	<i>Sum kategori 06.70</i>	<i>1 064 356</i>	<i>1 133 678</i>	<i>1 165 858</i>	<i>2,8</i>
Svalbardbudsjettet					
480	Svalbardbudsjettet	-297 841	112 977	91 086	-19,4
	<i>Sum kategori 06.80</i>	<i>-297 841</i>	<i>112 977</i>	<i>91 086</i>	<i>-19,4</i>
Beskyttelse og innvandring					
490	Utlendingsdirektoratet	3 601 103	4 574 643	3 755 840	-17,9
491	Utlendingsnemnda	224 920	246 104	261 219	6,1
	<i>Sum kategori 06.90</i>	<i>3 826 023</i>	<i>4 820 747</i>	<i>4 017 059</i>	<i>-16,7</i>
<i>Sum utgifter</i>		<i>24 441 666</i>	<i>26 356 340</i>	<i>26 492 712</i>	<i>0,5</i>

1.9 Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
Administrasjon					
3400	Justisdepartementet	10 251	1 084	1 118	3,1
	<i>Sum kategori 06.10</i>	<i>10 251</i>	<i>1 084</i>	<i>1 118</i>	<i>3,1</i>
Rettsvesen					
3061	Høyesterett	819			
3410	Rettsgebyr	194 742	158 739	167 239	5,4
3411	Domstoladministrasjonen	1 684			
3413	Jordskiftedomstolene	24 625	18 702	19 282	3,1
5630	Aksjer i Norsk Eiendoms- informasjon as	10 728			
	<i>Sum kategori 06.20</i>	<i>232 598</i>	<i>177 441</i>	<i>186 521</i>	<i>5,1</i>
Kriminalomsorg					
3430	Kriminalomsorgens sentrale forvalt- ning	185 399	74 563	89 000	19,4
3432	Kriminalomsorgens utdannings- senter (KRUS)	4 050	862	400	-53,6
	<i>Sum kategori 06.30</i>	<i>189 449</i>	<i>75 425</i>	<i>89 400</i>	<i>18,5</i>
Politi og påtalemyndighet					
3440	Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten	1 476 263	1 183 582	1 255 717	6,1
3441	Oslo politidistrikt	75 846	39 336	30 483	-22,5
3442	Politihøgskolen	39 537	20 398	21 030	3,1
3445	Den høyere påtalemyndighet	3 420			
3448	Grensekommisæren	59			
	<i>Sum kategori 06.40</i>	<i>1 595 125</i>	<i>1 243 316</i>	<i>1 307 230</i>	<i>5,1</i>
Redningstjenesten, samfunns- sikkerhet og beredskap					
3450	Sivile vernepliktige, driftsinntekter	34 379	21 808	14 733	-32,4
3451	Samfunnssikkerhet og beredskap	160 842	146 773	154 123	5,0
3455	Redningstjenesten	24 371	20 412	21 045	3,1
3456	Direktoratet for nødkommunikasjon	19 205	28 246	25 340	-10,3
	<i>Sum kategori 06.50</i>	<i>238 797</i>	<i>217 239</i>	<i>215 241</i>	<i>-0,9</i>
Andre virksomheter					
3460	Spesialenheten for politisaker	59			

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
3462	Tinglysing	1 005 790	980 560		-100,0
3468	Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker	337			
5630	Aksjer i Norsk Eiendomsinformasjon as		3 300		-100,0
	<i>Sum kategori 06.60</i>	<i>1 006 186</i>	<i>983 860</i>		<i>-100,0</i>
	Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.				
3470	Fri rettshjelp	915	2 232	2 270	1,7
3472	Voldsoffererstatning og rådgiving for kriminalitetsofre	226			
3473	Statens sivilrettsforvaltning	341	157	162	3,2
3474	Konfliktråd	5 721	1 124	2 259	101,0
	<i>Sum kategori 06.70</i>	<i>7 203</i>	<i>3 513</i>	<i>4 691</i>	<i>33,5</i>
	Beskyttelse og innvandring				
3490	Utlendingsdirektoratet	1 951 550	2 011 252	1 412 851	-29,8
3491	Utlendingsnemnda	6 252			
	<i>Sum kategori 06.90</i>	<i>1 957 803</i>	<i>2 011 252</i>	<i>1 412 851</i>	<i>-29,8</i>
	<i>Sum inntekter</i>	<i>5 237 412</i>	<i>4 713 130</i>	<i>3 217 052</i>	<i>-31,7</i>

Del II
Nærmere om budsjettforslaget

2 Nærmere omtale av bevilgningsforslaget

Programområde 06 Justissektoren Programkategori 06.10 Administrasjon

Utgifter under programkategori 06.10 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
01-23	Driftsutgifter	269 970	311 941	327 262	4,9
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper		4 500	4 640	3,1
70-89	Overføringer til private	7 615	7 585	7 820	3,1
	Sum kategori 06.10	277 585	324 026	339 722	4,8

Utgifter under programkategori 06.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
400	Justisdepartementet	277 585	324 026	339 722	4,8
	Sum kategori 06.10	277 585	324 026	339 722	4,8

1 Innledning

Justisdepartementet ivaretar rollen som faglig sekretariat for politisk ledelse, rollen som etatsleder for en rekke etater og rollen som forvaltningsorgan. Departementet er organisert med åtte avdelinger, en informasjonsenhet, et dokumentasjonssenter og et internasjonalt sekretariat.

Under denne kategorien utdypes enkelte viktige områder som lovarbeid, internasjonalt engasjement og utviklings- og effektiviseringsarbeid. Under omtalen av de øvrige programkategoriene og i hovedinnledningen redegjøres det nærmere for det arbeidet departementet utfører.

Overordnet styring av underliggende virksomheter innebærer en omfattende oppgave for departementet. I justissektoren er det om lag 22 860 års-

verk fordelt på ulike typer virksomheter som hver for seg stiller ulike krav til departementets ledelse.

Som en del av departementets etatslederrolle ligger også et ansvar for å ta initiativ til utviklings- og effektiviseringstiltak, og et ansvar for den faglige gjennomføringen og oppfølgingen av tiltakene. Gjennomføringen av denne type tiltak er av betydning for å realisere de målene som Regjeringen og Stortinget har satt for virksomhetene i justissektoren. Dette er igjen viktig for en effektiv utnyttelse av ressursene, og de tjenester sektoren skal yte til samfunnet.

Departementets rolle som forvaltningsorgan er todelt. Justisdepartementet har et forvaltningsansvar for om lag 170 lover. I et samfunn i stadig utvikling er det viktig at lovverket til enhver tid er

oppdatert for å sikre at ønsket effekt blir oppnådd og sentrale hensyn ivaretatt. Departementet er dessuten overordnet klageorgan i forvaltningssaker.

Justisdepartementet har en samordnings- og tilsynsrolle på samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet. Videre har departementet også ansvar for forebyggende sikkerhetstjeneste og Nasjonal sikkerhetsmyndighet i sivil sektor.

Justisdepartementet har ansvaret for å samordne norsk politikk i polarområdene (Svalbard, Jan Mayen og bilandene i Antarktis), og er leder av Det interdepartementale polarutvalg og nestleder i den norske delegasjonen til de årlige møtene i Antarctic Treaty Consultative Meeting (ATCM). I tillegg har departementet ansvar for å utarbeide Svalbardbudsjettet.

2 Hoved- og delmål

Hovedmål	Delmål
Gode og tilgjengelige rettslige rammevilkår for innbyggerne, næringslivet og det offentlige	Videreutvikle den sentrale privatretten Videreutvikle den sentrale forvaltningslovgivningen Sørge for at personvern hensyn blir tilstrekkelig vektlagt i rettspolitiske spørsmål God lovstruktur, et godt lovteknisk og tilgjengelig regelverk
En mer effektiv justissektor	Et effektivt internasjonalt samarbeid Økt samhandling

3 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

Hovedutfordringen er å legge til rette for at justis-sektoren kan realisere hovedmålene for 2011, jf. punkt 1.2 i hovedinnledningen. Det er sentralt for departementet å få etablert gode og forpliktende samarbeidsløsninger på tvers av sektorer og med private og frivillige organisasjoner for å forebygge og bekjempe kriminaliteten på bred front.

4 Tilstandsvurdering og mål

4.1 Gode og tilgjengelige rettslige rammevilkår for innbyggerne, næringslivet og det offentlige

4.1.1 Videreutvikle den sentrale privatretten

Det er vedtatt en ny vergemålslov, jf. lov 26. mars 2010 nr. 9. Loven vil erstatte umyndiggjørelsesloven fra 1898 og vergemålsloven fra 1927. Et viktig siktemål er å bedre ivareta rettssikkerheten og integriteten for personer under vergemål. Loven innebærer videre at oppgavene til dagens kommunale overformynderier overføres til fylkesmannsembetene. Regjeringen vil etablere et prosjekt som skal forberede ikrafttredelsen av den nye loven.

Stortinget vedtok 4. mars 2010 en ny varemerkelov. Loven trådte i kraft 1. juli 2010. Den nye loven innebærer en generell modernisering og oppdatering som gjør loven mer brukervennlig. Det er bl.a. innført et system for tvisteløsning hos Patentstyret i varemerkesaker som vil representere et enkelt og rimelig alternativ til domstolsbehandling.

Justisdepartementet vil arbeide med en proposisjon om en ny skiftelov, som vil avløse lov 21. februar 1930 om skifte. Siktemålet med lovarbeidet er å bevare og videreutvikle en hensiktsmessig og fleksibel behandlingsmåte ved skifte av dødsbo og ved samlivsbrudd. Lovarbeidet omfatter også en ny lov om forsvunne personer, som vil avløse lov 23. mars 1961 nr. 1 om forsvunne personer. Arbeidet er en oppfølging av NOU 2007: 16 Ny skiftelovgivning.

Justisdepartementet vil også arbeide med en proposisjon om bruk av tilstandsrapport ved salg av bolig i forbrukerforhold. Arbeidet er en oppfølging av NOU 2009: 6 Tilstandsrapport ved salg av bolig. Siktemålet med arbeidet er å gjøre det tryggere å kjøpe og selge bolig, samt å begrense forbrukernes risiko og antall tvister i forbindelse med bolighandel. I Prop. 130 L (2009-2010) har Justisdepartementet fremmet forslag om en skjering av garantireglene etter bustad-

oppføringslova og en regulering av avtaler om videresalg av kontraktsposisjoner til boliger i boligprosjekter før ferdigstillelse.

Spørsmålet om forenklinger av aksjeloven er til vurdering. Det skal blant annet vurderes om kravet til minste aksjekapital bør reduseres, og om reglene om innbetaling av aksjekapital bør gjøres lempeligere. Videre skal visse organisatoriske regler vurderes.

Det er nedsatt et lovutvalg som skal utrede nye regler om utmåling av personskadeerstatninger, med sikte på en større standardisering av utmålingen. Lovarbeidet vil følge opp flere problemstillinger fra NOU 1994: 20 Personskadeerstatning, som var en prinsipputredning uten lovforslag.

Det skal nedsettes et lovutvalg som skal fremme forslag om en ny arvelov. Samfunnet har endret seg betydelig siden gjeldende arvelov ble forberedt på 1960-tallet, blant annet ved større mangfold, endrede familiemønstre, økt levealder mv. Siktemålet vil være å utforme en tidsriktig arvelov som er tilpasset dagens samfunn.

Konvensjon om internasjonale rettigheter i mobilt løsøre og den tilhørende protokollen om luftfartøysløsøre (Cape Town 16. november 2001) gir regler om panterett og andre sikkerhetsrettigheter i luftfartøysløsøre, herunder at det etableres et internasjonalt register. Justisdepartementet har fremmet en proposisjon (Prop. 153 LS (2009-2010)) der det foreslås at Norge slutter seg til konvensjonen og protokollen og regler til gjennomføring i norsk rett. Registrerte internasjonale sikkerhetsrettigheter i luftfartøysløsøre vil dermed anerkjennes og kunne tvangsfullbyrdes i Norge.

4.1.2 Videreutvikle den sentrale forvaltningslovgivning

Innbyggernes rett til innsyn i forvaltningens saksdokumenter er et fundamentalt prinsipp i vårt demokrati. For å styrke denne retten vedtok Stortinget i mai 2006 en ny offentlighetslov (offentleglova), som trådte i kraft 1. januar 2009. Offentleglova gir økt innsyn i forvaltningen og i selskap mv. som forvaltningen har dominerende innflytelse i.

Justisdepartementet avholdt i 2005 et seminar i samarbeid med KS (kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon) om behov for revisjon av forvaltningsloven. Der ble temaet belyst fra ulike sider. Departementet vurderer hvordan dette arbeidet skal følges opp.

Justisdepartementet arbeider videre med oppfølgingen av Samerettsutvalgets utredning NOU 2007: 13 Den nye sameretten. Utredningen inneholder flere lovforslag knyttet til samiske rettighe-

ter til land og vann i tradisjonelle samiske områder sør for Finnmark, samt en del forslag som gjelder Finnmark. Høringen ble avsluttet våren 2009.

Justisdepartementet arbeider også videre med oppfølgingen av NOU 2009: 9 Lov om offentlige undersøkelseskommissjoner, der det foreslås en egen lovregulering for ad hoc granskningskommissjoner oppnevnt av Kongen.

4.1.3 Sørge for at personvern hensyn blir tilstrekkelig vektlagt i rettspolitiske spørsmål

Et utvalg har på oppdrag fra Justisdepartementet vurdert om inngripende skjult metodebruk er så effektiv som lovgiverne forutsatte da reglene ble innført, og om personvern og rettsikkerhet i tilstrekkelig grad er ivarettatt. Utredningen NOU 2009: 15 Skjult informasjon – åpen kontroll er avgitt til Justisdepartementet, og har vært på høring våren 2010.

Justisdepartementet er godt i gang med etterkontrollen av personopplysningsloven. Et høringsbrev vedlagt tre rapporter og ett høringsnotat om forslag til endringer i personopplysningsloven har vært på høring i 2010. De nevnte rapportene er «Utredning av behov for endringer i personopplysningsloven», «Utredning om fødselsnummer, fingeravtrykk og annen bruk av biometri i forbindelse med lov om behandling av personopplysninger § 12», og rapport om reglene om fjernsynsovervåking, jf. personopplysningsloven kapittel VII.

Departementet tar sikte på å fremme en proposisjon i løpet av 2011, men femdriften kan påvirkes av EUs arbeid med å reformere personverndirektivet, som den norske loven bygger på.

4.1.4 God lovstruktur, et godt lovteknisk og tilgjengelig regelverk

Justisdepartementet har et overordnet ansvar for å bidra til et enkelt, oversiktlig og sammenhengende lovverk med god lovstruktur. Med unntak av skattelover blir alle lovforslag forelagt for Justisdepartementet til lovteknisk gjennomgåelse. Departementet gir også råd til andre departementer i deres arbeid med lovforberedelse. Det er en sentral målsetting at de reglene som til enhver tid gjelder, er aktuelle og dekker de reelle behovene.

Justisdepartementet har de siste årene lagt ned et betydelig arbeid med enkeltstående, men tildels omfattende lovreformer på strafferettens og straffeprosessens område, senest Prop. 141 L (2009-2010) med forslag til en rekke endringer i straffeprosessloven. Innenfor sivilprosessen har

arbeidet med en ny tvistelov stått sentralt, jf. Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) og Ot.prp. nr. 74 (2005-2006). Tvisteloven trådte i kraft 1. januar 2008, jf. nærmere omtale under programkategori 06.20. Departementet vil fortsatt prioritere arbeidet med den sivilrettslige lovgivningen, og har påbegynt arbeidet med å evaluere om tvisteloven har ledet til de resultatene som lovforslaget ble begrunnet med. Det er gjennomført en midtveis-evaluering, og hovedevalueringen vil gjennomføres som planlagt i 2011-2012. Det vil bli sendt på høring forslag til justeringer av tvisteloven i 2012, inkludert en analyse av hvilke gevinster som er oppnådd med den nye loven.

Utviklingen i EU gjør det nødvendig å styrke innsatsen med norske bidrag til og gjennomføring av fremtidig europeisk kontraktrettslovgivning og selskapsrett. Stigende mobilitet over landegrensene reiser stadig oftere spørsmål om hvilket lands lov som skal gjelde for et rettsforhold og hvilket lands domstoler som skal kunne avgjøre tvisten.

De omfattende omleggingene av tinglysingsvesenet gjør det fortsatt aktuelt å forberede en revisjon av tinglysingsloven.

4.1.5 Andre sentrale oppgaver

Det kreves omfattende økonomiske og administrative forberedelser før straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 kan settes i kraft. Det er blant annet en forutsetning at politiets IKT-systemer fornyes. I påvente av ikrafttredelse har Stortinget etter forslag fra Regjeringen vedtatt Prop. 97 L (2009-2010) med forslag om høyere strafferammer i den gjeldende straffeloven for voldslovbrudd og seksuallovbrudd, herunder kjønnslemlestelse og mishandling i nære relasjoner. Formålet med proposisjonen er å påskynde skjerpingen av straffutmåling for disse lovbruddene. Proposisjonen inneholder detaljerte anvisninger på normalstraffenivåer i slike saker, illustrert ved en gjennomgåelse av konkrete saker. Departementet har 30. april 2010 dessuten fremmet forslag om endring av domstolloven, slik at lekdommerutvalgene kan suppleres mellom valgperiodene dersom særlige grunner tilsier dette, jf. Prop. 116 L (2009-2010). Bakgrunnen er at det i flere lagmannsretter er for få lekdommere.

Stortinget vedtok 28. mai 2010 Regjeringens forslag til ny lov om politiets og påtalemyndighetens behandling av opplysninger (politiregisterloven), jf. Ot.prp. nr. 108 (2008-2009) og Prop. 12 L (2009-2010). For omtale av lovforslaget og ikrafttredelse se programkategori 06.40.

Departementet arbeider videre med oppfølgingen av NOU 2008:15 Barn og straff, hvor det blant annet forslås å innføre en ny straffereaksjon særlig tilpasset barn som har begått alvorlige straffbare handlinger. For nærmere omtale se programkategori 06.70.

Departementet vil også fortsette arbeidet med å følge opp utredningen fra Sanksjonsutvalget NOU 2003: 15 Fra bot til bedring. Utredningen omhandler blant annet spørsmål om hvilke typer lovbrudd som bør være gjenstand for administrative sanksjoner fremfor ordinær straffeforfølgning, og inneholder forslag til generelle regler om forvaltningens behandling av saker der det kan være aktuelt å ilegge en administrativ sanksjon. Formålet med utredningen har vært å bidra til et mer nyansert og effektivt sanksjonssystem for overtredelse av en del lovbestemmelser utenfor straffeloven.

Departementet fremmet 30. april 2010 forslag om å skjerpe plikten enhver har til å avverge visse alvorlige lovbrudd, blant annet grove seksuallovbrudd, jf. Prop. 116 L (2009-2010). Forslaget til endringer er i tråd med regler som allerede er vedtatt i straffeloven 2005. Lovendringene i straffeloven 1902 § 139 om avvergingsplikt trådte i kraft 25. juni 2010.

Departementet har sendt på høring forslag til endring av lov om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling m.m. (voldsoffererstatningsloven). Regjeringen la i april 2009 frem St.meld. nr. 26 (2008-2009) Om offentlig rettshjelp – Rett hjelp. Regjeringen arbeider nå med oppfølgingen av forslagene i stortingsmeldingen. I 2010 ble det etablert et pilotprosjekt for å prøve ut modeller for førstelinjetjeneste i Buskerud og Rogaland. Se nærmere omtale under programkategori 06.70.

4.2 En mer effektiv justissektor

4.2.1 Et effektivt internasjonalt samarbeid

Internasjonale aktiviteter er et virkemiddel som skal understøtte mål for justissektoren. Justisdepartementet deltar i ulike internasjonale organisasjoner og andre internasjonale fora hvor internasjonalt lovverk utarbeides. Departementet spiller også en aktiv rolle ved vurderingen av hvordan konvensjoner bør gjennomføres i norsk rett. I tillegg har Justisdepartementets underordnede organer et aktivt operativt samarbeid, både bilateralt og multilateralt. Sammen med Utenriksdepartementet har departementet ansvar for en stor del av rapporteringen til internasjonale menneskerettsorganer.

Det nordiske samarbeidet

De nordiske justisministrene møtes årlig for å drøfte felles justispolitiske problemstillinger. Under 2010-møtet ble det besluttet å anmode de nordiske politidirektørene om å undersøke behovet og mulighetene for et styrket operativt, metodisk og analytisk samarbeid i kampen mot mobil vinningskriminalitet.

Justisdepartementet samarbeider også i utstrakt grad med de nordiske landene innenfor andre rettsområder. Departementet deltar aktivt i det nordiske lovsamarbeidet – fortrinnsvis på privatrettens område. Siktemålet er mest mulig ensartet lovgivning i de nordiske landene. I mars 2010 var justisministeren vertskap for et møte mellom justisministrene i de nordiske og baltiske land der bl.a. alternative straffereaksjoner ble drøftet.

Det er også økende oppmerksomhet om nordisk samarbeid på samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet. Norge overtok i 2009 formannskapet for det nordiske redningstjenestesamarbeidet NORDRED.

Norge har også et veletablert nordisk samarbeid på asyl- og flyktningområdet.

Ivaretagelse av norske interesser overfor EU

EU-samarbeidet om justis- og innenrikspolitikk spenner over et vidt felt. Det omfatter lovlig og ulovlig innvandring, visumarbeid, grensekontroll, politisamarbeid, strafferett, sivilrett, asyl- og flyktningpolitikk.

Norge er tilsluttet en del av EUs samarbeid på dette feltet gjennom vår tilknytning til Schengen/Dublinsamarbeidet samt EØS. EUs nye samarbeidstraktat, Lisboa-traktaten, trådte i kraft 1. desember 2009. Denne medfører endringer i EUs beslutningsprosedyrer på justis- og innenrikspolitikken, men medfører ingen endringer i vårt avtaleverk med EU. Det er antatt at endringene vil føre til økt dynamikk i EUs arbeid på dette feltet, noe som stiller økte krav også til norsk forvaltning. Endringene vil ha betydning for Norge ved at kompetansen til å forhandle tredjelandssavtaler på politi- og strafferettsfeltet overføres fra medlemsstatene til Europakommisjonen.

EUs nye strategiske femårsprogram, Stockholm-programmet, ble vedtatt på det Europeiske rådets (DER) møte i desember 2009. Dette er EUs tredje langtidsprogram for fremme av et reelt europeisk område for frihet, sikkerhet og rettferdighet. Programmet bygger videre på prinsippene i det forutgående Haag-programmet, men

legger større vekt på rettighetsperspektivet i tillegg til sikkerhetsperspektivet. Europakommisjonen fremla våren 2010 en handlingsplan for å gjennomføre de ulike tiltakene i Stockholm-programmet.

Tiltak som er relevante for Norge gjelder bl.a. utvikling av informasjons- og kontrollsystemer, oppretting av nye organisatoriske enheter, arbeid med personvernspørsmål og databeskyttelse.

En annen viktig sak for Norge i 2011 er evaluering (inspeksjon) av Norges overholdelse av forpliktelser i forbindelse med overvåking og grensekontroll. Førrige evaluering var i 2005, og enkelte mangler ble da identifisert. Politidirektoratet har fått i oppdrag å koordinere forberedelsene som berører mange sektorer, bl.a. politidistriktene, tollvesenet, Kystvakten, Avinor mfl.

Gjennom EØS-finansieringsmekanismene har det innenfor Justisdepartementets fagområde vært gjennomført en rekke prosjekter, særlig innenfor politi og kriminalomsorg. Det er en målsetting at justissektoren også i neste periode skal være et prioritert område.

Aktiv støtte til Europarådets arbeid

Regjeringen støtter opp om generalsekretærens arbeid med å reformere Europarådets arbeid. Justisdepartementet deltar aktivt i ulike fora i Europarådet, herunder i styringskomiteen for straffereettslig samarbeid (CDPC) hvor bl.a. problemstillinger knyttet til utlevering og kriminalomsorg diskuteres, styringskomiteen for menneskerettigheter (CDDH) hvor bl.a. Menneskerettighetsdomstolens fremtid har vært behandlet og styringskomiteen for rettslig samarbeid (CDCJ). Departementet følger også arbeidet med «European Guidelines on child-friendly Justice» og arbeidsgruppen for å forebygge og bekjempe vold mot kvinner og vold i nære relasjoner (CAVIHO). Departementet vil fortsatt delta aktivt i Europarådets antikorrupsjonsorgan Group of States Against Corruption (GRECO) og i CODEXTER om oppfølging av konvensjonen om forebygging av terrorisme. Norge har videre ledervervet i ekspertgruppen som fremforhandler EUs tiltrøstelsestraktat til den Europeiske menneskerettskonvensjonen.

Et styrket FN

En av Regjeringens hovedprioriteringer i utenrikspolitikken i Soria Moria-erklæringen er å styrke og videreutvikle FN. Det er i norsk interesse at vi har en FN-ledet verdensorden.

UNODC (United Nations Office on Crime and Drugs) er den eneste globale arena for forebygging og bekjempelse av kriminalitet. Norge er blant de største økonomiske bidragsyterne til dette arbeidet. Norge har ratifisert FN-konvensjonen mot grenseoverskridende organisert kriminalitet med tilleggsprotokollene mot menneskehandel, menneskesmugling og våpen og konvensjonen mot korrupsjon. Vi deltar i arbeidet med oppfølging av disse instrumentene gjennom de etablerte statspartskonferansene og andre relevante prosesser. Justisdepartementet deltar i FNs kriminalitetskongresser som arrangeres hvert femte år, senest i 2010. Kongressene regnes som en av grunnpilarene i utforming av internasjonal kriminalpolitikk.

Regjeringen er opptatt av å ha tett kontakt med andre land på utlendingsfeltet, og har bl.a. et godt samarbeid med FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR). Justisdepartementet er også aktiv i flere andre FN-organer, som f.eks. sjøfartsorganisasjonen IMO og arbeidet med internasjonale konvensjoner om ansvaret til sjøs og andre sentrale sjørettslige spørsmål. Departementet koordinerer Norges deltakelse i FNs kommisjon for internasjonal handelsrett (UNCITRAL). Som medlem for perioden 2007-2013 koordinerer og ivaretar Norge også de nordiske interessene i dette arbeidet.

Justisministeren ble høsten 2009 oppnevnt som medlem i FNs mannspanel. Medlemmene i panelet skal arbeide mot kvinnevold nasjonalt og internasjonalt.

Demokratiutvikling og institusjonsbygging

Regjeringen understreker i Soria Moria-erklæringen viktigheten av en styrking av det norske bidraget til fredsbygging og utvikling av sårbare stater og til beskyttelse av sivile og respekt for de humanitære prinsippene i væpnet konflikt. Justisdepartementet vil fortsatt legge til rette for deltakelse med norsk sivilt politipersonell med inntil én pst. av politistyrken til sivil krisehåndtering, fredsbevaring, reformprosesser og demokratioppbygging gjennom FN, EU, OSSE og bilaterale avtaler. Medio 2010 er 56 politirådgivere på ulike oppdrag i Afghanistan, Sudan, Darfur, Liberia, Hebron, Kosovo og Serbia. Gjennom «Training for Peace» programmet i Afrika, bidras det til trening av afrikansk politipersonell til slike oppdrag. Fra høsten 2010 bidrar Norge også med fem politirådgivere til FN-operasjonen MINUSTAH på Haiti.

Justisdepartementets beredskapsgruppe «styrkebrønnen» har våren 2010 til sammen 17 personer på oppdrag i Afghanistan, Aserbajdsjan,

Georgia og Moldova. Oppdragene gjelder rådgi-ving og bistand, i første rekke knyttet til organisasjonsbygging som ledd i utvikling av rettsstat og demokrati, utvikling av uavhengige domstoler og bruk av internasjonale menneskerettsinstrumenter på alle nivåer i rettskjedene.

Justisdepartementet deltar også i menneskerettighetsdialogen med Kina, Indonesia og Vietnam.

Internasjonalt samarbeid innen samfunnssikkerhet og beredskap

Justisdepartementet leder Norges arbeid i den høyere komité for sivil beredskap i NATO. Det sivile beredskapsarbeid i NATO dekker et bredt innsatsspekter, fra naturkatastrofer til sikkerhetspolitiske kriser.

Samfunnssikkerhet får stadig økende oppmerksomhet i EU. Justisdepartementet følger aktivt opp norske interesser, forpliktelser og bidrag. Opprettelsen av et eget spesialutvalg for samfunnssikkerhet under ledelse av Justisdepartementet, er et viktig tiltak for å sikre god samordning av departementenes arbeid med EU-/EØS-saker på området. Oppfølging av EUs program for beskyttelse av kritisk europeisk infrastruktur samt revisjon av Seveso II-direktivet, vil være sentralt i utvalgets arbeid i tiden som kommer.

De siste årene har det vært en betydelig økning i koordinerte innsatser og forespørsler om bistand gjennom EUs overvåknings- og informasjonssenter (EU MIC). Norge har meldt inn krisehåndteringsressurser til EU MIC. Justisdepartementet vil delta aktivt i videreutviklingen av sentret gjennom vår deltakelse i EUs samordningsmekanisme for sivil krisehåndtering.

I desember 2008 ble det signert en redningsavtale for Barentsregionen hvor Finland, Russland, Norge og Sverige er parter. I regi av Barentsrådet er det etablert en komité for å ivareta redningssamarbeid over landegrensen. Justisdepartementet deltar i dette arbeidet.

Øvingsrekken Barents Rescue avholdes annet hvert år og ansvar for øvelsene går på rundgang blant landene.

På Arktisk Råds ministermøte i april 2009 ble det gitt et mandat til å nedsette en arbeidsgruppe (Task-Force) med formål å forhandle frem en avtale om søk og redning i Arktis. Det tas sikte på at avtalen skal være fremforhandlet våren 2011. Justisdepartementet deltar i dette arbeidet.

Departementene har igangsatt en gjennomgang av relevant rammeverk for å kartlegge om det foreligger rettslige hindringer for mottak og

utsending av katastrofebistand/nødhjelp samt vurdere behov for regelverksendringer dersom det avdekkes slike rettslige hindringer. Se nærmere omtale under programkategori 06.50.

Annet internasjonalt arbeid

Justisdepartementet har siden slutten av 1990-tallet samarbeidet med russiske myndigheter innenfor områder som kriminalomsorg, politisamarbeid og redning og beredskap. En rekke ulike avtaler ligger til grunn for dette samarbeidet. En samarbeidsavtale mellom Den russiske føderasjons Riksadvokat og Justisdepartementet ble undertegnet 27. april 2010. Avtalen vil legge til rette for utveksling av informasjon om «beste praksis» bl.a. knyttet til rettshjelp, utleveringssaker, lovskapende arbeid og lovhåndhevelse.

Justisdepartementet er sentralmyndighet for anmodninger om rettslig bistand til og fra Norge. I 2009 behandlet departementet 543 rettsanmodninger i sivile saker og 294 i straffesaker. Det er registrert en jevn økning i antallet rettsanmodninger i straffesaker siden 2005. Departementet er også sentralmyndighet for saker om utlevering av lovbrytere til og fra Norge. Det ble registrert 95 utleveringssaker i 2009.

Økt internasjonalisering fører til at stadig flere familier har tilknytning til flere land. Dette medfører en stadig økt risiko for at barn blir utsatt for ulovlig barne bortføring over landegrensene. Justisdepartementet er sentralmyndighet etter en Haag-konvensjon og en Europaråds-konvensjon om barne bortføring, og samarbeider med andre land for å løse disse sakene. Det arbeides kontinuerlig med tiltak som tar sikte på å virke forebyggende samt å fremme raskere retur av ulovlig bortførte barn. I 2009 ble det registrert 25 tilfeller av bortføring av barn ut av Norge og 17 bortføringer til Norge. For å gjøre det lettere for berørte parter å benytte seg av advokater i Norge, etablerte Justisdepartementet i 2009 en liste over advokater som jobber med barne bortføringssaker. Denne ble lagt ut på en egen hjemmeside om barne bortføring. Videre ble det holdt et heldagsseminar for advokater i regi av Justisdepartementet. Utgifter til advokater i barne bortføringssaker kan dekkes etter de vanlige regler om fri rettshjelp. I St.meld. nr. 26 (2008-2009) Om offentlig rettshjelp, som ble lagt frem våren 2009, ble det tatt til orde for at saker om barne bortføring dekkes av rettshjelpsordningen i større grad enn i dag. Det er satt i gang et arbeid med å vurdere hvorvidt straffansvaret bør utvides i internasjonale barne bortføringssaker. Barne-, likestillings-

og inkluderingsdepartementet vurderer i samarbeid med berørte departementer om det skal innføres en ordning med stans i økonomiske ytelser/overføringer ved internasjonale barne bortføringer.

4.2.2 Økt samhandling

Det er nødvendig med en god samordning innad i justissektoren og med andre i forvaltningen for å sikre en helhetlig tilnærming og best mulig måloppnåelse. Innvandrings- og flyktningpolitikken ble en del av departementets ansvarsområde fra høsten 2009. Det har styrket mulighetene for bedre samordning mellom deler av utlendingsforvaltningen. Departementet vil forsterke innsatsen for en bedre samordning innad i justissektoren.

For å få en god og effektiv saksbehandling i straffesakskjeden, er det nødvendig med et godt samspill mellom de ulike aktørene. Ut fra en slik intensjon ble «Forum for samhandling i straffesakskjeden» etablert. Forumet ledes av Justisdepartementet, og består av representanter fra alle aktørene i straffesakskjeden. I forumet utveksles bl.a. erfaringer og informasjon. I tillegg skal forumet foreslå tiltak til forbedringer.

Justisdepartementet har sammen med lederne for Politidirektoratet, Riksadvokaten, Domstoladministrasjonen, Kriminalomsorgens sentrale forvaltning, Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda våren 2010 samarbeidet om tiltak for bl.a. å effektivisere saksbehandlingen av saker om utvisning og soningsoverføring av straffedømte utlendinger. En del tiltak er allerede iverksatt og departementet og virksomhetene jobber med å innføre øvrige tiltak.

Regjeringen har som målsetning å styrke samfunnets forebyggende innsats i bred forstand. I Soria Moria-erklæringen understrekes det at mange av velferdsstatens problemer og utgifter har sammenheng med mangelfull forebygging. Dette medfører at flere støtes ut av arbeids- og samfunnslivet. Derfor la Regjeringen sommeren 2009 frem «Regjeringens strategi for forebygging» med vekt på fellesskap, trygghet og utjevning.

Arbeidet med kriminalitetsforebygging er en viktig del av forebyggingsarbeidet. Å sørge for trygghet i samfunnet er et sentralt velferdsspørsmål og et offentlig ansvar. En helhetlig forebyggingsstrategi rettet mot kriminalitet krever samarbeid av alle gode krefter, også frivillig sektor og lokalt næringsliv. Skal kriminalitetsforebygging lykkes må det samarbeides på tvers av etater, profesjoner og organer. Gode velferdstilbud for alle kan bidra til at kriminalitet forebygges og mange

av startblokkene for en kriminell løpebane fjernes.

På grunn av kriminalitetens kompleksitet er kommunenes mange velferdstjenester viktige i arbeidet for å skape et trygt og inkluderende samfunn. Soria Moria-erklæringen vektlegger politiråd som en viktig kriminalitetsforebyggende arbeidsform. For å få til en helhetlig og velferdsbasert kriminalpolitikk skal man gjennom politiråd involvere og ansvarliggjøre lokalpolitikere og utvikle et strategisk samarbeid med det lokale selvstyret. Dette vil bidra til en bred og slagkraftig kriminalitetsforebyggende innsats i våre lokalsamfunn. Det er per 31. desember 2009 etablert 341 politiråd som omfatter 358 kommuner.

Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) er regjeringens organ for langsiktig og prinsipiell kriminalpolitisk tenkning. KRÅD har etter sitt mandat til oppgave å fremme samarbeidet mellom myndigheter og organisasjoner samt å gi veiledning om kriminalitetsforebyggende strategier og konkrete tiltak. Hovedoppmerksomheten skal rettes mot tiltak for barn og unge.

For å oppnå en helhetlig kriminalitetsbekjempelse har KRÅD utviklet SLT-modellen. SLT er en forkortelse for samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak. Hovedtanken bak SLT er å koordinere samarbeidet mellom skole, barnevern, helse- og sosialetat og politi. I underkant av 200 kommuner arbeider nå kriminalitetsforebyggende etter SLT-modellen.

Justisdepartementet deler hvert år ut stimuleringssmidler til etablering og videreføring av SLT-modellen. De siste årene har det totale, årlige støtbeløpet vært 5 mill. kroner. Nytt i 2010 var at disse midlene ble sett i sammenheng med 8 mill. kroner i tilskudd til rusforebyggende arbeid øremerket av Helse- og omsorgsdepartementet. I 2010 ble derfor 13 mill. kroner tildelt rus- og kriminalitetsforebyggende arbeid etter felles utlysning og saksbehandling ved Helsedirektoratet og KRÅD. Departementet tar sikte på å fortsette dette samarbeidet i 2011.

Regjeringen la i august 2009 fram en kriminalpolitisk handlingsplan – «Gode krefter». KRÅD har en sentral rolle i oppfølgingen av en rekke av tiltakene i planen. Det gjelder i særlig grad å videreutvikle politiråd og SLT-samarbeidet, herunder utarbeide en veileder for hvordan samarbeidsmodellen kan etableres og drives. Videre skal KRÅD arbeide med sikte på å trekke frivillig sektor og næringslivet nærmere inn i samarbeidet om kriminalitetsforebyggingen. KRÅD styrker også sin innsats mot den organiserte kriminaliteten i 2010.

Et tiltak i denne planen var etablering av Regjeringens årlige, kriminalitetsforebyggende pris. Prisen tildeles en kommune som gjennom tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid har oppnådd gode resultater i kriminalitetsforebyggingen. Prisen på 100 000 kroner ble i 2010 tildelt Sola kommune.

Fra 2009 ble kriminalitetsforebygging innført som et selvstendig formål i plan- og bygningsloven for det kommunale og det fylkeskommunale planarbeidet. KRÅD vil utarbeide en veileder som viser hvordan dette hensynet kan ivaretas på en god måte.

Det er ofte sammenheng mellom rus, kriminalitet og psykiatri. Mange alvorlige lovbrudd begås av personer som er kjent av både politi og behandlingssystem, men som for ofte har falt utenfor tilgjengelige tilbud. KRÅD arrangerer en konferanse om temaet i november 2010 og vil følge dette videre opp i 2011.

4.2.3 Sentrale virkemidler for Justisdepartementet

Organisering

God ledelse, organisering, kompetanseutvikling og arbeidsformer er sentralt for å sikre oppmerksomhet mot kjerneoppgavene på justisområdet. Det legges vekt på å undersøke hvordan ulike forbedringstiltak virker, slik at eventuelle nye tiltak blir basert på kunnskap og erfaring.

Departementet har opprettet Internasjonalt sekretariat for å styrke Justisdepartementets internasjonale arbeid.

Fra 1. januar 2010 ble Innvandringsavdelingen overført fra det tidligere Arbeids- og inkluderingsdepartementet til Justisdepartementet, sammen med ansvaret for Utlendingsdirektoratet (UDI) og det administrative ansvaret for Utlendingsnemnda (UNE).

Ansvaret for Tinglysing og Norsk Eienomsinformasjon as ble overført til henholdsvis Miljøverndepartementet og Nærings- og handelsdepartementet.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi

Virksomhetene i justissektoren forvalter og gjør bruk av store mengder informasjon. Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) er et strategisk virkemiddel for å kunne gjennomføre en kunnskapsbasert justispolitikk og -forvaltning. En effektiv og helhetlig kriminalpolitikk som skal bidra til at det forebygges bedre, oppklares mer, reageres raskere og rehabiliteres bedre, krever ulik kunnskap om kriminalitet på mange ulike

nivåer. I dagens IKT-løsninger er informasjons-henting og sammenstilling av informasjon svært tungvint og i mange tilfeller ikke mulig på grunn av manglende harmonisering. Utnyttelse av teknologien må veies opp mot hensyn til rettsikkerhet, personvern og rikets sikkerhet. Det er utarbeidet en felles policy for informasjonssikkerhet ved elektronisk samhandling i straffesakskjeden. En god balanse mellom de ulike hensynene er nødvendig for å opprettholde og styrke tilliten til justissektoren. Justisdepartementet vil videreføre arbeidet med en koordinert IKT-utvikling basert på en samhandlingsarkitektur som legger til rette for deling, gjenbruk og sammenstilling av informasjon på tvers av virksomheter. Fornyingen og oppgraderingen er omfattende, og vil måtte gjennomføres over en lengre periode. Det meste av satsingen vil ligge innen politiets og kriminalomsorgens område.

Riksrevisjonen har påpekt svakheter i politiets IKT-systemer og behov for oppgradering og fornying. Politidirektoratet (POD) har rettet betydelig oppmerksomhet mot IKT-forvaltningen i politiet. Det er iverksatt en ny styringsmodell for IKT i politiet, som medfører blant annet sterkere sentral styring og sterkere involvering av politimestrene og særorgansjefene i PODs styringsprosesser på IKT-området. Det skal utføres en ekstern evaluering av IKT-virksomheten ved Politiets data- og materieltjeneste (PDMT). Det forventes at ny IT-infrastruktur blir implementert i alle politidistrikter i løpet av 2011.

IKT-strategien for justissektoren for perioden 2010-2013 er under utarbeidelse. Strategien skal bidra til å nå kriminalpolitiske og andre justispolitiske mål, og være i tråd med Regjeringens IKT-politikk for offentlig sektor, jf. St.meld. nr. 17 (2006-2007) Eit informasjonssystem for alle.

Justisdepartementet har i samarbeid med Utenriksdepartementet og tidligere Arbeids- og inkluderingsdepartementet, bidratt i utviklingen av et nytt felles IKT-saksbehandlingssystem for hele utlendingsforvaltningen (EFFEKT-programmet). Programmet er et sentralt virkemiddel i Regjeringens satsing for å effektivisere utlendingsforvaltningen og bedre brukerservicen. Målet er å redusere ressursbruken per sak, få raskere avgjørelser, bedre informasjon og service overfor søkere samt bedre samordning og kommunikasjon mellom virksomhetene ved å etablere elektronisk saksflyt mellom UDI, politiet, utenriksstasjonene, UNE og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) samt å bruke nettløsninger i kommunikasjonen med publikum og andre brukere.

Personalpolitikk

Personalpolitikken skal bidra til at Justisdepartementet og underliggende virksomheter til enhver tid har riktig bemanning og kompetanse for å nå de fastsatte mål og resultater. Justisdepartementet fastsetter i sin personalpolitikk de mål, strategier og verdier som skal gi styring og retning i det personalpolitiske arbeidet.

Departementet vil fortsette med å følge opp tiltakene i personalpolitikken og informasjon fra medarbeiderundersøkelser og lederevalueringer for å sikre motiverte og engasjerte medarbeidere som trives. Aktivitetene skal bidra til å mobilisere og utvikle de menneskelige ressursene, legge til rette for fleksible arbeidsformer, sikre nettverk og arenaer for kunnskapsdeling og dialog samt å utvikle Justisdepartementet til en attraktiv arbeidsplass.

Helse, miljø og sikkerhet (HMS) og inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen)

Departementets overordnede mål for helse, miljø og sikkerhet er å forebygge ulykker, miljø- og helseskader og legge grunnlag for et godt arbeidsmiljø og lavt sykefravær.

Arbeidsmiljøutvalget i departementet arbeider for et fullt forsvarlig arbeidsmiljø og behandler saker etter Arbeidsmiljøloven § 7-2. Hovedverneombud og verneombudene ivaretar medarbeideres interesser i saker som angår arbeidsmiljøet.

4.2.4 Forskningsinnsats

Forskning bidrar til kunnskapsbaserte beslutninger i ulike deler av justissektoren. Justisdepartementet vil i 2011 videreføre forsknings- og evalueringssinnsatsen, blant annet i lys av Politisk plattform for flertallsregjeringen og Regjeringens forskningsmelding. I St.meld. nr. 30 (2008-2009) Klima for forskning er det bl.a. en omtale av forskning om velferdsrettigheter for utsatte grupper og forskning som kan belyse hvordan rettshjelpsordningen kan bidra til å hindre nye former for ulikhet. Behovet for juridisk forskning er bl.a. synliggjort i St.meld. nr. 20 (2004-2005).

Justisdepartementet vektlegger forskning som øker kunnskapen om årsaker og sammenhenger i kriminalpolitikken, og forskning som kan belyse forebygging av kriminalitet i et velferdspolitisk perspektiv. Videre er juridisk forskning og forskning om tjenester viktige ledd i å øke rettssikkerheten og effektiviteten innad i justissektorens etater. Innenfor migrasjonsfeltet vektlegges prosjek-

ter for å utvikle flyktning- og innvandringspolitikken, målrette virkemidler og legge til rette for god mål- og resultatstyring.

Justisdepartementet vil fortsatt bidra med midler til temabaserte program i regi av Norges forskningsråd for å styrke forskningen på rettsvitenskaplige temaer, internasjonal migrasjon og innvandringen til Norge – tema som retter seg direkte mot Justisdepartementets sektoransvar.

I 2006 ble det igangsatt et forskningsprogram på samfunnssikkerhets- og beredskapsfeltet (SAMRISK). Temaer i programmet er bl.a. organisert kriminalitet, naturkatastrofer og sårbarhet i viktige samfunnsfunksjoner. Programmet er i avslutningsfasen.

Regjeringen ønsker mer kunnskap om sammenhengen mellom velferd og kriminalitet. Justisdepartementet vil også i 2011 bidra med midler til programmet Velferd, arbeid og migrasjon (VAM (2009-2018)). Programmet omfatter forskningstemaer av stor betydning for Justisdepartementet, som konsekvenser av økt rettsliggjøring, problemstillinger knyttet til marginalisering og kriminalitet og migrasjon. For ytterligere å styrke forskningen på innvandringen til Norge og innvandringsregulering er det innenfor VAM igangsatt en spesialisering over en femårsperiode på disse temaene. Dette for å styrke kunnskapsbasen på feltet og for å bygge kompetansen og kapasiteten til forskningsinstitutt som driver med migrasjonsforskning.

Justisdepartementet vil gi økonomiske midler til forskningsprogrammet Europa i endring også i 2011. Programmet er flerfaglig og sikter mot å stimulere grunnleggende forskning om kulturelle, politiske og økonomiske endringsprosesser i Europa. Departementet er spesielt opptatt av forskning som kan gi innsikt i europeiske endringsprosesser som har betydning for den nasjonale situasjonen innen lovgivning og rettssystem.

Justisdepartementet har de siste to årene tildeelt midler til Statistisk sentralbyrå (SSB) for å gjennomføre en stor intervjuundersøkelse om hvor mange bedrifter som utsettes for økonomisk

kriminalitet. Under omtale av undersøkelsen påpeker SSB at færre norske virksomheter rapporterer at de har blitt utsatt for en eller flere former for økonomisk kriminalitet i 2008 sammenliknet med 2003.

Justisdepartementet har de senere årene gitt bidrag til prosjekter for å følge opp St.meld. nr. 37 (2007-2008) Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn. Det har vært igangsatt prosjekter om tilbakeføringsgarantien, om tilbakefall ved ulike straffeformer og kriminalitetsbildet for ulike grupper av innvandrere. Enkelte av disse prosjektene vil fortsette i 2011.

Justisdepartementet igangsatte i 2010 i samarbeid med andre departementer en omfangsundersøkelse av vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep. Omfangsundersøkelsen fortsetter i 2011. Undersøkelsen vil kunne danne grunnlag for senere forskningsprosjekter innen dette feltet.

Justisdepartementet har gjennomført prosjekter for å styrke kunnskapen om Restorative Justice² og konfliktråd. I Nordlandsforskingsprosjektet som ble avsluttet i desember 2009 ble det belyst hvorvidt restorative justice-prosesser har den tilsktede virkning for de berørte partene, spesielt i saker som gjelder alvorlige forseelser eller forbrytelser, se omtale av resultater under programkategori 06.70. Justisdepartementet vil legge til rette for flere prosjekter som kan belyse virkningen av satsingen på konfliktråd.

På migrasjonsfeltet bidrar Justisdepartementet til prosjekter som gir kunnskap om nasjonale og internasjonale migrasjonsstrømmer samt deres årsaker og virkninger. I 2010 ble det utarbeidet en større kunnskapsstatus på feltet i regi av Institutt for samfunnsforskning. FoU-prosjekter med et sammenlignende perspektiv og som innhenter «beste praksis» fra andre land vil bli prioritert. For flere detaljer om innsatsen, se omtale under programkategori 06.90.

² Tiltale som fremmer dialog, økt forståelse, gjenoppretting, fremtidsfokus og mulig forsoning.

Kap. 400 Justisdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	269 970	311 941	327 262
50	Norges forskningsråd		4 500	4 640
71	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	7 615	7 585	7 820
	Sum kap. 400	277 585	324 026	339 722

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal i hovedsak dekke lønnsutgifter til ansatte i departementet, lønns- og driftsutgifter til medlemmer i kommisjoner, råd og utvalg og tilknyttede utgifter i denne forbindelse samt midler til engasjement og ekstrahjelp. Videre skal bevilgningen dekke departementets driftsutgifter, i tillegg til investeringer og utviklingstiltak. Bevilgningen dekker også finansiering av forskningsprosjekter. Unntaksvis benyttes bevilgningen på posten til investeringer og enkelte driftsutgifter i domstolene og ytre etat. Bemanningen i Justisdepartementet utgjorde 347 årsverk per 1. mars 2010.

For å dekke kostnader i Kriminalomsorgens sentrale forvaltning knyttet til soningsinnkalling og behandling av søknader om soningsutsettelse, foreslås å øke bevilgningen under kap. 400, post 01 med 600 000 kroner, mot en tilsvarende reduksjon av bevilgningen under kap. 430, post 01.

Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel (KOM-prosjektet) løper fram til 1. oktober 2010, og videreføres deretter som en del av PODs ordinære virksomhet. I tillegg til rammeoverføring fra de samarbeidende departementene Helse- og omsorgsdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Arbeidsdepartementet, omdisponeres 200 000 kroner fra kap. 400, post 01 til kap. 440, post 01.

Norge jobber med å få en tilknytningsavtale med EASO (det europeiske støttekontoret på asylfeltet). I tillegg til nasjonale eksperter ved kontoret vil det være behov for stillinger knyttet til arbeidet på norsk side. Merbehovet på 5,1 mill. kroner dekkes under kap. 490, post 01. Merarbeidet som følger for Justisdepartementet foreslås dekket gjennom å omdisponere 700 000 kroner fra kap. 490, post 01 til kap. 400, post 01.

Justisdepartementet foreslår å omdisponere 600 000 kroner fra kap. 440, post 01 til kap. 400, post 01 for å styrke saksbehandlingsskapasiteten på utlendingsfeltet i politiavdelingen.

Forvaltningen av statens eierinteresser i Norsk Eiendomsinformasjon as er overført fra Justisdepartementet til Nærings- og handelsdepartementet 1. juli 2010. Det foreslås på bakgrunn av ovennevnte å rammeoverføre 150 000 kroner (0,25 årsverk) fra kap. 400 Justisdepartementet, post 01 til kap. 900 Nærings- og handelsdepartementet, post 01 Driftsutgifter.

I forbindelse med at ansvaret for innvandringsaker ble overført fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet til Justisdepartementet foreslås det rammeoverført 2,7 mill. kroner fra kap. 600 Arbeidsdepartementet, post 01 Driftsutgifter til kap. 400 Justisdepartementet, post 01 Driftsutgifter. Beløpet inkluderer rammeoverføringen som ble foretatt i revidert nasjonalbudsjett i 2010 samt husleieutgifter for lokaler i R5.

Samlet foreslås bevilgningen på posten økt med om lag 15,3 mill. kroner. Det foreslås en bevilgning på kap. 400, post 01 Driftsutgifter på 327,3 mill. kroner.

Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 400, post 01 tilsvarende merinntekter under kap. 3400, post 01, jf. forslag til vedtak.

Kommisjonsbudsjettet

Justisdepartementet administrerer en rekke råd, utvalg og kommisjoner som utreder større saker. Kommisjonsbudsjettet dekkes over post 01 Driftsutgifter. Nedenfor følger en oversikt over permanente råd og utvalg og tidsbegrensede utvalg.

Permanente råd og utvalg	Antall medlemmer	
Sjølovkomiteen	6	
Straffelovrådet	4	
Det interdepartementale polarutvalg	11	
Rådet for taushetsplikt og forskning	4	
Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll	4	

Tidsbegrensede råd og utvalg	Antall medlemmer	Innstillingen – ventes fremlagt
Personskadeerstatningsutvalget	8	2011
Klagesaksutvalget	7	2010
Mottaksutvalget	8	2011
Infoflytutvalget	7	2010
Juryutvalget	10	2011
Våpenlovutvalget	8	2011

Regjeringen har oppnevnt et utvalg som skal vurdere lekdommerinnslaget når de alvorligste straffesakene behandles i lagmannsrettene (Juryutvalget). I tillegg til spørsmålet om juryordningens fremtid skal utvalget også vurdere dommersammensetningen i straffesaker i lagmannsrettene som i dag ikke behandles med jury. Utvalget skal også vurdere om det bør være adgang til å spille av opptak fra tingretten til erstatning for nye vitneavhør i lagmannsretten, og i tilfelle på hvilke vilkår. Utvalget ledes av lagdommer Per J. Jordal, og det skal avgi sin utredning innen 1. juni 2011.

Post 50 Norges forskningsråd

Bevilgning på posten skal i hovedsak benyttes til langsiktig kunnskapsoppbygging innenfor departementets sektorområder, og vil inngå i Norges forskningsråds (NFR) program for velferd, arbeidsliv og migrasjon (VAM). VAM er Norges største samfunnsvitenskaplige forskningsprogram, der internasjonal migrasjon er et viktig tema. En grunnleggende utfordring i årene fremover er vedlikehold og utvikling av det norske velferdsamfunnet i møte med økende sosial og kulturell heterogenitet, demografiske endringer og globalisering av økonomien. Det foreslås en bevilgning på kap. 400, post 50 Norges forskningsråd på 4,6 mill. kroner.

Post 71 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Bevilgningen på post 71 skal dekke Norges tilskudd til internasjonale organisasjoner under Justisdepartementets saksområde.

Norge dekker tilskudd til følgende organisasjoner m.m. under post 71:

- Den internasjonale domstolen i Haag
- Haagkonferansen for internasjonal privatrett
- «World Intellectual Property Organization» (WIPO)
- Det internasjonale institutt i Roma for ensartet privatrett (UNIDROIT)
- «The Group of States Against Corruption» (GRECO)
- Tilskudd til Rådssekretariatet og Fellesorganet i forbindelse med Schengensamarbeidet

Tilskuddene til de ovenfor nevnte internasjonale organisasjoner m.m. har preg av å være kontingent. Økonomiregelverkets regler om kunngjøring, søknad og kravene til tilskuddsbrev kommer derfor ikke til anvendelse. Det vises for øvrig til beskrivelse av justissektorens internasjonale engasjement i hovedinnledningen og i de respektive programkategorier. Det foreslås en bevilgning på kap. 400, post 71 Tilskudd til internasjonale organisasjoner på 7,8 mill. kroner.

Kap. 3400 Justisdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Diverse inntekter	3 137	84	87
02	Refusjon av ODA-godkjente utgifter		1 000	1 031
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	3 683		
18	Refusjon av sykepenger	3 431		
	Sum kap. 3400	10 251	1 084	1 118

Post 01 Diverse inntekter

På posten føres refusjoner fra Utenriksdepartementet for den ODA-godkjente andelen på tre prosent av bidraget til World Intellectual Property Organization, jf. kap. 400, post 71. ODA-godkjente utgifter er utgifter som etter OECD/DACs retningslinjer kan godkjennes til utviklingshjelp. Post 01 benyttes også til å føre diverse inntekter. Disse inntektene varierer årlig og gir ikke grunnlag for å budsjetteres med noe beløp.

Det foreslås at merinntektene under kap. 3400, post 01 kan benyttes til å overskride bevilgningen under kap. 400, post 01 tilsvarende, jf. forslag til vedtak.

Post 02 Refusjon av ODA-godkjente utgifter

Utgifter til tilrettelegging for at flyktninger skal kunne vende tilbake til hjemlandet kan i henhold til OECD/DACs (Development Assistance Committee) statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Dette inkluderer også administrasjon av bistanden. Det foreslås at 1 mill. kroner av utgiftene på kap. 400, post 01 Driftsutgifter, blir rapportert inn som utviklingshjelp. I den forbindelse inntektsføres tilsvarende beløp på kap. 3400, post 02 Refusjon av ODA-godkjente utgifter.

Programkategori 06.20 Rettsvesen

Utgifter under programkategori 06.20 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
01-23	Driftsutgifter	2 027 108	2 000 825	2 174 714	8,7
	Sum kategori 06.20	2 027 108	2 000 825	2 174 714	8,7

Utgifter under programkategori 06.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
61	Høyesterett	72 913	72 983	75 018	2,8
410	Tingrettene og lagmannsrettene	1 538 185	1 508 455	1 657 578	9,9
411	Domstoladministrasjonen	68 582	66 288	68 867	3,9
413	Jordskiftedomstolene	198 526	192 062	197 961	3,1
414	Forliksråd og andre domsutgifter	148 902	161 037	175 290	8,9
	Sum kategori 06.20	2 027 108	2 000 825	2 174 714	8,7

1 Innledning

Programkategori 06.20 omfatter Høyesterett, lagmannsrettene, domstolene i første instans, jordskiftedomstolene, forliksrådene, Finnmarkskommisjonen og Domstoladministrasjonen.

Domstolenes organisering

Domstolene er et av samfunnets viktigste organer for konfliktløsning for både individer og virksomheter. Domstolene skal behandle straffesaker og tvistesaker som bringes inn for avgjørelse. I tillegg til den dømmende virksomhet utfører domstolene i første instans også forvaltningspregede oppgaver som f.eks. vigsler og skifte. Domstolene er uavhengige i sin dømmende virksomhet, men er administrativt underlagt Domstoladministrasjonen.

Høyesterett er landets øverste domstol og består av to avdelinger og Høyesteretts ankeutvalg.

Landet er inndelt i seks lagdømmer som hvert har en lagmannsrett.

Domstolene i første instans varierer i størrelse fra enedommerembeter med én fast dommer og én dommerfullmektig til store kollegiale domstoler. Oslo tingrett er den største med til sammen 105 dommere og dommerfullmektiger. Per 1. januar 2010 er det totalt 66 tingretter og ett byfogdebete.

Jordskiftedomstolene er fellesbetegnelsen for 34 jordskifteretter (førsteinstans) og fem jordskifteoverretter (ankeinstans). Jordskiftedomstolene er særdomstoler som behandler saker etter reglene i jordskifteloven. Jordskiftedomstolene har også utviklingsoppgaver innenfor landmåling, kartbehandling, skogvurdering, jordskifte og IKT. Jordskiftedomstolene varierer i størrelse fra

enedommerembeter med én fast dommer til kollegiale domstoler, hvor Sør-Trøndelag jordskifterett er den største med til sammen åtte dømmende årsverk.

Forliksrådene er en del av rettspleien på nivået under tingrettene, og er meklingsinstitusjoner med begrenset domsmyndighet. Det er forliksråd i alle norske kommuner, og forliksrådsmedlemmene utnevnes av kommunestyrene. Det administrative ansvaret for forliksrådene ligger til Justisdepartementet. Sekretariatsfunksjonen for forliksrådene utføres av politiet som en sivil oppgave. Fylkesmennene fører tilsyn med forliksrådets virksomhet.

Domstoladministrasjonen

Domstoladministrasjonen har det administrative ansvaret for de alminnelige domstolene, jordskiftestemstolene og Finnmarkskommisjonen.

Domstoladministrasjonen er organisert som et uavhengig statlig organ, og ledes av et styre.

Samhandlingen mellom Stortinget, regjeringen, Justisdepartementet og Domstoladministrasjonen er regulert gjennom lovfestede rammebetingelser for Domstoladministrasjonens virksomhet.

2 Overordnede mål og retningslinjer

2.1 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
God rettsikkerhet for individer og grupper	Avgjørelser med høy kvalitet og til rett tid
God konfliktløsning	Økt bruk av ulike meklingsformer
En mer effektiv justissektor	Effektive og serviceorienterte domstoler

Domstolene skal ivareta rettssikkerheten for individer og grupper gjennom en grundig og opplyst behandling av konflikter. Domstolene skal være tilgjengelige og sikre en rettferdig og rask prosess for tvisteløsning.

En god konfliktløsning i domstolene tilsier at ulike konfliktløsningsmetoder må utvikles og tas i aktiv bruk også innenfor domstolene. Domstolenes struktur og organisering må fortløpende vurderes for å sikre et godt fungerende domstolsapparat.

En effektiv og serviceorientert rettspleie krever god utnytting av ressursene innenfor ram-

Rammebetingelsene følger fire hovedprinsipper, jf. Ot.prp. nr. 44 (2000–2001) Om lov om endringer i domstolloven m.m. (den sentrale domstoladministrasjon og dommernes arbeidsrettslige stilling) og Innst. O. nr. 103 (2000–2001):

1. Justisdepartementet skal ikke i fremtiden ha alminnelig instruksjonsmyndighet over domstolene i administrative spørsmål i kraft av å være utøvende makt etter Grunnloven § 3.
2. Gjennom Stortingets behandling av budsjettproposisjonen gis sentralt fastsatte retningslinjer for de ansvarsområder som er lagt til Domstoladministrasjonen.
3. Styling av Domstoladministrasjonen skjer ved lov, forskrift eller plenarvedtak i Stortinget på vanlig måte etter forslag fra regjeringen.
4. Regjeringen skal ved kongelig resolusjon kunne instruere Domstoladministrasjonen i administrative enkeltsaker.

Retningslinjene, som er nevnt i pkt. 2, skal være generelle og på overordnet nivå, for å sikre samfunnets innflytelse på hvilke hovedretninger arbeidet til Domstoladministrasjonen skal ta. Regjeringens instruksjonsmyndighet, jf. pkt. 4, er forutsatt brukt i unntakstilfeller.

av en forsvarlig saksbehandling. Domstolene skal tilrettelegge sin virksomhet slik at parter, profesjonelle aktører, publikum og media møter serviceorienterte og utadrettede domstoler som gir god informasjon til publikum.

Domstoladministrasjonen skal sørge for at de overordnede krav og forventninger samfunnet stiller til domstolene ivaretas, synliggjøre domstolenes spesielle stilling og videreutvikle domstolens rolle som en av samfunnets viktigste konfliktløser.

2.2 Generelle retningslinjer for Domstoladministrasjonens virksomhet

Justisdepartementet foreslår følgende generelle retningslinjer for Domstoladministrasjonens virksomhet for 2011:

- Domstoladministrasjonen skal følge opp målsettingene om en effektiv saksavvikling med høy kvalitet, herunder særskilt følge opp domstoler som ikke er innenfor målene om saksavviklingstid.
- Domstoladministrasjonen skal arbeide for en god utnyttelse av tildelte budsjetttrammer for domstolene og sørge for at domstolenes oppgaver løses innenfor budsjetttrammen.
- Domstoladministrasjonen skal bidra til å videreutvikle hensiktsmessige samhandlingsformer med Justisdepartementet, og mellom aktørene i rettspleien, herunder kriminalomsorgen. Dette omfatter også samhandling om IKT-strategiske spørsmål.
- Faglig høyt kvalifiserte dommere med bred erfaring er av sentral betydning for en god kvalitet i rettspleien. Domstoladministrasjonen skal legge til rette for en god, balansert og bred rekruttering med vekt på å øke kvinneandelen blant dommerne og andelen dommere med flerkulturell bakgrunn. Domstoladministrasjonen skal sørge for kompetanseutviklingstiltak i domstolene, og fortsette sitt arbeid med å utvikle god og profesjonell ledelse, samt tilrettelegge for et godt arbeidsmiljø.
- Domstoladministrasjonen skal delta i forberedelsen av lovrevisjoner som angår domstolene, spesielt ved vurderingen av praktiske, administrative og ressursmessige konsekvenser av lovendringer, herunder utarbeidelse av og gjennomføring av evalueringer og gevinstrealiseringsplaner.
- Domstoladministrasjonen skal legge til rette for gjennomføring av vedtatte lovendringer.
- Domstoladministrasjonen skal i tråd med Regjeringens handlingsplan for universell utforming tilrettelegge for at mennesker med nedsatt funksjonsevne sikres tilgang til domstolene.
- Domstoladministrasjonen skal bidra til at domstolene har en teknisk IKT-infrastruktur med tilfredsstillende kapasitet og kvalitet, sikre domstolene saksbehandlingssystemer og IKT-løsninger som bidrar til åpenhet, høy kvalitet og rettssikkerhet, legge til rette for elektronisk samhandling og informasjonsutveksling mellom domstolenes brukere og aktører, og legge

til rette for effektiv bruk av geografisk informasjonsteknologi (GIT) i jordskiftedomstolene.

- Domstoladministrasjonen skal i tråd med økonomiregelverkets krav til risikostyring og intern kontroll i statlige virksomheter sørge for at risikostyring er en integrert del av mål- og resultatstyringen, og skal identifisere, vurdere, håndtere og følge opp risiko for Domstoladministrasjonens og domstolenes virksomhet.
- Domstoladministrasjonen skal innenfor sitt ansvarsområde sette justisministeren i stand til å besvare henvendelser fra Stortinget, Riksrevisjonen, Sivilombudsmannen m.fl.
- Domstoladministrasjonen skal utarbeide og utvikle statistikk fra domstolene som gir nødvendig informasjon for forvaltning, samhandling og utvikling av lovverket, domstolene og justissektoren for øvrig.

3 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

Hovedutfordringene for domstolene er å sikre rask og effektiv saksavvikling som sikrer rettssikkerheten for den enkelte. Avgjørelsene må ha høy kvalitet og avses innen rimelig tid. I 2009 var gjennomsnittlige saksbehandlingstider for både tvistesaker og straffesaker i første instans innenfor Stortingets målsettinger.

Regjeringen er opptatt av at Domstoladministrasjonen skal arbeide for en langsiktig utvikling av domstolene. Til tross for positiv utvikling i saksbehandlingstidene har domstolene i de senere årene hatt en økning i saksinngangen, samtidig som det ser ut til at sakene blir mer arbeidskrevende. Saksstatistikken for 2009 viser at denne tendensen fortsetter, da tingrettene i 2009 hadde en betydelig økning i antall innkomne saker. For å unngå økte saksbehandlingstider ble bevilgningen til domstolene økt med 15 mill. kroner i forbindelse revidert nasjonalbudsjett for 2010.

Tallene fra domstolenes saksbehandlingstatisstikk for første halvår 2010 viser en fortsatt økning i sakstilfanget, samtidig som domstolene har viktige utfordringer innenfor arbeid med kompetanse og IKT. Regjeringen foreslår derfor å øke bevilgningen til domstolene med 40 mill. kroner i 2011. Økningen gis for at domstolene skal kunne tilpasse bemanningen til en periode med økt saksinngang, samtidig som det satses på tiltak som bidrar til ytterligere effektiv saksbehandling og nedarbeiding av restanser. Satsingen på domstolene vil blant annet bidra til at domstolene kan videreføre arbeidet med kompetanseutvikling,

utvikling av IKT-løsninger og investeringer i nødvendig teknisk utstyr.

Regjeringen er også opptatt av at domstolene skal ha rettslige rammevilkår som bidrar til effektivisering av saksbehandlingen. I Prop. 141 L (2009-2010) foreslås flere endringer i straffeprosessloven mv. som har til hensikt å effektivisere og øke kvaliteten på behandlingen av straffesaker i domstolene. Foruten bestemmelser om krav til begrunnelse for å nekte anker fremmet i straffesaker og i tvistesaker, foreslås det bl.a. regler som åpner for økt bruk av videokonferanse under rettsmøter i straffesaker.

I jordskiftedomstolene har restansene gått ned, men fortsatt er saksavviklingstiden for lang. I prosjektet «Jordskifterettens ressursbehov» er det foreslått å delegerer arbeidsoppgaver og endre arbeidsprosesser med sikte på å oppnå en mer effektiv saksavvikling. Domstoladministrasjonen vurderer nå forslagene, og tar sikte på å utvikle mål for saksbehandlingstid for jordskiftedomstolene i løpet av 2011.

Godt kvalifiserte dommere med bred erfaring er en forutsetning for gode domstoler. Domstoladministrasjonen arbeider for at domstolene skal framstå som attraktive arbeidsplasser. Det er viktig å tiltrekke seg gode søkere til ledige dommerembeter og øke kvinneandelen blant dommerne. Det er særlig ønskelig med flere kvinner blant domstolslederne. For nærmere omtale av likestilling og mangfold, se pkt. 4.1.1.

Domstolene skal ivareta enkeltmenneskets rett til en trygg og upartisk prosess. Domstolene er derfor avhengige av tillit, ikke bare hos profesjonelle aktører, lekdommere og sakkyndige, men også hos enkeltmennesker og virksomheter som får sin sak prøvd for retten, og i befolkningen generelt.

Domstolenes idé- og verdigrunnlag «Uavhengighet – rettssikkerhet – tillit» legges til grunn som et overordnet rammeverk for domstolenes og Domstoladministrasjonens virksomhet. For perioden 2009-2012 peker Domstoladministrasjonens strategiske plan på følgende utviklingsområder; kompetanse, styring og organisering, synlighet og åpenhet, teknologianvendelse, regelverksutvikling, sikkerhet og beredskap. Arbeidet med disse områdene skal bidra til at domstolene kan realisere de verdier og mål som er satt for deres virksomhet.

Teknologi er et sentralt virkemiddel i utviklingen av domstolene. IKT-løsninger vil stå stadig mer sentralt i samhandlingen mellom domstolene, aktørene i justissektoren og i forhold til eksterne aktører. En samlet utvikling på IKT-området vil

bidra til åpenhet og tillit, samt kostnadseffektive og velfungerende domstoler.

Endringer 2006-2010

I 2006 ble domstolene styrket med 5 mill. kroner for å kunne videreføre et høyt aktivitetsnivå. I forbindelse med NOKAS-saken ble domstolenes bevilgning økt med ytterligere 19,8 mill. kroner i 2006.

I 2007 ble domstolenes budsjett styrket med 17,5 mill. kroner til forberedende tiltak i forbindelse med innføring av ny tvistelov. I 2008 ble det satt av 22 mill. kroner til samme formål. I forbindelse med gjennomføringen av strukturreformen i domstolene ble bevilgningen for 2007 økt med 21,9 mill. kroner til gjennomføring av lokalprosjekter for Haugaland tingrett og Gjøvik tingrett, samt helårsvirkning av lokalprosjekter igangsatt i 2006. I tillegg ble domstolenes bevilgning økt i 2007 til Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark med totalt 5,5 mill. kroner. Bevilgningen ble økt med ytterligere 9,8 mill. kroner fra 2009 og 1,1 mill. kroner fra 2010. Domstolsbudsjettet er fra 2010 styrket med til sammen 16,4 mill. kroner til å dekke utgiftene til Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen, inkludert administrasjon.

I 2008 ble bevilgningen økt med 300 000 kroner til erstatning for tapt inntekt og reisegodtgjørelse etter statens satser slik at fornærmede med rett til bistandsadvokat og visse etterlatte får mulighet til å være til stede under hele hovedforhandlingen.

I 2009 ble Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett styrket med 20 mill. kroner til igangsetting av bygging av nye lokaler for Gulating lagmannsrett. For å sikre jordskiftedomstolene gode rammebetingelser i sitt arbeid, ble bevilgningen til jordskiftedomstolene i 2009 økt med 20 mill. kroner til økt lønn og investeringer i nytt teknisk utstyr. Det ble i 2009 bevilget 10 mill. kroner til engangsanskaffelse av videokonferanseutstyr i domstolene. Det ble videre bevilget 25 mill. kroner i 2009 under Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett til igangsetting av ombyggingsarbeidet i forbindelse med nye Inntrøndelag tingrett. Domstolenes bevilgning ble i 2009 styrket med 8,3 mill. kroner til dekning av lagmannsrettens merarbeid i forbindelse med offentlig begrunnelse av ankesilingsavgjørelser etter straffeprosessloven § 321 annet ledd første punkt. I 2010 ble det satt av 16,5 mill. kroner til samme formål.

I 2010 ble Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett styrket med henholdsvis 145 mill. kroner og 50 mill. kroner til bygging av nye lokaler for Gulating lagmannsrett og ombyggingsarbeider for nye Inntrøndelag tingrett. Videre ble domstolenes budsjett styrket med 6,5 mill. kroner til dekning av merutgifter til husleie og engangsinvesteringer ved Inntrøndelag tingrett. Høyesteretts budsjett ble styrket med 1,5 mill. kroner til dekning av en ny høyesterettsdommerstilling. Domstolenes budsjett ble styrket med 15 mill. kroner til økt bemanning.

4 Tilstandsvurderinger og mål

4.1 God rettsikkerhet for individer og grupper

4.1.1 Avgjørelser med høy kvalitet og til rett tid

Prosessreglene sikrer en bred og godt opplyst behandling i domstolene. Disse bygger på en rekke rettsikkerhetsgarantier som domstolene er ansvarlig for at ivaretas.

Gjennomgangen av Fritz Moen-sakene som ble foretatt av et regjeringsoppnevnt utvalg i NOU 2007:7 Fritz Moen og norsk strafferettspleie, har tydeliggjort rettsikkerhetsgarantienes viktighet. I utredningen ga utvalget en rekke anbefalinger om regelendringer som kan bidra til å hindre uriktige domfellelser i fremtiden. Utredningen har vært på høring og er fulgt opp av Justisdepartementet, jf. Prop. 141 L (2009-2010). Arbeidet med å redusere faren for uriktige domfellelser er en kontinuerlig prosess. I Prop. 141 L (2009-2010) er det gitt en utfyllende omtale av alle tiltak som har vært gjennomført eller som er igangsatt de senere årene for å øke siktedes rettsikkerhet, slik som

opprettelsen av Kommissjonen for gjenopptakelse av straffesaker, endringer i politiutdanningen og politiets avhørsteknikker, økt bruk av opptak under politiavhør mv. Av regelendringer er det foreslått at nedsatt funksjonsevne mv. hos siktede kan være en særlig grunn til å få oppnevnt forsvarer. Endringen klargjør når forsvarer bør oppnevnes, og kan bidra til å styrke siktedes rettssikkerhet. Videre er det foreslått et krav om skriftlig mandat når retten eller påtalemyndigheten oppnevner sakkyndige. Det er også foreslått en plikt for aktor til å frafalle tiltalen eller nedlegge påstand om frifinnelse når det fremstår som klart at det ikke er tilstrekkelig bevis for domfellelse. NOU 2007:7 vil også bli fulgt opp med enkelte endringer i påtaleinstruksen.

Sakene i domstolene varierer i antall fra år til år. Domstolsstatistikken viser at det har innkommet betydelig flere saker til domstolene i perioden 2007-2009 og trenden synes å fortsette i 2010. I tillegg til samfunnsutviklingen generelt, vil lov- og regelverksendringer, tekniske og organisatoriske endringer kunne medføre endringer i saksmengde og saksbehandlingstid. Ikke minst vil også sakenes kompleksitet ha betydning for saksavviklingen i domstolene.

Saksavviklingstider

Målene for saksavviklingen i domstolene, angitt som gjennomsnitt for henholdsvis straffesaker og tvistesaker, er satt på bakgrunn av domstolenes egne krav til forsvarlig og effektiv saksbehandling.

Tabell 2.1 Mål for gjennomsnittlig saksavviklingstid

Mål for gjennomsnittlig saksavviklingstid	Lagmannsrettene	Tingrettene
	Mål i måneder	Mål i måneder
Tvistesaker	6	6
Meddomsrettssaker (straffesaker)	3	3
Enedommersaker (straffesaker)		1

Kilde: Domstoladministrasjonen

I tillegg til de generelle målene angir straffeprosessloven egne frister for saksavviklingen i visse straffesaker, bl.a. i tilfeller med unge lovbytere og hvor tiltalte er undergitt varetekt. Dette er omtalt nærmere nedenfor.

En arbeidsgruppe nedsatt av Domstoladministrasjonen har evaluert dagens målsettinger for

saksavviklingstider, og foreslått nye målsettinger for domstolene i første instans. På bakgrunn av dette arbeidet vedtok Domstoladministrasjonens styre i juni 2010 å innføre disse i Domstoladministrasjonen og i domstolenes styringssystemer så snart de nødvendige endringer og tilpasninger i systemene er foretatt. Målsettingene skal evalueres.

res etter en prøveperiode på to år. Domstoladministrasjonen vil fortsatt rapportere på Stortingets fastsatte målsettinger for saksavvikling i domstolene. Når prøveperioden er utløpt og de nye målsettingene er evaluert, vil Justisdepartementet vurdere å foreslå nye målsettinger for domstolenes saksavvikling.

Saker ført for jordskiftedomstolene har stor variasjon i kompleksitet og arbeidsmengde, og de fleste saker krever at det blir utført teknisk arbeid og befarung på barmark. Dette er faktorer som medfører til dels store variasjoner i saksavviklingstiden.

Høyesterett

Det kom i 2009 inn 960 sivile saker mot 891 i 2008. Gjennomsnittlig behandlingstid for sivile saker målt fra ankeutvalgets henvisning til Høyesteretts avgjørelse, var 5,5 måneder i 2009. Antallet ikke avgjorte saker ved årets slutt var 32 mot 29 saker i 2008.

Det kom i 2009 inn 1 054 straffesaker mot 1 021 i 2008. Gjennomsnittlig behandlingstid for straffesaker målt fra ankeutvalget til saken fremmet til Høyesteretts avgjørelse, var 2,8 måneder i 2009. Antallet ikke avgjorte saker ved årets slutt var 11 saker mot 24 saker i 2008.

Høyesterett har i 2009 behandlet to saker i plenum og tre saker i storkammer.

Lagmannsrettene

I 2009 mottok og behandlet lagmannsrettene færre anker over dom i sivile saker enn i 2008. Beholdningen av ikke behandlede saker har økt i 2009. Statistikken for første halvår 2010 viser en økning i antall innkomne anker over dom i sivile saker sammenlignet med første halvår 2009. Beholdningen har økt for alle typer straffesaker unntatt begrensede anker i meddomsrettssaker. Det var en relativ stor økning i antallet innkomne bevisanker i meddomsrettssaker. Beholdningen for begrensede anker i meddomsrettssaker er redusert i 2009 med om lag 21 pst.

Tabell 2.2 Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i lagmannsrettene i måneder 2005–2009

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid	2005	2006	2007	2008	2009
Anke over dom i sivile saker	9,8	8,6	8,0	6,8	6,0
Lagrettesaker (straff)	5,2	6,2	4,9	5,2	5,2
Meddomsrettssaker begrenset anke (straff)	4,5	3,7	3,3	3,7	3,8
Meddomsrettssaker bevisanke (straff)	5,3	5,6	5,3	5,2	5,5
Fagdommersaker (straff)	4,6	4,6	3,9	4,0	4,3

Kilde: Domstoladministrasjonen

Statistikk fra de siste årene viser at gjennomsnittlig saksbehandlingstid har gått ned. Som tabellen ovenfor viser, fortsetter denne utviklingen i 2009 for anke over dom i sivile saker, som nå er innenfor Stortingets målsetting på seks måneder. For straffesaker har det vært en liten økning fra 2008 til 2009.

Det er variasjoner i gjennomsnittlig saksbehandlingstid mellom lagmannsrettene. For anke over dom i sivile saker varierer saksbehandlingstiden fra 4,1 måneder (Hålogaland) til 7,2 måneder (Borgarting). I fagdommersaker varierer saksbehandlingstiden fra 2,5 måneder (Eidsivating) til 5,5 måneder (Borgarting) i 2009. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for begrenset anke i meddomsrett varierer fra tre måneder (Eidsivating) til fem måneder (Gulating), og fra fire måneder (Agder) til sju måneder (Gulating) for bevisanke i meddomsrett. I lagrettesaker varierer saksbe-

handlingstiden fra 3,9 måneder (Hålogaland) til 7,1 måneder (Gulating).

Tingrettene

Domstolene i første instans har i 2009 fått inn flere tvistesaker enn de siste fire årene. Økningen fra 2008 til 2009 er på om lag 11 pst. Antall behandlede tvistesaker er lavere i 2009 enn i 2008, og beholdningen har økt med om lag 20 pst. Statistikken for første halvår 2010 viser at saksinngangen fortsatt er på det samme høye nivået som første halvår 2009.

Når det gjelder straffesakene, har de siste fire årenes økning i antallet innkomne og behandlede enedommersaker fortsatt i 2009. Statistikken for første halvår 2010 viser at denne utviklingen har fortsatt i 2010. Antall innkomne og behandlede meddomsrettssaker er redusert fra 2008 til 2009.

Tabell 2.3 Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i tingrettene i måneder 2005–2009

Gjennomsnittlig saksavviklingstid	2005	2006	2007	2008	2009
Tvistesaker	7,0	6,6	6,1	5,2	4,9
Enedommersaker (straff)	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5
Meddomsrettssaker (straff)	3,2	2,9	2,7	2,6	2,5

Kilde: Domstoladministrasjonen

Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for tvistesaker ble redusert fra 5,2 måneder i 2008 til 4,9 måneder i 2009. I 2008 var domstolene i førsteinstans for første gang innenfor Stortingets mål om saksbehandlingstid på seks måneder. Denne utviklingen fortsatte i 2009. Samtidig var det i 2009 stor variasjon i saksbehandlingstid mellom tingrettene i tvistesaker, fra 2,4 måneder (Sør-Østerdal) til 7,2 måneder (Ofoten).

Saksbehandlingstiden for enedommersaker har endret seg lite, og har de siste årene vært innenfor Stortingets mål for saksbehandlingstid på en måned. For enedommersakene var gjennomsnittlig saksbehandlingstid 0,5 måneder både i 2008 og 2009. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid varierer fra 0,2 måneder (Halden) til 1,2 måneder (Sunnhordaland) i 2009. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for meddomsrettssakene var 2,6 måneder i 2008 og 2,5 måneder i 2009.

Tingrettene er også i meddomsrettssakene fortsatt godt innenfor målsettingen for gjennomsnittlig saksbehandlingstid som er på tre m

der. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid varierer fra 1,1 måned (Sør-Østerdal) til 3,8 måneder (Tønsberg) i 2009.

Andelen domstoler med gjennomsnittlig saksbehandlingstid innenfor Stortingets målsetting i 2009 er (2008-tall i parentes): 93 pst. (80 pst.) i tvistesaker, 97 pst. (99 pst.) i enedommersaker og 85 pst. (81 pst.) i meddomsrettssaker.

Jordskifteomstolene

Jordskifteoverrettene avsluttet 48 saker i 2009. Det kom inn 39 nye saker. Beholdningen av ikke avgjorte saker ved årsskiftet var 28 saker. Gjennomsnittlig alder (ventetid og saksbehandlingstid) på avsluttede saker var 14 måneder i 2009.

Jordskifterettene avsluttet 1 094 saker i 2009 mot 1 175 saker i 2008. Det kom inn 1 047 nye saker. Beholdningen av ikke avgjorte saker var 1 641. I 2009 var gjennomsnittsalderen for avsluttede saker 1,8 år, i 2008 var tilsvarende 2,1 år.

Tabell 2.4 Gjennomsnittlig alder for avsluttede saker i jordskifterettene og jordskifteoverrettene i år for perioden 2005–2009

Gjennomsnittlig saksavviklingstid	2005	2006	2007	2008	2009
Jordskifterettene	2,6	2,3	2,3	2,1	1,8
Jordskifteoverrettene	1,6	1,7	1,2	1,1	1,2

Kilde: Domstoladministrasjonen

Areal i skiftefelt var 1 452 967 daa i 2009 mot 254 667 daa i 2008. Grunnen til det høye tallet er en enkeltsak i Nord-Trøndelag som alene omfattet ca. 1,3 mill. daa. Det ble registrert bruksordning for 480 km² i 2009 mot 891 km² i 2008. Det ble fastlagt, avmerket og innmålt 1 780 km grenser i 2009 mot 1 978 km i 2008, mens antallet innmålte grensepunkter var 16 648 km i 2009 mot 26 204 km i 2008. Videre tok jordskifteretten stilling til problemstillinger som omfattet 253 km veg i 2009 mot 206 km i 2008. Det var en økning i

antall parter i avsluttede saker i 2009 i forhold til 2008.

I 2009 var det 10 025 parter mot 9 587 i 2008. Det innebærer at det i hver jordskiftesak i gjennomsnitt er ti parter.

Rettsmekling

Rettsmekling ble fra 2006 et tilbud ved alle tingretter og lagmannsretter, og ble lovfestet ved innføring av tvisteloven i 2008. Det vises for øvrig til

nærmere omtale under punkt 4.3.1. Av sakene som ble avgjort i 2009 er det avholdt rettsmek-

lingsmøter i 1 995 saker i førsteinstans og 109 saker i andreinstans, totalt 2 104 saker.

Tabell 2.5 Saker hvor det er benyttet rettsmekling 2006–2009

	2006	2007	2008	2009
Rettsmeklingsmøter	1 927	2 089	2 099	2 104
Saker registrert med resultat «hevet ved forlik etter rettsmekling»	1 351	1 255	1 207	1 269

Kilde: Domstoladministrasjonen

Henholdsvis 1 216 saker i førsteinstans og 53 saker i andreinstans er registrert med resultat «hevet ved forlik etter rettsmekling» i 2009. Totalt utgjør dette 1 269 saker. Tallene viser at over halvparten av de saker der det er benyttet rettsmekling resulterer i forlik. I 2008 ble det meklet i totalt 2 099 saker. Av disse ble 1 207 registrert med resultat «hevet ved forlik etter rettsmekling». Gjennomsnittlig saksavviklingstid for saker som ble rettsmeklet og avgjort i 2009 var 5,1 måneder, mot 5,6 måneder i 2008.

Saker med lovbestemte frister

Straffeprosessloven § 275 angir frister for saksavviklingen i straffesaker. Om ikke særlige forhold er til hinder, skal hovedforhandling berammes senest to uker etter at saken kom inn til tingretten, eller anke til lagmannsretten er henvist til ankeforhandling. Hovedforhandling skal i alle saker avholdes så snart som mulig. I saker der den siktede var under 18 år da forbrytelsen ble begått eller er varetektsfengslet når saken berammes, gjelder særskilte frister for oppstart av hovedforhandlingen. Dersom ikke særlige forhold er til hinder, skal hovedforhandling i disse sakene være påbegynt innen seks uker etter at saken kom inn til tingretten, og innen åtte uker etter at anke til lagmannsretten er henvist til ankeforhandling.

Det kan være forhold som tilsier at fristene må overskrides for å sikre forsvarlig behandling av saken i retten. I tillegg vil en rekke praktiske forhold kunne medføre at frister overskrides. Det kan for eksempel være sykdomsforfall hos parter eller andre sentrale aktører, uteblivelse (vitner, tiltalte osv.), vanskeligheter med å få tak i aktører, forsvarere og sakkyndige.

Av sakene som ble berammet i 2009, ble 79 pst. av sakene i tingrettene berammet innen 14 dager. Tilsvarende tall for lagmannsrettene er 65 pst.

Av prioriterte saker med oppstart hoved/anke-forhandling i 2009 ble 67 pst. startet innen seks uker i tingrettene og 30 pst. startet innen åtte uker i lagmannsrettene.

Dommeravhør og observasjon av barn

I straffesaker om seksuelle overgrep skal som hovedregel avhør av barn foretas av dommer utenfor rettsmøte (dommeravhør) eller ved observasjon av barnet. Aldersgrensen for bruk av dommeravhør ble med virkning fra 1. juli 2008 hevet fra 14 til 16 år. Samme fremgangsmåte kan benyttes ved avhør av vitner med psykisk utviklingshemming, og i saker om andre straffbare forhold enn seksuelle overgrep. Avhør av barn gir spesielle utfordringer, og det er viktig å få til best mulig avhør. Reglene for dommeravhør og observasjon av barn ble evaluert i 2004, og evalueringsrapporten har vært på høring. Med bakgrunn i evalueringsrapporten og høringsuttalelsene, samt de erfaringer som er gjort etter etablering av barnehus, vil Justisdepartementet oppnevne en ekstern arbeidsgruppe som skal gjennomgå regelverket for dommeravhør og observasjon av barn, herunder vurdere hvilke regler som bør gjelde for psykisk utviklingshemmede. Arbeidsgruppen skal utarbeide konkrete forslag til forskriftsendringer og eventuelt nødvendige lovendringer.

Det er etablert en landsdekkende ordning med minst ett barnehus i hver helseregion. I 2007 ble det etablert barnehus i Bergen og Hamar, i 2008 i Kristiansand, og i 2009 i Tromsø, Trondheim og Oslo. Høsten 2010 skal det etableres barnehus i Stavanger. Ålesund er neste by hvor det vil være aktuelt å etablere barnehus. I barnehusene kan barn som har vært utsatt for overgrep bli medisinsk undersøkt, få hjelp og behandling, og det kan gjennomføres dommeravhør. Se nærmere omtale av barnehusene under programkategori 06.40.

Lekdommere

Det er lovfestet at lekdommerutvalgene skal ha en allsidig sammensetning slik at utvalgene best mulig representerer alle deler av befolkningen. Dette innebærer at kommunene ved valg av medlemmer til lekdommerutvalgene skal tilstrebe å gi utvalgene bredest mulig representasjon og som tar opp i seg mangfoldet i samfunnet. Det er et mål at andelen lekdommere med innvandrerbakgrunn økes, jf. mål for inkludering i Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets Prop. 1 S (2010–2011). I lekdommerutvalgene som gjelder for perioden 1. mai 2008 til 1. januar 2013 har 3,7 pst. av lekdommerne innvandrerbakgrunn. Av disse har 1,8 pst. bakgrunn fra land utenfor Europa og Nord-Amerika. Dette er en økning fra perioden 2004–2008 hvor de tilsvarende prosent-tallene var henholdsvis 2,8 pst. og én pst.

Juryordningen

Regjeringen nedsatte i mai 2010 et utvalg som skal vurdere juryordningen. Jury blir i dag brukt i straffesaker for lagmannsrettene der strafferammen er mer enn seks års fengsel. Utvalget skal bl.a. vurdere om juryordningen bør opprettholdes eller om den bør endres eller erstattes av en meddomsrett hvor fagdommere og lekdommere sammen tar stilling til skyldspørsmålet. Utvalget skal også vurdere om det er mulig å lage en ordning hvor juryen skriftlig begrunner sin avgjørelse av skyldspørsmålet. Utvalget har fått frist til 1. juni 2011 med å avgi sin utredning til Justisdepartementet.

Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark

Opgavene for Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark er regulert i finnmarksloven av 17. juni 2005 nr. 85, kap. 5, med tilhørende forskrift. Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark skal på grunnlag av gjeldende nasjonal rett utrede bruks- og eierrettigheter til den grunnen som Finnmarkseiendommen overtok ved finnmarkslovens ikrafttredelse 1. juli 2006. Kommisjonen ble oppnevnt i statsråd i mars 2008. Administrasjonen er lokalisert til Tana og har vært i drift siden februar 2009.

Domstoladministrasjonen har det overordnede administrative ansvaret for Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark.

Kommisjonen fastsatte i desember 2008 de to første utredningsfeltene; felt 1 – Stjernøya/Sei-

land og felt 2 – Nesseby. Utredningsarbeidet i felt 1 og 2 ble kunngjort i februar 2009 med oppfordring til mulige rettighetshavere om å melde seg, jf. finnmarksloven § 31 første ledd. Kommisjonen har igangsatt sakkyndige utredninger i disse feltene og har gjennomført folkemøter både i og utenfor de to feltene.

Justisdepartementet og Domstoladministrasjonen vil i løpet av våren 2011 starte forberedelsene med etablering av Utmarksdomstolen for Finnmark, slik at domstolen er oppnevnt og et sekretariat er etablert før det første kravet om rettslig prøving av Finnmarkskommisjonens første utredningsrapport framsettes.

Regjeringen mener at Finnmarkskommisjonens kartlegging av rettigheter er av stor betydning for den samiske befolkningen og andre brukere av Finnmark. Det er viktig med god fremdrift i arbeidet.

Domstolsbudsjettet er til sammen styrket med 16,4 mill. kroner til å dekke utgiftene til Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen.

Kompetanseutvikling

Det er avgjørende for befolkningens tillit til domstolene og for domstolenes legitimitet at de utfører sine arbeidsoppgaver raskt og med høy faglig kvalitet. Domstoladministrasjonen har et hovedansvar for å sikre at domstolene til enhver tid har den kompetanse som er nødvendig. Domstoladministrasjonen skal medvirke til en sterkere forankring av kompetansearbeidet i den enkelte domstol i årene fremover, og videreutvikle samarbeidet med forsknings- og universitetsmiljøer.

Innstillingsrådet for dommere

Etter reglene i Grunnloven og domstolloven utnevnes dommere og jordskiftedommere av Kongen i statsråd på grunnlag av innstilling fra Innstillingsrådet for dommere. Innstillingsrådet er et uavhengig og frittstående råd, oppnevnt av Kongen i statsråd.

Innstillingsrådet består ifølge domstollovens § 55 a av sju medlemmer; tre dommere fra de alminnelige domstoler, én advokat, én jurist ansatt i det offentlige og to medlemmer som ikke er jurister. Når Innstillingsrådet behandler saker som gjelder utnevning eller konstitusjon av jordskifteoverdommere og jordskiftedommere, deltar én dommer fra jordskiftedomstolene og én jordskifte kandidat i stedet for henholdsvis én dommer og én jurist ansatt i det offentlige. Innstillingsrådet har en viktig og arbeidskrevende oppgave med å

intervjue og innstille gode kandidater til dommerembeter.

Domstoladministrasjonen har ansvaret for Innstillingsrådets sekretariat og deltar i Innstillingsrådets møter og intervjuer.

I 2009 har det blitt utnevnt til sammen 30 dommere i faste stillinger i de alminnelige domstoler og to i jordskiftedomstoler. Av disse 30 er 13 utnevnt til lederstillinger. Dette er det laveste antall utnevninger per år i de alminnelige domstoler siden 2003. I perioden 2003–2008 lå antall utnevninger til faste dommerstillinger i de alminnelige domstoler i gjennomsnitt på 39,5 stillinger.

Innstillingsrådet har vurdert 339 søknader og gjennomført 169 intervjuer (dette gjelder både faste stillinger og konstitusjoner).

Av de som ble utnevnt i 2009 var det i de alminnelige domstolene 32 pst. kvinner og 68 pst. menn. 22 pst. av de utnevnte i lederstillinger var kvinner. Gjennomsnittsalder ved utnevning var 49 år. I jordskiftedomstolene var 100 pst. av de utnevnte menn. Gjennomsnittsalder ved utnevning var 53 år.

Likestilling og mangfold

Det er fortsatt behov for å bedre kjønnsbalansen i domstolene. Domstoladministrasjonen har vedtatt en egen «Rekrutteringspolitikk for dommere og domstolledere» som blant annet konkretiserer tiltak for å rekruttere flere kvinner. Per 31. desember 2009 var 36 pst. av dommere i de alminnelige domstolene kvinner og om lag 24 pst. av domstolledere kvinner. I jordskiftedomstolene var om lag ti pst. av dommerne kvinner og om lag åtte pst. av domstollederne kvinner. Av dommerfullmektiger var 48 pst. kvinner, mens det i saksbehandlerstillingene var flertall av kvinner.

Domstoladministrasjonen arbeider i sin rekruttering til domstolene også med tiltak for å øke andelen medarbeidere med innvandrerbakgrunn og andelen medarbeidere med nedsatt funksjonsevne.

Sidegjøremål

Reglene om dommeres adgang til å utføre sidegjøremål er basert på en avveining av en lang rekke hensyn, herunder at dommeres tid og oppmerksomhet primært skal vies arbeidet i domstolene. Dommere skal ikke påta seg oppgaver som svekker tilliten, verken til den enkelte dommer i den enkelte sak, eller til dommere generelt. Samtidig har samfunnet behov for dommeres kompetanse til andre typer arbeid. Dommere reelle kvalifika-

sjoner kan også styrkes gjennom erfaring utenfor domstolene. Utviklingen har vist at det er behov for justeringer i regelverket. Våren 2010 vedtok Stortinget endring i domstoloven § 121 c. Dommere må nå søke om godkjenning for å kunne påta seg granskingsoppdrag. Samtidig ble kompetansen til å avgjøre søknader om godkjenning av sidegjøremål for høyesterettsdommere overført fra Domstoladministrasjonen til Høyesterett.

4.2 En mer effektiv justissektor

4.1.2 Effektive og serviceorienterte domstoler

Oppfølging av St.meld. nr. 23 (2000–2001) Førsteinstansdomstolene i fremtiden

Stortinget vedtok 21. mai 2001 at antallet førsteinstansdomstoler skulle reduseres fra 92 til 66. Det ble senere besluttet å slå sammen Oslo skifterett og byskriverembete og Oslo byfogdembete, å opprettholde Kongsberg tingrett, Sandefjord tingrett, Larvik tingrett, og å slå sammen Sør-Trøndelag tingrett og Trondheim tingrett. Domstoladministrasjonen har ansvaret for gjennomføringen av den nye domstolsstrukturen.

Iverksettingen av de endringer som Stortinget besluttet er nå nærmest slutført. Sammenslåingen av Inderøy tingrett og Stjør- og Verdal tingrett til Inntrøndelag tingrett er planlagt gjennomført med virkningstidspunkt 1. januar 2011. Det er i 2010 bevilget midler til inventar og utstyr til ombyggingsarbeidet av dagens tinghus i Steinkjer, jf. Prop. 1 S (2009–2010). Bygget er planlagt ferdigstilt i løpet av høsten 2010. Dette er den siste domstolssammenslåingen som er en direkte oppfølging av St.meld. nr. 23 (2000–2001).

I St.prp. nr. 1 (2006–2007) ble det påpekt at det etter slutføring av strukturendringene bør gjennomføres en evaluering av reformen og en vurdering av behovet og kriteriene for fremtidige strukturendringer i førsteinstansdomstolene.

Domstoladministrasjonen arbeider med evaluering av reformen og behovet for eventuelle nye endringer.

Samhandling som alternativ til strukturendringer

Domstoladministrasjonen har ledet et samhandlingsprosjekt mellom Alstahaug tingrett, Brønnøy tingrett og Rana tingrett som et alternativ til strukturendringer. Samhandlingen omfatter primært ressursutveksling, kompetansebygging og rutineutvikling.

Evaluering av prosjektet viser at samhandlingen til nå ikke har fungert tilfredsstillende mellom de tre tingrettene. Domstoladministrasjonen vil

vurdere om og eventuelt hvordan samhandlingsprosjektet skal videreføres.

Som del av prosjektet «Jordskifterettens ressursbehov» vurderes også om samhandling mellom jordskiftedomstolene kan settes i system. Domstoladministrasjonen vil vurdere konkrete tiltak i oppfølgingen av dette, bl.a. når det gjelder ressursutveksling, kompetansebygging og rutineutvikling.

Ny jordskiftelov

Landbruks- og matdepartementet hadde forslag til ny jordskiftelov på høring i 2009/2010, og arbeider nå med å følge opp høringsinnspillene og utarbeide et endelig lovforslag.

Twisteloven

Lov om mekling og rettergang i sivile tvister (twisteloven) trådte i kraft 1. januar 2008. Hovedformålet med loven er å gi en mer effektiv og tilgjengelig sivil rettspleie, med raskere og billigere tvisteløsning for partene, jf. Ot.prp. nr. 74 (2005-2006) Om lov om endringer i tvisteloven (endringer i straffeprosessloven og andre lover) kap. 4.3.

Justisdepartementet og Domstoladministrasjonen har i samarbeid utarbeidet et opplegg for evaluering av loven med utgangspunkt i hovedmålene for reformen. Evalueringen av tvisteloven skal utføres tre år etter lovens ikrafttredelse. Hovedarbeidet vil dermed skje i 2011-2012. For å få et best mulig grunnlag for evalueringen mener Justisdepartementet det er ønskelig og hensiktsmessig å få med statistikk for domstolene fra 2011, slik at man har tilstrekkelig fundament for å vurdere om loven virker etter intensjonene. Som ledd i oppfølgingen av evalueringsopplegget er det i 2008 og 2010 gjennomført spørreundersøkelser blant advokater og dommere for å få tilbakemelding på erfaringer med tvisteloven. Det har samtidig blitt innhentet datamateriale fra Domstoladministrasjonen som vil bidra til å belyse virkningene av loven. Evalueringsarbeidet vil munne ut i et høringsnotat som vil bli sendt på høring i 2012, og eventuelle lovendringsforslag vil deretter bli fremmet for Stortinget.

Forliksrådene

Forliksrådene er viktige samfunnsinstitusjoner med lange tradisjoner og en sterk posisjon i lokalmiljøene rundt om i landet. Alle kommuner har forliksråd. Hvert forliksråd består av tre lekdom-

mere og like mange varamedlemmer som kommunestyret velger for fire år av gangen.

Forliksrådene behandlet 130 806 saker i 2009. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var på om lag tre måneder. Justisdepartementet har det overordnede økonomiske og administrative ansvaret for forliksrådene, og for utviklingen av regelverket som gjelder for forliksrådenes virksomhet.

I alle tvistesaker om formuesverdier der tvistesummen er mindre enn 125 000 kroner er forliksrådsbehandling som utgangspunkt obligatorisk for å kunne bringe saken inn for tingretten. En stor andel av sakene får sin endelige løsning gjennom behandlingen i forliksrådet. Forliksrådene gir mange steder i landet et langt mer desentralisert tvisteløsningstilbud enn det tingrettene kan gi. Sakene i forliksrådene undergis en enkel, rask og uformell behandling. Forliksrådenes styrke er at de muliggjør en rimelig og hurtig tvisteløsning som står i forhold til sakens betydning.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)

Domstoladministrasjonen har ansvar for domstolenes IKT-løsninger. IKT-verktøy skal bidra til å sikre kvalitet, bedre tilgjengelighet og forutsigbarhet og bedre utnyttelse av ressursene. Elektronisk samhandling mellom domstolene og andre aktører i justissektoren er viktig i utviklingsarbeidet og i strategiplanleggingen for domstolene og justissektoren.

Større lovendringer medfører også behov for videreutvikling og tilpasning av saksbehandlingssystemer, muligheter for sikker elektronisk samhandling, teknologisk velutstyrte domstoler og flere elektroniske tjenester.

Funksjonelle lokaler

Standarden på domstolenes lokaler er varierende, både for kontorer, rettssaler og med hensyn til sikkerhetsmessige forhold. Flere domstoler har de siste årene fått nye lokaler som følge av strukturendringene i de alminnelige domstolene.

I 2009 startet forprosjekt for rehabilitering av Bergen tinghus. Det ble også igangsatt utvidelse av Steinkjer tinghus, som vil gi samlokalisering av Inntrøndelag tingrett og Nord-Trøndelag jordskifterett. Antatt ferdigstillelse er sommeren 2011. For nærmere omtale av de gjennomførte strukturendringene vises det til omtale under «Oppfølging av St.meld. nr. 23 (2000-2001) Førsteinstansdomstolene i fremtiden».

I 2009 ble det igangsatt ombygging og rehabilitering av lokalene for tingrettene i Sør-Trønde-

lag, Nedre Romerike og Asker og Bærum. De to førstnevnte ble ferdigstilt i 2010, mens sistnevnte ferdigstilles i 2011. Det er inngått kontrakt for nye lokaler til Rana tingrett. De nye lokalene åpner 11. oktober 2010.

I 2009 og 2010 ble det som følge av Regjeringens forslag bevilget til sammen 165 mill. kroner under Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett til nye lokaler for Gulating lagmannsrett. Etter planen vil de nye lokalene til Gulating lagmannsrett bli ferdigstilt sommeren 2011.

Domstoladministrasjonen arbeider med planlegging av nye tinghus i Stavanger, Drammen og Molde. Disse tinghusene planlegges med tanke på samlokalisering av jordskiftedomstoler og alminnelige domstoler.

Organisasjonsutvikling, ledelse og arbeidsprosesser i domstolene

Det har i de seneste årene blitt gjennomført en rekke tiltak i domstolene med sikte på god og effektiv drift. Flere av disse tiltakene har også hatt klare målsettinger om å opprettholde eller øke kvaliteten i domstolenes arbeid. Tiltak som sikrer høy effektivitet og produktivitet vil fortsatt ha høy prioritet. I Domstoladministrasjonens strategiske plan fremgår det for perioden 2009-2012 at det skal legges større vekt på kvalitet.

Styrking av lederkompetansen er viktig i domstolenes utviklingsarbeid. Det har i de senere årene blitt brukt mye ressurser på lederutvikling lokalt i domstolene. Ved utgangen av 2009 hadde de fleste domstolledere gjennomført grunnleggende lederutvikling. Fra 2010 er det igangsatt en videreutvikling av programmet.

I dialogen mellom Domstoladministrasjonen og domstolene er det i de senere år lagt vekt på ledelse og arbeidsmiljø.

I 2008 ble det igangsatt en forsøksordning med moderat spesialisering innenfor den enkelte domstol (spesialisering innenfor sakstype, prosessform eller stadium i saksbehandlingen). Forsøksordningen skal pågå i om lag tre år, og har som målsetting å måle effekt av spesialisering, f.eks. for kvalitet, arbeidsmiljø og produktivitet. Fem tingretter og én lagmannsrett deltar i forsøksordningen.

Helse, miljø og sikkerhet (HMS)

Domstoladministrasjonen har overordnet ansvar for det systematiske HMS-arbeidet i domstolene. Dette innebærer å påse at det i den enkelte domstol arbeides med å forebygge og redusere

arbeidsrelaterte helsebelastninger blant alle medarbeidere og fremme et godt arbeidsmiljø.

Domstoladministrasjonen har igangsatt et arbeid for å utvikle domstolenes beredskap til å håndtere kriser og andre alvorlige, uforutsette hendelser. Arbeidet med overordnede retningslinjer for sikkerhet og beredskap i domstolene er planlagt avsluttet ved utgangen av 2010.

Domstolenes saksbehandlingssystemer

Domstolenes saksbehandlingssystemer har løpende behov for vedlikehold og fornying. Arbeid med å fornye Høyesteretts og jordskiftedomstolenes saksbehandlingssystemer er påbegynt. Saksbehandlingssystemet i første og andre instans skal videreutvikles så langt det lar seg gjøre. Gjennom dette skal domstolene sikres saksbehandlingssystemer som bidrar til effektivitet, høy kvalitet og saksbehandling i samsvar med lov- og regelverk.

Elektronisk samhandling

Elektronisk samhandling mellom domstolene og de andre aktørene i justissektoren vil kunne effektivisere saksbehandlingen. Domstoladministrasjonen arbeider blant annet med elektronisk løsning for innsending av prosesskriv, tilgjengeliggjøring av saksinformasjon, og mottak og behandling av salærkrav. Utprøving i domstolene er planlagt gjennomført tidlig i 2011.

I 2010 startet arbeidet med å modernisere en samhandlingsløsning for straffesaker opp mot politi, påtale og kriminalomsorg. Dette vil bidra til bedre kommunikasjon mellom delsektorene, økt gjenbruk av data og mindre behov for papirbasert kommunikasjon. På sikt vil dette også gi et bedre grunnlag for rapportering, statistikk og analyse fra domstolene.

Serviceutvikling, informasjon og kommunikasjon

Domstolene skal møte publikum, aktører og media på en profesjonell måte. Domstoladministrasjonen og domstolene arbeider med holdningsskapende tiltak for å bevisstgjøre og heve kompetansen til de ansatte i domstolene i de ulike situasjonene der de møter domstolens brukere.

Alle alminnelige domstoler og flertallet av jordskiftedomstolene har egne nettsted. Disse er sentrale i kommunikasjonen med domstolenes brukere, aktører og innbyggerne generelt. Årlig har www.domstol.no over fire millioner sidevisninger.

For å bidra til åpenhet og kunnskap er det etablert en løsning der mediene kan nå mange domstolers rettsavgjørelser og tiltaler på elektroniske pressesider. Domstoladministrasjonen har i samarbeid med Den norske Dommerforening etablert Dommernes mediegruppe. Gruppen gir kommentarer, bakgrunn og intervjuer om domstoler og rettssaker.

Europarådet har tatt initiativ til å arrangere Rettens dag i domstolene. Rettens dag skal være en årlig begivenhet for å fremme forståelsen for hvordan rettsapparatet fungerer. Flere norske domstoler har avholdt slike arrangement i løpet av de siste årene. Arrangementene er godt besøkt av publikum, og det planlegges nye.

Ulike typer interessenter som media, offentlige organer og forskere henvender seg til domstolene med spørsmål om både enkeltsaker og om saksavvikling generelt. Arbeidet med nye verktøy for rapportering, statistikk og analyse er startet og vil fortsette i årene framover. Dette vil bl.a. lette sammenstilling av den informasjonen som etterspørres. Parallelt pågår et arbeid med å bedre datakvaliteten i domstolenes saksbehandlingssystemer. Kvalitetssikring av informasjon som registreres er en kontinuerlig aktivitet.

Universell utforming

For at domstolene skal være et reelt konfliktløsningsalternativ for alle grupper i befolkningen må rettslokalene gis en utforming som ivaretar ulike behov. I eksisterende lokaler er det i varierende grad tilrettelagt for personer med nedsatt funksjonsevne. I nye tinghus og lokaler settes det krav om funksjonalitet for alle brukere. Både bygningene og utearealet skal kunne brukes på lik linje av alle.

De siste årene er det investert i utstyr for trådbundet overføring av lyd i rettssaler. I 2005 ble det laget en gjennomføringsplan for tilrettelegging for hørselshemmede. Det er nå 59 tingretter som har utstyr for overføring av lyd i minst én rettssal. Av de resterende syv tingrettene får noen av disse nye lokaler med lydanlegg i løpet av 2010 og 2011. Enkelte tingretter har annet utstyr enn trådbundet overføring, f.eks. teleslynge. Domstoladministrasjonen fortsetter arbeidet med installering av utstyr slik at alle alminnelige domstoler får minst én rettssal med utstyr for overføring av lyd innen utgangen av 2011.

Vitnestøtte

Hensikten med vitnestøtte er først og fremst at vitner skal føle seg bedre ivaretatt når de kommer til retten for å avgi forklaring. De fleste domstolene som har innført en vitnestøtteordning har etablert et samarbeid med Røde Kors, slik at vitnestøtte utføres som frivillig arbeid.

Per 2010 er det etablert vitnestøtte i fem lagmannsretter og 18 tingretter. Erfaringene fra innføringen av vitnestøtteordningen har så langt vært positive.

Videokonferanser i domstolene

Det er adgang til å anvende videokonferansteknologi i rettsmøter både i tvistesaker og i straffesaker. I tvistesaker reguleres bruken av fjernhør og fjernmøter av tvisteloven. I straffesaker gjelder Forskrift om fjernhør av vitner og sakkyndige i straffesaker og forskrift om fjernmøte-teknologi i straffesaker. Sistnevnte forskrift etablerer en prøveordning som omfatter seks domstoler.

Fjernmøteteknologi er i ferd med å bli et reelt og i mange tilfeller godt alternativ til fysisk fremmøte i domstolen. I Prop. 141 L (2009-2010) Endringer i straffeprosessloven mv. har Regjeringen fremlagt forslag til generelle og permanente regler om bruk av fjernmøte og fjernhør i straffesaker. Reglene foreslås tatt inn i straffeprosessloven og vil avløse regler i forskriftene nevnt ovenfor. Forslaget innebærer bl.a. endringer i kravet til samtykke fra en fengslet for å kunne bruke videokonferanse ved fremstilling av vedkommende for rettsmøter som tar stilling til forlengelse av fengslingen. Samtykkekravet foreslås begrenset til å gjelde rettsmøter om fengslingsforlengelser i saker hvor fengslede sitter i fullstendig isolasjon. Fengslede kan likevel kreve fysisk oppmøte i rettsmøter om fengslingsforlengelser dersom det er mer enn 90 dager siden forrige gang siktede hadde rett til fysisk oppmøte ved rettsmøte om videre fengsling.

Bruk av fjernmøteteknologi er betinget av at både domstolene og andre aktører innenfor justis-sektoren, særlig kriminalomsorgen, har nødvendig teknisk utstyr. Høsten 2010 hadde 36 domstoler tilgang på videokonferanseutstyr.

Tilsynsutvalget for dommere

Tilsynsutvalget for dommere er et uavhengig og frittstående disiplinærorgan som behandler klager på dommere. Ordningen gjelder også for mid-

lertidige dommere, herunder dommerfullmektiger i de alminnelige domstolene, og tilsatte i jordskiftedomstolene med allment løyve. Utvalget består av to representanter for allmennheten, én advokat og to dommere. Domstoladministrasjonen er sekretariat for utvalget.

Tilsynsutvalget kan etter klage eller på eget initiativ treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer overtrer de plikter som stillingen medfører eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk. Utvalget kan ilegge to former for disiplinærtiltak; advarsel, som normalt bare vil benyttes dersom dommerens forhold ligger nær opp til straffbare tjenesteforsømmelser, og kritikk, som er den vanligste reaksjonsformen. Utvalget kan også gi generelle uttalelser i forbindelse med klagesaksbehandlingen.

I 2009 mottok Tilsynsutvalget 98 klager, syv flere enn i 2008. Samtlige klager gjaldt forhold i tjenesten. Av de saker som ble realitetsbehandlet gjaldt 29 klager dommeratferd, seks klager gjaldt saksbehandling, og én klage gjaldt administrative forhold. En og samme klage kan gjelde flere forhold. Det ble gitt disiplinærreaksjon i ni tilfeller, åtte i form av kritikk, og én advarsel.

Det ble truffet i alt 71 vedtak i 2009, hvorav 49 vedtak ble truffet av utvalgets leder eller annet medlem i henhold til fullmakt gitt ved delegasjon. 22 vedtak ble truffet av et samlet utvalg.

Etisk regelverk for dommere

Domstoloven § 55 tredje ledd gir en rettesnor for vurderingen av hva som er god dommerskikk. Her heter det at «En dommer er uavhengig i sin dømmende virksomhet. En dommer skal utføre sin dommergjerning upartisk og på en måte som

inngir alminnelig tillit og respekt.» Det er foreløpig ikke vedtatt noen skriftlige profesjonsetiske regler for dommere. Etter initiativ fra Tilsynsutvalget for dommere nedsatte Domstoladministrasjonen en arbeidsgruppe som har utarbeidet forslag til etisk regelverk for dommere. Forslaget har vært på intern høring i domstolene. Det er godkjent av styret for Domstoladministrasjonen og vil bli lagt frem for Den norske Dommerforening og Tekna.

4.3 God konfliktløsning

4.3.1 Økt bruk av ulike meklingsformer

Rettsmekling

Rettsmekling ble gjort til en ordinær del av prosessen i tvistesaker ved ikrafttredelsen av ny tvistelov 1. januar 2008. Rettsmekling skal medføre en raskere, billigere og mer skånsom løsning av en tvist. Partene selv får et ansvar for løsning av konflikten gjennom meklings- og forlik.

Landbruks- og matdepartementet fastsatte i 2007 forskrift om rettsmekling i saker som gjelder grensegang og rettsutgreiing etter jordskifteloven (jskl. §§ 88 og 88 a). Rettsmekling er etablert som en forsøksordning for jordskiftedomstolene, og skal gjelde fram til 31. mars 2012.

Narkotikaprogram med domstolskontroll

Narkotikaprogram med domstolskontroll ble etablert som prøveprosjekt i 2006 i Oslo og Bergen. Prosjektet er en utprøving av alternativ straffereaksjon for rusmiddelbrukere som er dømt for narkotikarelatert kriminalitet. Prosjektperioden er forlenget til ut 2014. Det vises for øvrig til omtale under programkategori 06.30.

Kap. 61 Høyesterett

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2011
		2009	budsjett 2010	
01	Driftsutgifter	72 913	72 983	75 018
	Sum kap. 61	72 913	72 983	75 018

1 Innledning

Høyesterett dømmer i siste instans og er ankeinstans for avgjørelser truffet i lavere instanser. Høyesteretts hovedoppgaver er å arbeide for rett-

senhet, rettsavklaring og rettsutvikling. Rettsutvikling gjennom Høyesteretts praksis skjer i samspill med de lovgivende myndigheter og med vekt på spørsmål der Stortinget har overlatt den videre rettsutvikling til domstolene.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker faste og variable lønnsutgifter. Bemanningen i Høyesterett utgjorde 20 høyesterettsdommerårsverk og 38 andre årsverk per 1. mars 2010. Bevilgningen skal videre dekke øvrige driftsutgifter som følger av Høyesteretts virksomhet.

Bevilgningen på posten foreslås økt med 772 000 kroner som følge av helårsvirkning av dommerlønnsendringer i 2009.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 61, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3061, post 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 75 mill. kroner.

Kap. 3061 Høyesterett

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
03	Diverse refusjoner	9		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	598		
18	Refusjon av sykepenger	212		
	Sum kap. 3061	819		

1 Postomtale

Post 03 Diverse inntekter

Posten dekker primært refusjoner som brutto inntektsføres i tilknytning til driften av Høyesteretts hus, eksempelvis energiavregning.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2010 får fullmakt til at merinntektene under kap. 3061, post 03 kan benyttes til å overskride bevilgningen under kap. 61, post 01 tilsvarende, jf. forslag til vedtak.

Kap. 410 Tingrettene og lagmannsrettene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	1 476 507	1 448 866	1 590 677
21	Spesielle driftsutgifter	61 678	59 589	66 901
	Sum kap. 410	1 538 185	1 508 455	1 657 578

1 Innledning

Tingrettene dømmer i første instans. I tillegg til den dømmende virksomheten utfører domstolene i første instans konkurssaker og forvaltningsoppgaver som skifte og vigsler.

Lagmannsrettene behandler ankesaker fra domstolene i første instans.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker faste og variable lønnsutgifter og lønnsutgifter til tilkalte og ekstraordinære dommere. Bemanningen ved tingrettene utgjorde 358 dommerårsverk, 145 dommerfullmektigårsverk og 654 andre årsverk per 1. mars 2010. Bemanningen ved lagmannsrettene utgjorde 163 dommerårsverk og 105 andre årsverk per 1. mars 2010. Bevilgningen skal videre dekke alle ordinære driftsutgifter og investeringer

knyttet til de enkelte domstoler. Utgifter knyttet til Tilsynsutvalget for dommere og Innstillingsrådet for dommere dekkes også på posten.

Bevilgningen på posten foreslås økt med 31,5 mill. kroner som følge av helårsvirkning av dommerlønsendringer i 2009.

Byggingen av Gulating lagmannsrett startet sommeren 2010. Tidspunkt for innflytting er satt til 1. mai 2011. Regjeringen foreslår på bakgrunn av dette å bevilge 36,2 mill. kroner til husleie, drift og engangsinvesteringer ved nye Gulating lagmannsrett.

Domstolenes bevilgning ble i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2010 økt med 15 mill. kroner til økt bemanning i domstolene. Regjeringen foreslår å videreføre styrkingen av bevilgningen til domstolene med 40 mill. kroner i 2011. Økningen gis for at domstolene skal kunne tilpasse bemanningen til en periode med økt saksinnngang, samtidig som det satses på tiltak som bidrar til ytterligere effektiv saksbehandling og nedarbeiding av restanser. Satsingen på domstolene vil bl.a. bidra til at domstolene kan videreføre arbeidet med kompetanseutvikling, utvikling av

domstolenes IKT løsninger og investeringer i nødvendig teknisk utstyr.

Som følge av forventede inntekter under kap. 3410, post 03 foreslås det å øke kap. 410, post 01 og kap. 3410, post 03 med 1,5 mill. kroner.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 410, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3410, post 03, jf. forslag til vedtak.

Samlet foreslås bevilgningen på posten økt med 141,8 mill. kroner. Det foreslås en bevilgning på posten på 1 590,7 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker utgifter som etter rettsgebyrloven er inkludert i rettsgebyret, jf. kap. 3410, f.eks. kunngjøringsutgifter, nødvendige utgifter ved tvangsforretninger, registrering m.m. under offentlig bobehandling, forkynnelse som er nødvendig etter loven og utgifter til rettsvitner. Bevilgningsbehovet er skjønnsmessig anslått.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det en bevilgning på posten på 66,9 mill. kroner.

Kap. 3410 Rettsgebyr

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Rettsgebyr	166 767	158 739	165 739
03	Diverse refusjoner	1 947		1 500
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	385		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	9 877		
18	Refusjon av sykepenger	15 766		
	Sum kap. 3410	194 742	158 739	167 239

1 Innledning

Kapitlet omfatter i hovedsak inntekter knyttet til gebyrpliktige oppgaver etter rettsgebyrloven, inkludert inntekter knyttet til gebyr for behandling av forliksrådsklage.

2 Postomtale

Post 01 Rettsgebyr

Bevilgningen på posten dekker inntekter fra gebyrpliktige oppgaver i domstolene i forbindelse med tvistesaker, skjønn, skifte, konkurs m.m.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det en bevilgning på posten på 165,7 mill. kroner.

Post 03 Diverse refusjoner

Posten dekker refusjoner som brutto inntektsføres ved domstolene i første instans og lagmannsrettene, bl.a. refusjoner etter avregning av energitgifter m.m.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til at merinntektene under kap. 3410, post 03 kan benyttes til å overskride bevilgningen under kap. 410, post 01 tilsvarende, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 1,5 mill. kroner.

Kap. 411 Domstoladministrasjonen

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2011
		2009	Saldert budsjett 2010	
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 410, post 01</i>	68 582	66 288	68 867
	Sum kap. 411	68 582	66 288	68 867

1 Innledning

Domstoladministrasjonen har det administrative ansvaret for de alminnelige domstolene (med unntak av forliksrådene) og jordskiftedomstolene.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 411, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3411, post 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 68,9 mill. kroner.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 410, post 01

Bevilgningen dekker alle ordinære driftsutgifter ved Domstoladministrasjonen. Bemanningen utgjorde 81 årsverk per 1. mars 2010.

Kap. 3411 Domstoladministrasjonen

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2011
		2009	Saldert budsjett 2010	
03	Diverse inntekter	7		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	857		
18	Refusjon av sykepenger	820		
	Sum kap. 3411	1 684		

1 Postomtale

Post 03 Diverse refusjoner

Posten dekker refusjoner som brutto inntektsføres ved Domstoladministrasjonen, bl.a. refusjoner etter avregning av energitgifter m.m. På pos-

ten føres også inntekter fra oppdrag som Domstoladministrasjonen eventuelt utfører for andre.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til at merinntektene under kap. 3411, post 03 kan benyttes til å overskride bevilgningen under kap. 411, post 01 tilsvarende, jf. forslag til vedtak.

Kap. 413 Jordskiftedomstolene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	192 252	186 794	192 530
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	6 274	5 268	5 431
	Sum kap. 413	198 526	192 062	197 961

1 Innledning

Jordskiftedomstolene er særdomstoler som arbeider med oppgaver i henhold til jordskifteloven. Dette omfatter bl.a. å gjennomføre endringer for å oppnå mer tjenlige eiendommer, samt å fastlegge eiendomsgrenser og uklare eiendomsforhold. Særdomstolen er uavhengig i sin dømmende virksomhet.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker faste og variable lønnsutgifter. Bemanningen ved jordskiftedomstolene utgjorde 95 dommerårsverk og 149 andre årsverk per 1. mars 2010. Bevilgningen skal videre dekke alle ordinære driftsutgifter og investeringer knyttet til de enkelte jordskiftedomstolene.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 413, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3413, post 01, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 192,5 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Jordskiftedomstolene har hjemmel til å kreve inn sideutgifter i visse saker. Sideutgiftene skal dekke det tekniske arbeidet i disse sakene. Utgiftene skal føres i egne saksregnskap.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 413, post 21 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3413, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 5,4 mill. kroner.

Kap. 3413 Jordskiftedomstolene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Saks- og gebyrinntekter	15 895	13 358	13 772
02	Sideutgifter	6 250	5 344	5 510
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	105		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	619		
18	Refusjon av sykepenger	1 756		
	Sum kap. 3413	24 625	18 702	19 282

Post 01 Saks- og gebyrinntekter

Bevilgningen på posten omfatter inntekter ved at partene i saken betaler gebyr.

Det foreslås en bevilgning på posten på 13,8

Det foreslås at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 413, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3413, post 01, jf. forslag til vedtak. mill. kroner.

Post 02 Sideutgifter

Bevilgningen på posten samsvarer med tilsvarende utgifter over kap. 413, post 21.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap.

413, post 21 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3413, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 5,5 mill. kroner.

Kap. 414 Forlikråd og andre domsutgifter

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	114 415	122 259	135 310
21	Spesielle driftsutgifter	34 487	38 778	39 980
	Sum kap. 414	148 902	161 037	175 290

1 Innledning

Kapitlet dekker enkelte utgifter i forbindelse med domstolsbehandling av straffesaker og enkelte sivile saker, samt utgifter til forlikrådene. Utgiftene er i stor grad regelstyrte, og påvirkes av saksmengden i domstolene og hvor omfattende sakene er. Muligheten for styring av utgiftene er derfor liten.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker godtgjørelse og tapt arbeidsfortjeneste til meddommere, lagrette-medlemmer, vitner, rettsvitner og reiseutgifter til disse. Bevilgningen på posten dekker også utgif-

ter til vitner som møter eller på annen måte avgir forklaring for Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker samt nødvendige blodprøver og DNA-tester i kommisjonens arbeid. Bevilgningsbehovet er skjønnsmessig anslått.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det en bevilgning på posten på 135,3 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekker utgifter til godtgjørelse og kjøregodtgjørelse til forlikrådenes medlemmer og nødvendige kompetansehevende tiltak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 40 mill. kroner.

Programkategori 06.30 Kriminalomsorg

Utgifter under programkategori 06.30 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
01-23	Driftsutgifter	3 341 033	3 456 235	3 551 120	2,7
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	84 613	20 390	22 839	12,0
60-69	Overføringer til kommuner	30 843	38 184	64 375	68,6
70-89	Overføringer til private	19 989	20 631	21 271	3,1
	Sum kategori 06.30	3 476 478	3 535 440	3 659 605	3,5

Utgifter under programkategori 06.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
430	Kriminalomsorgens sentrale forvaltning	3 285 026	3 373 603	3 491 403	3,5
432	Kriminalomsorgens utdannings-senter (KRUS)	191 452	161 837	168 202	3,9
	Sum kategori 06.30	3 476 478	3 535 440	3 659 605	3,5

1 Innledning

Kriminalomsorgen gjennomfører idømt straff og stiller varetektsplasser til disposisjon for politiet. Kategorien består av Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (KSF), seks regionadministrasjoner, fengslene og friomsorgskontorene, to sentre for narkotikaprogram med domstolskontroll og i tillegg Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS) og Kriminalomsorgens IT-tjeneste (KITT). KSF er integrert i Kriminalomsorgsavdelingen i Justisdepartementet og driftsutgifter til KSF budsjetteres under kap. 400 Justisdepartementet.

Innsatte har, med de begrensninger som følger av straffegjennomføringen, samme rett til tjenester og tilbud og de samme forpliktelsene og ansvar som befolkningen for øvrig. Kriminalomsorgen skal legge forholdene til rette og sørge for at oppfølgingen under straffegjennomføring og ved løslatelse planlegges i samarbeid med ansvarlige myndigheter og særlig den kommunen den løslatte skal bosette seg i. Kriminalomsorgen skal sikre at kvinner og menn får et likeverdig tilbud under frihetsberøvelsen.

2 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
Redusert kriminalitet	Hurtig iverksettelse av straffegjennomføring og varetekt Bedre tilrettelegging for en kriminalitetsfri tilværelse etter gjennomført straff
Økt trygghet og samfunnssikkerhet	Trygghet under straffegjennomføring og varetekt
En mer effektiv justissektor	Effektiv drift i tråd med gjeldende regelverk En kunnskapsbasert kriminalomsorg

3 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

Regjeringen har, som lovet i Soria Moria-erklæringen, styrket kriminalomsorgen. I perioden 2006–2010 er bevilgningen til kriminalomsorgen økt med om lag 1,95 mrd. kroner til økt kapasitet, mer bemanning og bedre innhold i straffegjennomføringen. Soningskøen er betydelig redusert samtidig som det er lagt til rette for god tilbakeføring gjennom tiltak for bolig, arbeid, utdanning og rusmestring. Regjeringens satsing på kriminalomsorgen videreføres i 2011 med tiltak for å øke kapasiteten, styrke tilbakeføringsarbeidet og bedre innholdet i straffegjennomføringen.

Kapasiteten i kriminalomsorgen er økt betydelig under den nåværende regjeringen. Økt bruk av varetekt og flere utenlandske innsatte har ført til at det fortsatt er kapasitetsutfordringer i kriminalomsorgen. Regjeringen legger derfor opp til å utvide straffegjennomføringskapasiteten i 2011 ved å foreslå å bevilge 10 mill. kroner for å øke kapasiteten på straffegjennomføring med elektronisk kontroll, bl.a. i Hordaland. Halden fengsel ble åpnet i 2010 og vil være i full drift i 2011. Straffegjennomføringskapasiteten har økt med om lag 800 plasser i perioden 2006–2010. Regjeringen foreslår å gjøre driften ved Bjørgvin fengsel permanent.

Regjeringen vil dessuten effektivisere saksbehandlingen og øke antall soningsoverføringer, vurdere å tilrettelegge egne fengselsavdelinger for utenlandske innsatte og øke bruken av straffegjennomføring utenfor fengsel. Dette vil frigjøre fengselskapasitet for innsatte som skal tilbakeføres til det norske samfunnet.

Kapasitetsutnyttelsen i fengslene er fortsatt høy. Kriminalomsorgens driftsbudsjett ble styrket

med 16 mill. kroner i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2010 for å holde oppe det høye aktivitetsnivået i kriminalomsorgen. Driftsbudsjettet til fengslene og friomsorgskontorene er økt med over 60 mill. kroner siden 2006.

Regjeringen vil sikre nok fagutdannet personell i kriminalomsorgen og foreslår å øke klasseopptaket ved KRUS med to klasser i 2011. Det legges opp til et klasseopptak på åtte klasser, tilsvarende 200 aspiranter i 2011.

Gode og funksjonelle fengselsbygg er viktig for kvaliteten i straffegjennomføringen. Regjeringen foreslår å bevilge 30 mill. kroner til ekstraordinært vedlikehold i fengslene i 2011.

For å sikre at alle innsatte ved Oslo fengsel får et aktiviseringstilbud foreslår Regjeringen å bevilge 15 mill. kroner på Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjett for å videreføre byggeprosjekt om nytt aktivitetsbygg ved Oslo fengsel.

Helse- og omsorgsdepartementet og Justisdepartementet samarbeider for å bedre behandlings- og rehabiliteringstiltakene i fengslene for innsatte med rusproblemer. Det er opprettet og under etablering 11 rusmestringsenheter. For å legge til rette for at enda flere innsatte kan få tilbud om behandling for sine rusproblemer, foreslår Regjeringen å bevilge 5 mill. kroner til ytterligere to nye rusmestringsenheter i 2011 ved Tromsø fengsel og Telemark fengsel, Skien avdeling.

De frivillige organisasjonene gjør en stor innsats for å bygge opp nettverk etter soning. Justisdepartementet ønsker at det skal være nettverkstilbud i alle kriminalomsorgsregioner. Justisdepartementet vil gjennomføre en kartlegging av hvilke nettverkstiltak som er i kriminalomsorgen. For å gi enda flere innsatte et godt nettverk etter

soning, tar Justisdepartementet sikte på å styrke nettverkstiltakene i to regioner.

Ansettelse av 25 løslatelseskordinatore er et ledd i Regjeringens tilbakeføringsgaranti og en oppfølging av St.meld. nr. 37 (2007-2008) Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn (kriminalomsorgsmelding).

Kriminalomsorgens hovedutfordringer i året som kommer er å håndtere økt behov for varetektsplasser, overføre flere utenlandske innsatte til soning i hjemlandet, øke bruken av straffegjennomføring i samfunnet, innføre tilbakeføringsgarantien, og styrke ansattes kompetanse og betjentutdanningen.

3.1 Kapasitet og håndtering av varetektsituasjonen

I juni 2006 utgjorde soningskøen for ubetinget fengselsstraff 2 791 dommer, for samfunnsstraff 306 dommer og for bøtesoning 2 665 dommer. I juni 2009 var det 368 ubetingede dommer i kø for straffegjennomføring, og køen for samfunnsstraff og bøtesoning var nede i henholdsvis 45 og 493 dommer. Soningskøen ble derfor ansett som avviklet som lovet i Soria Moria-erklæringen.

Regjeringens satsing på politiet har gitt resultater og dette har ført til en betydelig økning i bruk av varetekt fra høsten 2009. Økt politikraft, mer effektive etterforskningsmetoder og høyere oppklaringsprosent har ført til en økning i antall varetektsinnsatte. Politiets forsterkede innsats mot utenlandske vinningskriminelle har medført at andelen utenlandske innsatte har økt. Antall varetektsinnsatte har økt med over 70 pst. siden 2006. I 2010 har det til tider vært over 1 000 varetektsinnsatte i fengslene. Det forventes at varetektsnivået vil forbli høyt i de nærmeste år.

Tabell 2.6 Antall varetektsinnsatte 2006-2010

	2006	2007	2008	2009	2010
Antall varetektsinnsatte	569	662	730	799	976

Fra 1. januar til 30. august 2010 har det i tillegg vært en økning i antall mottatte dommer på ca. 9 pst. sammenlignet med samme periode i 2009. Økning i antall dommer og mer bruk av varetekt har medvirket til en liten soningskø i første halvår av 2010, og per 17. september 2010 var den på 606 dommer for ubetinget fengsel. Av disse har 55 en søknad om straffegjennomføring med elektronisk kontroll under behandling. En av kriminalomsorgens hovedutfordringer i 2011 er derfor kapasitet, og å stille et tilstrekkelig antall varetektsplasser til rådighet for politiet.

Regjeringen har satt i gang en rekke tiltak for å øke kapasiteten og bedre varetektssituasjonen. Straffegjennomføringskapasiteten er økt med om lag 800 plasser i perioden 2006–2010. I tillegg vil Regjeringen utvide ordningen med elektronisk kontroll i 2011, bl.a. i Hordaland, samt opprette 8 nye soningsplasser ved Hustad fengsel. Halden fengsel vil være i full drift med 251 plasser i 2011. Fengslet skal ta i mot innsatte ikke bare fra Østlandsområdet, men også fra andre deler av landet. Halden fengsel i full drift vil derfor bidra til å bedre kapasiteten og varetektssituasjonen nasjonalt. Åpningen av Halden fengsel har allerede

bidratt til å bedre varetektssituasjonen. I 2010, fram til åpningen av Halden fengsel, ble om lag 73 pst. av de varetektsinnsatte overført til fengsel innenfor fristene for overføring fra politiarrest til fengsel. Etter åpningen har andelen økt til 96 pst. Etter åpning av Halden fengsel har det dermed vært få brudd på fristene for overføring til fengsel. Justisdepartementet har som målsetting at alle skal overføres til fengsel innen fristen og følger varetektssituasjonen nøye.

For å bedre varetektssituasjonen i Oslo-området ble varetektsandelen ved Oslo fengsel økt i 2010. Om lag 300 plasser har blitt satt av til varetekt. Stifinner'n, som er et særskilt tilbud ved Oslo fengsel for rusmisbrukere, og TOG-prosjektet med tiltak overfor gjengangere, videreføres selv om varetektsandelen ved fengslet er økt.

Elektronisk kontroll som prøveprosjekt ble etablert i 2008 med 130 plasser. Kapasiteten ble i 2010 utvidet med 20 plasser. Regjeringen foreslår ytterligere å utvide kapasiteten i 2011, bl.a. i Hordaland og forlenge prøveprosjektet ut 2012.

I budsjettet for 2010 ble det satt av 20 mill. kroner til tiltak for å bedre varetektssituasjonen. Midlene er bl.a. disponert til midlertidige kapasitets-

utvidelser ved enkelte fengsler, utvidelse av kapasiteten for elektronisk kontroll og økt bemanning for å holde oppe kapasitetsutnyttelsen. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett ble justissektorens budsjett økt med 170 mill. kroner hvor flere av tiltakene vil bidra til å bedre varetektssituasjonen. Kriminalomsorgens budsjett ble økt med 20 mill. kroner for å øke driftsbudsjettet og bedre bemanningssituasjonen. I tillegg ble det bevilget 20 mill. kroner til vedlikehold i fengslene på Fornyings-, administrasjons- og kirke departementets budsjett.

Overføring av utenlandske innsatte til soning i hjemlandet og økt bruk av straffegjennomføring i samfunnet bidrar også til å frigjøre fengselsplasser som kan benyttes til varetekt, jf. omtale under punkt 3.2 og 3.3.

3.2 Overføringer av utenlandske innsatte til straffegjennomføring hjemlandet

Regjeringen vil effektivisere saksbehandlingen og øke antall overføringer av utenlandske innsatte til fortsatt straffegjennomføring i hjemlandet.

Nordiske statsborgere blir rutinemessig overført til straffegjennomføring i hjemlandet etter den nordiske overføringsloven. For andre domfelte med utenlandsk statsborgerskap er den europeiske overføringskonvensjonen det viktigste rettslige grunnlaget for soningsoverføring. Det er et vilkår for soningsoverføring at det foreligger en rettskraftig dom, og at domfelte har mer enn seks måneder igjen til forventet løslatelse. Mottakerlandet må samtykke til overføring, og saksbehandlingstiden med den andre staten kan være lang. Justisdepartementet intensiverer arbeidet med soningsoverføring etter overføringskonvensjonen, og har utarbeidet nytt regelverk og nye rutiner som gjør det mulig med hurtigere behandling av sakene på nasjonalt plan. For å redusere saksbehandlingstiden er det innført tidsfrister for saksbehandlingstid i alle ledd, i tillegg til at rutine for purring av mottakerlandet er innskjerpet. Det er videre igangsatt et arbeid for å forenkle saksbehandlingen når det gjelder utvisningsvedtak.

3.3 Økt bruk av straffegjennomføring i samfunnet

I tråd med St.meld. nr. 37 (2007-2008) har Regjeringen et mål om å øke bruken av straffegjennomføring i samfunnet gjennom alternative straffereaksjoner som samfunnsstraff og program mot ruspåvirket kjøring, og alternative gjennomføringsformer som elektronisk kontroll og straffegjennomføring i behandling sinstitusjon. Økt bruk

av straffegjennomføring i samfunnet er et viktig ledd i tilbakeføringen av domfelte til en kriminaltetsfri tilværelse etter gjennomført straff, i tillegg til at det frigjør fengselsplasser som kan benyttes til varetekt.

Det har vært en økning i bruken av straffegjennomføring i samfunnet de siste årene. I 2006 ble det iverksatt 4 286 oppdrag ved friomsorgskontorene og i 2009 hadde dette antallet økt til 5 238 iverksatte oppdrag. Første halvår av 2010 ble det iverksatt 2 675 oppdrag. Det er også satt i gang bruk av betinget dom med narkotikaprogram med domstolskontroll fra 2006 og elektronisk kontroll fra 2008, i tillegg til at program mot ruspåvirket kjøring ble iverksatt i 2008 som en utvidelse av det tidligere promilleprogrammet.

Regjeringen har lagt til rette for å øke bruken av straffegjennomføring med elektronisk kontroll både ved å øke kapasiteten og ved at innsatte kan søke om overføring fra fengsel til straffegjennomføring med elektronisk kontroll etter en tredjedels soningstid. Det foreslås å forlenge prøveperioden med elektronisk kontroll i ytterligere to år for å sikre grundig evaluering. Det arbeides i tillegg med et forslag om å erstatte subsidiær fengselsstraff ved bot med subsidiær samfunnsstraff.

3.4 Innføring av tilbakeføringsgarantien

Det som skjer ved løslatelsen og etter straffegjennomføringen er avgjørende for hvordan det går med den dømte. Blant tiltakene som omtales i St.meld. nr. 37 (2007-2008), er innføring av en tilbakeføringsgaranti som varslet i Soria Moria-erklæringen.

Garantien gir ikke innsatte nye rettigheter. Intensjonen er at de gjennom et forsterket forvaltningssamarbeid skal få utløst de rettighetene de allerede har. Implementering av tilbakeføringsgarantien vil være avhengig av både kriminalomsorgen, samarbeidende etater og den straffedømte selv.

Sentralt i tilbakeføringsgarantien er bolig, muligheter for opplæring eller utdanning, arbeids- og velferdstjenester, sosiale tjenester, økonomisk rådgivning og bistand ved gjeldsproblemer og helsetjenester, herunder nødvendig behandling for psykiske lidelser og rusproblemer. De myndighetene som ellers har ansvar for disse tjenestene skal også yte disse til personer under straffegjennomføring. For å styrke kartleggingen av de innsattes behov for tjenester, er det satt i gang et pilotprosjekt med IKT-basert kartleggingsverktøy ved Halden fengsel og Østfold friomsorgskontor, jf. omtale under punkt 4.3.1.

Serviceetorg i fengslene er viktig for at samarbeidende etater skal være tilgjengelige for innsatte med tilbud om arbeidsformidling, opplæring og utdanning, bolig, sosiale tjenester, helsetjenester og andre ytelser innsatte kan ha behov for. Kriminalomsorgens ansvar vil være å koordinere de ulike etatene, slik at den domfelte får de tjenester de har rett til. For å ivareta koordineringen, skal det opprettes 25 nye stillinger i kriminalomsorgen.

Gode lokaler er viktig for straffegjennomføringen og for at kriminalomsorgen skal lykkes i tilbakeføringsarbeidet. Halden fengsel vil ha lokaler som legger til rette for utdanning og arbeidstrening for de innsatte. Det er også tilsatt tilbakeføringskoordinatorer ved fengslet. Disse skal bidra til en god tilbakeføring til samfunnet etter endt straffegjennomføring. Innsatte som skal tilbakeføres til fortsatt bosetting i Norge vil prioriteres.

Etter at fengslene ble overført til Statsbygg i 2009 er det bevilget ca. 230 mill. kroner til økt vedlikeholdsinnsats og oppgradering av fengselsbyggene. Regjeringen foreslår å bevilge 30 mill. kroner i 2011 på Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjett til tiltak for ytterligere å redusere vedlikeholdsetterslepet i fengslene. I tillegg foreslår Regjeringen å bevilge 15 mill. kroner på Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjett til å videreføre prosjekt om nytt aktivitetsbygg ved Oslo fengsel. Det nye aktivitetsbygget vil bedre innholdet i straffegjennomføringen ved at alle innsatte får et tilbud om fysisk aktivitet, og sysselsetting av over 70 innsatte i undervisning, kjøkken og butikk. Aktivitetsbygget vil være viktig for holde oppe den høye aktiviteten ved Oslo fengsel. Det vises for øvrig til omtale under Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets Prop. 1 S (2010-2011).

For å bedre rehabiliteringen av rusmiddelavhengige, foreslår Regjeringen å bevilge 5 mill. kroner til å etablere to nye rusmestringsenheter i 2011 ved Tromsø fengsel og Telemark fengsel, Skien avdeling.

3.5 Styrke bemanning og kompetanseutvikling

Tilgangen på fagutdannet personell er viktig for kriminalomsorgen og Regjeringen foreslår derfor å øke klasseopptaket ved Fengselsskolen. Ved det ordinære opptaket i 2010 ble det tatt opp seks klasser, tilsvarende om lag 150 aspiranter. I 2011 legges det opp til et opptak på åtte klasser, tilsvarende om lag 200 aspiranter. Regjeringen legger opp til at to av klassene blir gjennomført desentralisert ved Bergen og Åna fengsler. De 50 aspirantene som i 2010 startet som ekstrabetjenter tas

opp i det ordinære utdanningsforløpet ved KRUS fra 2011. Justisdepartementet vurderer fortløpende behovet for klasseopptak ved KRUS.

Det legges opp til et meget høyt aktivitetsnivå ved KRUS i 2011. Totalt vil det være i overkant av 375 aspiranter som gjennomfører fengselsbetjentutdannelse i 2011, inklusive desentraliserte opptak.

Regjeringen ønsker å videreføre dagens ordning med aspirantopptak og lønnet etatsutdanning, samtidig som utdanningen skal være tilpasset en moderne kriminalomsorg. Justisdepartementet, i samarbeid med KRUS, arbeider med en søknad til Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) med sikte på at fengselsbetjentutdanningen kan inngå i en bachelorgrad i universitets- og høyskolesystemet. Justisdepartementet tar sikte på å sende søknad våren 2011.

Oppfølging av kriminalomsorgsmeldingen stiller krav til kompetanseutvikling. KRUS skal gjennomføre en videreutdanning for tilsatte i kriminalomsorgen, kalt Kompetanseløftet. Kompetanseløftet skal være en videreutdanning for fengselsbetjenter og saksbehandlere som har vært i kriminalomsorgen over en periode.

KSF har endret reglene for beregning av arbeidstid ved hvilende vakt i kriminalomsorgen. I de nye reglene blir en større del av arbeidstiden ved hvilende vakt beregnet som arbeidstid, noe som fører til økte utgifter til bemanning. En dom i EF-domstolen (Jaegerdommen) og EUs arbeidsdirektiv er til hinder for å avtale at hvilende vakt bare delvis skal tas i betraktning ved beregning av arbeidstiden. Det foreslås at kriminalomsorgens budsjett økes med 11 mill. kroner som følge av dette.

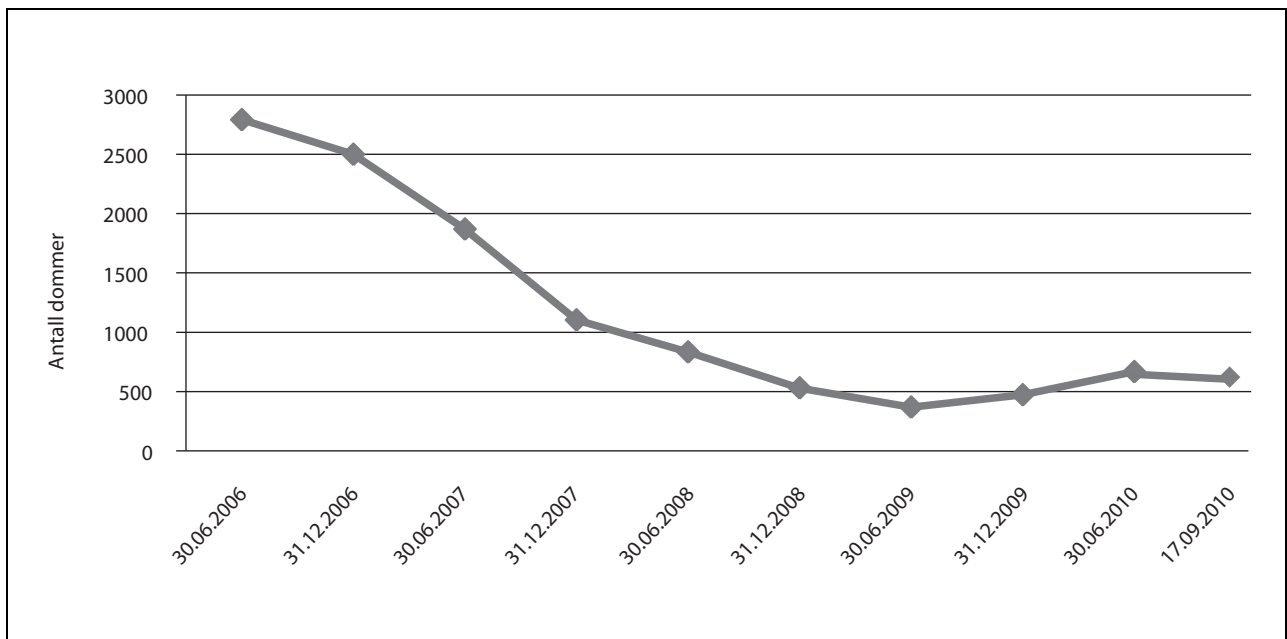
4 Tilstandsvurdering og mål

4.1 Redusert kriminalitet

4.1.1 Hurtig iverksettelse av straffegjennomføring og varetekt

Soningskøen for både ubetinget fengselsstraff og samfunnsstraff er betydelig redusert under flertallsregjeringen.

Soningskøen for ubetinget fengselsstraff var i juni 2006 på 2 791 dommer. I juni 2009 var det kun 368 ubetingede dommer i kø for straffegjennomføring. Mot slutten av 2009 førte den økte innsatsen i politiet, spesielt overfor utenlandske kriminelle, til en økning i antall varetekter og en svak økning i soningskøen. Per 16. september 2010 var soningskøen på 610 dommer. Tabellen under viser utviklingen i soningskøen for ubetinget fengselsstraff fra juni 2006 til september 2010.

Figur 2.1 Soningskø for ubetinget fengselsstraff

I 2009 var det 3 814 nye varetekter, en økning på omkring 18 pst. fra 2008. 76 avsluttede varetektsopphold i 2009 gjaldt personer under 18 år. Den gjennomsnittlige sittediden for personer under 18 år er lavere enn gjennomsnittet. I 2009 var den på 45 dager for de under 16 år, 33 dager for de på 16

år og 45 dager for de på 17 år. Justisdepartementet ønsker at barn i større grad skal gjennomføre straff i behandlingsinstitusjon. I tillegg er ungdomsenheter under etablering i Bergen og i østlandsområdet.

Tabell 2.7 Utvikling varetekt

	2006	2007	2008	2009
Varetektsinnsattes andel av antall fengselsdøgn (pst.)	18	20	22	24
Gjennomsnittlig sittedid i dager – varetekt	64	67	69	68
Nye varetekter ¹	3 049	3 182	3 237	3 814

¹ Omfatter nye innsettelser og endring fra annen innsattkategori til varetekt.

Det er et mål at varetektsplasser stilles til disposisjon for politiet etter behov. Politiet har mulighet til å holde pågrepne personer i arrest i inntil tre dager før vedkommende må fremstilles for retten til varetektsfengsling. Innsatte skal overføres fra politiarrest til fengsel innen to døgn etter pågripelsen med mindre dette av praktiske grunner ikke er mulig. Regelen skal forebygge eventuelle skadelige virkninger av fengslingen ved at varetektsfengslede sikres best mulige forhold.

I 2009 ble 512 personer fengslet med politiets innsettelsesordre. 95 pst. av disse satt mindre enn tre døgn i politiarrest før overføring. Av alle varetektsfengslede med kjennelse ble 47 pst. plassert i fengsel samme dag, og 91 pst. innen tre døgn etter kjennelsen. Til tross for at varetekt skal priorite-

res har det til tider vært mangel på tilstrekkelig varetektskapasitet, særlig i Østlands- og Vestlandsområdet.

Implementeringen av innholdet i varetekts håndboka ble påbegynt i 2009 og videreføres i 2010.

Etablering av fengselsplasser

Et viktig element for utviklingen av soningskøen, og for å kunne stille varetektsplasser til disposisjon, har vært etableringen av fengselsplasser. I perioden 2006-2010 er det opprettet og under etablering omkring 657 nye fengselsplasser, inklusive 251 plasser ved Halden fengsel. I forbindelse med etablering av ny rusmestringsenhet ved

Hustad fengsel blir kapasiteten økt med åtte plasser med høyere sikkerhet. Plassene forventes å være i drift i løpet av 2011. Bruvoll fengsel ble gjort permanent fra 2010. Det legges opp til at driften ved Bjørgvin fengsel også gjøres permanent i 2011 og at fengselet innlemmes i den statlige husleieordningen. Innenfor det som er sikkerhetsmessig forsvarlig, er det en målsetting å øke bruken av fengsler med lavere sikkerhetsnivå.

Regjeringen ønsker å øke bruken av overgangsboliger. For å etablere overgangsbolig i Østfold vil den åpne avdelingen ved Halden fengsel etableres som overgangsbolig med 24 plasser. Gjennom etablering av nye overgangsboliger i Kristiansand, Bergen og Halden er kapasiteten i overgangsboliger fra 2006 økt fra 73 til 128 plasser, tilsvarende en økning på om lag 75 pst. Justisdepartementet vurderer også overgangsbolig i Region nordøst (Akershus, Hedmark, Oppland).

På grunn av økningen i bruk av varetekt har det vært nødvendig å opprettholde høy kapasitetsutnyttelse i fengslene. Justisdepartementet har på sikt som målsetting å redusere den gjennomsnittlige kapasitetsutnyttelsen til 90 pst., bl.a. for lettere å kunne stille varetektsplasser til rådighet for politiet i nærheten av etterforskningen, uten lange

transportavstander. Tabellen under viser utvikling i fengselskapasitet og kapasitetsutnyttelse i perioden fra 2006. Kapasitetsutnyttelsen i fengslene i andre halvår av 2009 var betydelig høyere enn i første halvår som følge av økt bruk av varetekt. I fjerde kvartal 2009 var kapasitetsutnyttelsen i underkant av 95 pst. Kapasitetsutnyttelsen er viderereført på et høyt nivå i 2010 og i perioden fra 1. januar 2010 til 30. juni 2010 har kapasitetsutnyttelsen vært på 94,9 pst. I fengsler med høyt sikkerhetsnivå har det i første halvår 2010 vært en kapasitetsutnyttelse på om lag 96 pst. I de største fengslene i østlandsområdet, som Oslo fengsel, og vestlandsområdet, som Bergen fengsel, har det vært enda høyere kapasitetsutnyttelse. Varetektsinnsatte blir i stor grad satt inn i fengsler med høyt sikkerhetsnivå. Justisdepartementet ønsker å øke bruken av varetekt i fengsler med lavere sikkerhetsnivå innenfor de rammer og restriksjoner som er satt av domstolene og påtalemyndighetene.

1. april 2010 overtok kriminalomsorgen oppgaven med å innkalle til soning og behandle søknader om soningsutsettelse fra politiet. Overføringen skal føre til bedre planlegging og en mer effektiv utnyttelse av kapasiteten.

Tabell 2.8 Fengselskapasitet og kapasitetsutnyttelse

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Elektronisk kontroll			130	130	150	150 ¹
Ordinær kapasitet ²	3 287	3 346	3573	3574	3578	3830 ³
Gjennomsnittlig aktuell kapasitet	3 296	3494	3543	3561	3655	
Kapasitetsutnyttelse i pst. ⁴	95,9	95,3	93	93	94,9	

¹ Kapasitet elektronisk kontroll foreslås økt i 2011.

² Ordinær kapasitet representerer samlet besluttet cellekapasitet per 1. januar.

³ Forventet antall fengselsplasser per 1. januar 2011.

⁴ Kapasitetsutnyttelsen beregnes på grunnlag av gjennomsnittlig aktuell kapasitet, dvs. ordinær kapasitet justert for plasser som er midlertidig stengt. Tall for 2010 er per 30. juni.

I perioden 2006-2009 har antall døgn i fengsel økt med 54 608 døgn til 1 207 778, en økning på ca. fem pst. I den samme perioden har den gjennomsnittlige sittediden for domssonere i fengsel blitt lengre. Mens den gjennomsnittlige sittediden var 102 dager i 2006, hadde den økt til 116 dager i 2009. Økningen i sittedid fra 2006 til 2009 har ført til økt plassbehov tilsvarende et fengsel på om lag 300 fengselsplasser.

Straffegjennomføring i samfunnet

Fra 2006 til 2009 har det vært en økning i antall iverksatte samfunnsstraffdommer på ni pst. 16 pst. av de iverksatte samfunnsstraffdommene i 2009 gjaldt kvinner. Det har vært et mål å øke bruken av samfunnsstraff for barn og unge under 18 år. Av de iverksatte dommene gjaldt ni pst. personer under 18 år, en økning på 20 dommer fra 2008.

Justisdepartementet arbeider med å videreutvikle innholdet i samfunnsstraffen og øke bruken av andre tiltak enn samfunnsnyttig tjeneste under samfunnsstraff, f.eks. atferdsdrende program-

mer slik som Brottsbrytet og Sinnemestring. I 2009 utgjorde andre tiltak enn samfunnsnyttig tjeneste 40 pst. av samfunnsstraffen.

Tabellen nedenfor viser antall avviklede samfunnsstrafftimer og antall iverksatte samfunnsstraffdommer.

Tabell 2.9 Utvikling samfunnsstraff

	2006	2007	2008	2009	Endring 2006-2009
Antall avviklede samfunnsstrafftimer	184 196	200 538	192 729	196 367	7 %
Antall iverksatte samfunnsstraffdommer	2 683	2 929	2 812	2 912	9 %

Megling i konfliktråd kan brukes som innhold i en dom på samfunnsstraff. For at megling skal gjennomføres må både domfelte og den fornærmede part være villige til det. Justisdepartementet ønsker å stimulere bruk av konfliktmegling i samfunnsstraffen.

Regjeringen vil øke bruken av alternative straffereaksjoner. Justisdepartementet har derfor forslag til lovendringer på høring som legger til rette for at bøtelagte kan samtykke til å gjennomføre den subsidiære reaksjonen ved bøtestraff som samfunnsstraff hvis boten ikke betales. I 2009 ble det iverksatt 540 dommer på program mot ruspåvirket kjøring og det er et mål å øke bruken av denne straffereaksjonen.

Prosjektet med narkotikaprogram med domstolskontroll i Oslo og Bergen er en utprøving av alternativ straffereaksjon i form av betinget dom for rusmiddelavhengige som er dømt for narkotikarelatert kriminalitet. Innholdet i programmet tar utgangspunkt i den domfeltes behov for tiltak som kan redusere faren for ny kriminalitet og få kontroll over rusmiddelmissbruket. Et forslag om presiseringer i forskrift om prøveordning med narkotikaprogram med domstolskontroll er sendt på høring. Prøveperioden med narkotikaprogram med domstolskontroll er forlenget ut 2014.

Regjeringen vil øke bruken av alternative straffgjennomføringsformer enn fengsel. I 2008 etablerte Justisdepartementet et prøveprosjekt med hjemmesoning med elektronisk kontroll som en ny straffgjennomføringsform i samfunnet i seks fylker. Elektronisk kontroll kan erstatte en ubetinget fengselsstraff opptil fire måneder eller opptil de siste fire månedene av en lengre fengselsstraff. I toårsperioden som prøveprosjektet har vart, er det levert inn om lag 3 000 søknader om elektronisk kontroll, hvorav om lag 1 500 er iverksatt. KRUS evaluerer prosjektet.

Regjeringen vil at flere skal kunne gjennomføre straffen i behandlings- eller omsorgsinstitusjon etter straffgjennomføringsloven § 12. Antall

døgn etter § 12 gikk ned fra 44 991 i 2008 til 41 614 i 2009. Samtidig gikk antallet påbegynte opphold etter § 12 opp fra 505 i 2008 til 541 i 2009.

Etter at kriminalomsorgen overtok ansvaret for innkalling til soning, er det bedre mulighet for å planlegge opphold etter § 12. Det arbeides dessuten med å sikre bedre informasjon om § 12 gjennom informasjonsmaterieil til personer som innkalles til straffgjennomføring og innsatte i fengslele.

For å kunne følge opp Regjeringens målsetting om at barn og unge ikke skal sitte i fengsel, bør bruken av straffgjennomføring i behandlingsinstitusjon etter straffgjennomføringsloven § 12 økes også for denne gruppen. Også i forbindelse med løslatelse fra fengsel vil overføring til behandlingsinstitusjon være et sentralt virkemiddel for å oppnå en vellykket tilbakeføring. Økt bruk av straffgjennomføring etter § 12 er et egnet virkemiddel for unge, som kan motivere til atferdsendring og bidra til å fjerne eller redusere faktorer som øker risiko for nye lovbrudd.

Overføring av utenlandske innsatte til soning i hjemlandet

Det er et mål at utenlandske innsatte raskere kan overføres til fortsatt straffgjennomføring i hjemlandet. Dette er et viktig satsingsområde for Regjeringen. Saker om overføring av straffedømte innsatte med utenlandsk statsborgerskap blir behandlet av Justisdepartementet. Når det foreligger en rettskraftig dom, kan domfelte under visse vilkår overføres til sitt hjemland til fortsatt straffefullbyrdelse. Den europeiske overføringskonvensjonen krever at innsatte samtykker til overføring og at det i utgangspunktet er minimum seks måneder gjenstående soningstid når anmodning om overføring mottas av mottakerstaten. Overføring etter konvensjonen er derfor i hovedsak bare aktuell for dommer av en viss lengde.

En tilleggsprotokoll til overføringskonvensjonen gir mulighet for soningsoverføring uten inn-sattes samtykke. Dette forutsetter imidlertid at det foreligger et endelig utvisningsvedtak. Det er politiet som forbereder sak om utvisning når det foreligger rettskraftig dom. Hvorvidt vilkårene for utvisning foreligger, avgjøres av utlendingsmyndighetene.

Per 30. august 2010 satt det 1 234 utenlandske borgere i norske fengsler, hvorav 529 var domfelte. Nordiske statsborgere blir rutinemessig overført til straffegjennomføring i hjemlandet etter den nordiske overføringsloven. Av de resterende utenlandske domfelte hadde 137 en dom på over ett år og var borgere av land som har ratifisert tilleggsprotokollen til overføringskonvensjonen. I tillegg til dette kommer domfelte som samtykker i overføring til hjemlandet på tross av at hjemlandet ikke har ratifisert tilleggsprotokollen.

Antall overføringer varierer fra år til år. I 2007 ble 26 overføringer effektivert og i 2008 ble 12 innsatte overført. I 2009 ble 30 innsatte overført til hjemlandet og det er en målsetting å øke antallet overføringer ytterligere i 2010. Per 30. august 2010 var det overført 27 utenlandske innsatte. I tillegg er det fattet vedtak om overføring i ytterligere fem saker, hvor kun uttransporteringen gjenstår. I åtte saker er overføring avslått av mottakerstaten.

Ved overføring av domfelte som har lange dommer til hjemlandet er innsparingen i antall soningsdøgn betydelig. Beregninger viser at de 27 overførte dommene i 2010 over år vil gi en innsparing på 19 246 soningsdøgn. Dette tilsvarer kapasiteten ved et fengsel med 53 plasser.

Regjeringen vil effektivisere saksbehandlingen i overføringssakene. Departementet sendte derfor 9. juli 2010 på høring et forslag til endringer i utlendingsloven og utlendingsforskriften. Det foreslås bl.a. at forhåndsvarsel om utvisning kan oversendes den enkelte så snart det er tatt ut tiltale i straffesaken. Det er i tillegg satt i gang tiltak for å redusere saksbehandlingstiden for overføringssaker, jf. omtale under punkt 3.2.

Samlet saksbehandlingstid avhenger av hvor lang tid mottakerlandet bruker på å behandle saker om overføring. Saksbehandlingstiden i mottakerlandene varierer og kan ta tid særlig i de land hvor saker om soningsoverføring krever domstolsbehandling. Når vedtak om overføring er fattet, er det mottakerlandets ansvar å hente personen i Norge.

En arbeidsgruppe bestående av Riksadvokaten, Justisdepartementet, Politidirektoratet, Domstoladministrasjonen, Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og KSF har samarbeidet om tiltak for å effektivisere saksbehandlingen av saker om utvisning og soningsoverføring av straffedømte utlendinger.

Utenlandske innsatte

I 2009 ble 2 808 utenlandske statsborgere fra 118 forskjellige land satt inn i norske fengsler. I 2006 gjaldt 12 pst. av alle nyinnsettelse utlendinger, en andel som økte jevnt frem til 23 pst. i 2009. Økningen gjelder både for domfelte, bøtesonere og varetektsinnsatte, men sistnevnte gruppe økte mest.

Tabell 2.10 Andel utenlandske innsatte av antall nyinnsettelse i fengsel

	2006	2007	2008	2009	2010 ¹
Nyinnsettelse i fengsel (alle)	12 076	12 775	12 648	12 036	4 931
Herav utenlandske innsatte	1 436	1 887	2 301	2 808	1 176
Andel utenlandske innsatte	12 %	15 %	18 %	23 %	24 %

¹ Tall for 2010 gjelder fram til 31. mai.

Økningen i antall utenlandske innsatte har ikke bare konsekvenser for kapasiteten i fengslene, men også for kriminalomsorgens behov for kompetanse. Bl.a. har økningen ført til økt behov for tolketjenester. En arbeidsgruppe arbeider med hvordan spørsmål omkring tolketjenester i kriminalomsorgen kan løses på best mulig måte. Justis-

departementet vurderer også å tilrettelegge egne fengsler eller fengselsavdelinger for utenlandske innsatte. Dette for bedre å tilrettelegge straffegjennomføringen for denne gruppen innsatte, og samtidig ivareta hensynet til at utenlandske statsborgere ikke skal kunne unndra seg straffefølgning i Norge ved å forlate landet.

Vedlikehold og modernisering av eksisterende fengselsbygg

Gjennom strukturendringer i eiendomsforvaltningen og satsing på vedlikehold og oppgradering, har Regjeringen lagt til rette for en profesjonell eiendomsforvaltning og bedre fengselsbygg. Kriminalomsorgens eiendomsmasse varierer likevel med hensyn til tilstand, alder og bygningsmessig utforming. Det har over flere år bygget seg opp et betydelig vedlikeholdsetterslep, og Regjeringen foreslår å bevilge 30 mill. kroner i 2011 til å fortsette utbedringsarbeidet.

KSF utarbeider en kapasitetsplan med enhetsstruktur for fengslene og friomsorgskontorene. I planen vurderes det hvordan kapasiteten i kriminalomsorgen bør settes sammen for å dekke fremtidig kapasitetsbehov og legge til rette for en straffegjennomføring etter intensjonene i St.meld. nr. 37 (2007-2008). Det vurderes også hvor enhetene bør lokaliseres med hensyn til bl.a. innsattes hjemsted, og hvor store enhetene bør være for å sikre et godt innhold i straffegjennomføringen. I tillegg inngår det en vurdering av enhetenes bygningsmessige tilstand og hvordan fengslene bør være utformet for å tilfredsstille kravene til moderne straffegjennomføring.

Enkelte fengselsbygg har akutte vedlikeholdsbehov. Kongsvinger fengsel, avdeling G med 20 plasser, og modulbygget ved Tromsø fengsel med 14 plasser er blant de fengselsavdelinger hvor det er behov for betydelige investeringer for å opprettholde driften. Ved Kongsvinger fengsel, avdeling G er det behov for investeringer for å imøtekomme brannkrav. En utvidet tilstandsvurdering av modulbygget ved Tromsø fengsel viser store bygningsmessige feil og mangler. Justisdepartementet vurderer alternativer for en fremtidig løsning for disse fengselsavdelingene. Et alternativ er overgangsbolig i Tromsø, hvor det i dag ikke er den typen fengselsplasser. Justisdepartementet vurderer i tillegg ulike alternativer for en overgangsbolig i region nordøst.

Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 37 (2008-2009) ble det bevilget 20 mill. kroner til oppføring av et aktivitetsbygg ved Oslo fengsel. Forprosjektering av aktivitetsbygget er nå ferdigstilt. Regjeringen foreslår for 2011 å bevilge 15 mill. kroner til videreføring av nytt aktivitetsbygg under kap. 2445, post 33 med en kostnadsramme på 154,8 mill. kroner i kroneverdi per 1. juli 2011, jf. omtale i Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets Prop. 1 S (2010-2011). Det tas sikte på at bygget kan tas i bruk i 2013. Aktivitetsbygget vil gi alle innsatte ved fengslet et aktiviseringsstilbud.

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen under kap. 2445 Statsbygg, post 32 Igangsetting av kurantprosjekter med 50 mill. kroner i 2011, jf. omtale under Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets Prop. 1 S (2010-2011). Det vil innenfor dette bevilgningsnivået være mulig å igangsette enkelte byggeprosjekter i fengslene.

Ullersmo fengsel har i dag et betydelig oppgraderingsbehov. Regjeringen har besluttet at Ullersmo fengsel skal prosjekteres ut fra et moderniseringsalternativ hvor dagens kapasitet på 240 plasser beholdes, og at bygg som skole, aktivitetsrom og celleavdelinger moderniseres. Prosjektet er inne i en fase hvor detaljene i et byggeprosjekt skal planlegges og det utarbeides en utviklingsplan for fengslet i tråd med St.meld. nr. 37 (2007-2008).

Regjeringen vil etablere forvaringsplasser ved flere fengsler enn Bredtveit fengsel, forvarings- og sikringsanstalt og Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt. Byggeprosjektet med ny forvaringsavdeling ved Trondheim fengsel er i avsluttende fase. Forvaringsavdelingen med ti plasser vil være i drift i 2011.

Flermannsrommene ved Åna fengsel har vært en belastning for både innsatte og ansatte. Justisdepartementet tok derfor i 2009 initiativ til å starte et byggeprosjekt for å erstatte rommene med enkeltceller. Byggeprosjektet nærmer seg avslutning, og de nye cellene kan tas i bruk i 2011.

Planlagt utredning om fengselskapasitet i Midtre Hålogaland politidistrikt, fremtidige løsninger for Drammen og Mosjøen fengsler og oppgradering av Hamar fengsel (St. Torfinn) har blitt utsatt som følge av at det ved behandlingen av budsjettet for 2010 ble omdisponert 20 mill. kroner til tiltak for å bedre varetektssituasjonen. Justisdepartementet vil starte utredningene og tiltakene i 2010/2011.

4.1.2 Bedre tilrettelegging for en kriminalitetsfri tilværelse etter gjennomført straff

Domfelte skal være beskyttet mot overgrep og vilkårlighet, og gjennomføringen av straffen skal bygge på humanitet, rettssikkerhet, og likebehandling. I tillegg er normalitetsprinsippet og prinsippet om at man har gjort opp for seg når straffen er sonet, sentrale elementer. Straffegjennomføring skal også bygge på individuelle behov og forutsetninger, og støtte domfeltes evne og vilje til å bryte med kriminaliteten. Under straffegjennomføringen skal det legges til rette for at innsatte og domfelte skal få innfridd rettigheter og motta tjenester fra andre etater med sikte på en integrering i samfunnet etter endt straff.

Oppfølging av St.meld. nr. 37 (2007-2008) – Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn

I St.meld. nr. 37 (2007-2008) tas det bl.a. til orde for å innføre en systematisk kartlegging av innsatte og domfeltes behov. I løpet av 2010 startes et pilotprosjekt for kartlegging ved Halden fengsel og Østfold friomsorgskontor. Tiltaket skal bidra til å styrke rehabiliteringsarbeidet.

Samarbeidet med kommunene som innsatte skal tilbakeføres til er en viktig del av stortingsmeldingen og implementeringen av tilbakeføringsgarantien. Som et ledd i en bedre tilbakeføring ved avsluttet straffegjennomføring er det startet et prosjekt der NAV i kommunene med fengsel, skal planlegge arbeidsrettede tiltak i samarbeid med den kommunen innsatte skal løslates til. Prosjektet prøves ut i sju kommuner.

For å hindre tilbakefall og tilbakeføre innsatte til en kriminalitetsfri tilværelse, er det viktig å bygge opp nettverk etter endt straffegjennomføring. Flere steder i landet gjør frivillige organisasjoner, bl.a. Norges Røde Kors, Wayback og Foreningen for Fangers Pårørende en stor innsats for å bygge nettverk for innsatte under straffegjennomføring og ved løslatelsen. De frivillige organisasjonenes innsats er et viktig supplement til det arbeidet kriminalomsorgens forvaltningssamarbeidspartnere gjør for å gi de innsatte et tilbud om arbeid og utdanning. Samarbeid mellom kriminalomsorgen og frivillige organisasjoner om nettverk etter soning har gitt gode resultater. For å gi enda flere innsatte et godt nettverk etter soning, vil Justisdepartementet gjennomføre en kartlegging av hvilke nettverkstiltak som er i kriminalomsorgsregionene. Departementet tar deretter sikte på å styrke nettverkstiltakene i to regioner.

Som et ledd i oppfølgingen av stortingsmeldingen har Justisdepartementet også satt i gang et arbeid med å utrede eventuelle behov for særskilte tiltak under straffegjennomføring for samiske domfelte. Departementet vil komme tilbake til dette når arbeidsgruppen er ferdig med sin gjennomgang.

Prøveløslatelse og vilkår for dette gir kriminalomsorgen et viktig verktøy til å følge opp innsatte etter fengselsoppholdet. Sjansen for å lykkes i tilbakeføringen til samfunnet er langt bedre hvis det er en periode hvor kriminalomsorgen kan følge opp domfelte, og hvor det er reelle sanksjonsmuligheter i form av gjeninnsettelse ved brudd på vilkår. Justisdepartementet har igangsatt et arbeid for å gi et bedre innhold i møteplikten ved løslatelse på prøve.

Arbeid og opplæring

Det er et mål at alle innsatte skal ha et aktivitetstilbud på dagtid. Arbeid skal gi mulighet for kvalifisering for arbeidslivet. Mange innsatte har en svak tilknytning til arbeidslivet, bare om lag en tredjedel er i lønnet arbeid på innsettelsestidspunktet. Arbeid og opplæring er sentrale elementer i straffegjennomføring med elektronisk kontroll og samfunnsstraff, og straffegjennomføring i samfunnet gir derfor økt mulighet for tilknytning til arbeidslivet.

Det er etablert opplæringstilbud i alle fengsler som skal ha slike tilbud. Målet er å sørge for opplæring på grunnskolenivå til innsatte som ikke har fullført grunnskolen samt videregående opplæring til den som har rett til og ønsker det. Det er også et mål å tilby kurs som ikke er formelt kompetansegivende, bl.a. i regi av Arbeids- og velferdsforvaltningen. En bedre tilpasset og kvalifiserende opplæring i tråd med Kunnskapsløftet gjør den enkelte bedre rustet i arbeidslivet og til å mestre et liv uten kriminalitet etter avsluttet straffegjennomføring. Det er lagt til rette for en begrenset bruk av internett i undervisningen i flere fengsler. Innen utgangen av 2010 vil i underkant av 30 fengsler som tilbyr undervisning ha et skoletilbud der innsatte får begrenset og hensiktsmessig tilgang til internett slik at opplæringen kan gjennomføres i overensstemmelse med gjeldende læreplaner. Justisdepartementet tar sikte på å slutføre innføringen i løpet av 2011.

Justisdepartementet går inn for å gjøre utdanningen for de innsatte mer yrkesrettet. Dette er i tråd med de innsattes ønske, og øker muligheten for arbeid etter løslatelse. Derfor må det legges til rette for et enda tettere samarbeid mellom arbeidsdriften og skolen, slik at praksisopplæring kan skje i fengslene. Departementet vil sette ned en arbeidsgruppe som skal se på mulighetene for å forbedre samarbeidet mellom skolen og arbeidsdriften med det formål å etablere flere tilbud som gir flere lærlingplasser, lærekandidater og praksiskandidater.

Mange tidligere innsatte har vanskeligheter med å komme inn i arbeidslivet etter endt straffegjennomføring. Det er derfor viktig med et godt samarbeid mellom kriminalomsorgen og næringslivet. Justisdepartementet vil derfor i 2011 invitere næringslivet og andre til et seminar for å styrke samarbeidet.

For å oppnå en bedre oppfølging etter avsluttet straffegjennomføring er prosjektet Tilbakeføring gjennom utdanning og arbeid (tilsvarende KrAmi i Sverige) etablert i Rogaland og Troms under ledelse av Fylkesmannen i Hordaland. Oppdrags-

giver er Kunnskapsdepartementet. Prosjektet er et samarbeid mellom utdanningsmyndighetene, kriminalomsorgen, NAV, kommunene og frivillige organisasjoner. Prosjektet avsluttes i 2012.

Prosjektet Tenk tryggleik i Årdal kommune videreføres i 2011.

Programvirksomhet

Programvirksomheten er en viktig del av det endringsarbeidet som skjer under straffegjennomføring. Hovedhensikten er å påvirke holdninger og atferd og å motivere og utvikle ferdigheter slik at

domfelte blir bedre rustet til å leve et liv uten nye kriminelle handlinger. Det totale antallet arrangerte programmer gikk noe ned fra 2007 til 2008, men økte igjen noe i 2009. For å heve kvaliteten på programvirksomheten og sikre effektiv utnyttelse av de ressurser som anvendes, er det etablert en godkjenningsordning med akkreditering av programmer. Programmene akkrediteres av KSF etter råd fra et uavhengig rådgivingspanel. Kriminalomsorgen skal i større grad prioritere akkrediterte programmer, men også andre programmer skal fortsatt ha oppmerksomhet for å sikre kontinuitet og mangfold av tiltak i kriminalomsorgen.

Tabell 2.11 Utvikling i antall programmer og antall deltakere på programmer 2007-2009

	2007	2008	2009
Antall programmer	379	356	424
Antall deltakere	1 689	1 518	1 671

I Regjeringens handlingsplan mot vold i nære relasjoner (2008-2011) er det et mål å styrke behandlingstilbudet til voldsutøvere. Det er etablert flere tilbud til domfelte som følger ulike volds- og sedelighetsprogrammer i fengsel. I friomsorgen er det viktig at voldsforebyggende arbeid styrkes ved å samarbeide med de regionale kunnskapssentrene mot vold og traumatisk stress.

Helsetjenester

Helsetilbudet i fengslene er en del av den offentlige helsetjenesten. Justisdepartementet samarbeider med Helse- og omsorgsdepartementet om å videreutvikle og forbedre helsetjenester og sosiale tjenester til innsatte. Utfordringene er særlig knyttet til spesialisthelsetjenestetilbudet til innsatte med psykiske lidelser og rusavhengighet.

For å legge til rette for at enda flere innsatte kan få tilbud om behandling for sine rusproblemer, foreslår Regjeringen å etablere to nye rusmestringsenheter i 2011 ved Tromsø fengsel og Telemark fengsel, Skien avdeling. Det planlegges en evaluering av rusmestringsenhetene.

Kriminalomsorgens regioner øst, nordøst, sør og sørvest har i 2010 undertegnet en avtale med Helse Sørøst om spesialisthelsetjenester til innsatte med rusproblemer. Hensikten er å sikre at denne gruppen får oppfylt sine pasientrettigheter til tverrfaglig spesialisert rusbehandling. Avtalen er en oppfølging av Justisdepartementets og Helse- og omsorgsdepartementets felles rundskriv G-8/2006 Samarbeid mellom kommunehelsetjenesten, spesi-

alisthelsetjenesten, kommunens sosialtjeneste og kriminalomsorgen overfor innsatte som er rusmiddelavhengige. Ved Bredtveit fengsel, forvarings- og sikringsanstalt er det etablert et stifinnerprosjekt for kvinner, etter modell fra Stifinner'n ved Oslo fengsel. Tiltaket skal evalueres.

Bolig

Det er et mål i Regjeringens boligpolitikk at alle som løslates skal kunne disponere en permanent bolig. Ved årsskiftet 2009 hadde ca. 100 kommuner inngått samarbeidsavtaler med kriminalomsorgen. Kriminalomsorgen arbeider planmessig med å bedre kontakten med kommunenes boligformidlingsansvarlige. Flere av boligprosjektene kriminalomsorgen har hatt i samarbeid med Husbanken, er nå avsluttet. Den kompetansen som er bygget opp gjennom disse prosjektene blir nå ivaretatt av kontaktbetjentene i fengslene.

Straffegjennomføring i samfunnet, og særlig bruk av elektronisk kontroll, er også viktig for at domfelte skal kunne opprettholde en tilfredsstillende bolig.

Kultur og religiøse tjenester

I fengslene er biblioteket en sentral arena, og er i enkelte tilfeller også arbeidssted for innsatte. Innsatte låner flere bøker og andre medier enn befolkningen for øvrig. Biblioteketjenesten er underlagt Kulturdepartementets ansvarsområde. Som følge av økt bevilgning til biblioteketjenesten

de siste årene, har flere innsatte fått et tilbud. Planen er at alle fengsler med mer enn 25 innsatte skal ha eget bibliotek eller fullgode bibliotek tjenester dekket på annen måte.

Innsatte som ønsker å delta i gudstjenester, søker sjelesorg eller ønsker andre tros- eller livssynstjenester, skal så langt det er praktisk mulig få anledning til dette. Alle innsatte skal ha adgang til religions- og livssynsutøvelse. Justisdepartementet og Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet har gjennom et felles rundskriv om tros- og livssynstjenester i fengsel klargjort ansvarsforholdene og samarbeidsformene mellom kriminalomsorgen, Den norske kirke og andre tros- og livssynsorganisasjoner.

Innsattes kontakt med egne barn

Fafos rapport «Levekår blant innsatte» fra 2004 viste at 28 pst. av de innsatte hadde opplevd fengsling av familiemedlemmer i oppveksten. Justisdepartementet foreslår å videreføre tilskuddet til Foreningen for Fangers Pårørende til tiltak for fangers barn i 2011.

Det er utformet en modell for foreldreveiledning tilrettelagt for foreldre som er innsatt i fengsel. Videre er det en målsetting at større fengsler skal ha tilbud om foreldreveiledning eller «pappa/mamma-grupper».

Kriminalomsorgen skal legge til rette for at barns behov blir ivaretatt når de er på besøk i fengslene. Regjeringen har styrket innsatsen og etablert flere besøksleiligheter. Det er nylig etablert en besøksleilighet ved Bergen fengsel, og flere er under planlegging. Innføringen av elektronisk kontroll gir også økt mulighet for at domfelte kan ha kontakt med egne barn under straffegjennomføringen.

Barneombudet er opptatt av at det legges til rette for at barn som ønsker det skal ha en god relasjon til sin forelder i fengsel. Barneombudet har gitt ut et hefte med erfaringer fra ekspertgruppen med barn som har en forelder i fengsel. Et viktig tema i arbeidet til ekspertgruppen har vært besøksrommene i fengslene, og barna ber om bedre besøksforhold i norske fengsler. Justisdepartementet, i samarbeid med Statsbygg, ønsker å bedre besøksfasilitetene i fengslene. Det er satt av 10 mill. kroner til bedre besøkslokaler ved Oslo fengsel med ferdigstillelse i 2011. Ved Åna fengsel er besøksleiligheten pusset opp, og ved Trondheim fengsel er besøksrom utbedret. Halden fengsel har gode besøksmuligheter for barn. I tillegg er det bl.a. etablert besøksleilighet ved Bergen Fengsel, Bredtveit fengsel, forvarings- og sikringsanstalt og Ringerike fengsel.

I forbindelse med Leseåret 2010 lanserer Nasjonalbiblioteket et prosjekt der foreldre i fengsel leser inn litteratur for sine barn. Et slikt tilbud er utprøvd og etablert gjennom «Lyden av lesing» i regi av kriminalomsorgen ved Hustad og Bergen fengsler. Nasjonalbiblioteket vil i samarbeid med kriminalomsorgen og andre aktuelle samarbeidspartnere gjøre tjenesten tilgjengelig i flere fengsler med utgangspunkt i fengselsbibliotek tjenesten. Prosjektet ses i sammenheng med andre satsinger i Leseåret som arbeidet med leseombud, bøker til fengslene og prosjektet «!Les for meg Pappa». I 2010 har Nasjonalbiblioteket satt av inntil 200 000 kroner til formålet. Prosjektet er planlagt som en satsing over flere år. Justisdepartementet vil i den forbindelse i samarbeid med Statsbygg vurdere behovet for oppgradering av lokalene til fengselsbibliotek.

Tilpassede tiltak for unge lovbrøyttere

Regjeringens mål er at barn og unge mellom 15 og 18 år skal ut av fengsel. Det skal benyttes alternative reaksjonsformer til fengsel så langt dette er mulig, slik at fengsel kun benyttes når alle andre alternativer er vurdert. Sentrale virkemidler er utvidet bruk av samfunnsstraff, bruk av straffegjennomføring i institusjon etter straffegjennomføringsloven § 12 og økt bruk av konfliktråd.

Selv om det skal benyttes alternative reaksjonsformer til fengsel overfor denne gruppen, vil det fortsatt være tilfeller der alternative reaksjonsformer til fengsel ikke er tilstrekkelig. Dette gjelder særlig der unge har begått gjentatte alvorlige lovbrudd. Barn og unge skal heller ikke sitte i fengsel sammen med eldre domfelte og varetektsinnsatte. For å imøtekomme de unges særskilte behov under frihetsberøvelse, er det besluttet å etablere to særskilte ungdomsenheter for unge lovbrøyttere mellom 15 og 18 år underlagt kriminalomsorgen. Det skal legges til rette for bomuligheter for nærmeste pårørende i tilknytning til enhetene.

Enheten i Bergen åpnet 1. september 2009 i midlertidige lokaler. Justisdepartementet planlegger en ungdomsenhet ved Bjørgvin fengsel til erstatning for enheten som er etablert. Departementet tar dessuten sikte på å etablere en ungdomsenhet i østlandsområdet i løpet av 2012. Enhetene skal ta imot ungdom fra hele landet, og være et tilbud både til varetektsinnsatte og domsonere. Etableringen av enhetene er et prøveprosjekt som skal følge- og sluttevalueres. Prosjektet er forlenget ut 2013.

De fleste barn og unge som plasseres i fengsel har svært sammensatte eller omfattende hjelpe-

behov fra både barnevern, kommunehelsetjenesten, psykisk helsevern for barn og unge, rusomsorgen, opplæringssektoren mv. Gode resultater for denne gruppen kan bare oppnås ved å sikre tverrfaglig samarbeid for hvordan barna skal følges opp før, under og etter opphold i ungdomsenhetene. For å sikre et forpliktende samarbeid med andre offentlige etater er det nedsatt en sentral styrings- og koordineringsgruppe med representanter fra de to lokale prosjektene og fra de samarbeidende departementene, Justisdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet.

4.2 Økt trygghet og samfunnssikkerhet

4.2.1 Trygghet under straffegjennomføring og varetekt

Sikkerhetstiltakene i kriminalomsorgen skal bidra til å beskytte samfunnet mot personer som truer tryggheten og som begår gjentatte alvorlige lovbrudd. Innsatte skal imidlertid ikke settes i fengsler med unødig høyt sikkerhetsnivå. Justisdepartementet vil øke bruken av fengsler med lavere sikkerhetsnivå innenfor det som er sikkerhetsmessig forsvarlig.

Det er en vanlig oppfatning at de fleste fengselsdømte får en ny dom ganske raskt. En ny nordisk tilbakefallsstudie fra mai 2009 viser imidlertid at åtte av ti straffedømte ikke kommer tilbake til kriminalomsorgen etter to år. Det meste av til-

bakefallet skjer forholdsvis kort tid etter avsluttet straffegjennomføring. Selv om tilbakefallet vil øke noe målt over et lengre tidsrom, er måletidsrommet tilstrekkelig langt til å fange opp hovedtendensen. Undersøkelsen viser også at Norge har det laveste tilbakefallet i Norden. I de andre nordiske landene varierer andelen mellom 24 og 31 pst.

Rapporten dokumenterer at Norge er det landet i Norden som oftest bruker fengselsstraff. Justisdepartementet vil øke bruken av alternativer til straffegjennomføring i fengsel.

Rømninger, unnvikelser og uteblivelser

Kriminalomsorgen skal arbeide for å motvirke straffbare handlinger og svikt under straffegjennomføringen. Kriminalomsorgen hadde få rømninger i 2009. Antall unnvikelser fra fengsler med lavere sikkerhetsnivå er også på et lavt nivå i forhold til antall innsatte som soner i dette sikkerhetsregimet. Sviktallene i forbindelse med fremstillinger, permisjoner og frigang var også svært lave. Det ble i 2009 innvilget om lag 30 000 permisjoner. Det var kun 64 tilfeller hvor den innsatte uteble fra permisjon.

I tråd med St.meld. nr. 37 (2007-2008) er det et mål å la flere sone i fengsler med lavere sikkerhetsnivå. Det er også ønskelig at flere starter straffegjennomføring i fengsel med lavere sikkerhetsnivå.

Tabellen nedenfor viser utviklingen i rømninger for perioden 2006-2009:

Tabell 2.12 Utvikling rømninger

	2006	2007	2008	2009
Rømninger fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå	1	3	4	4
Rømninger fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå (personer)	1	8	4	8
Rømninger fra fremstilling fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå	7	8	4	11
Antall fremstillinger fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå	18 006	17 640	17 278	16 812

Kontrollaktiviteten i fengslene er på et høyt nivå. Det ble foretatt om lag 26 000 urinprøver i fengslene i 2009. Om lag ti pst. av prøvene inneholdt ulovlige stoffer. Siden ca. 60 pst. av de som sitter i fengsel har et rusmiddelmissbruk før innsettelse, vurderes omfanget av svikt som lavt.

4.3 En mer effektiv justissektor

4.3.1 Effektiv drift i tråd med gjeldende regelverk

Oppgaven med å innkalle til straffegjennomføring og behandle søknader om soningsutsettelse ble

overført fra politiet til kriminalomsorgen 1. april 2010.

Kartleggingsverktøy

Informasjon om den enkelte innsatte er en viktig del av rehabiliteringsarbeidet under straffegjennomføringen og for å få til en god tilbakeføring til samfunnet etter endt straff. I tråd med St.meld. nr. 37 (2007-2008) ble det i 2009 igangsatt et pilotprosjekt for innføring av et IKT-basert kartleggingsverktøy ved Halden fengsel og Østfold friomsorgs-

kontor. Kartleggingsverktøyet forventes tatt i bruk i 2010/2011.

Internkontroll

Datatilsynet og Arbeidstilsynet har etter tilsyn gitt kriminalomsorgen pålegg om å styrke personvernet til de innsatte og bedre internkontrollen for informasjonssikkerhet og HMS. Det er derfor utarbeidet et felles rammeverk for internkontroll i kriminalomsorgen og anskaffet et nytt elektronisk internkontrollsystem for å ivareta de hensyn som ble påpekt i tilsynsrapportene. Arbeidet har vært høyt prioritert i 2010. Internkontrollsystemet innføres i 2010, og alle tilsatte skal ha gjennomført opplæring innen utgangen av året.

4.3.2 En kunnskapsbasert kriminalomsorg

Tilgang på fagutdannet personell

For å sikre tilgangen på fagutdannet personell i kriminalomsorgen er opptaket av aspiranter økt i

perioden 2006-2010. Det ble tatt opp ca. 150 aspiranter til det ordinære opptaket i 2010. I tillegg startet om lag 25 aspiranter som ekstrabetjenter i utvalgte fengsler. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2010 ble det i tillegg bevilget midler til et ekstra klasseopptak ved KRUS på 25 elever. Disse vil gå inn i det ordinære utdanningsforløpet på KRUS fra 2011.

Ved noen fengsler mangler det kvalifiserte søkere til ledige fengselsbetjentstillinger. For å møte de ulike behovene har KRUS rekruttert aspiranter med lokal tilknytning til områder og fengsler der behovet for nye betjenter er størst. En av klassene som ble tatt opp i 2010 gjennomfører utdanningen ved Ravneberget fengsel. Justisdepartementet foreslår å ta opp åtte nye klasser eller om lag 200 aspiranter i det ordinære opptaket, herav to desentraliserte opptak ved Bergen og Åna fengsler. Departementet vurderer fortløpende behovet for aspirantopptak ved KRUS.

I tabellen nedenfor framkommer antall uteksaminerte aspiranter i perioden 2006-2010.

Tabell 2.13 Uteksaminerte aspiranter Fengselsskolen

	2006	2007	2008	2009	2010
Antall uteksaminerte aspiranter	98	140	203	202	162

I oppfølgingen av St.meld. nr. 37 (2007-2008) skal det gjennomføres en bemanningsanalyse som grunnlag for utarbeidelse av en bemanningsrapport for kriminalomsorgen. Analysen vil bl.a. ta for seg forventet avgang av personell og årsaker til dette, nåværende og fremtidig kompetansebehov og kompetansesammensetning i kriminalomsorgen og en gjennomgang av disse forholdene sett i sammenheng med utdanningskapasiteten ved KRUS. Første del av bemanningsanalysen består i en kartlegging av dagens bemanning i fengslene, herunder antall tilsatte og stillingskategorier. En gjennomgang av kompetansesammensetningen vil bli prioritert i 2011.

Evaluerings og godkjenning av fengselsbetjentutdanningen

Fengselsbetjentyrket er krevende og forutsetter god kompetanse. Regjeringen går i St.meld. nr. 37 (2007-2008) inn for å videreføre dagens ordning med aspirantopptak og lønnet toårig etatsutdanning, samtidig som det legges opp til å gjennomgå undervisningstilbudet med tanke på å styrke etter- og videreutdanningen. Justisdepartementet

og KRUS tar sikte på å søke NOKUT om å evaluere utdanningen. Søknaden planlegges sendt i løpet av våren 2011. Gitt NOKUT-godkjenning kan første kull etter ny modell bli tatt opp i 2012.

Kompetanseløftet

Det er behov for kompetanseutvikling på en rekke områder for etatens tilsatte, jf. St.meld. nr. 37 (2008-2008). I løpet av 2010 vil derfor kriminalomsorgen igangsette et obligatorisk etter- og videreutdanningskurs, kalt Kompetanseløftet. Utdanningen skal gi fengselsbetjenter og saksbehandlere i fengsel og friomsorg ny kompetanse om kriminalomsorgens rolle, fremtidige utfordringer og arbeid i dagens samfunn. Planen er at alle tilsatte i målgruppen skal ha gjennomført utdanningen innen utgangen av 2015.

Arbeidstid

KSF og tjenestemannsorganisasjonene startet i 2010 opp forhandlinger om et nytt arbeidstidsreglement i kriminalomsorgen.

Reglene for beregning av arbeidstid ved hvilende vakt i kriminalomsorgen er endret. I de nye reglene blir en større del av arbeidstiden ved hvilende vakt beregnet som arbeidstid, noe som fører til økte utgifter til bemanning. Kriminalomsorgens budsjett er derfor foreslått økt med 11 mill. kroner i 2011.

Personal- og likestillingspolitikk

En god personalpolitikk og et godt arbeidsmiljø er viktige forutsetninger for at kriminalomsorgen skal kunne nå sine mål. En viktig del av arbeidet med arbeidsmiljøet er å kartlegge, forebygge og følge opp vold og trusler mot tilsatte i kriminalomsorgen. KRUS utarbeider årlig en rapport som presenterer statistikk, analyse og forklaringer på voldsutviklingen. I tillegg kartlegger KSF vold- og trusselsituasjoner løpende.

Likestillingsarbeidet i kriminalomsorgen skal integreres i den generelle personalpolitikken. Det er en målsetting at 50 pst. av aspirantene som tas opp ved fengselsskolen og 50 pst. av nytilsatte ledere i kriminalomsorgen skal være kvinner. Andelen kvinner som ble tatt opp på Fengselsskolen i 2009 var ca. 48 pst. Samtidig var 43 pst. av nytilsatte ledere kvinner. Arbeidet med å øke antall kvinnelige søkere til lederstillinger videreføres.

Kriminalomsorgen har som mål å øke mangfoldet blant tilsatte i etaten, jf. Mål for inkludering i Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets Prop. 1 S (2010-2011). Et større mangfold blant de tilsatte vil gi etaten en bredere kompetanse, i større grad gjenspeile befolkningen, og kan også være et viktig moment i det kriminalitetsforebyggende arbeidet under straffegjennomføring. I 2009 hadde sju pst. av de rekrutterte aspiranter ved Fengselsskolen flerspråklig bakgrunn utover engelsk. Dette er en økning på 2,2 prosentpoeng fra 2008. Det er et mål å øke antallet ytterligere. KRUS har samarbeidet med Arbeids- og velferdsforvaltningen om aktiv rekruttering av personer med minoritetsbakgrunn. Intensjonen er å gi intensiv tilrettelagt språkundervisning til aktuelle søkere som har en annen språkbakgrunn enn norsk. KRUS gjennomførte i 2009 et informasjons- og rekrutteringsarbeid for å få en bredere søkermasse med hensyn til etnisk og kulturell bakgrunn.

Kriminalomsorgens strategi for kommunikasjonsarbeidet legger vekt på å utvikle en kommunikasjonskultur som bygger på åpenhet, synlighet og tilgjengelighet. Det er ønskelig å være helhetlig og samordnet i kommunikasjonen. Nettportalen www.kriminalomsorgen.no og fagbladet *Aktuelt for kriminalomsorgen* er viktige informasjonskanaler.

Kap. 430 Kriminalomsorgens sentrale forvaltning

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	3 084 233	3 230 179	3 318 708
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 430, post 01</i>	65 348	64 219	64 210
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	84 613	20 390	22 839
60	Refusjoner til kommunene, forvaringsdømte mv., <i>kan overføres</i>	30 843	38 184	64 375
70	Tilskudd	19 989	20 631	21 271
	Sum kap. 430	3 285 026	3 373 603	3 491 403

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker ordinære driftsutgifter (lønn, varer og tjenester) i kriminalomsorgen. Bemanningen i kriminalomsorgen per 1. mars 2010 utgjorde 3 697 årsverk, mens bemanningen i kriminalomsor-

gens IT-tjeneste utgjorde 36 årsverk. Posten dekker videre utgifter til maskiner og utstyr, kontorutgifter, personalavhengige kostnader, husleie, programvirksomhet, aktiviseringsiltak samt godtgjørelser og kosthold for de innsatte.

Foruten tekniske endringer, foreslås bevilgningen økt sammenlignet med saldert budsjett 2010. Dette dekker helårseffekten av drift ved Halden fengsel, utvidelse av kapasiteten på elektronisk kontroll, etablering av to nye rusmestringsenheter og dekning av merkostnader som følge av endringer i beregning av arbeidstid ved hvilende vakt i kriminalomsorgen. Bevilgningen foreslås økt i forbindelse med at kriminalomsorgen har overtatt ansvaret for soningsinnkalling og behandling av søknader om soningsutsettelse fra politiet. Bevilgninger på kap. 440, post 01 reduseres tilsvarende.

Bevilgningen foreslås redusert som følge av bortfall av utgifter til engangsinvesteringer ved Halden fengsel. Ved behandlingen av budsjettet for 2010 ble det omdisponert 8 mill. kroner til kap. 432, post 01 for å øke opptaket av aspiranter ved KRUS. Midlene er tilbakeført til kap. 430, post 01, jf. omtale på kap. 432, post 01. Som følge av at ansvaret for enkelte lønns- og arkivfunksjoner er overført fra KRUS til regionalt nivå er det overført 800 000 kroner fra kap. 432, post 01, jf. omtale på kap. 432, post 01.

Samlet foreslås bevilgningen på posten økt med om lag 88,5 mill. kroner i 2011. Det foreslås en bevilgning på posten på 3,3 mrd. kroner.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 430, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3430, post 03 og 04, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan nyttes under kap. 430, post 01

Posten omfatter arbeidsdriftens utgifter til materialer, rutinemessig utskifting av mindre maskiner og utstyr, kursing av tilsatte rettet spesifikt mot hjelpemidler brukt i arbeidsdriften samt vedlikehold og drift av maskinparken. I bevilgningen inngår også arbeidspenger til de innsatte.

Det foreslås en bevilgning på posten på 64,2 mill. kroner.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 430, post 21 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3430, post 02, jf. forslag til vedtak.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen omfatter større utstyrsanskaffelser og vedlikehold. Posten omfatter også bevilgning

til IKT-løsninger, maskiner og teknisk utstyr til arbeidsdriften, annet utstyr til fengslene og innkjøp av kjøretøy. Bevilgningen på posten foreslås økt med om lag 2,4 mill. kroner som følge av forslag om utvidelse av straffegjennomføring med elektronisk kontroll.

Det foreslås en bevilgning på posten på 22,8 mill. kroner.

Post 60 Refusjoner til kommuner, forvaringsdømte mv. kan overføres

Bevilgningen på posten dekker refusjoner til kommunale omsorgstiltak for prøveløslatte fra forvaring, psykisk utviklingshemmede med sikringsdom og varetektssurrogat. Det forventes høyere utbetalinger på posten i 2011 bl.a. som følge av en forventet økning i antall prøveløslatte fra forvaring. Samlet foreslås bevilgningen på posten økt med om lag 26,2 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på posten på 64,4 mill. kroner.

Post 70 Tilskudd

De frivillige organisasjonene spiller en viktig rolle i arbeidet overfor domfelte og innsatte. Post 70 er en tilskuddsordning for frivillig virksomhet under kriminalomsorgens virkeområde, dvs. domfelte under straffegjennomføring. Posten dekker bl.a. tilskudd til Nordisk samarbeidsråd for kriminologi og mindre tilskudd til frivillige organisasjoner hvor hoveddelen av organisasjonens aktiviteter finansieres fra andre kilder. Det forutsettes at mottakerens virksomhet støtter opp om kriminalomsorgens generelle målsettinger, og med spesiell vekt på tilbakeføring til samfunnet etter endt straffegjennomføring. Muligheten til å søke på tilskuddet kunngjøres årlig av Justisdepartementet.

Det foreslås for en bevilgning på posten på 21,3 mill. kroner.

Blant tiltakene og organisasjonene som støttes er Elevator for mottak av innsatte etter straffegjennomføringsloven § 12. I 2011 foreslås et tilskudd på 6,18 mill. kroner. Tilskuddet gjør det mulig å reservere inntil 20 plasser ved institusjonen. Tabellen nedenfor viser en oversikt over inntekter og resultat for virksomheten.

Tabell 2.14 Regnskap for Fretex elevator 2009

Regnskap for Fretex Elevator	(1000 kr)
Salgsinntekter	99 446
Andre inntekter	69 695
Driftsinntekter	169 141
Driftsresultat	676
Årets resultat	1 008

Elevator mottok 47 innsatte i løpet av 2009, hvilket ga et belegg på 97,7 pst. mot 99,3 pst. i 2008. 88 pst. av de løslatte hadde et arbeids- eller skoletilbud å gå til på løslatelsestidspunktet, hvorav 48 pst. gikk til arbeid på det åpne arbeidsmarkedet.

I 2011 foreslås et tilskudd til Foreningen for Fangers Pårørende på 2,28 mill. kroner. Av dette forutsettes 1,15 mill. kroner øremerket til tiltak for fangers barn. Det foreslås et tilskudd på 2,97

mill. kroner til organisasjonen WayBack. Videre foreslås det et tilskudd på 2,31 mill. kroner til Kirkens Sosialtjeneste til organisasjonens arbeid for innsatte, hvorav 920 000 kroner av tilskuddet er øremerket Barmprosjektet på Hamar. Det legges opp til å fortsette støtten til å sikre kvinner behandlingsplasser ved Tyrilistiftelsen.

Tilskuddene fra Prop. 1 S (2009-2010) videreføres med tillegg for prisstigning.

Kap. 3430 Kriminalomsorgens sentrale forvaltning

Post	Betegnelse	(i 1 000 kr)		
		Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
02	Arbeidsdriftens inntekter	65 845	57 966	65 563
03	Andre inntekter	21 509	14 973	21 437
04	Tilskudd	2 000	1 624	2 000
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	1 420		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	26 771		
17	Refusjon lærlinger	157		
18	Refusjon av sykepenger	67 697		
	Sum kap. 3430	185 399	74 563	89 000

Post 02 Arbeidsdriftens inntekter

Posten omfatter inntekter fra salg av arbeidsdriftens produksjon og drifts- og vedlikeholdsoppgaver som skal utføres på bestilling fra Statsbygg. Basert på regnskapstall og forventet utvikling foreslås posten økt med om lag 7,6 mill. kroner i 2011.

Det foreslås en bevilgning på posten på 65,6 mill. kroner.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 430, post 21 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3430, post 02, jf. forslag til vedtak.

Post 03 Andre inntekter

Posten omfatter bl.a. leieinntekter for tjeneste- og leieboliger, refundert kost og husleie, klientavhengige driftstilskudd til overgangsboligene og tilskudd fra andre offentlige virksomheter til gjennomføring av prosjekter. Basert på regnskapstall og forventet utvikling foreslås bevilgningen på posten økt med om lag 6,5 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på posten på 21,4 mill. kroner.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap.

430, post 01 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3430, post 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 2 mill. kroner.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 430, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3430, post 04, jf. forslag til vedtak.

Post 04 Tilskudd

Posten omfatter tilskudd til deltakelse i internasjonalt fengselssamarbeid.

Kap. 432 Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	191 452	161 837	168 202
	Sum kap. 432	191 452	161 837	168 202

Post 01 Driftsutgifter

Posten omfatter lønnsutgifter til personale ved Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS), lønn til aspiranter og drifts- og husleieutgifter vedrørende skolebygningen. Bemanningen ved KRUS utgjorde 498 årsverk per 1. mars 2010, inkludert aspirantene som inngår i den toårige aspirantordningen. Posten omfatter også bevilgning til inventar og utstyr i skoleseksjonen og i kontorene, aspirantenes reiser, opphold og uniformseffekter samt ulike kurs til spesialstillinger innen kriminalomsorgen.

Foruten tekniske endringer foreslås bevilgningen økt med 20 mill. kroner for å øke klasseopptaket med om lag 50 aspiranter. Bevilgningen fore-

slås nedjustert som følge av at aspiranter fra ekstraopptaket i 2008 avslutter sin opplæring i 2010. Det foreslås tatt inn åtte klasser ved KRUS eller om lag 200 aspiranter i 2011.

Bevilgningen er redusert med 8,8 mill. kroner som følge av omdisponeringer til kap. 430, post 01, jf. omtale på kap. 430, post 01.

Samlet foreslås bevilgningen på posten økt med om lag 6,4 mill. kroner i 2011.

Det foreslås en bevilgning på posten på 168,2 mill. kroner.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 432, post 01 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3432, post 03, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3432 Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
03	Andre inntekter	460	862	400
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 603		
18	Refusjon av sykepenger	1 987		
	Sum kap. 3432	4 050	862	400

Post 03 Andre inntekter

Posten omfatter bl.a. inntekter fra aspirantenes andel av skolebøker.

Det foreslås en bevilgning på posten på 400 000 kroner.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 432, post 01 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3432, post 03, jf. forslag til vedtak.

Programkategori 06.40 Politi og påtalemyndighet

Utgifter under programkategori 06.40 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
01-23	Driftsutgifter	11 269 599	11 499 904	12 089 779	5,1
70-89	Overføringer til private	19 873	116 487	73 416	-37,0
	Sum kategori 06.40	11 289 472	11 616 391	12 163 195	4,7

Utgifter under programkategori 06.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
440	Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten	9 024 394	9 271 746	9 659 621	4,2
441	Oslo politidistrikt	1 780 438	1 807 632	1 893 926	4,8
442	Politihøgskolen	347 849	397 673	462 886	16,4
445	Den høyere påtalemyndighet	126 407	127 227	134 250	5,5
446	Den militære påtalemyndighet	5 635	6 849	7 065	3,2
448	Grensekommisæreren	4 749	5 264	5 447	3,5
	Sum kategori 06.40	11 289 472	11 616 391	12 163 195	4,7

1 Innledning

Kriminalitet skaper utrygghet. Å sørge for trygghet i samfunnet er et velferdsspørsmål, og et stort offentlig ansvar. Det er en overordnet målsetting at politiet i samvirke med andre offentlige og private aktører skal bidra til økt trygghet. Forbrytelser skal oppklares raskt og lovbrutere straffes og rehabiliteres. Ofre for alvorlig kriminalitet og pårørende må ivaretas på en god måte.

Trygghet forutsetter et nært og sterkt politi. Regjeringen vil opprettholde en desentralisert politistruktur, styrke lensmannskontorene, og ha flere politiposter og mindre administrasjon ved en ny organisering i politidistriktene for å få et mer synlig og tilgjengelig politi.

En solid grunnbemanning er en viktig forutsetning for et nært og sterkt politi, en mer effektiv kriminalitetsbekjempelse og økt trygghet for befolkningen. Regjeringen vil fortsette arbeidet med å styrke bemanningen i politi- og lensmannsetaten.

Det er i perioden 2005-2010 gjennomført en påkrevd styrking av norsk politi. For å sikre en effektiv og målrettet bruk av ressurstilførselen, vil Regjeringen fram til 2013 gjennomføre en bredt anlagt resultatreform i politi- og lensmannsetaten.

1.1 Organisering

Kategori 06.40 Politi og påtalemyndighet omfatter i hovedsak de etater og virksomheter som skal

sikre lov, orden og trygghet i samfunnet, forebygge straffbare handlinger og sørge for straffeforfølgning. I tillegg har politiet ansvaret for den sivile rettspleien på grunnplanet.

1.1.1 Den sentrale politiledelsen

Justisdepartementet og Politidirektoratet utgjør den sentrale politiledelsen.

Politidirektoratet er et forvaltningsorgan underlagt Justisdepartementet, med ansvar for planlegging, iverksetting og koordinering av tiltak innenfor politiets virksomhet. På straffesaksbehandlingens område skjer dette i samarbeid med riksadvokaten, som har ansvaret for den overordnede faglige ledelsen av straffesaksbehandlingen i politiet, og som i denne egenskap bare kan instrueres av Kongen i statsråd. Politidirektoratet har ansvar for etatsledelsen av politi- og lensmannsetaten, og ivaretar viktige oppgaver innenfor internasjonalt politisamarbeid.

1.1.2 Politidistriktene og særorganene

Landet er inndelt i 27 politidistrikter som igjen er inndelt i lensmanns-, politistasjons- og namsfogdsdistrikter. Lensmanns- og politistasjonsdistrikter kan være samordnet i driftsenheter. Politimestrene i Rogaland og Salten er leder av redningsledelsen ved hovedredningssentralen lokalisert i Sola og Bodø.

I tillegg til politidistriktene er politiet organisert i følgende særorganer:

- Den nasjonale enhet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet (Kripas)
- Utrykningspolitiet (UP)
- Den sentrale enhet for etterforskning og påtale av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet (Økokrim)
- Politiets data- og materieltjeneste (PDMT)
- Politiets utlendingsenhet (PU)
- Politihøgskolen (PHS)

Særorganene er administrativt og faglig underlagt Politidirektoratet. Økokrim er i tillegg et statsadvokatembete, og er i sin påtalemessige virksomhet underlagt riksadvokaten.

Politiets sikkerhetstjeneste

Politiets sikkerhetstjeneste (PST) er et eget politioorgan i henhold til politilovens § 17 a, og er politifaglig og administrativt direkte underlagt Justisdepartementet. PST er en landsdekkende tjeneste representert i samtlige politidistrikter med unntak av Oslo, der den sentrale ledelse er lokalisert. PSTs hovedoppgaver er av forebyggende art, men PST utfører også etterforskningsoppgaver, og er i slike saker underlagt Den høyere påtalemyndighet.

Den høyere påtalemyndighet

Den høyere påtalemyndighet består av riksadvokatembetet, ti regionale statsadvokatembeter, Økokrim og Det nasjonale statsadvokatembetet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet, herunder krigsforbrytersaker. Riksadvokaten er administrativt underlagt Justisdepartementet. Den høyere påtalemyndighet ledes faglig og administrativt av riksadvokaten, som har den overordnede påtalefaglige ledelse av etterforskningen i politidistrikter, politiets særorganer og PST.

Den militære påtalemyndighet

Generaladvokaten leder Den militære påtalemyndighet og er overordnet krigsadvokatene. Generaladvokaten har også tilsyn med den militære disiplinærmyndighet. Generaladvokaten er påtalemessig underlagt riksadvokaten og administrativt underlagt Justisdepartementet.

Grensekommisæreren

Grensekommisæreren har blant annet ansvar for å føre tilsyn med Grenseavtalen mellom Norge og Russland, herunder føre forhandlinger med russiske grensemyndigheter med sikte på å bilegge eventuelle konflikter ved grensen. Grensekommisæreren er underlagt Politidirektoratet.

Tabell 2.15 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
Redusert kriminalitet	Styrket kriminalitetsforebyggende arbeid Effektiv straffeforfølgning
God rettssikkerhet for individer og grupper	Styrket stilling for kriminalitetsofre Ivareta rettssikkerheten ved straffeforfølgning
Økt trygghet og samfunnssikkerhet	Effektiv og god håndtering av forhold som skaper utrygghet Økt evne til krisehåndtering i politiet Vern om rikets sikkerhet, selvstendighet og betydelige samfunnsinteresser
En mer effektiv justissektor	Helhetlig, effektiv og serviceorientert politi og påtalemyndighet
Helhetlig og konsekvent innvandrings- og flyktningpolitikk	Målrettet utlendingskontroll Rask retur av utlendinger uten lovlig opphold

3 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

3.1 Hovedutfordringer

Politiet skal ha en bred tilnærming til sitt arbeid og dets tilstedeværelse på rett sted til rett tid bidrar til å opprettholde tryggheten hos befolkningen.

Politidirektoratets innbyggerundersøkelse fra 2009 viser at ni av ti føler seg trygge der de bor og ferdes, og at politiet bidrar til dette. Mer enn åtte av ti har tillit til politiet. Tillit til politiet er avgjørende i kampen mot kriminalitet, og det er derfor viktig at den høye tilliten opprettholdes.

Innbyggerundersøkelsen peker også på enkelte utfordringer. Kun fire av ti mener politiet gjør en god innsats i etterforskning av tyveri, innbrudd og hærverk, og kun seks av ti mener politiets innsats mot ran, vold og seksuallovbrudd er god. Å styrke innsatsen på disse områdene er en hovedutfordring for politiet.

Innbyggerundersøkelsen viser også at bare litt over halvparten av de som er spurt opplever at politiet er til stede der det skjer når det skjer, mens en større andel har et godt inntrykk av politiets tilgjengelighet ved akutt behov for hjelp. Regjeringen vil opprettholde en desentralisert politistruktur, styrke lensmannskontorene, ha flere politiposter og mindre administrasjon for å få et mer synlig og tilgjengelig politi. Justisdepartementet har i 2010 startet opp arbeidet med en gjennomgang av dagens distriktsstrukturer.

Regjeringen fortsetter arbeidet med å legge til rette for en styrket bemanning i politi- og lensmannsetaten. Det rekordhøye studentopptaket til Politihøgskolen på 720 studenter i 2010 foreslås videreført i 2011.

Kriminalitet begått av mobile kriminelle har vist en økende tendens. Justisdepartementet lanserte i 2009 en tipunkts tiltaksliste for bedre å bekjempe slik kriminalitet. Satsingen vil bli videreført i 2011. Det arbeides med en stortingsmelding bl.a. med sikte på å gi en fremstilling av hvordan myndighetene og samfunnet for øvrig bør møte utfordringene knyttet til organisert kriminalitet.

Voldskriminalitet representerer i vid forstand et angrep på velferd og befolkningens oppfatning av trygghet, og krever særlig oppmerksomhet. Vold som forekommer i nære relasjoner rammer særlig hardt. Regjeringen vil videreføre innsatsen mot volden som særlig rammer kvinner og barn.

Politiet er ansvarlig for utlendingskontroll på territoriet, innreisekontroll over yttergrensene og bruk av tvangsmidler etter utlendingsloven. Med bakgrunn i blant annet at kun 11 pst. av asylsøkerne har godkjente reisedokumenter ved registrering hos politiet, styrker Regjeringen arbeidet med identitetsavklaring. Et nasjonalt identitets- og dokumentasjonssenter (NID) opprettes høsten 2010. NID skal styrke arbeidet med å avklare identiteten til utlendinger som søker seg til, kommer til eller oppholder seg i riket. Dette vil også sikre et bedre grunnlag for målrettet innsats mot kriminalitet.

For å sikre en mer effektiv og målrettet utnyttelse av de til enhver tid tilgjengelige ressurser, skal det fram til 2013 gjennomføres en resultatreform. Reformen er bredt anlagt, og skal bidra til redusert kriminalitet, økt oppklaring og et mer nært og sterkt politi.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) er viktig for politiets oppgaveløsning. Dagens IKT-infrastruktur og politiets straffesaks-systemer er imidlertid utdatert. Uten omfattende fornying kreves økt vedlikehold for å sikre stabil tilgang. Riksrevisjonen har også flere ganger påpekt svakheter i politiets IKT-systemer og behovet for oppgradering og fornying. Politidirektoratet ble derfor i dialog med politimestrene enige om sentralt å sette av om lag 180 mill. kroner (tilsvarende 1,6 pst. av politiets driftsrammer) til fornying av politiets IKT-systemer i 2010. I første omgang gikk midlene til arbeidet med ny IKT-infrastruktur, forbedret informasjonssikkerhet og et forprosjekt for fornying av politiets straffesaks-systemer. Det var også nødvendig å sette av ekstra midler for å sikre driften av dagens IKT-systemer. Forprosjektet for nye straffesakssystemer er noe forsinket i 2010, men arbeidet videreføres i 2011. Avsetningen til IKT-tiltak vil bli videreført og styrket i 2011, bl.a. til å ferdigstille arbeidet med ny IKT-infrastruktur og forberede fornyingen av straffesakssystemene.

Styrket innsats på IKT-området vil måtte prioriteres innenfor politiets eksisterende rammer. Dette igjen vil kunne påvirke mulighetene for bl.a. investeringer i store byggeprosjekter og føre til at andre prosjekter i politiet må nedprioriteres.

3.2 Budsjettmessige prioriteringer

Regjeringen fortsetter sitt arbeid for å skape mer trygghet og mindre kriminalitet. I 2011 foreslås det å øke bevilgningene til politi og påtalemyndigheten med 547 mill. kroner. Av dette er 378,8 mill. kroner kompensasjon for lønns- og prisstigning. Bevilgningen er også nedjustert som følge av at det er overført enkelte oppgaver til bl.a. kriminalomsorgen og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. I tillegg er det foretatt noen tekniske justeringer.

Det er et overordnet mål for Regjeringen å sikre at etaten har tilstrekkelig bemanning og kompetanse for de oppgaver som skal utføres. Dette sikrer et nært og sterkt politi. Politidirektoratet la i 2008 fram rapporten «Politiet mot 2020 – Bemannings- og kompetansebehov i politiet». Politidirektoratet og politiets organisasjoner var enige om å anbefale at politibemanningen skulle

økes med 2 700 polititjenestemenn og 1 000 sivile stillinger fram mot 2020 for å nå målsettingen om to polititjenestemenn per 1000 innbyggere innen 2020. Regjeringen følger også i budsjettforslaget for 2011 anbefalingen fra rapporten, og foreslår å øke bevilgningene til Politihøgskolen med 51,9 mill. kroner i forhold til 2010 for å videreføre studentopptaket til Politihøgskolen på 720 studenter også i 2011. For å legge til rette for at politihøgskolestudentene som blir ferdig utdannet sommeren 2011 skal kunne tilbys jobb i etaten, foreslår Regjeringen å øke bevilgningene til politiet med 45,7 mill. kroner. Dette muliggjør tilsetting av 108 årsverk, henholdsvis 86 årsverk under kap. 440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten og 22 årsverk under kap. 441 Oslo politidistrikt. Av dette skal det under kap. 440 opprettes:

- ti årsverk til styrking av bekjempelsen av økonomisk kriminalitet
- fire årsverk til Kripos til voldtektsgruppen. Gruppen er etter dette tilført 12 årsverk.

Styrkingen vil muliggjøre økt lokal tilstedeværelse fra politiet.

I tillegg foreslås bevilgningen til Spesialenheten for politisaker økt med 1,3 mill. kroner til tre årsverk, jf. programkategori 06.60.

Selv om det foreslås økt bevilgning slik at studentene som går ut fra Politihøgskolen skal få arbeid i etaten, vil ikke dette medføre at alle studentene blir tilbudt jobb med en gang de er ferdig utdannet. Det vil erfaringsvis ta noe tid før det blir ledig begynnerstillinger. Det vil også være nødvendig å søke ledige stillinger over hele landet, slik nyutdannede med annen utdanningsbakgrunn ofte må gjøre. Beregninger over hvor mange som går av med pensjon eller slutter av andre årsaker bygger på statistikk over alder og erfaringstall. Dersom avgangen blir lavere enn beregnet, kan det føre til at det tar noe lenger tid før alle studentene har fått jobb i etaten.

Bevilgningene til politiet er videre foreslått økt med 80 mill. kroner til dekning av helårsvirkningen av å ansette politihøgskolestudenter som ble ferdige utdannet sommeren 2010.

Som følge av stadig større utfordringer når det gjelder omfang og kompleksitet på oppdragene til Politiets sikkerhetstjeneste (PST), fikk PST i 2010 styrket bevilgningen med 20 mill. kroner for å kunne ivareta pålagte oppgaver, bl.a. i forbindelse med arbeidet med kontraterror og livvakttjenesten. Det er nødvendig å videreføre styrkingen også i 2011, og Regjeringen foreslår derfor å øke PSTs bevilgning med 20 mill. kroner.

Regjeringen ønsker at personer som ikke oppfyller vilkårene for opphold i landet skal returnere raskt. Regjeringen foreslår å styrke arbeidet med tvangsmessig retur av personer uten lovlig opphold i Norge med 70 mill. kroner i 2011. I tillegg omforderes midler som frigjøres på politibudsjettet som følge av nedgang i asyltilstrømmingen. Med Regjeringens budsjettforslag kan måltallet for tvangsmessige returer økes fra 3 700 i saldert budsjett 2010 til i overkant av 4 600 i 2011. For å ivareta plassbehovet for fengslede etter utlendingsloven og sikre en sikkerhetsmessig forsvarlig drift, foreslås bygningsmasse og installasjoner ved politiets utlendingsinternat på Trandum oppgradert samtidig som nye plasser etableres.

For å styrke arbeidet mot mobil og organisert kriminalitet foreslås det å opprette et statsadvokatembete ved Det nasjonale statsadvokatembete for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet.

Justisdepartementet vil i 2011 starte opp et forskningsprosjekt for å vurdere de samfunnsøkonomiske kostnadene knyttet til vold i nære relasjoner.

Det planlegges i 2011 et kompetansehevende seminar for politiet, påtalemyndigheten, domstolene og advokater om barn som ofre for vold og seksuelle overgrep.

Justisdepartementet vil ta et initiativ for å vurdere nye samarbeidsformer for en god informasjonsdeling mellom næringsliv, politi og kontrollater for bekjempelse av kriminalitet.

Det tas sikte på å gjennomføre et nasjonalt seminar om menneskehandel i 2011 med målgruppe politi, påtalemyndighet, advokater og domstolene. Videre skal politiets kompetansegruppe gis et tydeligere mandat og politiinnsatsen skal evalueres.

Justisdepartementet vil i 2011 starte opp arbeidet med å etablere en nasjonal kunnskapsportal på internett med informasjon om radikalisering og voldelig ekstremisme. Nettportalen er tenkt å være et verktøy for offentlige myndigheter, pårørende og andre.

4 Tilstandsvurderinger og mål

4.1 Redusert kriminalitet

Kriminalitetsutviklingen

Det registrerte kriminalitetsbildet er påvirket av flere forhold. Trender og andre utviklingstrekk er bl.a. påvirket av reelle endringer i befolkningens lovbruddsatferd, folks tilbøyelighet til å anmelde, politiets kapasitet eller rettssystemets kontrollutøvelse.

Politiet har gjennom flere tiår økt sin etterforskningskapasitet betydelig og etterforsker i dag seks ganger så mange forbrytelser sammenlignet med hva tilfellet var på begynnelsen av 1960-tallet. Størst økning var det på 1980-tallet da antall etterforskede forbrytelser nesten ble doblet.

I 2009 ble det anmeldt nesten 398 000 lovbrudd, fordelt på 277 000 forbrytelser og 121 000 forseelser. Sammenlignet med 2008 er dette en økning på 4,9 pst. for anmeldte forbrytelser og en nedgang på 1,3 pst. for forseelser. Perioden 2005-2010 viser relativt stabile tall, selv om det har vært variasjoner fra år til år, der spesielt 2008 skiller seg ut. Antall anmeldte lovbrudd i 2008 var det laveste på 14 år når det tas høyde for befolkningsutviklingen. Antall anmeldte forbrytelser i 2009 ligger på nær samme nivå som i årene 2005-2009. Blant forseelsene er det en spesielt stor nedgang i anmeldte trafikklovbrudd, med 6 pst.

Tabell 2.16 Utvikling antall anmeldte lovbrudd 2003 – 2009

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Anmeldte forbrytelser	304 000	288 000	276 000	277 000	271 700	264 000	277 000
Anmeldte forseelser	117 000	120 000	119 000	123 000	126 500	122 000	121 000
Anmeldelser i alt	421 000	408 000	394 000	400 000	398 200	386 000	398 000

Kilde: Statistisk sentralbyrå

For første gang siden 2001/2002 er det en oppgang i den registrerte vinningskriminaliteten. Det ble i 2009 anmeldt nesten 188 000 vinningslovbrudd, en økning på 7,1 pst. sammenlignet med 2008. Når en tar høyde for befolkningsøkningen er imidlertid nivået betydelig lavere enn i alle de

14 første årene (1993-2006) med anmeldelsesstatistikk i Statistisk sentralbyrå (SSB). Politiets kriminalstatistikk (STRASAK) for første halvår 2010 viser igjen en nedgang i antallet anmeldte vinningsforbrytelser på 7,4 pst. sammenlignet med første halvår 2009. Mest markant er nedgangen i

grove tyveri fra villa med 22,7 pst. og grove tyveri fra leilighet med 18,7 pst. Ifølge Kripas er det indikasjoner på at en betydelig andel av grove tyverier fra villa begås av omreisende kriminelle. For å styrke samordningen og samarbeidet i kampen mot mobile kriminelle, er det i 2010 etablert en innsatsstyrke med basis i Kripas og UP. Regjeringen arbeider med en egen stortingsmelding om organisert kriminalitet.

Fra 2008 til 2009 økte antall naskeri og simple tyverier fra butikk samlet sett med 15 pst. til 20 100 tilfeller, og er dermed tilbake på nivået fra 2004. Sykkeltuveriene utgjorde den største enkeltgruppen av simple tyverier. Fra 31. august 2009 ble det mulig å anmelde enkelte typer tyveri og skadeverk via internett på www.politi.no. Ut fra SSBs gjennomgang av de typer tyverier som er mest anmeldt på internett, dvs. sykkeltuveri og tyveri fra enkeltpersoner på offentlig sted, ser det ut til at muligheten for å anmelde på nett har resultert i noen flere anmeldelser, men det forklarer likevel ikke hele økningen.

I 2009 ble det anmeldt 39 300 narkotikalovbrudd, en økning på om lag 4,8 pst. fra året før. De ulike typene av brudd på straffeloven og legemiddelloven økte, med unntak av de aller groveste narkotikaforbrytelsene som holdt seg stabilt på om lag 1 100 tilfeller. Antall narkotikaforbrytelser i 2009 er imidlertid lavere enn i 2006 og 2007. Antall narkotikaforbrytelser gjenspeiler politiets egen innsats, men også tollvesenets innsats er avgjørende for antall beslag og anmeldelser. En lavere politiinnsats i første halvår av 2009 har blitt oppveid gjennom en tilsvarende sterkere innsats i andre halvår.

Volds- og seksualforbrytelser står for om lag 11 pst. av alle anmeldelser i Norge. Av totalt 30 300 anmeldelser er 26 100 knyttet til vold generelt, mens 4 200 er anmeldelser av seksualisert vold. I 2009 ble det anmeldt om lag like mange tilfeller av trusler og fysisk vold (hhv. 7 200 og 18 300) som i 2008. Selv om antallet er ganske stabilt fra 2008 til 2009, har fordelingen av type voldslovbrudd endret seg. Dette har vært en særlig tydelig tendens blant de ulike typene av fysisk vold de siste årene. Antall tilfeller av vold mot offentlig tjenestemann og tilfeller av mishandling i familieforhold økte fra 2008 til 2009. Etter ikraftsettelsen av de nye bestemmelsene om mishandling i familieforhold i 2006, øker denne typen voldslovbrudd mest. I 2009 ble det registrert 2 100 tilfeller av mishandling i familieforhold. Politiets ordning med egne familievoldskoordinatorer og den utvidede bistandsadvokatordningen ser ut til å være medvirkende til at anmeldelseshyppighe-

ten øker i disse sakene. I 2009 økte antall seksualforbrytelser med 7 pst. sammenlignet med 2008, hvorav økningen i antall anmeldte voldtekter utgjorde nesten 6 pst. Tar vi hensyn til befolkningsøkningen har omfanget av anmeldte voldslovbrudd holdt seg relativt stabilt de siste ti årene.

Seksual- og voldslovbrudd er saker hvor det kan være vanskelig for offeret å anmelde, bl.a. på grunn av skam eller frykt. Det er grunn til å tro at det er store mørketall for denne typen kriminalitet. Det er en målsetting å få flere til å anmelde disse lovbruddene, bl.a. ved å øke informasjonen om og oppmerksomheten på problemstillingen. I perioden 2010-2011 skal det gjennomføres en undersøkelse av omfanget av vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep. Politidirektoratet arbeider i tillegg med en evaluering av politiets arbeid med vold i nære relasjoner, og denne skal omfatte en analyse av hvordan voldsutsatte opplever møtet med politiet.

4.1.1 Styrket kriminalitetsforebyggende arbeid

Regjeringen vil føre en helhetlig kriminalpolitikk for å forebygge bedre, oppklare mer og reagere og rehabilitere mer effektivt. Politiets innsats skal være kunnskapsbasert og målrettet. Hovedmålet om redusert kriminalitet krever både forebyggende og reaktive strategier.

Det kriminalitetsforebyggende arbeidet henger nært sammen med det trygghetsskapende. Grunnlaget for Regjeringens kriminalitetsforebyggende arbeid er «Regjeringens strategi for forebygging: Fellesskap – trygghet – utjevning» og Regjeringens handlingsplan om kriminalitetsforebygging «Gode krefter», begge lagt fram sommeren 2009. «Gode krefter» fremhever behovet for styrket kunnskapsforankring, styrket samarbeid og tidlig intervensjon.

Oppfølgingen av tiltak der politiet medvirker i et forvaltningssamarbeid om unge lovbrøyttere har høy prioritet. Det er etablert en egen interdepartemental gruppe som har ansvar for utviklingen av kriminalitetsforebyggende, lokale samarbeidsstrukturer (SLT³ og politiråd).

Handlingsplanen «Gode krefter» understreker viktigheten av å videreutvikle og styrke lokale arenaer som politiråd og SLT. Det var ved utgangen av 2009 etablert totalt 341 politiråd, i til sammen 358 kommuner. Arbeidet i politirådene gir bl.a. kommunene mulighet til å komme med nyttige innspill til politiets prioriteringer. Politidi-

³ Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak.

rektoratet skal bidra til å videreutvikle politiets rolle og funksjon i disse samarbeidsmodellene. Det vil bli igangsatt evaluering av politiråd i 2011.

Politiet skal bidra i utarbeidelsen av lokale tverretatlige strategiske analyser av barne- og ungdomskriminaliteten. Særlig viktig er kunnskap om strategier og metoder som virker forebyggende slik at SLT og politiråd i fellesskap kan sette inn målrettede tiltak. Det vil i 2011/2012 bli utarbeidet en kunnskapsstatus om metoder, strategier og tiltak i det kriminalitetsforebyggende arbeidet.

En reduksjon i kriminaliteten vil kreve en fortsatt innsats for å redusere lovbruddsaktiviteten til de mest aktive lovbrøyterne, de såkalte gjengangerne. Flere politidistrikt har iverksatt særskilte tiltak rettet mot kriminelle gjengangere. Det kreves et utstrakt tverretatlig samarbeid for å avbryte gjengangernes kriminelle livsførsel.

Oslo politidistrikt

Politidirektoratets innbyggerundersøkelse fra 2009 viser at ni av ti som bor i Oslo politidistrikt føler seg trygge der de bor og ferdes. Synlig politi og konsekvent oppfølging skaper trygghet for publikum. De stasjonære og mobile politipostene i Oslo skal videreføres slik at politiet er sterkere til stede i de områdene hvor narkotikaomsetningen er høy.

Oslo politidistrikt har som mål å redusere åpenlyse bruker- og omsetningssteder av narkotika. Økt tilstedeværelse, bekjempelse av distribusjonsnett og bakmenn og utvikling av samarbeidet med relevante offentlige og private aktører er sentrale elementer i dette arbeidet.

Utlendinger med opphold på falskt grunnlag, eller med falske papirer, er en betydelig utfordring. Foruten å være en kriminalitets- og sikkerhetsrisiko, vanskeliggjør disse også gjennomføringen av norsk innvandringspolitikk. Oslo politidistrikt skal i 2011 særlig se på problemstillingene knyttet til dette. For å forebygge kriminalitet og ulovlig innvandring, vil Oslo politidistrikt videreutvikle sine territorialkontroller. Oslopolitets forsterkede innsats mot vinningskriminalitet, «Majorstuaprosjektet», er særlig rettet mot grovt tyveri fra bolig og mot mobile kriminelle grupper. Oslo politidistrikt ble i 2010 tildelt 20 årsverk, bl.a. for å styrke dette prosjektet. Sammenlignet med 2009 er det i 2010 en stor nedgang i grove tyverier fra bolig i Oslo, noe som kan tyde på at politiets innsats har gitt resultater.

Innsatsen mot gjengkriminaliteten i Oslo har hatt effekt. Gjennom prosjektet er betydelige ver-

dier, pengebeløp og skytevåpen inndratt, og mange er pågrepet. Innsatsen skal videreføres for bl.a. å hindre nyrekruttering til etablerte gjenger og at nye kriminelle gjenger etableres.

100 sivile årsverk som ble tildelt Oslo politidistrikt i 2009 er videreført. Oslo politidistrikt har rapportert at styrkingen har frigjort om lag 60 årsverk til operativt politiarbeid. Bevilgningen for Oslo politidistrikt er styrket tilsvarende 20 årsverk i 2009 og 20 årsverk i 2010 i forbindelse med økning i antall uteksaminerte studenter fra Politihøgskolen. I 2011 foreslås bevilgningen styrket med 9,4 mill. kroner tilsvarende 22 årsverk for å legge til rette for å kunne tilby jobb til studentene som er ferdig på Politihøgskolen sommeren 2011. Nye arbeidstidsbestemmelser fra høsten 2009 har også medført en styrking ved at arbeidstiden ble utvidet med en time for et stort antall ansatte.

Voldtekt er en særlig alvorlig form for kriminalitet som rammer offeret hardt, og som også kan spre frykt og utrygghet i lokalmiljøet. Det er viktig at innsatsen for å forebygge voldtekter økes. Justisdepartementet vil ta initiativ til at det utarbeides en strategi for å forebygge voldtekt i Oslo. Strategien vil omfatte både såkalte overfallsvoldtekter og voldtekter i nære relasjoner. Som ledd i strategien skal arbeidet mot voldtekt synliggjøres og konkretiseres i politiets strategiske planer. Store mørketall på området gjør det også viktig at strategien inneholder tiltak for bl.a. å øke ofrenes tillit til politiet og dermed antallet anmeldelser. Den forebyggende strategien må ses i sammenheng med det operative og etterforskningsmessige arbeidet mot voldtekt.

Barne- og ungdomskriminalitet

Fengsel er ikke et ønsket tiltak med tanke på barns behov for omsorg, behandling og rehabilitering. Samtidig har samfunnet behov for og krav på beskyttelse. Det er viktig at samfunnets reaksjoner er slik innrettet at de er egnet til å endre den enkeltes livsførsel for å unngå fremtidig kriminalitet, samtidig som den unge lovbrøyteren skal oppleve en reaksjon som bidrar til ansvarliggjøring og rehabilitering. Det regjeringsoppnevnte Tharaldsrudutvalget har sett på organiseringen av reaksjonssystemet overfor lovbrøytere mellom 15 og 18 år. Utvalget leverte i 2008 utredningen NOU 2008:15 Barn og straff. Justisdepartementet etablerte i 2009 et prosjekt for å se på tiltak overfor unge lovbrøytere, og hvor forslagene i utredningen inngår som en viktig del av arbeidet. En lovproposisjon med meldingsdel er under arbeid.

Barneombudet henvendte seg våren 2010 til alle politidistriktene for å innhente informasjon om praksisen det enkelte distrikt har når barn plasseres i arrest. Ombudet har i ettertid bl.a. pekt på de store lokale forskjellene i behovet for gode rutiner i slike saker samt behovet for bedre registreringsrutiner. Justisdepartementet følger, i samarbeid med Politidirektoratet, opp ombudets innspill.

Bekymringssamtalen er et viktig verktøy i politiets arbeid for å forhindre at unge utvikler en kriminell adferd. Politidirektoratet vil legge til rette for en mer enhetlig forståelse av bruken av bekymringssamtalen i politiet.

Vinningskriminalitet

Vinningskriminalitet rammer folk flest, og skaper utrygghet. Erfaringer fra Norge og internasjonalt indikerer at en betydelig del av vinningskriminaliteten kan forebygges med en mer kunnskapsbasert tilnærming. Særlig er samarbeid med næringsliv og lokalsamfunn viktig, herunder informasjon om hvordan publikum kan unngå å bli utsatt for vinningskriminalitet.

Målrettet innsats mot gjengangere og mobile vinningskriminelle, samt gode rutiner for DNA-prøvetaking, kan også bidra til økt oppklaring og redusert vinningskriminalitet. Norges tilslutning til Prüm-avtalen vil på lengre sikt gi politiet adgang til å søke i EU-lands registre over fingeravtrykk, DNA og kjøretøy.

Voldskriminalitet

Voldskriminalitet representerer i vid forstand et angrep på velferd og befolkningens oppfatning av trygghet.

Det skal i perioden 2010-2011 gjennomføres en omfangsundersøkelse om vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep. Politidirektoratet arbeider i tillegg med en evaluering av politiets arbeid med vold i nære relasjoner. Evalueringen skal omfatte en analyse av hvordan de voldsutsatte opplever møtet med politiet.

Justisdepartementet planlegger å starte opp et forskningsprosjekt i 2011 for å vurdere de samfunnsøkonomiske kostnader knyttet til vold i nære relasjoner. Kunnskap om omfanget og de økonomiske konsekvensene av vold i nære relasjoner er viktig for å kunne ta tak i denne type kriminalitet på en konstruktiv måte.

En særlig utfordring er å styrke og forankre tilbudet til ofrene i kommunene. Nasjonalt Kunnskapssenter om vold og traumatisk stress

(NKVTS) har utviklet en mal for lokale handlingsplaner, og yter bistand til kommunene i deres arbeid. Det ble i januar 2010 sendt ut brev til kommunene med oppfordring om å utarbeide slike planer.

Tall fra Kripos viser at i perioden 1997 til 2009 ble 87 kvinner drept av sin partner eller tidligere partner. Til sammenligning ble seks menn drept av sin partner eller tidligere partner i samme periode. For å kunne identifisere risikofaktorer og forebygge slike handlinger, har Justisdepartementet tatt initiativ til en kartlegging av drapssaker der gjerningspersonen er offerets nåværende eller tidligere partner. Politidirektoratet vil i tillegg gjennomføre et prosjekt i to politidistrikt med utprøving av et registreringsverktøy, for å kartlegge og vurdere risikoen for fremtidig partnervold.

Mobile voldsalarmer inngår som et av flere beskyttelsestiltak politiet kan iverksette. Antallet mobile voldsalarmer har økt jevnt fra 681 i januar 2005 til 1 754 per første halvår 2010. Nye og forbedrede voldsalarmer ble gjort tilgjengelig for trusselfølgere fra mai 2010.

Pilotprosjekt med elektronisk kontroll ved kontaktforbud (omvendt voldsalarm) startet opp i Asker og Bærum politidistrikt i september 2010.

Beslutningsmyndigheten til å sperre adresser i folkeregisteret vil bli overført fra Skattedirektoratet til politiet i 2011. Overføringen gir politiet muligheten til å tilpasse sikkerhetstiltakene til den enkeltes situasjon.

Innen utgangen av 2010 vil det på landsbasis være etablert 12 hjelpe- og behandlingstilbud i regi av Alternativ til Vold (ATV). Det er besluttet at ansvaret for den statlige bevilgningen til ATV fra 2011 overføres til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

Justisdepartementet vil påbegynne arbeidet med ny handlingsplan mot vold i nære relasjoner.

Politiets saksbehandlingsverktøy (BL) ble i 2006 utstyrt med en registreringsfunksjon for å elektronisk skille ut saker der motivet for handlingen vurderes å være hatrelatert. Politidirektoratet har nå evaluert ordningen og som følge av evalueringen foretatt forbedringer i registreringsrutinene og brukerstøtten knyttet til disse.

Seksualforbrytelser

Som en del av oppfølgingen av utredningen «Fra ord til handling» (NOU 2008: 4), er det under etablering en fast voldtektsgruppe på Kripos med spesialkunnskap om etterretning og analyse, taktisk og teknisk etterforskning, samt juridisk kom-

petanse. Gruppen er tilført til sammen åtte årsverk i 2009 og 2010. Det foreslås å styrke gruppen med ytterligere fire årsverk i 2011.

Arbeidet med sakene skal fortsatt foregå i distriktene. Det vil kun i helt spesielle tilfeller være aktuelt for Kripos å overta etterforskningen. Kripos skal også drive kompetanseformidling til politidistriktene. For å styrke innsatsen ytterligere vil det bli foretatt tilpasninger i politiets datasystemer slik at melding om voldtektssaker kan formidles elektronisk til Kripos.

Samtlige saker om seksuelle overgrep mot barn, som blir kategorisert som voldtekt, skal umiddelbart innrapporteres til Kripos. Kripos skal i slike saker tilby bistand og opprette kontakt med fagmiljøet i distriktene.

Overgrep mot barn

Regjeringen vil legge til rette for en bedre forebygging og en mer effektiv avdekking og straffefølgning av vold og seksuelle overgrep mot barn. Særlig vektlegges arbeidet med å hindre internettrelaterte overgrep mot barn.

Etterforskning av saker etter «grooming» - bestemmelsen reiser metodespørsmål for politi og påtalemyndighet, og Det nasjonale statsadvokatembetet har på oppdrag fra riksadvokaten utarbeidet en veileder som har vært på høring. Forslaget til veileder bør ses i sammenheng med retningslinjer for infiltrasjon på nett. Det nasjonale statsadvokatembetet tar sikte på å fremlegge utkast til sistnevnte i løpet av høsten 2010.

Politiet skal i samarbeid med relevante aktører styrke det forebyggende arbeidet for å hindre at voksne bruker internett eller andre elektroniske hjelpemidler for å spre bilder av overgrep mot barn, eller utnytter barns tillit for senere å begå overgrep. Dette gjøres blant annet gjennom samarbeidet Kripos har med frivillige organisasjoner, offentlige myndigheter, tjenestetilbydere på internett og andre. Muligheten til å rapportere direkte til politiet ved hjelp av en lett identifiserbar knapp («rød knapp») på nettsiden, skal videreføres.

Kripos har opprettet en nasjonal database for å oppnå kontroll over norskproduserte overgrepsbilder av barn, og samarbeider internasjonalt med å gjøre den norske filterteknologien, som anvendes for å hindre spredning av overgrepsbilder, mer tilgjengelig.

For å løfte frem etterforskning og påtalebehandling av saker som gjelder mishandling og alvorlig vold mot barn, har Riksadvokaten samarbeidet med Politidirektoratet og Kripos om et opplærings- og bevisstgjøringsprogram. Det vil bli utar-

beidet en håndbok for politiets etterforskning av slike straffesaker.

Det planlegges i 2011 et kompetansehevede seminar for politiet, påtalemyndighet, domstoler og advokater om barn som ofre for vold og seksuelle overgrep.

Regjeringen har siden 2007 etablert seks barnehus, slik at tilbudet er landsdekkende. Regjeringen vil i løpet av høsten 2010 etablere et nytt barnehus i Stavanger. Barnehusene skal være et sentralt knutepunkt mellom offentlige instanser som har oppgaver og ansvar i slike saker. Det er særlig viktig å etablere et tett og formalisert samarbeid mellom barnehusene, barnevernet og politiet. Regjeringen vil legge til rette for at barnehusene utnyttes godt, samt styrke og videreutvikle det tverrsektorielle samarbeidet.

Politidirektoratet vil iverksette en evaluering av barnehusene høsten 2010. Ålesund vil være neste by hvor det er aktuelt å etablere barnehus, jf. omtale under programkategori 06.20.

Stine Sofie stiftelse avholder et årlig seminar for pårørende av drepte barn. Justisdepartementet vil også i 2011 støtte dette seminaret med 250 000 kroner.

Organisert kriminalitet

Organisert kriminalitet er en trussel mot samfunnet generelt, velferdsstaten, og mot de som rammes. Bekjempelse av de mange former for alvorlig og organisert kriminalitet skal ha prioritet.

Justisdepartementet arbeider med en stortingsmelding om organisert kriminalitet. I stortingsmeldingen tas det bl.a. sikte på å gi en fremstilling av hvordan myndighetene og samfunnet for øvrig bør møte denne utfordringen, hva den representerer, og hvilke virkemidler myndighetene og samfunnet har for å forebygge og bekjempe den organiserte kriminaliteten. Noen kriminalitetsområder anses å være av særlig betydning å få belyst i forhold til organisert kriminalitet; mobil vinningskriminalitet, menneskehandel og menneskesmugling, narkotikakriminalitet, økonomisk kriminalitet og IKT-relatert kriminalitet.

Organisert kriminalitet har ofte internasjonale forgreninger. For å styrke kunnskapen om internasjonalt politisamarbeid har Politidirektoratet, sammen med Kripos, opprettet et kompetansenettverk med deltakere fra samtlige politidistrikt og utvalgte særorgan for opplæring i internasjonalt politisamarbeid og mulige samarbeidsordninger innen Norden, EU/Schengen og Interpol.

Etterforskning av organisert kriminalitet kan være komplisert og ressurskrevende. Politidirek-

toratet har derfor satt av 18 mill. kroner i 2010 til fordeling til politidistrikt som tar ansvar for etterforskning i slike saker.

Mobile vinningskriminelle

Kriminalitet begått av mobile kriminelle har økt de senere år. Dette er kriminelle som raskt forflytter seg på tvers av politidistrikter og landegrenser. De begår i stor utstrekning vinningskriminalitet, og virksomheten er ofte godt organisert.

Justisdepartementet lanserte i 2009 en tipunkts tiltaksliste for bedre å bekjempe mobile vinningskriminelle. Nasjonalt skal samarbeid og samordning av tiltak innad i politiet, mellom nasjonale organer og det offentlige og næringslivet sikre bedre måloppnåelse. Internasjonalt er det særlig tilknytning til det internasjonale politisamarbeid, politisk og myndighetsmessig dialog med aktuelle lands respektive myndigheter som er omhandlet, i tillegg til størst mulig grad av soningsoverføring til hjemland. Satsingen videreføres i 2011.

Samordning på tvers av politidistrikter står sentralt i kampen mot mobile vinningskriminelle. Flere regionale prosjekter den senere tid har gitt gode resultater. Det samme har samarbeid på tvers av distrikter, samordning og utveksling av informasjon og bruk av det nasjonale etterretningssystemet Indicia.

UP og Kripes er i 2010 tilført særskilte midler for å styrke innsatsen på området. Styrkingen vil bli videreført i 2011.

For å styrke arbeidet foreslås det å opprette et statsadvokatembete ved Det nasjonale statsadvokatembetet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet. Stillingen skal ha et særlig ansvar for å initiere etterforskning knyttet til mobile vinningskriminelle og oppgaver knyttet til oppfølging av innsatsen mot organisert kriminalitet, jf. nærmere omtale under kap. 445.

Etter norsk initiativ besluttet det nordiske justisministermøtet i juni 2010 å se på tiltak for å styrke det operative, metodiske og analytiske samarbeidet mellom de nordiske politimyndighetene mot vinningskriminalitet, herunder mobil vinningskriminalitet. Det ble videre tatt et felles initiativ for soningsoverføring av utenlandske kriminelle.

I EUs femårsprogram er det fastsatt at det skal arbeides med å forebygge grensekryssende kriminalitet som i særlig grad berører alminnelige folks dagligliv. På bakgrunn av et initiativ fra Norge, er mobile vinningskriminelle et satsingsområde.

Menneskehandel

En rekke departementer står sammen i kampen mot menneskehandel og Regjeringen arbeider med en ny handlingsplan mot menneskehandel. Gjennom handlingsplanen videreføres innsatsen mot alle former for menneskehandel nasjonalt og internasjonalt. Sentralt i planen står arbeidet for å beskytte og gi nødvendig bistand til ofre for menneskehandel. Se også omtale under programkategori 06.90.

Det tas sikte på å gjennomføre et nasjonalt seminar om menneskehandel i 2011 med målgruppe politi, påtalemyndighet, advokater og domstolene. Videre skal politiets kompetansegruppe gis et tydeligere mandat og politiinnsatsen evalueres.

Politidirektoratet administrerer Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel (KOM), som bistår politiet og hjelpeapparatet med å beskytte og bistå ofre. KOM er et tverrdepartementalt samarbeidsprosjekt som har bidratt til en vesentlig styrking av innsatsen på feltet. Det er besluttet å videreføre KOM som en permanent løsning, administrativt underlagt Politidirektoratet.

Opprettelsen av STOP-prosjektet i Oslo politidistrikt og EXIT-prosjektet i Hordaland politidistrikt er et resultat av politiets økte satsing mot menneskehandel. Prosjektene bidrar til nødvendig spesialisering og prioritering av området.

Kjøp av seksuelle tjenester ble kriminalisert med virkning fra 1. januar 2009. Etter et kraftig fall i gateprostitusjon i etterkant av lovendringen mot sexkjøp, har antallet utenlandske kvinner på gatemarkedet igjen økt. Det er viktig med politiets tilstedeværelse for å hindre at kjøp av sex øker i omfang. Antall anmeldte tilfeller av kjøp av seksuelle tjenester er økt fra 68 første halvår 2009 til 113 første halvår 2010. Det er for tidlig å kunne vurdere om dette er en trend, men utviklingen følges nøye. Virkningene av lovendringen skal evalueres slik at berørte myndigheter kan utforme gode og målrettede tiltak for å hjelpe prostituerte ut av prostitusjon.

Justisdepartementet fordeler årlig om lag 10 mill. kroner til prosjekter som kan bedre situasjonen for prostituerte. Det er i 2010 gitt midler til prosjekter i Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger. Prosjektene skal bistå norske og utenlandske kvinner, gutter, menn og transpersoner som selger seksuelle tjenester. Prosjektene dekker yrkesopplæring og arbeidstreningstiltak, psykiatrisk oppfølging, opplæring, rettshjelp og boligtilbud. Prosjektsøknadene viser at hjelpetiltakene evner å

ta fatt i de utfordringer som forbudet mot kjøp av sex, gir personer i postitusjon, både ved å videreutvikle tradisjonelle tiltak og å tenke nytt.

Narkotikakriminalitet

Regjeringen vektlegger en restriktiv og helhetlig rusmiddelpolitikk. Bekjempelse av narkotikakriminalitet er en del av denne politikken og skal være en prioritert oppgave for politiet. Regjeringens «Opptappingsplan for rusfeltet» skal følges opp.

Politiets samarbeid med andre nasjonale instanser for å redusere narkotikakriminaliteten og narkotikamisbruk skal videreutvikles. Det skal legges særskilt vekt på å forebygge at unge rekrutteres inn i narkotikamisbruk og at miljøer preget av misbruk, utvikler seg. Innsatsen mot illegal produksjon og transport, smugling og innførsel via kriminelle nettverk skal styrkes. Samarbeid med land som er sentrale i illegal produksjon og smugling av narkotika bestemt for det norske markedet skal videreutvikles.

Stoltenberg-utvalget avga sin «Rapport om narkotika» 16. juni 2010 med forslag til hvordan hjelpebudene bedre kan innrettes, tilrettelegges og tilpasses rusmiddelmissbrukere. Utvalget har foreslått flere tiltak, herunder tiltak for å vurdere alternative reaksjonsformer ved besittelse og bruk av narkotika. Justisdepartementet har nedsatt en arbeidsgruppe for å utrede enkelte av utvalgets forslag nærmere, samt vurdere behovet for alternative reaksjonsformer, med sikte på å styrke mulighetene for å forebygge rusmiddelmissbruk og øke hjelpen til dem som har utviklet et misbruk. Arbeidsgruppen skal være ferdig med sin utredning i løpet av juni 2011.

Internett som arena for omsetning og distribusjon av narkotika og andre illegale stoffer, er en særskilt utfordring. Politiet skal derfor styrke innsatsen for å utvikle metodene i arbeidet mot narkotikakriminalitet som skjer via internett, avdekke straffbare forhold knyttet til narkotikainnførsel og narkotikadistribusjon på nettet, og samle data til bruk i etterretning og etterforskning.

Økonomisk kriminalitet

Økonomisk kriminalitet omhandler profittmotiverte, lovstridige handlinger som begås gjennom utøvelse av det som er, eller fremtrer som, legal økonomisk virksomhet. I tillegg omfattes hvitvasking. Det er særlig bekymringsfullt når utbytte fra kriminalitet hvitvaskes og investeres i legale virksomheter, og spesielt dersom kriminelle får innfly-

telse over slike virksomheter. Finansiell etterforskning er særlig viktig i disse sakene, både for å kunne inndra utbytte, og for å avdekke hvitvasking.

Det er viktig med en helhetlig og langsiktig strategi mot økonomisk kriminalitet. Justisdepartementet og Finansdepartementet tar våren 2011 sikte på å legge frem en ny handlingsplan mot økonomisk kriminalitet.

Økokrim og politidistriktenes økoteam er helt sentrale i satsingen mot økonomisk kriminalitet. Økokrims kapasitet til å etterforske og iredteføre de største og mest kompliserte sakene er betydelig styrket de senere årene. I 2010 er Økokrim styrket med åtte årsverk til innsatsen mot økonomisk kriminalitet. I 2011 er det foreslått at innsatsen økes med ytterligere 10 årsverk. Justisdepartementet vil i 2011 ta et initiativ for å vurdere nye samarbeidsformer for god informasjonsdeling mellom næringsliv, politi og kontrolltater for bekjempelse av kriminalitet.

Mye kriminalitet skjer i og gjennom virksomheter som senere går konkurs. Oslo politidistrikt har svært mange anmeldelser av konkursboer. For å legge til rette for en rask utsiling av uaktuelle konkursboer, og for å effektivisere behandlingen av boene, blir det høsten 2010 satt i gang en prøveordning med en egen bokoordinator i Oslo politidistrikt.

Antallet registrerte korrupsjonssaker har økt jevnlig siden nye straffebestemmelser ble vedtatt i 2003. Flere personer og foretak er straffet, med til dels strenge reaksjoner. Innsatsen mot korrupsjon skal videreføres.

Regjeringen anser det internasjonale samfunnets arbeid for å bekjempe korrupsjon og relatert økonomisk kriminalitet som svært viktig. Justisdepartementets internasjonale arbeid på området vil særlig være knyttet opp mot de folkerettslige forpliktelser Norge har som statspart til FN-konvensjonen mot korrupsjon, Europarådets strafferettslige og sivilrettslige konvensjoner mot korrupsjon, samt OECDs konvensjon mot bestikkelser av utenlandske offentlige tjenestemenn. Regjeringen vil videreføre sitt arbeid i Financial Action Task Force, som er en viktig internasjonal standardsetter når det gjelder tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering.

Tigging

Det er en ikke ubetydelig økning i antallet utenlandske tiggere, hvilket samsvarer med utviklingen også i andre europeiske land. Dette gir utfordringer i forhold til både sosiale levevilkår og kri-

minalitet. Tigging er først og fremst et byfenomen og må håndteres med målrettede tiltak. Arbeidet på området videreføres, og skal samtidig søke å avdekke om tiggere er ofre for menneskehandel og om tiggingen er organisert.

Gjengkriminalitet og mc-gjenger

Kriminalitet knyttet til MC-miljøer og etablerte gjenger stiller høye krav til politiet når det gjelder kunnskap og bruk av metoder. Politidirektoratets strategi for etterretning og analyse danner grunnlaget for politiets innsats mot disse miljøene.

Politiets erfaringer viser økt aktivitet i de kriminelle MC-miljøene, og etableringen av nye avdelinger i stadig flere distrikter fortsetter. Politiet ser også en tendens til territoriell maktkamp mellom de internasjonalt forankrede klubbene gjennom å verve nye supporterklubber. Politidirektoratets handlingsplan «Politiets bekjempelse av kriminelle MC-miljøer 2003-2008» er evaluert. Den videre satsningen mot kriminelle MC-miljøer følges opp i Politidirektoratets nye strategi, som vil foreligge i løpet av 2010.

Kjønnslemlestelse og tvangsekteskap

Justisdepartementet har gjennomført tre av de fire tiltakene departementet har ansvaret for i Handlingsplanen mot kjønnslemlestelse (2008-2011). Det arbeides fortsatt med å etablere retningslinjer for utlendingsforvaltningens håndtering av saker der kjønnslemlestelse er en aktuell problemstilling.

Justisdepartementet har ansvaret for fire tiltak i Handlingsplan mot tvangsekteskap (2008-2011). Politidirektoratet har påbegynt arbeidet med etablering av en sentral kompetansegruppe mot tvangsekteskap. Departementet har i tillegg ansvaret for å oppdatere eksisterende informasjonsmateriell tilpasset ulike innvandringsmiljøer.

Miljøkriminalitet

I forbindelse med satsingen på bekjempelse av ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) i Barentshavet, har Fiskeri- og kystdepartementet bl.a. i samarbeid med Justisdepartementet, etablert Fiskeriforvaltningens analysenettverk (FFA) med virkning fra 1. januar 2010. Politidirektoratet og Økokrim deltar i FFA sammen med Fiskeridirektoratet, Kystvakten, Skattedirektoratet, Kystverket og Toll- og avgiftsdirektoratet. FFA arbeider med en felles trussel-/trendvurdering av

kriminaliteten innenfor fiskerinæringen, og denne er planlagt ferdigstilt i juni 2011.

UUU-fiske er en kompleks kriminalitetsform som involverer en rekke kontrolltater og ofte flere jurisdiksjoner. Dette nødvendiggjør gode samarbeidsformer både nasjonalt og internasjonalt. Bekjempelsen krever også samarbeid med andre lands rettshåndhevende myndigheter, herunder Russland. Både det nasjonale og internasjonale samarbeidet på dette området må styrkes og videreutvikles.

I 2010 er det også opprettet en tverretattlig kompetansegruppe som supplement til Økokrims rolle som nasjonalt kompetansesenter for bekjempelse av kulturminnekriminalitet. Kompetansegruppen har oppmerksomhet på tverretattlig samarbeid, kompetanseoverføring mellom etatene, kompetanseoppbygging i egen etat samt nettverksbygging nasjonalt og internasjonalt. Økokrim ble styrket med to årsverk i 2010 til bekjempelse av miljø- og kulturminnekriminalitet.

Trafikkovertrедelser

Selv om det fortsatt er for mange alvorlige skadde i vegtrafikkulykker, er det færre som omkommer. I 2009 omkom 212 personer, det laveste antallet siden 1954.

Politiets trafikk sikkerhetsarbeid skal rettes mot aggressiv og farlig trafikkatferd, med særlig oppmerksomhet på høy hastighet, ruspåvirket kjøring og manglende bruk av verneutstyr.

Kontrollvolumet skal være på samme nivå som i 2010. Kontrollene skal være målrettet og gjennomføres i tidsrom med stort ulykkespotensial. Et ledd i disse kontrollene bør være utåndingsprøver, og ved behov kontroll av eventuell narkotikapåvirkning. Som en del av politiets kontrollarbeid, skal det også rettes oppmerksomhet mot mobile kriminelle, jf. punkt 4.1.5.

Automatisk trafikk kontroll (ATK) er et viktig virkemiddel i trafikk sikkerhetsarbeidet. Kontrollvolumet skal være på minst samme nivå som i 2010. Streknings-ATK er under utprøving på tre strekninger, og skal evalueres før eventuell videre utplassering. Vegdirektoratet vil høsten 2010 ferdigstille en erfaringsrapport for å kartlegge fartsreduksjonen som følge av systemet.

Forslag til revisjon av prikkbelastningsordningen som innebærer at det blir lettere å miste førerkort, og forslag til endringer i vegtrafikklovgivningen for kjøring under påvirkning av andre rusmidler enn alkohol har vært på høring, og er under behandling. For å sikre forutsetningene for prikkbelastningen vil Justisdepartementet i sam-

arbeid med Samferdselsdepartementet se på om saksbehandlingstiden kan reduseres og om polititjenestemannen på stedet kan få direkte tilgang til prikkregisteret. Forslaget vil blant annet gi hjemmel for bruk av narkometer i Norge, tilsvarende som for alkotest.

En ordning med mobile oppslag mot politiets databaser, som vil gi politiet tilgang til prikkregisteret samtidig som de foretar kontroller, er under utprøving i tre politidistrikter. Justisdepartementet vil etter prøveordningen vurdere når og hvordan en slik ordning kan implementeres.

Datakriminalitet, teknologi og metodebruk

Datakriminalitet er utfordrende å etterforske. For å oppklare slik kriminalitet er politiets tilgang til trafikkdata og andre elektroniske data viktig. Siden 1990-tallet har bruken av trafikkdata og andre elektroniske data utviklet seg til å bli et av de helt avgjørende basisverktøyene i politiets bekjempelse av kriminalitet. Elektroniske data er objektivt konstaterbare, og kan bidra til å rekonstruere hendelsesforløp ved å se på mistenktes bevegelser og kontaktmønstre.

Politi og påtalemyndighet er tydelige på at bruken av slike data ikke lar seg erstatte av andre metoder. Det er vist til at elektroniske data har stått sentralt i etterforskningen og bevisføringen i grove narkotikasaker, seksuelle overgrep, internettrelaterte seksuelle overgrep, drap, grove ran, datakriminalitet og terror. I tillegg brukes elektroniske data i øvrige politioppgaver, særlig i søk etter savnede personer og ulykkesetterforskning. Regjeringens forslag til implementering av EUs datalagringsdirektiv har vært på høring vinteren 2010. Det kom inn rundt 130 høringssvar hvorav ca. 115 realitetsuttalelser. Blant dem som stilte seg negative til departementets forslag, ble det bl.a. vist til at det er et alvorlig inngrep i personvernet at det blir lagret data om alle, uavhengig av mistanke om noe kriminelt. Høringsinstansene fra politi og påtalemyndighet stilte seg positive. Som en del av sin høringsuttalelse, vedla Kripos en undersøkelse fra mars 2010 om politiets bruk av historiske trafikkdata. Grunnlaget var 1450 saker fra 2008 som hadde blitt avsluttet med strafferettslig reaksjon. Det ble inngitt svar i 966 av sakene, som gjaldt grov narkotikaforbrytelse, seksuelle overgrep, drap eller grove ran.

Regjeringen arbeider med et lovforslag om lagring og utlevering av data.

ID-tyveri

Identitetstyverier og identitetsmisbruk berører flere fagfelt og flere departementer, og har i de senere år blitt gjenstand for økende oppmerksomhet.

Spørsmålet om bruk av fødselsnummer og biometriske teknikker for identifisering og autentisering av enkeltpersoner med utgangspunkt i personopplysningslovens § 12 er nylig utredet. Justisdepartementet arbeider nå med å ferdigstille arbeidet.

I april 2010 ble pass med elektronisk lagret biometri i form av fingeravtrykk innført. Dette vil gjøre det vanskeligere å tilegne seg en annen persons identitet. Justisdepartementet arbeider med et lovforslag for Stortinget om nasjonalt ID-kort. Kortet vil også inneholde en elektronisk ID som kan benyttes for sikker kommunikasjon mellom bruker og offentlig myndighet på internett.

Politidirektoratet og Økokrim deltar som støttespillere til ID-tyveriprojektet som ledes av Norsk Senter for Informasjonssikkerhet.

Samarbeidet mellom politi og helsevesen

Justisdepartementet oppnevnte i 2006 et utvalg for å etterkontrollere reglene om strafferettslig utilregnelighet og strafferettslige særreaksjoner. Mæland-utvalget ble bl.a. bedt om å vurdere en snever utvidelse av virkeområdet for de strafferettslige særreaksjonene overføring til tvungen psykisk helsevern og tvungen omsorg. Mæland-utvalgets utredning som ble levert i 2008, har vært på høring, og Justisdepartementet arbeider nå med en lovproposisjon som oppfølging av dette arbeidet.

Internasjonalt og bilateralt samarbeid

I det flernasjonale arbeidet står samarbeidet med EU helt sentralt for å forebygge og oppklare organisert kriminalitet. Særlig Schengenregelverket, og dets politioperative samarbeid gjennom Schengen Informasjonssystem (SIS), er av stor betydning. Regjeringen vil fortsette arbeidet med neste generasjon SIS II, som gir flere muligheter for å registrere og søke informasjon.

Norge er tilknyttet både den europeiske kriminalenheten Europol og Eurojust. Eurojust er et samarbeidsorgan for påtalemyndighetene i Europa. Norge har en tilslutningsavtale til Prüm-samarbeidet, som på sikt vil gi Norge tilgang til andre EU lands registre over fingeravtrykk, DNA og kjøretøy.

Deltakelsen i samarbeidet innenfor Østersjøområdet videreføres. Det er en målsetting at Baltic Sea Task Force on Organized Crime (BSTF) skal knyttes tettere til Europol.

Norge deltar i arbeidet med å videreutvikle kontrollen med Schengens yttergrense, bl.a. gjennom utviklingen av et nytt system for inn- og utreisekontroll («entry/exit»), og etableringen av European Border Surveillance System (EUROSUR). Formålet er å hindre ulovlig grensepassering, redusere antall illegale immigranter samt styrke kampen mot kriminalitet på tvers av landegrenser. Dette skal oppnås ved å samordne og koordinere allerede eksisterende systemer og mekanismer i de enkelte land, i større grad ta i bruk overvåkingsmekanismer og utvikle et felles informasjonssenter for sjøovervåking.

Norge deltar i forhandlingene om utvidelse av mandatet for Frontex. I utkastet ligger det forslag om å forsterke det obligatoriske elementet med hensyn til å bidra med personell og materiell til felles operasjoner for å overvåke og kontrollere grensene. Hensikten er å forsterke grensefunksjonene både mot ulovlig innvandring og menneskesmugling, og mot grenseoverskridende kriminell virksomhet.

EUs yttergrensefond er iverksatt i Norge. Gjennom støtte til prosjekter på grense- og visum-

området vil fondet bidra til en styrking av grensekontrollen. Ved innføring av mobile enheter for lesing av biometriske data i pass og visum, automatiske grensepasseringsporter og ved investering i overvåkingskapasitet, vil myndighetene stå bedre rustet i kampen mot ulovlig innvandring, menneskesmugling, menneskehandel og annen alvorlig grenseoverskridende kriminalitet.

Bilateralt har Norge, i tillegg til avtalene med Romania og Bulgaria om politisamarbeid, slutført de to avtalene med riksadvokaten i Russland som ble omtalt i Prop. 1 S (2009-2010). Det er videre innledet forhandlinger mellom Norge og Serbia om en tilsvarende bilateral avtale. Dermed har norsk side et utvidet grunnlag for politisamarbeid med sentrale land i Europa når det gjelder organisert kriminalitet.

Inndragning av utbytte fra straffbare handlinger

Mye av kriminaliteten er profittmotivert og inndragning av utbytte er derfor viktig. Politidirektoratet har i 2010 foreslått å identifisere særlige satsingsområder for inndragning, økt kompetanse, samt å øke politirevisorkapasiteten for å sikre en mer målrettet inndragning av utbytte.

Tabell 2.17 Inndragninger fra Statens innkrevingsentral

	2006	2007	2008	2009
Antall saker med rettskraftig avgjørelse	912	1002	830	943
Beløp (mill. kroner)	120,8	118,5	124,7	234,5

Regjeringen har som målsetting at antall inndragningskrav og inndratt beløp skal økes. Det er viktig å påpeke at inndragning i straffesaker kan variere sterkt i størrelse og at resultatet i enkeltsaker kan påvirke totalbeløpet fra år til år. Resultatene i 2009 bør vurderes i lys av dette.

4.1 2 Effektiv straffeforfølgning

Effektiv straffesaksbehandling bidrar til å redusere kriminaliteten ved at straffbare handlinger raskt blir avdekket og oppklart, og at de skyldige blir ilagt adekvat reaksjon. Rask etterforskning og irettføring er særlig viktig når siktede sitter varetektsfengslet, i saker som gjelder unge lovbrytere og volds- og vinningskriminalitet begått av gjengangere. Høy kvalitet på etterforskning og irettføring, høy oppklaringsprosent, rask saksbehand-

ling og adekvat reaksjon er sentrale mål for straffesaksarbeidet.

Høy kvalitet i straffesaksbehandlingen er et ufravikelig krav, og gjelder alle sider ved straffesaksbehandlingen. Det sikrer riktige avgjørelser og ivaretar hensynet til rettssikkerhet og hensynsfull og rettferdig behandling.

Mål for straffesaksbehandlingen i 2011

I arbeidet med å sikre bedre og mer effektiv straffeforfølgning videreføres følgende sentrale mål i 2011:

- Straffesaksbehandlingen skal holde høy kvalitet og ivareta rettssikkerhet og menneskerettigheter.
- Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte forbrytelsessaker i politi- og lensmanns-

etaten skal, der det ikke er fastsatt særskilte frister, ikke overstige 120 dager. Målet er et landsgjennomsnitt. De lokale mål må tilpasses det enkelte politidistrikt.

- I saker som gjelder legemsfornærmelse med skadefølge og legemsbeskadigelse (straffeloven §§ 228 annet ledd og 229), skal saksbehandlingstiden i oppklarte saker ikke overstige 90 dager fra anmeldelse til påtalevedtak i politiet, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre omstendigheter gir grunn til det.
- I saker mot personer som var under 18 år på handlingstiden, skal spørsmålet om tiltale avgjøres innen seks uker etter at vedkommende er å anse som mistenkt i saken, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner gjør dette nødvendig.
- Gjennomsnittlig oppklaringsprosent for alle kriminalitetstyper skal være minst 38 pst. Målet er et landsgjennomsnitt. De lokale mål må tilpasses det enkelte politidistrikt.
- I Den høyere påtalemyndighet skal gjennomsnittlig saksbehandlingstid i påtale- og klagesakene ikke overstige 30 dager, og 90 pst. av sakene skal være avgjort innen dette tidsrom.
- I saker mot personer som var under 18 år på handlingstiden, skal statsadvokaten avgjøre spørsmålet om tiltale, eller oversende saken til riksadvokaten med innstilling om avgjørelse innen 15 dager fra statsadvokaten mottok saken fra politiet. Tiltalspørsmålet kan likevel avgjøres senere dersom hensynet til etterforskningen eller andre særlige omstendigheter gjør dette nødvendig.

Den høyere påtalemyndighet

Riksadvokaten avgjør tiltalspørsmålet i de aller alvorligste straffesakene, og er klageinstans for påtalevedtak truffet av statsadvokatene og Spesia-

lenheten for politisaker. Riksadvokaten har også den overordnede faglige ledelsen av straffesaksbehandlingen, og legger i den forbindelse vekt på tydelig angivelse av mål og prioriteringer for statsadvokatene og politiet. Ved Riksadvokatembetet var gjennomsnittlig saksbehandlingstid i påtalesakene 11 dager i 2009, og 97 pst. av sakene ble avgjort innen 30 dager. For klagesakene var tilsvarende tall 18 dager og 92 pst.

Statsadvokatene avgjør tiltalspørsmålet og fører selv de alvorligste straffesakene for retten. De har dessuten en sentral funksjon i den faglige oppfølgingen av etterforskningsvirksomheten i politiet og er klageinstans for politiets avgjørelser i straffesakene. Statsadvokatene skal føre tilsyn med straffesaksbehandlingen i politidistriktene og bidrar på den måten til økt effektivitet og rettsikkerhet. Statsadvokatene må innrette virksomheten slik at det blir rom for de viktigste tiltakene i den pålagte fagledelsen ved siden av straffesaksbehandlingen. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i påtalesakene ved de regionale statsadvokatembetene var 19 dager i 2009, og 85 pst. av sakene ble avgjort innen 30 dager. For klagesakene var de tilsvarende tall 18 dager og 84 pst. I saker der gjerningspersonen var under 18 år på handlingstiden, ble 76 pst. av sakene behandlet innen 15 dager.

Politiet

Politimesteren har ansvaret for straffesaksbehandlingen i politidistriktet. Dette gjelder både kravet til kvalitet og oppfyllelse av mål for oppklaring, saksbehandlingstid og adekvat reaksjon. Etter at påtalemyndigheten i politiet har fått utvidet sitt myndighetsområde avgjøres nå mer enn 90 pst. av alle straffesaker i politiet uten å bli forelagt statsadvokat eller riksadvokat.

Tabell 2.18 Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte og oppklaringsprosent forbrytelser i politiet og lensmannsetaten

	2006	2007	2008	2009 1.halvår	2009	2010 1.halvår
Saksbehandlingstid i dager	112	115	123	123	123	118
Oppklaringsprosent forbrytelser	36,6	36,5	36	34,9	34,3	40,1

Kilde: STRASAK

Tabell 2.19 Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for fristsaker

	Mål/frist (dager)	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009
Oppklarte forbrytelser	120	128	112	115	123	123
Voldssaker	90	99	86	114	118	111
Mindreårig gjerningsperson	42	52	41	29	31	31

Det har vært en positiv utvikling i saksbehandlingstid og oppklaringsprosent for forbrytelser i 1. halvår 2010. En viktig årsak til den positive utviklingen i den gjennomsnittlige oppklaringsprosenten er en økning i oppklaringsprosenten for vinningsforbrytelser fra 15,8 pst. første halvår 2009 til 18,4 pst. i første halvår 2010.

Frist saker – vold

I første halvår 2010 var gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte voldssaker med frist 104 dager. Sammenlignet med første halvår 2009, hvor gjennomsnittlig saksbehandlingstid var 126 dager, er nedgangen betydelig.

Frist saker – unge lov brytere

For saker med unge lov brytere er fristen fastsatt til seks uker regnet fra gjerningspersonen får status som mistenkt og frem til positiv påtaleavgjørelse. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte saker var i første halvår 2010 29 dager, 13 dager under fastsatt frist.

Konfliktråd

Valg av reaksjonsform kan være avgjørende for å forebygge nye lovbrudd. Bruk av reaksjonsalternativer som stormøter eller megling i konfliktråd, kan ha en særlig forebyggende effekt gjennom å ansvarliggjøre lov bryteren for sine handlinger. Regjeringen vil derfor ha økt bruk av konfliktråd for unge lov brytere.

I 2009 ble 5 149 saker oversendt fra påtalemyndigheten til konfliktråd mot 5 143 saker i 2008. For nærmere omtale av konfliktråd vises til programkategori 06.70.

En mest mulig likeartet bruk av konfliktråd som reaksjon i samtlige politidistrikt skal tilstrebes. Det er særlig viktig med en rask, målrettet og effektiv reaksjon overfor unge lov brytere. Kravet til tempo må likevel ikke påvirke kvaliteten på reaksjonen.

Prøveordningen med påtalekompetanse til lensmenn i konfliktrådssaker er forlenget ut 2010. Ordningen har vært evaluert og evalueringsrapporten har vært på høring. Justisdepartementet arbeider med utformingen av en permanent ordning.

Politidirektoratet har under utvikling en veileder for etaten som skal sikre god kunnskap om konfliktråd og Restorative Justice. I dette arbeidet skal det blant annet legges vekt på Nordlandsforsknings funn og anbefalinger vedrørende politiets rolle i konfliktrådssaker, herunder innhenting av reelt informert samtykke, jf. programkategori 06.70 punkt 4.4.1.

4.2 God rettssikkerhet for individer og grupper

4.2.1 Styrket stilling for kriminalitetsofre

Hjelpen og støtten til ofre for kriminalitet er betydelig styrket de senere år. Med virkning fra 1. juli 2008 ble fornærmede og etterlatte gitt styrkede rettigheter til informasjon og deltakelse i straffesaksbehandlingen.

Det er etablert et nettsted og utarbeidet en brosjyre med informasjon til kriminalitetsofre. «Utsatt for kriminalitet – en veiviser til hjelp» er utarbeidet av Juridisk rådgivning for kvinner (JURK) og Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre med støtte fra Justisdepartementet.

4.2.2 Ivareta rettssikkerheten ved straffeforfølgning

DNA-reformen

Adgangen til å registrere DNA-profiler i straffetrettspleien ble fra 1. september 2008 utvidet. Sentral finansiering av DNA-analyser medførte fra samme tidspunkt at politidistriktene ikke skal betale for analysen.

Regjeringen har i perioden 2008-2010 investert betydelig i personell, opplæring og utstyr for å sikre effektivitet og kvalitet i alle ledd. Formålet med reformen er en mer effektiv etterforskning og økt oppklaring. Regjeringens satsing på økt

bruk av DNA som bevis i strafferettspleien videreføres.

Satsingen har medført langt flere person- og sporprøver til analyse. Politidistriktenes kapasitet og kompetanse til sikring av DNA-spor fra åsteder er styrket som en del av reformen. Kapasiteten ved Rettsmedisinsk institutt (RMI) og Kripos er også styrket, slik at de er i stand til å håndtere et økt volum av prøver. Det er gjennomført tiltak for å heve kvaliteten både på bestilling av DNA-analyser fra politi og påtalemyndighet, og kvalitetssikring av laboratorierutinene ved RMI. RMI fikk våren 2010 akkreditering for personprøver. Søknad for undersøkelse og DNA-typing av spormateriale er sendt Norsk Akkreditering. Arbeidet med akkreditering av øvrige analyser ved RMI vil bli videreført i 2011.

Det sendes nå inn langt flere spor per måned til RMI, enn før DNA-reformen. Antall sporsaker som RMI mottok til undersøkelse økte med hele 60 pst. fra 2008 til 2009 og har medført restanser og saksbehandlingstid på over 100 dager. Det vises til omtalen i revidert nasjonalbudsjett for 2010, jf. Prop. 125 S (2009-2010). Ved utgangen av 2009 var det om lag 2 560 sporsaker som ikke var påbegynt. Analysekapasiteten ved RMI er økt, og RMI har i samarbeid med politiet fra januar 2010 gjennomført et prosjekt for å redusere restansene. Per 31. august 2010 var antall saker som ikke var påbegynt redusert til 547 saker. Resten er i hovedsak besvart. Antall saker som RMI mottar til undersøkelse er 5 013, mot 7 522 på samme tid i fjor. Med disse tiltakene, og forutsatt at antallet saker som mottas stabiliserer seg på dagens nivå, vil restansene bygges ned innen utgangen av 2010 og behandlingstiden reduseres for det store flertallet av saker.

Mange av sporene som er sendt til analyse har vært av for dårlig kvalitet til å brukes som bevis. Riksadvokaten har sendt skriv om dette til landets politidistrikter, og det er opprettet lokal kvalitets-sikring av tjenesten i samtlige politidistrikter. Det er innført et elektronisk kommunikasjonssystem mellom RMI og DNA-registeret ved Kripos. DNA-profiler fra personprøver som skal registreres, oversendes fortløpende når de er analysert. Rundt halvparten av sporene som sendes inn, treffer mot registrerte personer i registeret.

Det er også etablert avtaler mellom politi- og påtalemyndigheten og RMI som bedre ivaretar hensynet til rettssikkerhet og servicenivå. En data-behandlingsavtale for DNA-opplysninger og en avtale om hvordan RMI skal levere sine tjenester er på plass. Det forhold at RMI ligger under Uni-

versitet i Oslo gir i tillegg den nødvendige uavhengighet fra både politiet og kommersielle interesser.

Etter ønske fra Stortinget er det for 2009 og 2010 bevilget midler til forberedelse av et nytt DNA-analyseinstitutt ved Universitetet i Tromsø. Bevilgningen blir videreført i 2011.

Det har vært spesielle utfordringer ved RMI dette året. Universitetet i Oslo har i denne forbindelse opprettet et interimsstyre med et klart mandat til å ta tak i utfordringene og en ny midlertidig leder er ansatt. Interimsstyret skal i sin funksjonsperiode særlig arbeide for å sikre RMIs leveranser til rettsapparatet og andre avtaleparter. Innen utgangen av 2010 skal interimsstyret fremme et forslag for universitetsstyret om den fremtidige organiseringen av RMI. Justisdepartementet avventer denne utredningen og vil vurdere om det er behov for ytterligere utredning av arbeidet på det rettsmedisinske området når denne foreligger.

I samarbeid med de øvrige berørte departementer vil Justisdepartementet i tillegg foreta en bredere gjennomgang av det rettssakkyndige området, herunder av tilbudet fra sakkyndige miljøer i tilknytning til universitetene i landet for øvrig. Behovet er primært å sikre strafferettspleien forutsigbarhet for at rettssakkyndige tjenester kan leveres i rett tid og på et tilstrekkelig høyt faglig nivå.

Siden lovgivningen åpnet for utvidet adgang til å registrere personer i politiets DNA-register er antall personer i registeret mer enn doblet. Per september 2010 var antall søkbare personer i DNA-registeret og Etterforskningsregisteret 23 500. Før reformen lå det om lag 10 000 søkbare personer i DNA-registeret. Basert på erfaringer fra andre land, vil DNA i fremtiden bli ett av politiets viktigste redskap i bekjempelsen av kriminalitet.

Behandling av henvendelser om påståtte kritikkverdige forhold i politiet

Justisdepartementet oppnevnte i mars 2008 et utvalg med oppdrag å evaluere kontrollmekanismene i politiet. Utvalget leverte sin rapport i mai 2009 (NOU 2009:12 Et ansvarlig politi. Åpenhet, kontroll og læring). Utvalget anbefalte at politiet fortsatt bør behandle klagesaker som gjelder kritikkverdig og uheldig tjenesteutøvelse. Utvalget konkluderte likevel med at politiets klagesaksbehandling må bli bedre. Det ble også fremholdt at offentligheten må få bedre kjennskap til klageordningen og klagesaksbehandlingen. Rapporten har vært på høring med frist 31. mars 2010. Justisde-

partementet vil sammen med Politidirektoratet, Riksadvokaten og Spesialenheten for politisaker følge opp høringen, jf. programkategori 06.60.

Politiregisterloven

Stortinget vedtok 28. mai 2010 Regjeringens forslag til ny lov om politiets og påtalemyndighetens behandling av opplysninger (politiregisterloven), jf. Ot.prp. nr. 108 (2008-2009) og Prop. 12 L (2009-2010). Lovens hensikt er å styrke personvernet samtidig som loven skal bidra til at politiet og påtalemyndigheten kan løse sine oppgaver på en effektiv måte. De nye bestemmelsene om vandelkontroll og politiattester representerer en betydelig omarbeiding i forhold til tidligere rett. Lovens iverksetting er avhengig av at tilhørende forskrift (politiregisterforskriften) er vedtatt. Arbeidet med forskriften er omfattende, men det tas sikte på at loven iverksettes høsten 2011. I denne forbindelse vil det bli fremmet en iverksetningsproposisjon, der man blant annet vil foreslå enkelte overgangsregler og nødvendige endringer i andre lover, herunder om bestemmelser om utstedelse av politiattester. Justisdepartementet vurderer om arbeidet med politiattester skal sentraliseres og lokaliseres til Vardø.

Det er også nødvendig at politiets IKT-systemer fornyes slik at de kan håndtere nye krav til logging og sporing etc. som følger av ny politiregisterlov.

4.3 Økt trygghet og samfunnssikkerhet

4.3.1 Effektiv og god håndtering av forhold som skaper utrygghet

Politiets ansvar for trygghet gjelder både innbyggernes reelle (objektive) trygghet og den opplevde (subjektive) trygghet. Politiet kan først og fremst bidra til reell og opplevd trygghet gjennom redusert kriminalitet, økt tilgjengelighet og målrettet informasjon.

Trygghet forutsetter et nært og sterkt politi som er tilgjengelig når publikum har behov for bistand og service. En solid grunnbemanning er en forutsetning for å opprettholde en desentralisert politistruktur og en døgnkontinuerlig polititjeneste med en akseptabel responstid.

Rammestyring har siden 1997 vært prinsippet for styringen av politidistriktene, og det er derfor de årlige budsjetttrammene og distriktenes prioriteringer som bestemmer bemanningen lokalt. I Politidirektoratets rapport «Politiet mot 2020» er det pekt på behovet for å øke politibemanningen opp mot en polititetthet på to polititjenestemenn

per 1000 innbyggere. Regjeringen har økt opptaket ved Politihøgskolen i overensstemmelse med utredningen.

Regjeringen har prioritert å følge anbefalingene i rapporten og stilt midler til rådighet for økt bemanning i politiet. Det er viktig at anbefalingene fra rapporten «Politiet mot 2020» blir fulgt opp i det øvrige budsjettarbeidet i politiet.

I perioden 2002-2006 var det en nedgang i antallet ansatte med politiutdanning i politiet. I 2002 var det ifølge «Politiet mot 2020» 8 221 årsverk med politiutdanning og i 2006 var det 8 093 årsverk med politiutdanning.

Bemanningssituasjonen har vært en utfordring i flere år, først og fremst fordi det er utdannet for få med politikompetanse. Regjeringen har derfor i perioden 2005-2010 gjennomført en meget påkrevd styrking av politiet, blant annet gjennom rekordhøye studentopptak til Politihøgskolen og økte driftsmidler. Tall fra Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet viser at det per 1. mars 2010 er 1 637 flere årsverk i politi- og lensmannsetaten enn da regjeringen tiltrådte høsten 2005. I tillegg kommer de om lag 230 årsverkene som følge av nye særavtale om arbeidstidsbestemmelser.

Erfaringene etter Politireform 2000 indikerer at politi- og lensmannsdistriktene bør ha en viss størrelse for å kunne fylle sin rolle og utføre de oppgaver som forventes. Politienhetene bør ha en størrelse som sikrer tilstrekkelig oppgavetilfang og mulighet for å rekruttere og beholde kompetanse for å gi befolkningen et mer synlig og tilgjengelig politi. Bærekraftige politidistrikt gjennom blant annet etableringen av kompetansemiljøer lokalt, er viktig for å kunne håndtere dagens og fremtidens kriminalitetsutvikling.

Politidirektoratet er i 2010 gitt i oppdrag å vurdere om endringer i dagens distriktsstruktur kan bidra til et mer synlig og tilgjengelig politi med sterkere lensmannsdistrikter, samtidig som en desentralisert politistruktur opprettholdes.

4.3.2 Økt evne til krisehåndtering i politiet

Politiet er en sentral aktør i det sivile samfunnets beredskap mot store ulykker, naturkatastrofer og terroranslag. Politiet skal være forberedt på hendelser som kan kreve en større, velorganisert politiinnsats. Staten har utarbeidet flere plan- og instruksverk for innsats ved ekstraordinære hendelser og kriser.

Skal politiets beredskapsoppgaver og ansvar for koordinert innsats ivaretas, er det avgjørende at etaten har en rolleforståelse og et øvingsmøn-

ster som ivaretar samvirke med andre nød- og beredskapssetater, Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap, Hovedredningsentralen, Forsvaret, Fylkesmannen, kommuneledelse, lokalt næringsliv, frivillige organisasjoner og publikum. Politiet samarbeider derfor i økende grad i beredskapsarbeidet med Fylkesmannen og kommunene om ROS-analyser og utvikling av planverk. Beredskapsmessig samarbeid mellom politi, kommuner og andre aktører om kriseplaner og -ledelse bidrar til å klargjøre ansvarsområder og ansvarlig tiltakshaver i forhold til type hendelse, hendelsesforløp og tiltak.

4.3.3 Vern om rikets sikkerhet, selvstendighet og betydelige samfunnsinteresser

Det norske samfunnet er i hovedsak fredelig og stabilt, og uten alvorlige interne konflikter eller skillelinjer. Det er imidlertid flere forhold som kan ha en negativ innvirkning på norsk sikkerhet og som kan skade nasjonale interesser.

Terrortrusselen i Norge er generelt lav. Det pågår imidlertid aktiviteter i enkelte miljøer som kan bidra til å endre trusselsituasjonen. Dette gjelder i første rekke miljøer inspirert av ekstrem islamistisk ideologi.

I Norge er det noen få personer som støtter ekstreme islamistiske organisasjoner i utlandet. Pengeinnsamling, overføring av penger til ekstreme islamistiske organisasjoner i utlandet, propaganda, materiellstøtte og identitetsforfalskning er vanlige støtteaktiviteter.

Det pågår en radikaliseringsprosess i enkelte av de ekstreme islamistiske miljøene i Norge. Med radikaliseringsprosess menes i denne sammenheng en prosess der en person i økende grad aksepterer bruk av vold for å oppnå politiske mål. Slik sett kan radikaliseringsprosess under gitte forutsetninger utvikle seg til voldelig ekstremisme. Som ledd i den forebyggende virksomheten arbeider Justisdepartementet nå med en handlingsplan for forebygging av voldelig ekstremisme. Handlingsplanen har som formål å sikre en helhetlig tilnærming, samt øke kunnskapen på området for å sikre at forebyggingen er effektiv og målrettet. I forbindelse med handlingsplanen vil Justisdepartementet etablere en nasjonal kunnskapsportal på internett med informasjon om radikaliseringsprosess og voldelig ekstremisme. Nettportalen er tenkt å være et verktøy for offentlige myndigheter (f.eks. politi, lærere, sosialarbeidere, ansatte i helsevesenet), pårørende, og andre.

Etterretningsaktiviteten i og mot Norge er fortsatt høy. PST registrerer i dag størst etterret-

ningsvirksomhet innenfor forvaltningen av olje- og gassressursene i nordområdene.

Spredning av masseødeleggelsesvåpen utgjør en betydelig og global sikkerhetstrussel. Norge deltar derfor i den operative ekspertgruppen innenfor Proliferation Security Initiative (PSI) som ble lansert i 2003.

Norge har ansvar for å forhindre at kunnskap innenfor norsk næringsliv, samt innenfor norske studie- og forskningsmiljøer, misbrukes til å utvikle masseødeleggelsesvåpen. Det pågår i dag et arbeid for å se på kontrollmekanismer som skal gjøre det enklere å vurdere utenlandske studenter og forskere som søker seg til sensitive fagområder.

Det ble ikke gjennomført fysiske angrep på myndighetspersoner i Norge i 2009. Det var heller ikke noen økning i antall fremsatte trusler.

Myndighetspersoner som reiser til risikoutsatte områder er en betydelig utfordring for livvaktjenesten i PST. Norges internasjonale engasjement og posisjon har ført til at antall reiser har økt. Samtidig har trusselen mange steder i verden økt. Regjeringen ser det som viktig å delta også på disse arenaene, og har styrket rammene til denne virksomheten hos PST.

4.4 En mer effektiv justissektor

4.4.1 Helhetlig, effektiv og serviceorientert politi og påtalemyndighet

I Regjeringens politiske plattform for 2009-2013 heter det at «Den kommende fireårsperioden vil vi gjennomføre et arbeid for å få mer politiskraft fram mot 2020 ut av de til enhver tid tilgjengelige ressurser. Dette arbeidet vil bygge på en driftsanalyse av politi- og lensmannsetaten, en kriminalitetsstudie for en faktabasert og kunnskapsstyrt kriminalpolitikk og en fortsatt satsing på kompetanse, tilsyn og kontroll, utstyr, IKT, og metoder.»

Driftsanalyse av politi- og lensmannsetaten

Regjeringen har i perioden 2005-2010 gjennomført en meget påkrevd budsjett- og bemanningsmessig styrking av politi- og lensmannsetaten. Det er viktig at den styrkingen som er gjennomført blir riktig disponert i forhold til oppgaver og prioriteringer. God sammenheng mellom ressursinnsats og oppgaver er en viktig forutsetning for god oppgaveløsning og en effektiv utnyttelse av tildelte ressurser. Politidirektoratet ble ved årsskiftet 2008/2009 gitt i oppdrag å gjennomføre en driftsanalyse av politi- og lensmannsetaten. Formålet med analysen var å få mer kunnskap om ressursfordeling

og ressursdisponering for å kunne prioritere, disponere og effektivisere bedre enn i dag.

Politidirektoratets sluttrapport ble overlevert departementet i månedsskiftet april/mai 2010. Direktoratet fremmer i sluttrapporten en rekke forbedringsforslag, blant annet forslag om en bred gjennomgang av distriktsstrukturen i politi- og lensmannsetaten. Forslagene i direktoratets slutt-rapport inngår som en viktig del av resultatrefor-men.

Resultatreformen

Det vil i perioden 2010-2013 gjennomføres en bredt anlagt resultatreform i politiet. Formålet med resultatreformen er en mer effektiv og målrettet utnyttelse av de til enhver tid tilgjengelige ressurser. Reformen skal bidra til å få mer politikraft ut av de tilgjengelige ressursene, og derigjennom bidra til økt oppklaring, et mer nært og sterkt politi og redusert kriminalitet.

Politidirektoratet ble våren 2010 bl.a. gitt i oppdrag å utrede endringer i distriktsstrukturen i politi- og lensmannsetaten, økt bruk av ansatte uten politifaglig kompetanse på områder som orden og etterforskning, samt en gjennomgang av innkjøpsfunksjonen. Evalueringen av prøveordningen i Hordaland politidistrikt skal inngå i arbeidet med å vurdere ny distriktsstruktur.

Av andre tiltak som inngår i reformen kan nevnes en gjennomgang av dagens styringssystem, en gjennomgang og vurdering av dagens ressursfordelingsmodell (Først og Høverstad) og dagens målekriterier, en mer målrettet og effektiv utnyttelse av kompetansen i etaten og en vurdering av veilederordningen for politistudenter i praksisåret.

Modernisering av IKT-systemene er også viktig for effektivisering og bedre ressursutnyttelse i etaten. Fornying av IKT-systemene er avgjørende for politiets effektivitet og resultatoppgjør, og departementet vil følge dette arbeidet særlig nøye.

Rekruttering

Det er et overordnet mål for Regjeringen å sikre at etaten har tilstrekkelig bemanning og kompetanse for de oppgaver som skal utføres. For å nå målsettingen om to polititjenestemenn per 1000 innbyggere innen 2020, foreslår Regjeringen å videreføre det rekordhøye studentopptaket til Politihøgskolen på 720 studenter også i 2011 og styrke politibudsjettet slik at «overskuddet» på

111 politihøgskolestudenter høsten 2011 kan få jobb i etaten.

Tall fra Politidirektoratet når det gjelder avgang fra etaten og antall uteksaminerte politihøgskolestudenter er utgangspunktet for vurderingen av hvorvidt det er behov for ekstra bevilgninger på området for å sikre alle uteksaminerte politihøgskolestudentene jobb i etaten.

Kjønnslikestilling er en viktig del av politi- og lensmannsetatens personalpolitikk. Utfordringen er særlig å rekruttere flere kvinner til lederstillinger. Målet om 30 pst. kvinnelige nyansatte i lederstillinger ble nådd i 2008, og andelen ligger nå på 31 pst.

Av 720 politistudenter som ble tatt opp ved Politihøgskolen i 2010, var 35 pst. kvinner. Det er det høyeste antallet kvinner Politihøgskolen har tatt opp noen gang, selv om andelen har gått ned fra 39 pst. i 2009.

Politihøgskolen har gjennom flere år hatt et aktivt og systematisk rekrutteringsarbeid rettet mot etniske minoriteter. I 2010 var det 93 søkere som oppga at de har etnisk minoritetsbakgrunn. Ved studiestart høsten 2010 startet 22 studenter med etnisk minoritetsbakgrunn på første året i bachelorutdanningen.

Utdanning – Politihøgskolen

Politihøgskolen er den sentrale utdanningsinstitusjonen for politi- og lensmannsetaten, og skal gjennom utdanning, forskning og formidling av fagkunnskap bidra til den kompetanseheving etaten har behov for. Høgskolen gjennomfører treårig bachelorutdanning, masterutdanning og annen etter- og videreutdanning.

Forskningen ved høgskolen utvikler kunnskap om politiet som samfunnsinstitusjon og om politiets arbeid med ulike kriminalitetsformer. Forskningen skal ha oppmerksomheten rettet mot politiets måloppnåelse, herunder organisering, arbeidsmetoder og ressursbruk. Det legges vekt på faglig samarbeid både med etaten, og med aktuelle utdannings- og forskningsmiljøer, nasjonalt og internasjonalt.

Med økt studentopptak øker presset på skolens kapasitet. Politihøgskolen har midlertidig etablert bachelorutdanning på Kongsvinger og i Stavern. I tillegg må skolen utvikle og etablere hensiktsmessige øvingsfasiliteter som understøtter den operative utdanningen ved øvingsstrene på Kongsvinger og i Stavern.

Politihøgskolen utreder hvordan det økte lokalbehovet best kan løses fremover.

Livsfasepolitikk

De ansattes kompetanse, uansett alder, skal videreutvikles og tas i bruk. Det skal legges til rette for at ansatte får arbeidstilpasninger i ulike faser av yrkeskarrieren, samt at de sikres en god overgang fra yrkesliv til pensjonisttilværelse. Seniorpolitikken er en del av livsfasepolitikken.

Bemanningsrapporten «Politiet mot 2020» dokumenterer at etaten har vanskelig for å beholde eldre arbeidstakere. For å prøve ut virkemidler for å motivere ansatte til å stå lengre i arbeid er det gjennomført et prøveprosjekt i Hordaland politidistrikt. Prosjektet er avsluttet, og distriktet har gjennom prosjektet beholdt viktig kompetanse lengre enn vanlig.

Arbeidstidsbestemmelser

En time utvidet arbeidstid per uke ble innført for om lag 9 000 ansatte i politi og lensmannsetaten 1. oktober 2009. Dette tilsvarer i alt om lag 230 årsverk. Politidirektoratet har gjennomført opplæring slik at arbeidstidsbestemmelsene blir utnyttet på en effektiv og god måte.

Politidistriktene og særorganer er bedt om å innrapportere effekten av den utvidede arbeidstiden. Første innrapporteringsperiode (1. oktober 2009–31. mars 2010) viste at noen politidistrikt og særorgan har benyttet den utvidede arbeidstiden for å oppnå ett ekstra tjenestesett. Andre steder er den utvidede arbeidstiden fordelt på lengre tjenestesett. Det er først mulig å si noe om effekten av den utvidede arbeidstiden etter neste innrapporteringsperiode (1. april 2010 – 30. september 2010), men det kan se ut til at tjenesten er styrket og behovet for overtid noe redusert.

Den sivile rettspleie på grunnplanet

Det ble i 2006 gjennomført en analyse av gevinstpotensialet for elektronisk samhandling mellom alminnelig namsmann og større inkassobyråer i forbindelse med begjæringer og forliksklager. Analysen viste store gevinster for staten. Tiltaket er ikke iverksatt grunnet forsinkelse med innføringen av Altinn II, som er den valgte kommunikasjonsløsningen.

Situasjonen hos namsfogden i Oslo er betydelig bedret etter første halvår 2009 med en halvering av restansene på utlegg, og redusert saksbehandlingstid. Fortsatt bedring er avhengig av elektroniske kommunikasjonsløsninger med større inkassobyråer.

Endring i inkassoforskriften, som vil medføre redusert inntjening på saksomkostninger i inkasobransjen, trådte i kraft 1. januar 2010.

Materiell og utstyr

På flere materiellområder er det avdekket behov for bedre oversikt over etatens samlede materiellportefølje med tanke på kosteffektiv utskifting og presise materiellanskaffelser. Politidirektoratet har derfor etablert et prosjekt, som høsten 2010 vil legge frem forslag om en innkjøpsstrategi for etaten.

Politihelikopter

Politihelikopteret er tidligere leid, men i henhold til avtale har Oslo politidistrikt nå kjøpt helikopteret. Tidligere leieavtale inkluderte også drift av et enmotors reservehelikopter. Dette reservehelikopteret kan av pga. Luftfartstilsynets bestemmelser ikke utføre politiets operasjoner over tettbygd strøk, og er derfor av begrenset verdi for politiets operasjoner og beredskap.

Politidirektoratet har etter en samlet vurdering nå valgt ikke å prioritere en avtale om reservehelikopter. Oslo politidistrikt etablerer imidlertid avtaler om tekniske tjenester som på best mulig måte ivaretar driften av helikopteret og politiets beredskap. Det er mulig å leie helikopter dersom det oppstår spesielle behov.

Justisdepartementet viser til at politihelikopteret har en alder og samlet flytid som innebærer at en i 2011 må starte opp en vurdering av kjøp av nytt helikopter. I denne forbindelse vil også behovet for reservehelikopter inngå.

Det arbeides fortsatt med å finne en permanent base for politihelikopteret i Oslo.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi

Det er et stort behov for å modernisere politiets IKT-systemer. Fornying av IKT-systemene er sentralt for politiets effektivitet og resultatoppnåelse.

Politiets IKT-infrastruktur er teknologisk utdatert og antallet hendelser som medfører driftsforstyrrelser er økende. For å sikre stabil tilgang til systemene, og for å redusere risiko for alvorlige driftsforstyrrelser, benytter politiet mye ressurser på drift og forvaltning.

Politidirektoratet startet i 2008 arbeidet med å utforme og implementere en ny IKT-infrastruktur i politiet. I 2010 gjennomføres prøveinstallasjoner som skal sikre at løsningen har den funksjonalitet og stabilitet som kreves i ordinær drift. Når

ønsket kvalitet er bekreftet i prøveinstallasjonene, vil utplassering etter planen starte i fjerde kvartal 2010, og avsluttes ved årsskiftet 2011/2012.

Fornyelsen av politiets IKT-infrastruktur inngår i arbeidet med en helhetlig modernisering og fornyelse av politiets IKT-støtte, og en velfungerende IKT-infrastruktur er en forutsetning for utviklingen av moderne og effektive informasjonssystemer i politiet.

Det er nødvendig med en fornyelse av politiets straffesakssystemer, og da først og fremst SSP (det sentrale straffe- og politiopplysningsregisteret), STRASAK (saksbehandlingsregister straffesak) og BL (politiets saksbehandlingssystem). En fornyelse av disse er en sentral forutsetning for å kunne effektivere politiets arbeid, og for at ny straffelov og ny politiregisterlov skal kunne tre i kraft. Det er også en forutsetning for implementering av Prüm-avtalen. Politidirektoratet startet i 2010 et forprosjekt i forbindelse med fornyelsen av straffesakssystemene. Dette prosjektet er noe forsinket, men målsettingen er at dette skal gjennomføres i 2011. Avsetningen til IKT-tiltak vil bli videreført og styrket i 2011, blant annet til å ferdigstille arbeidet med ny IKT-infrastruktur og forberede fornyelse av straffesakssystemene.

Nytt nødnett for politiet omfatter ny kontrollromsløsning for telefoni og radio på operasjonssentralen, og nytt radionett for digital radiokommunikasjon. Fra juni 2010 benytter seks politidistrikter, tre særorganer og PST som inngår i første byggetrinn Nødnettet som sitt hovedsamband.

Politiets erfaringer med nødnett er så langt svært gode. Den nye kontrollromsløsningen gir en mer effektiv oppdragsstøtte for operativt personell og bedre tjenesteyting til publikum. Radioløsningen har vesentlig bedre dekning og talekvalitet sammenlignet med den gamle løsningen og dekker behovet for et operativt og avlyttingssikkert samband.

Politidirektoratet leder og koordinerer politiets del av arbeidet gjennom eget prosjekt, SAMPOL. For øvrig vises til omtale av Nødnett under programkategori 06.50.

Vaktvirksomhet

Regjeringens forslag til endringer i vaktvirksomhetsloven ble vedtatt 19. juni 2009, jf. Ot.prp. nr. 49 (2008-2009), Innst. O. nr. 116 (2008-2009) og Besl. O. nr. 112 (2008-2009). Lovendringene skal følges av ny vaktvirksomhetsforskrift med nærmere bestemmelser om det utvidete virkeområdet for egenvakthold, om den nærmere gjennomføring av

politiets plikt til å utføre årlig kontroll, om kravet til tilfredsstillende vandel og om politiattest mv. Forskriften er nå ute på høring og det tas sikte på at lov- og forskriftsendringene treer i kraft i løpet av første kvartal 2011.

Justisdepartementet vil også vurdere om oppgaver knyttet til vaktvirksomhet skal sentraliseres og legges til Vardø, jf. omtale under Politiregisterloven.

Våpen

Regjeringen har nedsatt et utvalg som skal fremme forslag om ny våpenlov. Formålet er å få en våpenlov tilpasset dagens samfunnssituasjon og fremtidens utfordringer, samt løfte viktige prinsipielle spørsmål fra forskriftsnivå til lovnivå. Utvalget skal avgis sin innstilling september 2011.

Regjeringen tar sikte på å gjennomføre en etterregistrering av uregistrerte hagler som er lovlig ervervet før 1. oktober 1990. Justisdepartementet vil komme tilbake til når og hvordan dette skal gjennomføres.

Pass

Alle pass utstedt til norske statsborgere er nå utstyrt med elektronisk lagret biometri i form av ansiktsfoto og to fingeravtrykk fra og med april 2010. Ordningen med behandling av passøknader og opptak av biometri på om lag 190 tjenestesteder vil i løpet av 2011 bli evaluert, som grunnlag for å vurdere endring i antall og plassering av søkersteder.

For å ta ut potensialet i de nye biometriske passene vil det i løpet av 2011 bli plassert ut et antall passlesere, herunder selvbetjente lesere (eGates) som passinnehaveren kan benytte ved passering av grensekontrollsted. Siktemålet er å sikre løsninger som er minst mulig forsinkende for den reisende, samtidig som sikkerheten blir opprettholdt. Utplassering av elektroniske passlesere vil skje parallelt med øvrige EU/Schengenland, blant annet for å sikre god koordinering av den ytre grensekontrollen.

Grensekontroll på den norsk-russiske grensen

Som en del av regjeringens Nordområdestrategi er det foretatt en del utbedringer av Storskog grensekontrollstasjon for å forenkle personkontrollen. Dette arbeidet vil bli ført videre gjennom utplassering av utstyr for elektronisk kontroll av pass.

Nasjonalt ID-kort

Justisdepartementet arbeider med et eget lovfor-
slag om innføring av nasjonalt ID-kort.

Utlendingsforvaltningen

Politiet har ansvar for en rekke forvaltningssaker på utlendingsfeltet. Etaten mottar, forbereder og behandler søknader om oppholds- og arbeidstillatelse, familiegjenforening, reisedokumenter, bosettingstillatelser og statsborgerskap.

En ny framtidig oppgave- og ansvarsfordeling i utlendingsforvaltningen er utredet, og anbefalinger innebærer at Utlendingsdirektoratet (UDI) overtar politiets oppgaver i forbindelse med behandling av søknader om oppholds- og arbeidstillatelse og statsborgerskap. Departementet vil komme tilbake til en eventuell ny organisering av førstelinjen for oppholds- og statsborgerskapsaker samt organiseringen av førstelinjen for asylsaker.

Politiet deltar i arbeidet med utviklingen av nye IKT-løsninger for utlendingsforvaltningen (EFFEKT-programmet). Programmet er sentralt i regjeringens satsing for å effektivisere utlendingsforvaltningen og bedre servicebruken. Et eget elektronisk saksbehandlingssystem (eSak) er en viktig del av EFFEKT-programmet, og vil bli tatt i bruk i 2010. Systemet skal også tilrettelegge for en mer effektiv utlendingskontroll fra politiets side. I første omgang vil åtte politidistrikter omfattes av eSak. Søknad på nett innføres også i 2010, jf. nærmere avtale under programkategori 06.90.

Et servicesenter for utenlandske arbeidstakere (SUA) ble opprettet som et prosjekt på Tøyen i Oslo i 2007. SUA er et samarbeid mellom Arbeidstilsynet, politiet, Skatteetaten og UDI. SUA er vurdert som viktig for å legge til rette for arbeidsinnvandring. Det ble i 2009 også opprettet servicesenter i Stavanger, og det er etablert samarbeid mellom etatene i Kirkenes. Se også omtale i Prop. 1 S (2010–2011) for Arbeidsdepartementet, resultatområde 2 – delmål 3.

EØS-direktiv 2004/38 EF ble, i påvente av ikrafttredelse av ny utlendingslov 1. januar 2010, midlertidig gjennomført i norsk rett høsten 2009 med ikrafttredelse fra 1. oktober 2009. Som en følge av gjennomføringen er det nå innført en pliktig registreringsordning for EØS-borgere, herunder arbeidstakere, som skal oppholde seg i Norge i mer enn tre måneder. Registreringsordningen erstatter det tidligere systemet med oppholdstillatelser.

4.5 Helhetlig og konsekvent innvandrings- og flyktningpolitikk

4.5.1 Måltrettet utlendingskontroll

Det har vært en sterk nedgang i antall asylsøknader i første halvdel av 2010. Prognosen for asylsøknader for 2010 og 2011 er på 10 000, hvorav 1 300 forventes å være enslige mindreårige asylsøkere. Til sammenligning søkte 17 200 mennesker asyl i Norge i 2009, og 14 400 i 2008. Tallene for søknader fra enslige mindreårige var 2 500 i 2009 og 1 300 i 2008. De store variasjonene i asylsøknader skaper betydelige utfordringer.

Identitet

I de senere årene har kun om lag 5 pst. av asylsøkerne fremvist godkjente reisedokumenter når de registrerer sin asylsøknad hos politiet. I første halvår av 2010 var andelen økt til om lag 11 pst., noe som primært skyldes den midlertidige økningen i antallet søkere fra Balkan som følge av utvidet visumfrihet. Det er betydelige utfordringer knyttet til identitetsavklaring også i andre saker enn asyl, herunder i saker om opphold og statsborgerskap. Manglende avklaring av identitet medfører bl.a. lengre saksbehandlingstid, kan utgjøre et sikkerhetsproblem og gjør det vanskeligere å returnere dem som ikke får innvilget opphold.

Nasjonalt identitets- og dokumentasjonssenter (NID) er opprettet og under oppbygging. Senteret skal styrke arbeidet med å avklare identiteten til utlendinger som søker seg til, kommer til eller oppholder seg i Norge, og sikre et bedre grunnlag for måltrettet innsats mot kriminalitet. Senteret skal yte bistand og rådgivning på generelt grunnlag og kompliserte enkeltsaker, sikre bedre kompetanse og koordinering på id-feltet, samt evaluere dagens id-arbeid. Det daglige id-arbeidet knyttet til saksbehandlingen skal fortsatt ligge i nåværende etater, og senteret skal ikke treffe avgjørelser om identitet.

Senteret er administrativt plassert under Politiets utlendingsenhet (PU), men har en faglig selvstendig stilling og skal betjene alle aktørene på utlendingsfeltet. Ledelsen er tilsatt og den praktiske etableringen av senteret er i gang med sikte på en gradvis oppbygging over en periode på to år.

PU, som har ansvaret for å registrere asylsøkere, har i 2010 styrket arbeidet med identitetsfastsettelsen og aktivt bidratt til kompetanseoverføring til andre politienheter gjennom faglig seminar og bistand under lokale aksjoner.

Utlendingsregisteret er et fingeravtrykkregister med formål å klargjøre utlendingers identitet. Utlendingsregisteret har ligget til Kripas, men er planlagt overført til UDI i løpet av 2011.

Retningslinjene for gjennomføringen av utlendingskontrollen i politiet ble revidert i 2010. Data-system for visum (NORVIS) har blitt tilrettelagt for politiets utlendingskontroll.

Tiltakspakke på utlendingsområdet

Politiets arbeid på utlendingsområdet er i 2010 styrket gjennom en tiltakspakke. Pakken omfatter blant annet økt territorialkontroll i grenseområdene, herunder en styrking av Østfold politidistrikt, lokal og rask registrering av asylsøkere og en mer effektiv uttransportering.

Samtlige stillinger tildelt Østfold politidistrikt i 2010 for økt kontroll i grenseområdene er besatt, og den døgnbaserte grensebilan er i drift. Lokale registreringsenheter er i samarbeid med PU etablert i Romerike og Østfold politidistrikt. Enhetene skal sikre umiddelbar registrering og visitasjon av personer for sikring av id-dokumenter. Videre er det etablert en egen transportløsning fra grensen til PU.

Saker om menneskesmugling og menneskehandel er ressurskrevende i etterforskningsfasen. Østfold politidistrikt er i 2010 derfor styrket med fire årsverk for å etterforske menneskesmugling og menneskehandel, herunder avdekke bakmenn. Se for øvrig punkt 4.1.5, omtalen av «Menneskehandel» foran.

4.5.2 Rask retur av utlendinger uten lovlig opphold

Utlendinger som oppholder seg ulovlig, og som ikke forlater landet frivillig, kan uttransporteres med tvang. Det er bare personer med tilfredsstillende reisedokumenter, og med fastsatt identitet, som kan uttransporteres. Politiet kan i tillegg bortvise utlendinger som ikke fyller kravene til innreise, samt opprette og forberede utvisningssaker for UDI.

For å effektivisere uttransporteringene er bruken av charterfly økt i 2010. I tillegg har det vært en økt bruk av felles charterfly koordinert og finansiert av Frontex. Et nytt saksbehandlingssystem for PU (UTSYS) er under utvikling, jf. omtale under programkategori 06.90. Justisdepartementet har i 2010 utarbeidet et felles styringsdokument for PU, UDI og UNE på returområdet.

Til sammen uttransporterte politiet 3 340 personer med tvang i 2009, om lag 1 000 flere enn i

2008. I løpet av første halvår 2010 uttransporterte politiet om lag 2 340 personer med tvang. Tilsvarende tall for første halvår 2009 var 1 400. Etter tilleggsbevilgning vedtatt i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2010 ble måltallet for tvangsmessige uttransporteringer økt med 500 til 4 200 i 2010, jf. Prop. 125 S (2009-2010) og Innst. 350 S (2009-2010). Måltallet for tvangsmessige uttransporteringer foreslås økt ytterligere til i overkant av 4 600 i 2011.

Frivillig retur

Retur av asylsøkere med negativt vedtak og andre uten lovlig opphold er en prioritert oppgave. Regjeringen har besluttet å overføre ansvaret for frivillig retur gjennom International Organization for Migration (IOM) fra PU til UDI. Politidirektoratet og UDI er gitt i oppdrag å utarbeide en plan for overføringen. Ansvaret for forhandling av ny avtale med VARP (Voluntary Assisted Return Programme) er overført til UDI.

Returdirektivet

Norge vil i 2010 implementere direktiv 2008 115/EF om felles standarder og prosedyrer i medlemsstatene for retur av tredjelandsborgere med ulovlig opphold. Formålet med direktivet er å harmonisere returpraksis av tredjelandsborgere som oppholder seg ulovlig innenfor EU. Direktivet skal også stimulere til økt bruk av frivillig retur. Nødvendige lov- og forskriftsendringer som returdirektivet krever, skal være gjennomført innen 24. desember 2010.

Tilbaketakelsesavtaler

Det er en utfordring at en økende andel asylsøkere kommer fra land det er vanskelig å tvangsreturnere til. Etter folkeretten har alle land plikt til å motta egne statsborgere. Flere land ønsker ikke å samarbeide om retur, og viser liten vilje til å ta imot egne borgere. Mange land, som først og fremst mottar asylsøkere og andre migranter, har derfor ansett det hensiktsmessig å inngå tilbaketakelsesavtaler med opprinnelsesland om praktisk samarbeid og gjennomføringen av returner. Inngåelsen av disse avtalene resulterer i at Norge i større grad får returnert de som er ulovlig i Norge, og som ikke reiser frivillig tilbake til hjemlandet. Avtalene vil som regel ha bestemmelser om operativt samarbeid mellom landene jf. programkategori 06.90.

Spesialutsendinger

Det ble i 2008 etablert en ordning med spesialutsendinger for retur, med formål å forebygge menneskesmugling, verifisere opplysninger i opprinnelsesland og tilrettelegge for uttransportering av personer uten lovlig opphold i Norge. Det er utplassert spesialutsendinger i Amman, Kabul, Moskva, Teheran, Addis Abeba og Bangkok. Fra høsten 2009 er ordningen supplert med to ambulerende spesialutsendinger i Roma og Athen. Det foretas en kontinuerlig vurdering av om utplasseringene skal videreføres.

Utvidelse av hjemlene for frihetsberøvelse

Regjeringen varslet i sin politiske plattform for flertallsregjeringen 2009-2013 at den i større grad ønsker å benytte frihetsberøvelse i utsendingsprosessen overfor utlendinger som skjuler sin identitet, unndrar seg utsendelse eller som begår kriminalitet. Regjeringen har også varslet at den vil åpne for frihetsberøvelse i utsendingsprosessen overfor personer som utgjør en trussel mot grunnleggende nasjonale interesser.

Som en oppfølging av dette sendte Justisdepartementet i juli i år ut et høringsbrev om endringer i utlendingsloven, blant annet forslag til endring av utlendingsloven §§ 105 og 106 som vil gi utvidede hjemler for bruk av frihetsberøvelse i utlendingssaker. De foreslåtte endringene av utlendingsloven vil bl.a. gjøre det enklere for politiet å benytte frihetsberøvelse som virkemiddel i forbindelse med utsendelse.

Utvvisning av straffedømte

Politiet har ansvaret for uttransportering av utenlandske lovbrøtere som er utvist eller skal overføres til soning i hjemland. Se for øvrig programkategori 06.30.

Retur av straffedømte utlendinger prioriteres. Med bakgrunn i erfaringene fra samarbeidet mellom Oslo politidistrikt, PU og UDI mot den åpen-

lyse narkotikaomsetningen på Grünerløkka, er det etablert lignende samarbeidsprosjekter mellom politidistriktene Rogaland, Hordaland og Sør-Trøndelag, PU og UDI. Formålet med prosjektene er å fange opp asylsøkere og andre utlendinger som begår kriminalitet, utlendinger med ulovlig opphold og utlendinger som oppgir falsk identitet når de søker en tillatelse. Det skal gjennomføres rask etterforskning og iretteføring, og når saken er rettskraftig skal utlendings-/utvisningssaken hurtigbehandles med sikte på rask uttransportering. Et stort antall asylsøkere i Oslo er blitt pågrepet, domfelt og har fått sin asylsøknad raskt avgjort, for deretter å bli uttransportert.

Utlendingsinternatet på Trandum

PU har ansvar for driften av utlendingsinternatet på Trandum. På Trandum oppholder det seg personer som skal uttransporteres fordi de har fått endelig avslag på en søknad, og personer som nekter å oppgi sin identitet eller mistenkes for å ha falske dokumenter. Det er foretatt en gjennomgang av driften for å øke effektiviteten, samtidig som forholdene for de innsatte og de ansatte er bedret. En sikkerhetsanalyse av Trandum, ferdigstilt i juni 2010 etter at Prop. 125 S (2009-2010) ble behandlet av Stortinget, viser at eiendomsmassen ved Trandum må oppgraderes for å ivareta en sikkerhetsmessig forsvarlig drift. Regjeringen vil på bakgrunn av denne komme tilbake til Stortinget i en egen proposisjon med forslag om at midler bevilget av Stortinget i statsbudsjettet for 2010 til etablering av 50 nye plasser ved leie og oppgradering av nytt bygg, i stedet benyttes til tiltak for å øke sikkerheten ved Trandum og grunnlagsinvesteringer til etablering av nye plasser. Av sikkerhetshensyn og for å legge til rette for en effektiv drift, foreslås videre nye plasser etablert ved leie av modulbygg som plasseres innenfor dagens internatområde i stedet for leie og oppgradering av nytt bygg, som forutsatt ved Stortingets behandling av Prop. 125 S (2009-2010), jf. Innst. 350 S (2009–2010).

Kap. 440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 441 post 01</i>	8 786 706	8 924 155	9 354 492
21	Spesielle driftsutgifter	147 238	170 804	164 389
22	Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag, <i>kan overføres</i>	14 732	6 917	7 131
23	Sideutgifter i forbindelse med sivile gjøremål	55 845	53 383	60 193
70	Tilskudd	17 344	17 677	18 225
71	Tilskudd Norsk rettsmuseum	2 529	2 610	2 691
73	Tilskudd til EUs yttergrensefond		96 200	52 500
	Sum kap. 440	9 024 394	9 271 746	9 659 621

1 Innledning

Kapitlet omfatter all ordinær tjeneste i politi- og lensmannsetaten (unntatt Oslo politidistrikt, jf. kap. 441 Oslo politidistrikt), samt Politidirektoratet, Kripes, Utrykningspolitiet, Politiets Utlendingsenhet, Politiets data- og materielltjeneste, Økokrim og Politiets sikkerhetstjeneste.

Gjennomføringen av spesielle utviklingstiltak innen kriminalitetsbekjempelse, forebygging og administrative formål, samt sentrale utredningsoppgaver, blir også budsjettert på kap. 440.

Politidirektoratet

Politidirektoratet er en del av den sentrale politiledelsen, og er et forvaltningsorgan underlagt Justisdepartementet. Politidirektoratet har ansvar for styring og oppfølging av politidistriktene og særorganene, med unntak av Politiets sikkerhetstjeneste.

Direktoratet er ansvarlig for å sette regjeringens kriminalpolitikk ut i praksis, og har ansvar for faglig ledelse og styring av etaten.

Direktoratet er klageinstans for forvaltningsavgjørelser truffet av politimestrene og særorganene.

Direktoratet deltar aktivt i det kriminalitetsbekjempende arbeidet ved å styre og koordinere den samlede politiinnsatsen. Gjennom aktiv bistand til kriminalitetsanalyse, samordning av ressurser, metodeutvikling, samt ledelses- og kompetanseutvikling gir direktoratet kvalifisert støtte og service til politi- og lensmannsetaten.

Direktoratet er ansvarlig for å utvikle gode styringsformer for alle ledd i etaten, og sikre høy kompetanse innenfor det politifaglige området.

Politidirektoratet samordner og koordinerer virksomheten i politiets særorganer.

Politidirektoratet koordinerer og følger opp Norges engasjement som deltaker i internasjonale politistyrker, og har en sentral rolle når det gjelder Norges deltakelse i internasjonalt politiarbeid.

Det er også direktoratets oppgave å etablere gode samarbeidsrelasjoner med andre sentrale aktører og fremme politifaglige synspunkter og råd overfor Justisdepartementet, direktorater, organisasjoner og institusjoner.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 441, post 01**

Bemanningen i politidistriktene og særorganene (unntatt Oslo politidistrikt, jf. kap. 441) utgjorde per 1. mars 2010 11 105 årsverk. Posten dekker alle ordinære driftsutgifter ved Politidirektoratet, politidistriktene unntatt Oslo politidistrikt, politi-reserven og politiets særorganer (unntatt Politihøgskolen, jf. kap. 442). Våpen, kjøretøy, verneutstyr, uniformer, IKT m.m. er driftsrelaterede innsatsfaktorer og budsjetteres under post 01. Justisdepartementet disponerer sentralt en mindre del av bevilgningen til oppfølging av handlingsplaner, dekning av sentralt inngått avtale om registerutgifter for hele justissektoren m.m.

Det foreslås å øke bevilgningen under posten med 62,75 mill. kroner til helårsvirkning av å

ansette politihøgskolestudenter som ble ferdig utdannet sommeren 2010.

I forbindelse med opprettelse av 86 nye årverk for politihøgskolestudenter som blir ferdig utdannet sommeren 2011, foreslås det å øke bevilgningen under posten med 36,3 mill. kroner.

Det foreslås å øke bevilgningen under posten med 66,2 mill. kroner til oppgradering og utvidelse av politiets utlendingsinternat på Trandum, og til å øke måltallet for tvangsmessige returer til i overkant av 4 600 i 2011. I beløpet er det tatt hensyn til omfordeling av midler som frigjøres som følge av nedgang i asyltilstrømmningen.

Som følge av stadig større utfordringer når det gjelder omfang og kompleksitet på oppdragene til Politiets sikkerhetstjeneste (PST), fikk PST i 2010 styrket bevilgningen med 20 mill. kroner for å kunne ivareta pålagte oppgaver, bl.a. i forbindelse med arbeidet med kontraterror og livvakttjenesten. Det er nødvendig å videreføre styrkingen av PST også i 2011. På denne bakgrunn foreslås det å øke bevilgningen under posten med 20 mill. kroner.

I forbindelse med opprettelsen av PST-liaison stilling i Brussel foreslås det å rammeoverføre 2,34 mill. kroner fra posten til Utenriksdepartementets kap. 100, post 01.

I forbindelse med videreføring av KOM-prosjektet, Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel, som ordinær virksomhet, foreslås det å øke bevilgningen under posten med 0,2 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon under kap. 400, post 01, jf. omtale under kap. 400, post 01. Det foreslås videre å rammeoverføre 0,2 mill. kroner fra Helse- og omsorgsdepartementets kap. 743 Statlige stimulerings tiltak for psykisk helse, post 73 Tilskudd til arbeid med vold og traumatisk stress, 0,2 mill. kroner fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets kap. 854 Tiltak i barne- og ungdomsvernet, post 71 Utvikling og opplysningsarbeid mv. og 0,2 mill. kroner fra Arbeidsdepartementets kap. 601 Utredningsvirksomhet, forskning m.m., post 21 Spesielle driftsutgifter til kap. 440, post 01.

Ansvar for forvaltningen av den statlige bevilgningen til den selveiende stiftelsen Alternativ til vold (ATV) skal overføres til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet fra 2011. I den forbindelse foreslås det å rammeoverføre 20,3 mill. kroner fra posten til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets kap. 840 Krisetiltak, post 70 Tilskudd til voldsforebyggende tiltak mv.

I forbindelse med helårsvirkning av at Statens innkrevingsentral skal utføre oppgaver knyttet til

regnskaps- og faktureringsområdet for politi- og lensmannsetaten, foreslås det å rammeoverføre 4,768 mill. kroner fra posten til kap. 1634 Statens innkrevingsentral, post 01 under Finansdepartementet.

Det foreslås å rammeoverføre 0,43 mill. kroner fra posten til Finansdepartementets kap. 1610 Toll- og avgiftsetaten, post 01 Driftsutgifter i forbindelse med endring i tjenestenivåavtale mellom Politiets data- og materieltjeneste og Toll- og avgiftsdirektoratet om anskaffelse av uniformer til toll- og avgiftsetaten.

I forbindelse med helårsvirkning av overføring av ansvar for innkalling til soning og for behandling av søknader om soningsutsettelse fra politiet til kriminalomsorgen 1. april 2010, foreslås det å redusere bevilgningen under posten med 2,5 mill. kroner mot en tilsvarende økning under kap. 430, post 01, jf. omtale under kap. 430, post 01

Som følge av overføring av arbeidet med VARP fra Politiets utlendingsenhet til Utlendingsdirektoratet, foreslås det å redusere bevilgningen under posten med 2 mill. kroner mot en tilsvarende økning under kap. 490, post 72, jf. omtale under kap. 490, post 72 og kap. 440, post 21.

På bakgrunn av endret organisering i siviltjenesteadministrasjonen er enkelte ansatte overført til politi- og lensmannsetaten og konfliktrådene. I denne forbindelse foreslås det at bevilgningen under posten økes med 5,1 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon under kap. 450, post 01, jf. omtale under kap. 450, post 01.

For å styrke saksbehandlingskapasiteten på utlendingsfeltet i Justisdepartementet, foreslås det å redusere bevilgningen under posten med 0,6 mill. kroner mot en tilsvarende økning under kap. 400, post 01, jf. omtale under kap. 400, post 01.

I forbindelse med opprettelse av en ny statsadvokatstilling ved Det nasjonale statsadvokatembe- tet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet er det foreslått å redusere bevilgningen under posten med 1,2 mill. kroner mot en tilsvarende økning under kap. 445, post 01, jf. omtale under kap. 445, post 01.

I forbindelse med drift av barnehuset i Oslo foreslås bevilgningen under posten redusert med 9 mill. kroner mot en tilsvarende økning under kap. 441, post 01 som følge av at det anses som hensiktsmessig at midlene til drift av dette barnehuset posteres under Oslo politidistrikts driftsbevilgning, jf. omtale under kap. 441, post 01.

I forbindelse med økonomiske konsekvenser for politiet av returdirektivet, foreslås det å øke bevilgningen under posten med 2,6 mill. kroner.

Det foreslås å øke bevilgningen under posten med 2,9 mill. kroner til drift og forvaltning av EFFEKT-løsninger.

Som følge av forventet nedgang i antall produserte pass, noe som vil gi reduserte utgifter, foreslås det å redusere bevilgningen under posten med 8,6 mill. kroner, jf. omtale under kap. 3440, post 01.

Samlet foreslås bevilgningen på kap. 440, post 01 økt med 430,3 mill. kroner i 2011. Det foreslås en bevilgning på kap. 440, post 01 på 9,4 mrd. kroner.

Det foreslås at Justisdepartementet gis en bestillingsfullmakt på 40 mill. kroner, jf. forslag til vedtak.

For å opprettholde fleksibiliteten i budsjettet, er det nødvendig at bevilgningen på posten kan nyttes under kap. 441, post 01, jf. forslag til vedtak. Det foreslås videre at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, postene 02, 03, 04, 06 og 08, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker politi- og lensmannsetatens sideutgifter i forbindelse med asylsaker, herunder utgifter til uttransportering i asylsaker og andre utlendingssaker.

Som følge av overføring av arbeidet med Voluntary Assisted Return Program (VARP) fra Politiets utlendingsenhet til Utlendingsdirektoratet, foreslås det å redusere bevilgninger under posten med 15,5 mill. kroner mot tilsvarende økning under kap. 490, post 72, jf. omtale under kap. 490 post 72 og kap. 440, post 01.

Det foreslås å øke bevilgningen under posten med 3,8 mill. kroner for å øke måltallet for tvangsmessige returer til i overkant 4 600 i 2011. I beløpet er det tatt hensyn til omfordeling av midler som frigjøres som følge av nedgang i asyltilstrømmingen. Samlet foreslås bevilgningen på posten redusert med 6,4 mill. kroner. Det foreslås en bevilgning på kap. 440, post 21 på 164,4 mill. kroner.

Post 22 Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag, kan overføres

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag. Posten dekker også noen personellutgifter og eventuelle utgifter til å bedre søkemetodene.

Det foreslås en bevilgning på kap. 440, post 22 på 7,1 mill. kroner.

Post 23 Sideutgifter i forbindelse med sivile gjøremål

Bevilgningen på posten skal dekke sideutgifter i forbindelse med de sivile gjøremålene. Dette gjelder i hovedsak sideutgifter i forbindelse med tvangsforretninger og utgifter i forbindelse med gjeldsordningssaker.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det samlet å øke bevilgningen på posten med 6,8 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på kap. 440, post 23 på 60,2 mill. kroner.

Post 70 Tilskudd

Bevilgningen på posten dekker tilskudd til Politidrett, Politihistorisk selskap og Politiets pensjonistforbund, samt støtte til enkelte kriminalitetsforebyggende tiltak. Midlene kunngjøres ikke særskilt.

Det foreslås en bevilgning på kap. 440, post 70 på 18,2 mill. kroner.

Post 71 Tilskudd til Norsk rettsmuseum

Bevilgningen på posten dekker driftstilskudd til Norsk rettsmuseum (NRM). NRM er en stiftelse lokalisert i Trondheim.

Det foreslås en bevilgning på kap. 440, post 71 på 2,7 mill. kroner.

Post 73 Tilskudd til EUs yttergrensefond

Gjennom tilknytningsavtalen av 1999 om gjennomføring, anvendelse og videreutvikling av Schengen-regelverket (Schengen-avtalen) deltar Norge i EUs arbeid bl.a. med yttergrensekontroll. Rettsakten om opprettelse av yttergrensefondet for perioden 2007-2013 er en videreutvikling av Schengen-regelverket. Rettsakten forutsetter finansielle bidrag fra deltakerlandene.

Bevilgningen under posten ble økt i 2010 som følge av at innbetalingene for 2009 og 2010 skulle foretas samlet, og foreslås nedjustert igjen i 2011 på 43,7 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på kap. 440, post 73 med 52,5 mill. kroner.

Kap. 3440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Gebyr – pass og våpen	234 745	281 600	241 600
02	Refusjoner mv.	272 054	231 652	238 833
03	Salgsinntekter	84 268	50 000	51 050
04	Gebyr – vakselskap	1 016	11 207	11 207
06	Gebyr – utlendingssaker	88 498	89 852	88 756
07	Gebyr – sivile gjøremål	585 532	505 021	610 021
08	Gebyr – ID-kort		14 250	14 250
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	2 962		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	69 599		
17	Refusjon lærlinger	141		
18	Refusjon av sykepenger	137 448		
	Sum kap. 3440	1 476 263	1 183 582	1 255 717

1 Innledning

Kapitlet består hovedsakelig av inntekter fra gebyr for tvangssaker, forliksrådssaker, passutstedelser og våpentillatelser.

2 Postomtale

Post 01 Gebyr – pass og våpen

Bevilgningen på posten dekker inntekter fra behandlingsgebyr for pass og våpentillatelser. Posten dekker også gebyr for Oslo politidistrikt.

Som følge av forventet nedgang i antall produserte pass foreslås det å redusere bevilgningen under posten med 40 mill. kroner, jf. også omtale under kap. 440, post 01 som foreslås redusert med 8,6 mill. kroner på utgiftssiden.

Det foreslås en bevilgning på kap. 3440, post 01 på 241,6 mill. kroner.

Post 02 Refusjoner m.v.

Politi- og lensmannsetaten får refundert utgifter for politioppdrag utført for organisasjoner, lag, entreprenører og offentlige etater i samsvar med særskilt hjemmel. Refusjonene gjelder i all hovedsak utgifter til overtid og reiser i forbindelse med ledsagelse av tunge og brede transporter, asfalte-

ring, riving, ekstraordinært politioppsyn under konserter og festivaler mv. Omfanget av slike oppdrag varierer fra år til år, og inntektsanslaget er derfor høyst usikkert.

Posten omfatter også diverse andre refusjoner, f.eks. husleieinntekter ved fremleie av lokaler og Politihøgskolens refusjoner i forbindelse med kjøp av instruktørbistand fra politidistriktene.

Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgninger under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på kap. 3440, post 02 på 238,8 mill. kroner.

Post 03 Salgsinntekter

På posten regnskapsføres inntekter fra innbytte og salg av utskiftede kjøretøy m.m. PDMTs inntekter fra salg av spesialutstyr til politidistriktene, kriminalomsorgen, tollvesenet mv. utgjør den største delen av det som inntektsføres på posten.

Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på kap. 440, post 01 på 51,1 mill. kroner.

Post 04 Gebyr – vaktelskap

Bevilgningen på posten omfatter engangsgebyr til dekning av utgifter ved behandling av søknader og gebyr ved feilalarmer der politi- og lensmanns-etaten rykker ut. Posten dekker også gebyr for Oslo politidistrikt.

Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post 04, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på kap. 3440, post 04 på 11,2 mill. kroner.

Post 06 Gebyr – utlendings saker

Bevilgningen på posten dekker gebyr i forbindelse med statsborgerskap, familieinnvandring og arbeids-, bosettings- og utdanningstillatelser. Politiet behandler slike saker. Posten dekker også gebyr fra Oslo politidistrikt.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling innen utlendingsfeltet, foreslås det at bevilgningen under posten reduseres med 1,1 mill. kroner.

Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post 06, jf. forslag til vedtak.

Kap. 441 Oslo politidistrikt

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2009	budsjett 2010	2011
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 440 post 01</i>	1 780 438	1 807 632	1 893 926
	Sum kap. 441	1 780 438	1 807 632	1 893 926

1 Innledning

Overordnede prioriteringer og føringer for politi og påtalemyndighet framgår av omtalen under kap. 440, og gjelder også for Oslo politidistrikt.

Ved siden av de tradisjonelle politioppgavene har Oslo politidistrikt ansvaret for landsomfattende oppgaver innen blant annet etterretning, narkotika og antiterrorbekjempelse.

Som hovedstad er Oslo sete for kongehus, storting og regjering. Her er også departementene og hovedtyngden av direktoratene, de politiske sentralorganisasjonene, de kulturelle institusjonene og finansieringsinstitusjonene plassert.

Det foreslås en bevilgning på kap. 3440, post 06 på 88,8 mill. kroner.

Post 07 Gebyr – sivile gjøremål

Bevilgningen på posten skal dekke gebyrinntekter i forbindelse med den sivile rettspleie på grunnplanet, det vil si gebyr for tvangsforretninger og forliksrådsbehandling.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det å øke bevilgningen under posten med 105 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på kap. 3440, post 07 på 610 mill. kroner.

Post 08 Gebyr – ID-kort

Bevilgningen på posten skal dekke gebyrinntekter for ID-kort. Produksjon av nasjonalt ID-kort er utsatt, og det er tatt høyde for at produksjonen kan starte i 2011. Kostnadene ved kortproduksjon skal dekkes av gebyret. Bevilgningen på posten dekker også gebyr for Oslo politidistrikt.

Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post 08, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på kap. 3440, post 08 på 14,3 mill. kroner.

Dette bidrar til spesielle utfordringer for politidistriktets oppgaveutøvelse, ikke minst av sikkerhetsmessig art. Oslo politidistrikt har videre et særskilt ansvar for å ivareta kongefamiliens sikkerhet, sikring av ambassader samt sikkerhet under statsbesøk og andre større arrangementer som naturlig legges til landets hovedstad.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 440, post 01

Bemanningen ved Oslo politidistrikt utgjorde per 1. mars 2010 2 540 årsverk. Posten dekker alle

ordinære driftsutgifter (lønn, varer og tjenester) ved politidistriktet.

Det foreslås å øke bevilgningen under posten med 17,3 mill. kroner til helårsvirkning av å ansette politihøgskolestudenter som ble ferdig utdannet sommeren 2010.

I forbindelse med opprettelse av 22 nye årsverk for politihøgskolestudenter som blir ferdig utdannet sommeren 2011, foreslås det å øke bevilgningen under posten med 9,4 mill. kroner.

I forbindelse med helårsvirkning av overføring av ansvar for innkalling til soning og for behandling av søknader om soningsutsettelse fra politiet til kriminalomsorgen 1. april 2010, foreslås det å redusere bevilgningen under posten med 0,6 mill. kroner mot en tilsvarende økning under kap. 430, post 01, jf. omtale under kap. 430, post 01.

I forbindelse med drift av barnehuset i Oslo foreslås bevilgningen under posten økt med 9 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon under kap. 440, post 01 som følge av at det anses som hensiktsmessig at midlene til drift av dette barne-

huset posteres under Oslo politidistrikts driftsbevilgning, jf. omtale under kap. 440, post 01.

Det foreslås å oppjustere bevilgningen under posten med 2,3 mill. kroner som følge av oppjustert inntektsanslag for personalbarnehagen, jf. omtale under kap. 3441, post 05.

I forbindelse med salg av leiligheter ble bevilgningen under posten oppjustert i 2010. Det foreslås at bevilgningen nedjusteres igjen med 12 mill. kroner i 2011, jf. også omtale under kap. 3441, post 03.

Samlet foreslås bevilgningen på kap. 441, post 01 økt med 86,3 mill. kroner. Det foreslås en bevilgning på kap. 441, post 01 på 1,9 milliarder kroner.

For fortsatt å opprettholde fleksibiliteten i budsjettet, er det nødvendig at bevilgninger på posten skal kunne nyttes under kap. 440, post 01, jf. forslag til vedtak. Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 441, post 01 tilsvarende merinntekter under kap. 3441, postene 02, 03 og 05, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3441 Oslo politidistrikt

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
02	Refusjoner	19 171	24 288	25 041
03	Salgsinntekter	198	12 204	210
05	Personalbarnehage	4 558	2 844	5 232
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	3		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	24 333		
17	Refusjon lærlinger	5		
18	Refusjon av sykepenger	27 578		
	Sum kap. 3441	75 846	39 336	30 483

1 Postomtale

Post 02 Refusjoner

Bevilgningen på posten gjelder hovedsakelig refusjoner av utgifter for politioppdrag som enhetene i politidistriktet har utført for organisasjoner, lag, entreprenører og offentlige etater i samsvar med særskilt hjemmel.

Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 441, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3441, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på kap. 3441, post 02 på 25 mill. kroner.

Post 03 Salgsinntekter

Bevilgningen på posten omfatter inntekter fra Oslo politidistrikts innbytte og salg av utskiftede kjøretøy m.m.

I forbindelse med salg av leiligheter ble bevilgningen under posten oppjustert i 2010. Det foreslås at bevilgningen nedjusteres igjen med 12 mill. kroner i 2011, jf. også omtale under kap. 441, post 01.

Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 441, post 01, mot tilsvarende merinntekter under kap. 3441, post 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på kap. 3441, post 03 på 210 000 kroner.

Post 05 Personalbarnehage

Bevilgningen på posten omfatter foreldreinnbetaling og statstilskudd til personalbarnehage.

Det foreslås å oppjustere bevilgningen under posten med 2,4 mill. kroner som følge av oppjustert inntektsanslag, jf. omtale under kap. 441, post 01.

Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 441, post 01, mot tilsvarende merinntekter under kap. 3441, post 05, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på kap. 3441, post 05 på 5,2 mill. kroner.

Kap. 442 Politihøgskolen

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	347 849	397 673	462 886
	Sum kap. 442	347 849	397 673	462 886

1 Innledning

Politihøgskolen er den sentrale utdanningsinstitusjonen for politi- og lensmannsetaten i Norge og har som hovedoppgave å drive utdanning, forskning og formidling. Den skal være en profesjonsrettet utdanningsinstitusjon på høyt nivå, som utvikler og formidler de kunnskaper, ferdigheter og holdninger som politiet må ha for å sikre trygghet, lovlighet og orden.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bemanningen ved Politihøgskolen utgjorde per 1. mars 2010 294 årsverk. Bevilgningen på posten

dekker lønnsutgifter og andre driftsutgifter ved Politihøgskolen.

Bevilgningen under posten foreslås økt med 51,9 mill. kroner for å legge til rette for et opptak på 720 studenter på Politihøgskolen også i 2011. Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 442, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3442, postene 02 og 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på kap. 442, post 01 på 462,9 mill. kroner.

Kap. 3442 Politihøgskolen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
02	Diverse inntekter	14 451	10 905	11 243
03	Inntekter fra Justissektorens kurs- og øvingssenter	21 649	9 493	9 787
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	423		
17	Refusjon lærlinger	64		
18	Refusjon av sykepenger	2 950		
	Sum kap. 3442	39 537	20 398	21 030

1 Postomtale

Post 02 Diverse inntekter

Politihøgskolens inntekter kommer fra kursvirksomhet, utleie, kantinesalg og salg av bøker, samt mulige inntekter fra oppdragsvirksomhet.

Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 442, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3442, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på kap. 3442, post 02 på 11,2 mill. kroner.

Post 03 Inntekter fra Justissektorens kurs- og øvingssenter

Inntekter fra driften av Justissektorens kurs- og øvingssenter i Stavern føres på posten.

Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 442, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3442, post 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på kap. 3442, post 03 på 9,8 mill. kroner.

Kap. 445 Den høyere påtalemyndighet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	126 407	127 227	134 250
	Sum kap. 445	126 407	127 227	134 250

1 Innledning

Den høyere påtalemyndighet ledes faglig og administrativt av riksadvokaten. Den høyere påtalemyndighet består av Riksadvokatembetet, ti regionale statsadvokatembeter og Det nasjonale statsadvokatembetet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet. Riksadvokaten har videre den overordnede faglige ledelse av straffesaksbehandlingen i politidistriktene og politiets særorganer. Økokrim er både et statsadvokatembete og en sentral politienhet. Riksadvokaten er faglig overordnet straffesaksbehandlingen ved Økokrim, mens Politidirektoratet har det overordnede ansvaret for Økokrims øvrige virksomhet og

administrative forhold. De regionale statsadvokatembetene har ansvaret for straffesaksbehandlingen i politidistriktene i de respektive regionene. Det nasjonale statsadvokatembetet har påtaleansvaret på statsadvokativnivå for saker som Kripos selv behandler, og har også den overordnede faglige ledelse av straffesaksbehandlingen ved Kripos.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker i hovedsak driftsutgifter for den høyere påtalemyndighet. Bemanningen utgjorde per 1. mars 2010 151 årsverk.

Bevilgningen er foreslått økt med 1,2 mill. kroner i forbindelse med opprettelse av et nytt statsadvokatembedet ved Det nasjonale statsadvokatembete for bekjempelse av organisert og annen

alvorlig kriminalitet, jf. omtale under kap. 440, post 01.

Det foreslås en bevilgning på kap. 445, post 01 på 134,3 mill. kroner.

Kap. 446 Den militære påtalemyndighet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	5 635	6 849	7 065
	Sum kap. 446	5 635	6 849	7 065

1 Innledning

Generaladvokaten leder den militære påtalemyndighet og er overordnet krigsadvokatene. Han er underlagt riksadvokaten i påtalemessige spørsmål, men er administrativt underlagt Justisdepartementet. Generaladvokaten og krigsadvokatene tilhører påtalemyndigheten, og har ansvaret for militære straffesaker. De har i tillegg som oppgave å bistå militære sjefer i kontroll med disiplinærutøvelsen og avgjøre uttalelser i klagesaker og visse andre disiplinærsaker. I tillegg til de løpende oppgaver har generaladvokaten ansvaret for å forberede rettergang i krigstid. Embetet har også oppgaver av folkerettslig art innenfor sitt fagområde.

de. Videre vil embetet fortsatt legge vekt på å inneha kompetanse på militær folkerett og irettføring av krigsforbrytelser, da dette er noe norske styrker direkte eller indirekte kan komme i berøring med.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker alle driftsutgifter for Generaladvokatembetet, herunder krigsadvokatene for Sør- og Nord-Norge. Bemanningen ved embetet utgjorde per 1. mars 2010 ti årsverk.

Det foreslås en bevilgning på kap. 446, post 01 på 7,1 mill. kroner.

Kap. 448 Grensekommisæreren

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	4 749	5 264	5 447
	Sum kap. 448	4 749	5 264	5 447

1 Innledning

Norges grensekommisær for den norsk-russiske grense leder Grensekommisariatet. Sjefen for Garnisonen i Sør-Varanger er stedfortredende grensekommisær.

Grensekommisariatet for den norsk-russiske grense har følgende hovedoppgaver:

- å føre tilsyn med at Grenseavtalen samt andre avtaler mellom Norge og Russland som regulerer forholdene på grensen, blir overholdt av begge parter

- å føre forhandlinger med russiske grensemyndigheter for å løse og forebygge eventuelle konflikter
- i samarbeid med politiet og forsvaret forebygge og avgrense omfanget av hendelser som er i strid med inngåtte avtaler.

Stillingen som grensekommisær er en åremålsstilling for tre år, med mulighet for tre års forlengelse.

Garnisonen i Sør-Varanger er av de militære myndigheter pålagt å støtte Grensekommisariatet i oppgaven med å overholde Grenseavtalen.

Dette skjer i praksis ved at militært personell har kontinuerlig oppsyn med landegrensen mellom Norge og Russland og støtter det årlige grensevedlikeholdet. Grensekrenkelsers rapporteres til Grensekommissariatet og politiet.

Det gjennomføres årlig felles forhandlingsmøter og sammenkomster mellom grensekommissærene når partene anmoder om det. Dette gjelder spesielt møter for å forebygge eller håndtere konflikter og hendelser på grensen. I tillegg gjennomfører partenes assistenter møter i forbindelse med grensevedlikehold, tilbakeføring av reinsdyr, miljøarbeid og inspeksjoner og kontroller av kraftverkene.

2 Postomtale

Bemanningen ved Grensekommissariatet utgjorde per 1. mars 2010 fire årsverk. Bevilgningen på posten dekker utgifter til lønn og andre driftsutgifter. Posten skal dessuten dekke utgifter til grensemerking mellom Norge og Russland, og utgifter i forbindelse med møter med finske og russiske grensemyndigheter.

Det foreslås en bevilgning på kap. 448, post 01 på 5,4 mill. kroner.

Programkategori 06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap

Utgifter under programkategori 06.50 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
01-23	Driftsutgifter	1 378 006	1 514 206	1 422 132	-6,1
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	254 769	133 944	392 198	192,8
70-89	Overføringer til private	101 645	105 996	108 298	2,2
	Sum kategori 06.50	1 734 420	1 754 146	1 922 628	9,6

Utgifter under programkategori 06.50 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
450	Sivile vernepliktige	71 122	58 954	40 890	-30,6
451	Samfunnssikkerhet og beredskap	570 899	551 016	576 416	4,6
452	Sentral krisehåndtering	9 685	10 306	10 175	-1,3
455	Redningstjenesten	795 184	744 967	769 577	3,3
456	Direktoratet for nødkommunikasjon	287 530	388 903	525 570	35,1
	Sum kategori 06.50	1 734 420	1 754 146	1 922 628	9,6

1 Innledning

Kategorien omfatter kap. 451/3451 Samfunnssikkerhet og beredskap, kap. 452 Sentral krisehåndtering, kap. 455/3455 Redningstjenesten og kap. 456/3456 Direktoratet for nødkommunikasjon. Tiltakene under disse kapitlene skal bidra til å sikre innbyggernes trygghet ved at samfunnet på best mulig måte settes i stand til å forebygge at ulykker, kriser og svikt i samfunnskritiske funksjoner inntreffer samt å kunne håndtere ekstraordinære situasjoner. Kategorien omhandler også kap. 450/3450 Sivile vernepliktige. Den sivile verneplikt støtter opp under rekrutteringen til den allmenne verneplikt i landet.

1.1 Organisering av arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap

Trygghet og sikkerhet for innbyggerne er betinget av at samfunnssikkerhetsarbeidet er prioritert både i offentlig og privat sektor. Enhver offentlig og privat virksomhet har ansvar for en sikkerhetsmessig forsvarlig drift, og at den har systemer som både forebygger at uønskede hendelser inntreffer og gjør den i stand til å håndtere ulike hendelser på en best mulig måte. Samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet er basert på prinsippene om ansvar, nærhet og likhet. Ansvarsprinsippet innebærer at den som har ansvar for et fagområde i en normalsituasjon også har ansvaret for å forberede seg på og håndtere ekstraordinære

hendelser på området. Nærhetsprinsippet innebærer at kriser organisatorisk skal håndteres på lavest mulig nivå. Likhetsprinsippet innebærer at organiseringen i en krisesituasjon skal være mest mulig lik den organisasjon man opererer med til daglig. Regjeringen understreker at ansvarsprinsippet skal videreføres som det bærende prinsipp for den praktiske ansvarsfordelingen mellom de ulike aktørene i samfunnets samlede beredskap. Justisdepartementet har i tråd med dette bedt alle departementene om å gi en tekstlig omtale av samfunnssikkerhet og beredskap i de årlige budsjettproposisjoner for å synliggjøre og oppsummere sitt arbeid med mål, tiltak, øvelser og prioriteringer, jf. Innst. S. nr. 49 (2004-2005). Utover sitt sektoransvar er Justisdepartementet ved kgl.res. 16. september 1994 tillagt en samordningsrolle for å sikre en helhetlig og koordinert beredskap. Sentral krisehåndtering i Norge er basert på tre hovedelementer: *Lederdepartementet* som ansvarlig for å samordne krisestyringen på departementsnivå, *Regjeringens kriseråd* som overordnet administrativt organ samt *Krisestøtteenheten* som støtter Lederdepartementet og Regjeringens kriseråd med kompetanse og kapasiteter i forbindelse med krisehåndtering. Krisestøtteenheten er administrativt og faglig underlagt Justisdepartementet, og ivaretar også en kontaktfunksjon for departementets ledelse.

På samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet er Fylkesmannen faglig underlagt Justisdepartementet.

Arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap tar utgangspunkt i Regjeringens politiske plattform 2009-2013 samt de mål, oppgaver og prioriteringer som er gitt i St.meld. nr. 22 (2007-2008) Samfunnssikkerhet – samvirke og samordning, jf. Innst. S. nr. 85 (2008-2009), St.meld. nr. 17 (2001–2002) Samfunnssikkerhet, jf. Innst. S. nr. 9 (2002–2003) og St.meld. nr. 35 (2008-2009) Brannsikkerhet, jf. Innst 153 S (2009-2010).

1.2 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) er på vegne av Justisdepartementet fag- og tilsynsorgan på det sivile samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet, nasjonal brannmyndighet samt elsikkerhetsmyndighet.

Som fag- og tilsynsorgan på det sivile samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet understøtter direktoratet Justisdepartementets samordnings- og tilsynsrolle. DSB representerer et bredt faglig miljø, så vel innen forebygging som ved inn-

sats for å legge til rette for at samfunnet kan håndtere store og sammensatte hendelser. Direktoratet skal bidra til å styrke samfunnssikkerheten og krisehåndteringsevnen på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. På oppdrag fra departementet bidrar direktoratet også til samarbeid og samordning på samfunnssikkerhetsområdet internasjonalt.

Sivilforsvaret er en statlig forsterkningsressurs, underlagt DSB, som bistår nød- og redningsetatene ved større ulykker og hendelser. Nasjonalt utdanningssenter for samfunnssikkerhet og beredskap (NUSB) er en utdanningsinstitusjon for samfunnssikkerhet og beredskap underlagt DSB. Norges brannskole er den nasjonale utdanningsinstitusjonen for kommunalt brann- og feierpersonell.

1.3 Hovedredningssentralen

Redningstjenesten er operativt organisert gjennom Hovedredningssentralen, lokalisert i Bodø og på Sola, og 28 lokale redningssentraler lokalisert i politidistriktene. Sysselmannen på Svalbard er lokal redningssentral innen sitt myndighetsdistrikt.

Hovedredningssentralen har det overordnede operative ansvar for redningstjenesten og leder all sjøredning og luftredning direkte. Ved landredning overlates dette til de lokale redningssentralene (LRS). LRS varsler uten opphold Hovedredningssentralen ved et hvert mulig redningstilfelle. Inntil Hovedredningssentralen treffer en annen bestemmelse, leder og koordinerer LRS søke- og redningsaksjoner i eget distrikt. LRS rapporterer til Hovedredningssentralen, som ved behov rapporterer til Justisdepartementet.

Justisdepartementet har det overordnede administrative samordningsansvar for land-, sjø- og flyredningstjenesten. Justisdepartementet har også etatsstyringsansvar for Hovedredningssentralen. Hovedredningssentralen har døgnbemanning og utfører overordnet operativ koordinering av redningsaksjoner. Hovedredningssentralen består av en redningsledelse med representanter for aktuelle offentlige etater, utpekt av de respektive departementer, Avinor, Forsvaret, politiet, Telenor, DSB, Kystverket og helsevesenet. Politimestrene i hhv. Salten og Rogaland politidistrikt er ledere av redningsledelsen. Tilsvarende består de lokale redningssentralene i hvert politidistrikt av en lokal redningsledelse med politimesteren som leder.

1.4 Direktoratet for nødkommunikasjon

Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK) ble opprettet i 2007 med ansvar for utbyggingen av et nytt digitalt kommunikasjonsnett for nød- og beredskapstjenester (Nødnett). DNK skal eie og forvalte det nye felles radiosambandet for nødeta- tene (politi, brann og helse) når det er levert.

1.5 Siviltjenesten

Den sivile verneplikt skal støtte opp under rekrut- teringen til den allmenne verneplikt i landet, og består av vernepliktige mannskaper som av over- bevisningsgrunner er fritatt for militærtjeneste (sivile vernepliktige). De sivile vernepliktige

administreres av Siviltjenesten som er lokalisert på Dillingøy i Østfold. Det legges vekt på at tjenes- tens innhold er mest mulig samfunnsnyttig.

1.6 Nasjonal sikkerhetsmyndighet

Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) er adminis- trativt underlagt Forsvarsdepartementet med en faglig rapporteringslinje til Justisdepartementet på sivil side. Direktoratet er fagmyndighet for koordinering av forebyggende sikkerhetstiltak og kontroll av sikkerhetstilstanden i de virksomheter som omfattes av sikkerhetsloven. Under NSM lig- ger også en koordinerende enhet for håndtering av koordinerte IT-angrep på samfunnskritiske funksjoner (NorCERT).

2 Hoved- og delmål

Hovedmål	Delmål
Økt trygghet og samfunnssikkerhet	Samordnet nasjonal forvaltning av rednings- tjeneste, samfunnssikkerhet og beredskap Vern om befolkningens liv og helse, miljø og materielle verdier Vern om rikets sikkerhet og kritiske samfunns- funksjoner
En mer effektiv justissektor	

3 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

Risiko- og trusselbildet samfunnet står overfor er bredt og sammensatt. Samfunnssikkerhetsarbeid- det skal ivareta befolkningens trygghet og sikre sentrale samfunnsfunksjoner og verdier. En av regjeringens viktigste oppgaver er å forebygge at individ, samfunn og miljø rammes av ulykker, kri- ser eller katastrofer.

Når hendelser og kriser oppstår, er det et mål at disse skal håndteres raskt og effektivt. Forut- setninger for effektiv håndtering er klare struktu- rer og ansvarsforhold, klare kommandolinjer mel- lom aktører og tilstrekkelig kompetanse på alle nivå. Regjeringen legger til rette for at frivillige organisasjoner skal være viktige bidragsyttere og et supplement til offentlige tjenester.

I St.meld. nr. 22 (2007-2008), jf. Innst. S. nr. 85 (2008-2009), redegjøres det for et risiko-, trussel- og sårbarhetsbilde som omfatter naturhendelser og klimaendringer, pandemi, bortfall av kritisk infrastruktur, ulykker med farlige stoffer, terror

og annen sikkerhetstruende aktivitet samt utfor- dringer i nordområdene. Disse områdene ligger til grunn for departementenes prioriteringer i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Dagens sikkerhetsutfordringer er i mindre grad enn tidligere knyttet til militære trusler, men kri- ser av sikkerhetspolitisk eller militær art kan like- vel ikke utelukkes.

Regjeringen arbeider for en helhetlig sikker- hetspolitikk og for styrket samfunnssikkerhet. Ingen sektor kan alene forebygge, redusere, hin- dre eller håndtere fremtidens samfunnssikker- hetsutfordringer. Konsekvenser av klimaendrin- ger, naturutløste katastrofer og internasjonal ter- rorisme kan vanskelig håndteres av enkeltnasjo- ner. Regjeringen tydeliggjør derfor i St.meld. nr. 22 (2007-2008) betydningen av samvirke og sam- arbeid både nasjonalt og internasjonalt i møte med fremtidens risiko-, trussel- og sårbarhets- bilde.

I tråd med St.meld. nr. 22 (2007-2008) og Innst. S. nr. 85 (2008-2009) legger Regjeringen særlig vekt på følgende:

- samarbeid og samvirke for å sikre helhetlig og samordnet krisehåndtering på sentralt, regionalt og lokalt nivå
- gode risiko- og trusselvurderinger som grunnlag for beredskapsplanlegging og tiltak for beskyttelse av nasjonal samfunnskritisk infrastruktur
- forebyggende sikkerhet, inkludert informasjonssikkerhet, objektsikkerhet og HMS
- sikre at nødetatene, Sivilforsvaret og de frivillige organisasjonene er best mulig rustet til å håndtere konsekvensene av større hendelser som terroranslag, bruk av masseødeleggelsesmidler og klimaendringer
- god balanse i forholdet mellom militær og sivil beredskap
- internasjonalt samarbeid om samfunnsikkerhet og krisehåndtering innenfor rammen av NATO, EU og FN
- kriseplanlegging basert på et best mulig kunnskapsgrunnlag, bl.a. om konsekvenser av klimaendringer og terrorisme samt eventuelle teknologiske og organisatoriske endringer.

Det fremgår av St.meld. nr. 35 (2008-2009) Brannsikkerhet – Forebygging og brannvesenets redningsoppgaver at målrettet satsing på forebyggende arbeid er Regjeringens hovedstrategi for å forhindre og redusere konsekvensene av branner, samtidig som brannvesenets beredskap og håndteringsevne skal styrkes. Den grunnleggende målsetningen er en nullvisjon, at ingen skal omkomme i brann. Stortingsmeldingen ble behandlet av Stortinget våren 2010, jf. Innst. 153 S (2009-2010). Regjeringen arbeider nå med å følge opp tiltakene i meldingen. Antall bygningsbranner er redusert de senere årene. Samtidig er det de siste årene registrert et høyt antall omkomne i brann. Det er derfor nødvendig å opprettholde og forsterke den forebyggende innsatsen på brannvernområdet.

Den enkelte har også et betydelig ansvar for egen sikkerhet i hverdagen. Aktive informasjonstiltak og et mer oversiktlig regelverk skal bidra til å sette den enkelte i stand til å ivareta dette ansvaret.

Justisdepartementet har ferdigstilt en kvalitetssikret forstudie av mulige konsepter for anskaffelse av nye redningshelikoptre. Det legges her opp til at anskaffelsesprosessen videreføres basert på et flerbrukskonsept med en enhetlig flåte store helikoptre med lang rekkevidde og kapasitet for et stort antall nødstedte. Det legges videre opp til at dagens basemønster videreføres. Regjeringen vil ta endelig stilling til anskaffelses-

konsept høsten 2010. Utarbeidelse av forprosjekt med bl.a. kostnadsestimater og usikkerhetsanalyser er påbegynt. Også forprosjektet skal gjennomgå ekstern kvalitetssikring før oversendelse til Stortinget for beslutning.

Med bakgrunn i St. prp. nr. 83 (2008-2009), jf. Innst. S. nr. 346 (2008-2009), besluttet Regjeringen å benytte fullmakten Stortinget hadde gitt Kongen i statsråd til å øke kostnadsrammen for første byggetrinn. Radionettet som utgjør hoveddelen av investeringen er ferdig bygget i hele første byggetrinn, dvs. i Oslo, Romerike, Follo, Asker og Bærum, Søndre Buskerud og Østfold politidistrikt. Politiet har tatt i bruk Nødnett i hele første utbyggingsområde. Brannvesenet har tatt Nødnett i bruk i Østfold, Follo og Oslo. Helsevesenet har tatt Nødnett i bruk med sine første enheter i Østfold. Evaluering av første byggetrinn og kvalitetssikring av landsdekkende utbygging skal etter planen gjennomføres i løpet av høsten 2010 og våren 2011 før forslag om eventuell landsdekkende utbygging fremmes for Stortinget.

Anskaffelse av nye innsatsuniformer for Sivilforsvaret videreføres i 2011.

4. Tilstandsbeskrivelser og mål

4.1 Økt trygghet og samfunnsikkerhet

4.1.1 Samordnet nasjonal forvaltning av redningstjeneste, samfunnsikkerhet og beredskap

Det er en svært viktig oppgave for regjeringen å sikre innbyggernes trygghet ved at samfunnet på best mulig måte settes i stand til å forebygge kriser, ulykker og svikt i samfunnskritiske funksjoner.

Risiko-, trussel- og sårbarhetsbildet som er beskrevet i St.meld. nr. 22 (2007-2008), jf. Innst. S. nr. 85 (2008-2009), skal være utgangspunkt for det forebyggende samfunnsikkerhetsarbeidet. Det beskrevne bildet skal danne grunnlag for sektorenes overordnede vurderinger av egen risiko- og sårbarhet, i tillegg til de sektorspesifikke risiko- og sårbarhetsutfordringer som også må vurderes.

Alle hendelser kan ikke forebygges. Når ulykker og katastrofer inntreffer, er målsetningen i størst mulig grad å redusere konsekvensene av slike uønskede hendelser. Dette gjøres ved å legge til rette for en best mulig koordinert innsats ved ekstraordinære situasjoner som medfører fare for liv, helse eller fare for omfattende skader på miljø eller materielle verdier.

Justisdepartementet har i tillegg til sitt sektoransvar også et samordningsansvar på samfunnsikkerhets- og beredskapsområdet, herunder red-

ningstjeneste og nødkommunikasjon. Et effektivt samvirke og samordning mellom ulike aktører og sektorer i samfunnet er nødvendig for å lykkes i arbeidet med forebygging og effektiv håndtering. En samordnet nasjonal forvaltning av redningstjeneste, samfunnssikkerhet og beredskap er derfor en sentral del av Regjeringens arbeid for et tryggere samfunn.

4.1.1.1 Redningssamvirke

Med redningstjeneste forstås den offentlig organiserte virksomhet som utøves ved øyeblikkelig innsats for å redde mennesker fra død eller skade som følge av akutte ulykkes- eller faresituasjoner, og som krever koordinering. Den grunnleggende idé er at alle ressurser i Norge – statlige, fylkeskommunale, kommunale, private og frivillige – som er egnet for akuttinnsats for å redde liv, skal kunne mobiliseres for innsats i redningstjenesten. Den offentlige redningstjenesten er således organisert som et samvirke mellom en rekke offentlige etater, private og frivillige organisasjoner. Justisdepartementet har det overordnede administrative samordningsansvar for land-, sjø- og flyredningstjenesten. Den øverste operative samordning og ledelse av redningstjenesten tilligger Hovedredningssentralen.

Selv om de fleste offentlige etater er etablert med tanke på andre primær oppgaver enn redningstjeneste, vil mange likevel kunne yte en viktig innsats i redningstjenesten. Den norske redningstjenesten er en nasjonal dugnad basert på et samvirkeprinsipp. Dette innebærer at offentlige virksomheter ikke bare dekker egne utgifter i forbindelse med en redningsaksjon, men også stiller ulike rådgivningsfunksjoner og redningsrelevante data mv. kostnadsfritt til disposisjon overfor Hovedredningssentralen og de lokale redningssentralene. Private selskaper og frivillige organisasjoner får dekket sine driftsutgifter i henhold til retningslinjer for refusjon av utgifter som påløper i forbindelse med redningsaksjoner.

Justisdepartementet har det overordnede ansvaret for Nødnett-prosjektet. Etableringen av et nytt digitalt radiosamband til nød- og beredskapsetatene utgjør en betydelig satsing på samfunnskritisk infrastruktur, og vil ved landsdekkende utbygging også være et viktig verktøy for økt samvirke mellom nødetatene. Erfaring viser at et sikkert og trygt talesamband også er nødvendig ved håndtering av større ulykker og kriser. Nødnett vil derfor understøtte og muliggjøre økt samordning og samhandling mellom nød- og beredskapsetatene i Norge ved behov. Direktora-

et for nødkommunikasjon vil, etter at en eventuell beslutning om landsdekkende utbygging foreligger, få i oppdrag å arbeide for at flest mulig brukere med nød- og beredskapsansvar tar Nødnett i bruk. Dette vil øke nytten ved investeringen og bidra til å øke samfunnets evne til å samordne og håndtere kriser så effektivt som mulig.

4.1.1.2 Justisdepartementets samordningsrolle på samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet

Det er det ordinære konstitusjonelle ansvaret som ligger til grunn for samfunnssikkerhetsarbeidet, både når det gjelder forebygging og håndtering. Det departement som har ansvar for en sektor til daglig, har også ansvar for beredskapsplanlegging og iverksettelse av beredskapstiltak i en kisesituasjon. Det vil kunne oppstå kriser eller alvorlig svikt i samfunnskritiske funksjoner som den enkelte virksomhet eller sektor ikke kan håndtere alene, og hvor ulike sektorer og interesser må ses i sammenheng. Justisdepartementet er utover sitt sektoransvar også tillagt en samordningsrolle for å sikre en helhetlig og koordinert beredskap. Departementet skal gjennom sin samordningsrolle bidra til en helhetlig og samordnet krisehåndtering. Justisdepartementet skal, i likhet med andre departementer, til enhver tid være forberedt på å ivareta rollen som lederdepartement under kriser.

Med forankring i Justisdepartementets samordningsrolle er Krisestøtteenheten administrativt og faglig underlagt Justisdepartementet, jf. St.meld. nr. 22 (2007-2008) og Innst. S. nr. 85. Krisestøtteenhetens kjerneoppgaver er å støtte lederdepartementet og Regjeringens kriseråd med kompetanse i strategisk krisehåndtering og kapasiteter i form av tilrettelagte lokaler med teknisk infrastruktur, felles beslutningsstøtte- og loggføringssystem og personell. Enheten er døgnkontinuerlig tilgjengelig og ivaretar også en kontaktfunksjon for Justisdepartementets ledelse som omfatter informasjon om alvorlige hendelser og kriser.

DSB understøtter Justisdepartementets samordningsrolle og er på vegne av departementet fag- og tilsynsorgan på det sivile samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet, jf. kgl.res. 24. juni 2005 om DSBs generelle koordineringsansvar og ansvaret for koordinering av tilsyn med aktiviteter, objekter og virksomhet med potensial for store ulykker. Direktoratet skal på bakgrunn av oversikt over risiko- og sårbarhetsutviklingen i samfunnet legge grunnlaget for helhetlig forebyggende arbeid med samfunnssikkerhet og bered-

skapsforberedelser innenfor offentlig forvaltning og samfunnskritisk virksomhet. Ved kriser forestår DSB en samordnet rapportering fra lokalt og regionalt nivå.

En rekke av de tiltak som ble skissert for å styrke Justisdepartementets samordningsansvar for samfunnssikkerhet i St.meld. nr. 22 (2007-2008) er gjennomført eller igangsatt. Departementet følger herunder opp de forhold som ble påpekt av Riksrevisjonens forvaltningsrevisjon av Justisdepartementets samordningsansvar i 2008, jf. Dokument nr. 3:4 (2007–2008) samt Innst. S. nr. 85 (2008-2009).

For å tydeliggjøre departementets samordningsrolle har Justisdepartementet i 2009 bl.a. igangsatt en revisjon av kgl.res. 16. september 1994 om Justisdepartementets samordningsfunksjon på beredskapssektoren, og om Rådet for sivilt beredskap og kgl.res. av 3. september 2000 om instruks om innføring av internkontroll og systemrettet tilsyn med det sivile beredskapsarbeidet i departementene. Departementet arbeider med å revidere disse instruksene.

Justisdepartementet legger særlig vekt på virkemidlene planverk, øvelser og tilsyn med departementene i utøvelsen av samordningsrollen. I tillegg vektlegger Justisdepartementet arbeidet med gode risiko-, trussel- og sårbarhetsvurderinger som grunnlag for samfunnssikkerhetsarbeidet i sektorene. Departementet legger også til rette for en rekke tverrsektorielle møteplasser for å sikre erfaringsutveksling og et helhetlig arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap. Eksempler på slike arenaer er Departementenes samordningsråd, Sentralt totalforsvarsforum, et praktisk rettet beredskapsforum for departementene og et spesialutvalg for samfunnssikkerhet for samordning av departementenes arbeid med EU- og EØS-saker på området.

Justisdepartementet har videre gitt DSB i oppdrag å etablere særskilte samvirkeområder, jf. St.meld. nr. 22 (2007-2008). Samvirkeområder har til hensikt å identifisere og ta opp spørsmål som gjelder ansvarsforhold og samhandling i grenseflatene mellom ulike myndigheter. Et samvirkeområde for farlige stoffer ble etablert i 2008. Arbeid med å etablere et samvirkeområde for natur er i gang, og ses i sammenheng med utvikling av et nasjonalt risikobilde.

Planverk

Nasjonalt beredskapssystem (NBS) bygger på NATOs planverk og består av Sivilt beredskapssystem (SBS) og Beredskapssystemet for Forsva-

ret (BFF). Basert på dette utarbeider det enkelte departement beredskapsplaner. Justisdepartementet fører tilsyn med departementenes ivaretagelse av dette ansvaret. Planverket skal gjøre det mulig raskt å etablere et hensiktsmessig beredskapsnivå tilpasset et bredt spekter av kriser.

Øvelser

St.meld. nr. 22 (2007-2008) viser til en økt satsing på øvelser som et viktig virkemiddel for Justisdepartementets samordning innen samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet.

Hver virksomhet, etat og departement forventes å gjennomføre og finansiere øvelser innen eget fag- og ansvarsområde. Øvelser er av avgjørende betydning for å teste rutiner og beredskapsplaner. Sammen med erfaringer fra tilsyn har Justisdepartementets samlede øvingsvirksomhet avdekket betydningen av gjensidig avklaring av roller og ansvar, informasjonsdeling mellom sentrale aktører og god oversikt over tilgjengelige ressurser. Disse erfaringene legges bl.a. til grunn for revisjon av beredskapsplanverk.

DSB understøtter departementets samordningsrolle ved å bistå i arbeidet med øvelser, både planlegging og gjennomføring. Dette omfatter både etatsinterne øvelser og samvirkeøvelser, på regionalt og sentralt nivå samt internasjonale øvelser.

DSB skal på vegne av Justisdepartementet bistå i arbeidet med å øve sivile beredskapsplaner og krisehåndteringssystemer. På sivil side koordinerer DSB bl.a. den årlige krisehåndteringsøvelsen i NATO-øvelsen Crisis Management Exercise (CMX) og Sivil nasjonal øvelse (SNØ). I tillegg koordinerer DSB norsk bidrag til Øvelse Barents Rescue 2011 som skal avholdes i Sverige.

CMX er en øvelse hvor mange departementer deltar og hvor det nasjonale beredskapsplanverket øves. Forsvarsdepartementet og DSB har ansvar for å planlegge denne øvelsen i samarbeid med andre sivile og militære aktører, herunder departementene. CMX 2011 vil ha et sikkerhetspolitisk scenario tilknyttet norsk territorium og gi gode muligheter for å øve kontakten men NATO og nasjonal beredskap.

Øvelse SNØ 2010 planlegges og gjennomføres av DSB på vegne av Justisdepartementet. I planleggingsgruppen deltar flere viktige aktører, deriblant Statens Strålevern. Formålet med øvelsen er å utvikle den nasjonale krisehåndteringen ved et atomscenario på basis av kgl.res. 17. februar 2006 Atomberedskap – sentral og regional organisering samt prinsipper for krisehåndtering på sentralt

nivå, som er omhandlet i St.meld. nr. 37 (2004-2005) om flodbølgekatastrofen i Sør-Asia og sentral krisehåndtering og St.meld. nr. 22 (2007-2008) Samfunnssikkerhet – samvirke og samordning. For 2011 planlegges det en øvelse med et scenario med en større skipsulykke i Skagerrak.

Høsten 2010 vil det bli arrangert en stor lokal redningsøvelse i Liertunnelen i Buskerud hvor bl.a. nødetatene, Sivilforsvaret og frivillige vil delta.

I 2009 ble det gjennomført en rekke etatsinterne øvelser og samvirkeøvelser. Flere steder er det etablert samarbeids- og øvelsesutvalg med representanter fra nødetatene, Sivilforsvaret, frivillige organisasjoner og andre aktører. Hovedmålet for Øvelse SNØ 2009 var en styrket nasjonal beredskap mot konsekvensene av en pandemi. Øvelsen ble imidlertid avlyst grunnet utbruddet av Influenta A (H1N1) da øvingsmålene ble tilstrekkelig ivaretatt ved håndtering av pandemien.

Tilsyn med departementenes systematiske samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid

Justisdepartementet fører tilsyn med departementenes samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid i henhold til kgl.res. 3. november 2000 om instruks om innføring av internkontroll og systemrettet tilsyn med det sivile beredskapsarbeidet i departementene. DSB står for den praktiske gjennomføringen av tilsynene på vegne av departementet.

Justisdepartementet avsluttet våren 2010 den andre tilsynsrunden med departementene. Hovedinntrykket etter tilsynsvirksomheten i 2009 er at det er en positiv utvikling i departementenes arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap fra 2006 til 2009, men også at det er forbedringsområder som bør følges opp videre. DSB vil utarbeide en sammenstilling av funn og utviklingstrekk i en samlerapport fra tilsynsrunde to. Denne vil, sammen med departementenes egenrapportering om status for arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap, være et viktig utgangspunkt for hvilke tema som skal vektlegges i tilsynsrunde tre. Justisdepartementet vil også i denne tilsynsrunden legge vekt på at tilsynene tilpasses det enkelte departements ansvar og utfordringer. I neste tilsynsrunde vil Justisdepartementet bl.a. følge opp erfaringene fra vulkanutbruddet på Island, for å sikre en tilfredsstillende beredskap ved liknende hendelser.

Justisdepartementet følger aktivt opp tilsynene overfor de enkelte departementene og legger til rette for at departementene kan dele erfaringer og ta lærdom av hverandres arbeid på området. Krisestøtteenheten bistår i oppfølgin-

gen av tilsynene. Det legges vekt på at erfaringer fra tilsyn skal benyttes som grunnlag for en best mulig helhetlig tilnærming til arbeidet med planverk og øvelser. Justisdepartementet følger med dette opp påpekninger knyttet til departementets tilsynsrolle i Riksrevisjonens forvaltningsrevisjon, jf. St.meld. nr. 22 (2007-2008) og Innst. S. nr. 85 (2008-2009).

Kgl.res. 3. november 2000 Instruks om innføring av internkontroll og systemrettet tilsyn med det sivile beredskapsarbeidet i departementene er under revisjon.

Et nasjonalt risikobilde

I St.meld. nr. 22 (2007-2008) fremgår det at Regjeringen vil legge vekt på gode risiko- og trusselvurderinger som grunnlag for beredskapsplanlegging og tiltak for beskyttelse av kritisk infrastruktur. Justisdepartementet har bedt DSB å utvikle et nasjonalt risikobilde. Formålet er å etablere et omforent, tverrsektorielt oversiktsbilde som kan danne grunnlag for hensiktsmessige prioriteringer i arbeidet for å redusere risiko. Et nasjonalt risikobilde skal særlig omfatte store uønskede hendelser som krever ekstraordinær myndighetsinnsats, og som dermed representerer viktige utfordringer i samfunnssikkerhetsarbeidet. Relevante aktører fra ulike sektorer involveres i arbeidet.

Forskning

Justisdepartementet og DSB deltar sammen med NORAD og Samferdselsdepartementet i Norges forskningsråds femårige forskningsprogram «Samfunnssikkerhet og risiko» (SAMRISK). Programmet skal avsluttes i 2011. Det skal avdekke nye sårbarheter, bidra til et mer kunnskapsstyrt risikohåndterings- og beredskapsarbeid samt til å kvalifisere norske forskningsinstitusjoner for internasjonalt forskningssamarbeid, særlig sikkerhetsforskningen i EUs 7. rammeprogram for forskning. Justisdepartementet og DSB fortsetter sitt samarbeid med Forsvarets forskningsinstitutt om Beskyttelse av samfunnet (BAS)-prosjektene. BAS 6-prosjektet startet opp i 2008 og har en varighet på tre år. Prosjektet skal utvikle scenarier for arbeidet med samfunnssikkerhet med særlig vekt på sivil-militært samarbeid og tverrsektoriell samordning. Prosjektet avsluttes i 2011.

Norges Brannskole er prosjekteier og involvert i EU-prosjektet «Preparation for threats to environments in the Arctic Region». Prosjektet har til hensikt å utarbeide oversikt over spesielle utfordringer innen beredskap med hensyn til spe-

sielle klimatiske og miljømessige forhold i Nordområdene. Gjennom prosjektet skal ulike scenarier og analyser gjennomføres, herunder utfordringer og behov som oppstår i forbindelse med redning og beredskap på tvers av landegrensene. Norges Brannskole har etter søknad fått innvilget prosjektmidler fra EU på 2,3 mill. kroner.

Krisekommunikasjon

Justisdepartementet har bedt DSB om å igangsette arbeidet med å etablere en nasjonal kriseportal for samordnet risiko- og kriseinformasjon. Et slikt nettsted skal gjøre det enklere for befolkningen å finne ønsket informasjon, og vil være en nyttig arena for samarbeid mellom relevante beredskapsmyndigheter. Departementet arbeider med en helhetlig vurdering av myndighetenes kommunikasjon med befolkningen før, under og etter kriser, herunder befolkningsvarslingsordninger.

Klimatilpasning

I 2007 ble det etablert en koordineringsgruppe på departementsnivå for å ivareta de tverrsektorielle oppgavene i Norges arbeid med klimakartlegging av sårbarhet og tilpasning til klimaendringer, jf. Stortingets anmodning i Innst. S. nr. 49 (2004-2005). Justisdepartementet har gjennom DSB stilt et sekretariat til rådighet for den nasjonale koordineringsgruppen, klimatilpasningssekretariatet.

Regjeringen oppnevnte i 2008 et utvalg som skal utrede samfunnets sårbarhet og tilpasningsbehov som følge av klimaendringer. Utvalget skal legge frem sin utredning innen 1. november 2010. Klimatilpasningssekretariatet skal i 2010 og 2011 arbeide for at alle forvaltningsnivåer og sektorer kartlegger, planlegger og gjennomfører nødvendige klimatilpasningstiltak. Sekretariatet skal bistå i utforming av nasjonal politikk for klimatilpasning og følge opp internasjonalt klimatilpasningsarbeid.

DSB har utarbeidet en veileder for ivaretagelse av samfunnssikkerhet i arealplanleggingen til hjelp for fylkesmenn og kommunene i arbeidet. Direktoratet har videre revidert sine retningslinjer for bruk av innsigelser i plansaker etter plan- og bygningsloven innen samfunnssikkerhet.

Pandemi

Justisdepartementet har gitt DSB i oppdrag å samordne en gjennomgang av den nasjonale håndteringen av influensa A (H1N1). Formålet med en slik gjennomgang er å dra lærdom av de nasjonale erfaringene. Gjennomgangen skal omhandle valg

av nasjonale strategier og virkemidler, samt gjennomføringen av disse, og den skal utføres i nær dialog med involverte aktører. Direktoratet skal ferdigstille sluttrapporten innen 1. oktober 2010.

Samordning på regionalt nivå

Fylkesmannen er regjeringens fremste representant på regionalt nivå. Regjeringen har gitt nærmere retningslinjer for fylkesmannens arbeid på samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet i kgl.res. 18. april 2008 Instruks for samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet til Fylkesmannen og Sysselmannen på Svalbard. Fylkesmannen har en viktig rolle i å sikre at regelverk og mål som er fastsatt innen samfunnssikkerhet og beredskap blir fulgt opp i fylket og i kommunene. Fylkesmannen skal samordne samfunnssikkerhetsarbeidet i eget fylke og være pådriver og veileder i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Fylkesmannen skal ha oversikt over risiko og sårbarhet i fylket, støtte kommunene med veiledning i risiko- og sårbarhetsanalyser og bidra til at samfunnssikkerhetshensyn ivaretas i fylkeskommunal og kommunal planlegging. Fylkesmannen skal også føre tilsyn med kommunenes oppfyllelse av sin beredskapsplikt.

Fylkesmannen har videre et regionalt samordningsansvar for krisehåndtering ved fred, kriser og krig. Fylkesmannen skal være bindeledd mellom sentrale og lokale myndigheter, herunder et ansvar for varsling. For å sikre god krisehåndtering skal fylkesmannen legge til rette for samordning av regionale og kommunale beredskapsplaner. Fylkesmannen skal bidra til god kontakt, gjensidig bistand og samarbeid mellom militære og sivile myndigheter samt samordne den sivile delen av totalforsvaret. Fylkesmannen skal aktivt benytte Fylkesberedskapsrådet til å drøfte beredskaps spørsmål og for gjensidig orientering om beredskapsarbeidet i fylket. I 2010 er det igangsatt innføring av et krisestøtteverktøy for fylkesmennene, kommunene og sivilforsvarsdistriktene. Verktøyet vil være fullt implementert i 2011 og skal bl.a. sikre et mer helhetlig og samordnet lokalt, regionalt og nasjonalt situasjonsbilde, og understøtte sentral samordning og krisehåndtering.

Ny lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (sivilbeskyttelsesloven)

Lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (sivilbeskyttelsesloven) trer i kraft 1. januar 2011. Loven erstatter

sivilforsvarsloven av 1953. Tradisjonelle internasjonale konflikter med bruk av militær makt mellom stater som en del av trusselbildet, er ikke lenger like fremtredende. Både natur- og menneskeskapte katastrofer, herunder flom, store ulykker, pandemier mv. utgjør i dag betydelige utfordringer når det gjelder beskyttelse av liv, helse, miljø og materielle verdier. Lovens formål er å beskytte liv, helse, miljø og materielle verdier ved bruk av ikke-militær makt innenfor hele krisespekteret. Sivilforsvarets oppgave som en statlig forsterkningsressurs for nød- og beredskapsetatene tydeliggjøres, samtidig som det også gis bestemmelser om tiltak og plikter for kommuner, virksomheter og enkeltpersoner.

Fra 1. januar 2010 fikk kommunene et lovpålagt krav om å gjennomføre overordnede risiko- og sårbarhetsanalyser samt krav om å lage en overordnet beredskapsplan for hele kommunen. Disse bestemmelsene videreføres i ny sivilbeskyttelseslov. Kommunal beredskapsplikt skal bidra til at kommunene står bedre rustet til å både forebygge og håndtere uønskede hendelser. Fylkesmannen skal føre tilsyn med at kommune oppfyller sine forpliktelser etter loven. Dette gir fylkesmennene anledning til å måle og påpeke avvik samt å kunne gi et pålegg til kommunene ved manglende oppfyllelse av lovens krav.

4.1.2 Vern om befolkningens liv og helse, miljø og materielle verdier

En av regjeringens viktigste oppgaver er å forebygge at individ, samfunn og miljø rammes av ulykker, kriser eller katastrofer. Når hendelser og kriser oppstår, er det et mål at disse skal håndteres raskt og effektivt. Det fremgår av St.meld. nr. 22 (2007-2008) at grunnberedskapen i samfunnet skal sikres ved at det legges til rette for at enkeltpersoner, frivillige organisasjoner, virksomheter, sektorer, nødetater, fylkesmenn og kommuner kan forebygge og håndtere dagligdagse og ekstraordinære hendelser. Videre følger det av stortingsmeldingen at krisehåndteringen skal styrkes. Det fremgår av Regjeringens politiske plattform for 2009-2013 at Regjeringen vil:

- videreføre det vedtatte arbeidet med nytt nett for beredskapsetatene
- satse på brannforebyggende arbeid og brannvesenets håndteringsevne
- fortsette satsingen på redningstjenesten og redningshelikoptre.

Justisdepartementet har, i tillegg til sin samordningsrolle, også et sektoransvar for forebygging

og håndtering av uønskede hendelser gjennom forvaltning av brann- og eksplosjonsvernloven, eiltilsynsloven, produktkontrollloven og sivilbeskyttelsesloven. Videre er DSB ved kgl.res. 24. juni 2005 gitt ansvar for koordinering av tilsyn med aktiviteter, objekter og virksomheter med potensial for store ulykker. St.meld. nr. 35 (2008-2009) Brannsikkerhet – Forebygging og brannvesenets redningsoppgaver, jf. Innst. 153 S (2009-2010), gir en rekke føringer for brannsikkerhetsarbeidet i årene fremover.

Internasjonalt samarbeid innenfor rammen av regionale og internasjonale organisasjoner muliggjør at Norge kan gi effektiv assistanse til andre land, samtidig som det også styrker vår nasjonale samfunnsikkerhet og beredskap. Det følger av St.meld. nr. 22 (2007-2008) at Regjeringen vil legge vekt på internasjonalt samarbeid om samfunnsikkerhet og krisehåndtering innen rammen av FN, NATO og EU.

Brannsikkerhet

DSB er, på vegne av Justisdepartementet, nasjonal brannmyndighet. Landets kommuner har, som lokal brannmyndighet, ansvar for organisering og ivaretagelse av de forebyggende og beredskapsmessige oppgaver og plikter innen brannområdet i den enkelte kommune. DSB gir føringer for brannvernarbeidet i kommunene gjennom regelverk, tilsyn og informasjon.

St.meld. nr. 35 (2008-2009) Brannsikkerhet – Forebygging og brannvesenets redningsoppgaver ble behandlet i Stortinget våren 2010, jf. Innst. 153 S (2008-2009). Regjeringen fastsatte i meldingen følgende nasjonale mål for brannvernarbeidet i årene fremover:

- færre omkomne i brann
- unngå tap av uerstattelige kulturhistoriske verdier
- unngå branner som lammer kritiske samfunnsfunksjoner
- styrket beredskap og håndteringsevne
- mindre tap av materielle verdier.

Den langsiktige og grunnleggende målsetningen er en nullvisjon, at ingen skal omkomme i brann. Brannstatistikken viser at hele åtte av ti som omkommer i brann, dør i egen bolig. En vesentlig del av den forebyggende innsatsen er derfor innrettet mot å redusere risikoen for og konsekvensene av boligbranner.

Regjeringen arbeider nå med å følge opp tiltakene i St.meld. 35 (2008-2009). Som et ledd i oppfølgingen vil Regjeringen nedsette to utvalg. Et

utvalg skal gjennomgå og vurdere brannsikkerheten til særskilte risikogrupper. Hovedformålet med utvalgets arbeid er å få en vurdering av mulige tiltak som kan bedre brannsikkerheten for disse gruppene, særlig med hensyn til forebygging. Et annet utvalg skal utrede det samlede utdanningsbehovet i brannvesenet. Utvalget vil få i oppdrag å legge frem forslag til en helhetlig utdanningsmodell for brannvesenet som ivaretar det fremtidige utdanningsbehovet for både heltids- og deltidsbrannmenn. Dette utvalget skal også vurdere hvordan en best kan utnytte alternative ressurser på området, bl.a. bruken av Espe-land leir. Det legges opp til at rapporter fra de to utvalgene skal foreligge i løpet av høsten 2011.

Justisdepartementet har gitt DSB i oppdrag å etablere en arbeidsgruppe som skal gjennomgå boligeiers forståelse og ivaretagelse av ansvaret for brannsikkerhet i egen bolig samt vurdere om dagens brannvernkrav knyttet til boliger og ordninger for informasjon, tilsyn og kontroll er hensiktsmessige. Departementet har også bedt DSB om å utarbeide en nasjonal strategi for informasjon og holdningsskrapende arbeid. Dette arbeidet skal etter planen ferdigstilles i løpet av 2011.

I 2009 gjennomførte direktoratet tilsyn med 22 kommunale, interkommunale brannvesen og 110-sentraler. Tilsynet avdekket avvik hovedsakelig knyttet til ledelse og bemanning, forebyggende arbeid og gjennomføring av tilsyn med særskilte brannobjekter. Utviklingen i brannvesenet er positiv, men de små kommunene har større utfordringer med å oppfylle kravene i lovverket enn større kommuner og interkommunale brannvesen. Denne problemstillingen er vurdert i forbindelse med revisjon av forskrift 26. juni 2002 nr. 729 om organisering og dimensjonering av brannvesen (dimensjoneringsforskriften).

DSB har i 2010 igangsatt en særskilt tilsynsaksjon overfor de kommunale og interkommunale brannvesnene. Formålet er å påse at evnen til å utføre lovpålagte, forebyggende oppgaver ivaretas. Tilsynsaksjonen blir gjennomført over en periode på tre år og vil omfatte samtlige brannvesen. Aksjonen gjennomføres i form av dokumenttilsyn, som følges opp til eventuelle avvik er lukket.

Justisdepartementet har gitt DSB i oppdrag å ta initiativ som skal bidra til økt regional ressursutnyttelse og styrket samarbeid mellom kommunene om brannvesen.

Håndtering av skogbrann er et kommunalt ansvar. Viktige statlige forsterkningsressurser er Sivilforsvaret og skogbrannhelikopter. Et skogbrannhelikopter er i fast beredskap fra 15. april til 15. august. Ordningen med avtalebasert obligato-

risk lederstøtteordning, som ble innført i 2008 etter Frolandsbrannen, vil videreføres i 2011.

Nasjonal brannmyndighet ved DSB legger til rette for innføringen av Nødnett hos landets brannvesen og i 110-sentralene i samarbeid med DNK, mens selve ansvaret for å implementere og ta i bruk nytt Nødnett ligger hos kommunene.

Brannvesenene og 110-sentralene som dekker politidistriktene i Østfold, Follo og Oslo har tatt i bruk Nødnett. Opplæringen av operatørene på 110-sentralene er gjennomført i regi av Norges brannskole ved det felles opplæringssenteret med politiet i Stavern. Opplæringen av brannmannskaper i bruk av radiosambandet er utført desentralisert i de kommunale brannvesen, og alle brannvesenene og 110-sentralene benytter for første gang ett felles sambandsreglement med politiet og helsevesenet som grunnlag for radiokommunikasjon. Dette er et viktig bidrag til økt samvirke mellom nødetatene.

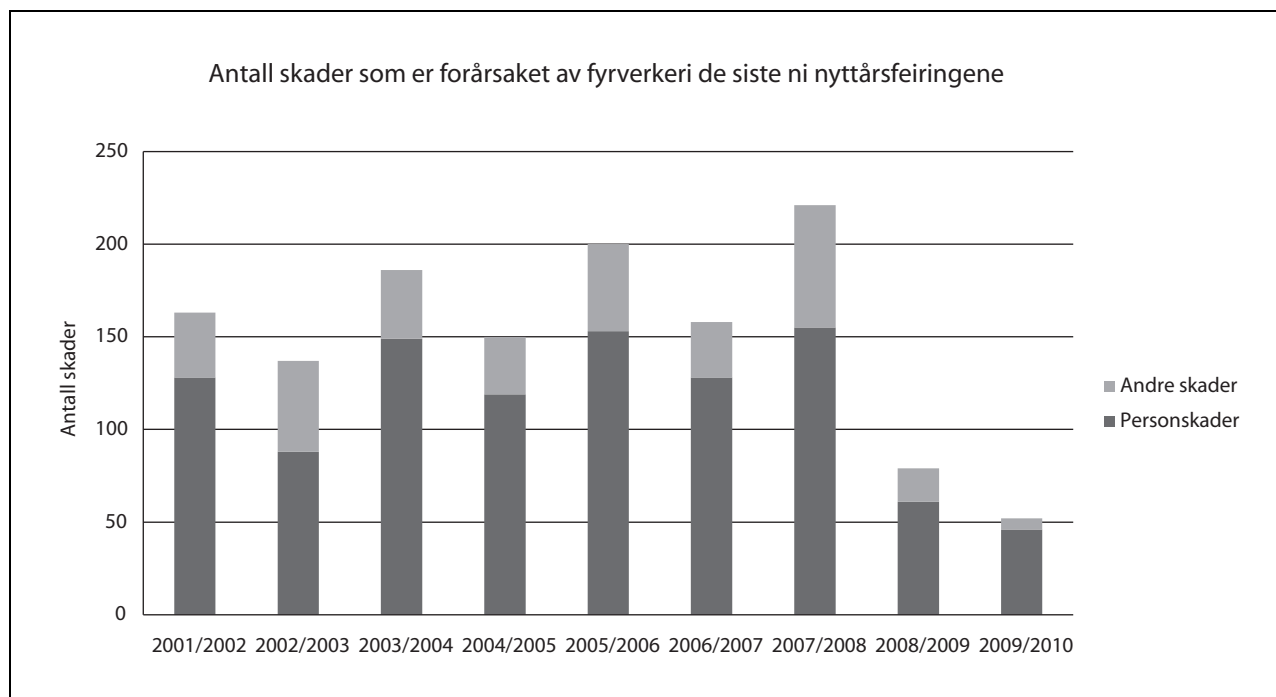
Sikkerhet i hverdagen

Brann- og eksplosjonsvernloven, el-tilsynsloven og produktkontrollloven med forskrifter inneholder bestemmelser som har betydning for sikkerhet i hverdagen for den enkelte borger. Samme regelverk inneholder imidlertid krav til både kommuner, virksomheter og privatpersoner. For den enkelte borger kan det dermed være krevende å ha oversikt over ansvarsforhold knyttet til sikkerhet i hverdagen. Justisdepartementet har gitt DSB i oppdrag å utarbeide en forskrift om privatpersoners plikter etter dette regelverket for å tydeliggjøre de pliktene den enkelte har for å ivareta sikkerheten i hjem og fritid.

Forebyggende tiltak innen ulike forvaltningsområder skal i større grad være tilpasset målgruppene. Innen forebyggende brannvern vil det vektlegges tiltak som har virkning med hensyn til å bedre brannsikkerheten i boliger, brannsikkerhet for utsatte grupper og sikring av kulturverdier, jf. omtale over.

For å hindre at usikre produkter kommer på markedet i Norge, kreves både regelverksutvikling og kontinuerlig arbeid med tilsyn og markedskontroller. Innretningen på tilsyn og markedskontroller skal være risikobasert og rettes mot alle ledd i omsetningskjeden med hovedvekt på produsenter og importører. DSB følger også opp regelverksutvikling i EU på dette området.

Fra 15. oktober 2008 ble det innført forbud mot raketter med styrepinne. I løpet av to nyttårsfeiring er personskadene redusert med 75 pst., i tillegg til at antall branner og branntilløp ble betydelig redusert.

Figur 2.2 Antall skader som er forårsaket av fyrverkeri de siste ni nyttårsfeiringene

Farlige stoffer

Farlige stoffer har potensial for å forårsake betydelig skade på helse-, miljø- og materielle verdier, herunder kritisk infrastruktur. Dette er et felt der ansvaret deles av flere myndigheter og andre aktører.

For å legge til rette for informasjons- og erfaringsutveksling mellom myndighetene samt gi bedre oversikt over risiko-, trussel- og sårbarhetsutfordringer innen feltet, har DSB etablert samvirkeområdet farlige stoffer, jf. St.meld. nr. 22 (2007-2008). Arbeidet involverer 19 ulike myndigheter, og det samarbeides bl.a. om utarbeidelse av scenarioer og øvelser. Arbeidet med samvirkeområdet er beskrevet i Nasjonal sårbarhets- og beredskapsrapport 2010.

Sikring av eksplosiver og stoffer som kan benyttes til å lage eksplosiver, er et prioritert område som det arbeides aktivt med både nasjonalt og internasjonalt. DSB deltar i flere komiteer for oppfølging av tiltak i EUs handlingsplan om økt sikring av eksplosiver.

På vegne av Justisdepartementet følger DSB opp en rekke internasjonale forpliktelser vedrørende farlige stoffer, herunder forpliktelser i henhold til EØS-avtalen, den internasjonale industriulykkeskonvensjonen (UNECE), kjemivåpenkonvensjonen (OPCW) og konvensjonene om veg- og jernbanetransport av farlig gods (ADR/RID).

Direktiv om kontroll med farene for storulykker med farlige kjemikalier (Seveso II-direktivet)

er under revisjon. Bl.a. skal FNs harmoniserte system for farlige kjemikalier tas inn i direktivet. Det forventes at EU-kommisjonen legger frem et forslag innen utgangen av 2010. DSB leder den nasjonale koordineringen av Seveso II-direktivet, og sørger for nødvendig rapportering til EU-kommisjonen på hvordan kravene etterleves i Norge. Et eget storulykkenettverk bestående av de største virksomhetene og myndighetene etableres i løpet av 2010 og vil være et viktig møtested for arbeidet med å implementere direktivet.

Tilsyn med risikovirkosomheter

Justisdepartementets sektoransvar følger av departementets forvaltningsansvar for brann- og eksplosjonsvernloven, el-tilsynsloven og produktkontrollloven. Tilsyn er et viktig virkemiddel for å kunne påse at sikkerhet er ivaretatt og at regelverket etterleves. I tillegg bidrar tilsyn til å gi myndighetene oversikt over risiko og sårbarhet i samfunnet. Tilsyn med brannvesen er nærmere omtalt under avsnittet «Brannsikkerhet».

DSB fører tilsyn med generell sikkerhet ved utførelse, drift og vedlikehold av elektriske anlegg og elektrisk utstyr. Det lokale elektrisitetstilsyn (DLE) fører tilsyn med lavspenningsanlegg. DSBs tilsyn med elektriske produkter utføres med bistand fra DLE. Antall elektriske produkter har økt kraftig de siste årene, men det er ikke registrert en tilsvarende økning i branner som skyldes denne type produkter.

For det samlede tilsynet ved storulykkevirkosomheter i 2009 ble det registrert en klar nedgang i antall avvik og anmerkninger, særlig relatert til det systematiske sikkerhetsarbeidet og dokumentasjonen av dette.

De siste to årene har det i tilsynet med virksomheter som faller inn under storulykkeforskriften og som håndterer brannfarlige og eksplosjonsfarlige stoffer, blitt funnet en del feil og mangler relatert til virksomhetenes eksplosjonsverndokumenter. Dette ble derfor fulgt opp særlig av DSB ved tilsynet i 2009. Eksplosjonsverndokumentene har nå blitt kontrollert på tilsyn i alle storulykkevirkosomheter som er pliktige til å levere sikkerhetsrapport, og tilstanden synes nå å være bedret.

Tilsyn i 2009 med virksomheter som bruker eksplosiver, viste at det arbeides systematisk med forbedringstiltak. Det ble imidlertid avdekket avvik med hensyn til manglende planlegging og dokumentasjon av sprengning. DSB følger opp alvorlige brudd på ivaretagelsen av sikkerheten gjennom å pålegge stans av sprengningsarbeider og ved politianmeldelser.

For å heve grunnkompetansen til brukere av eksplosiver og styrke ivaretagelsen av planleggingen av sprengningsarbeider, er det i 2010 vedtatt en ny sertifiseringsordning for brukere. Det ble også foretatt forskriftsendringer som sentraliserer tillatelser knyttet til håndtering av eksplosiver hos DSB. Dette vil styrke oversikten over hvem som lovlig kan håndtere eksplosiver.

I 2009 gjennomførte DSB en landsomfattende kontroll med anlegg for fylling av gassflasker og det ble avdekket enkelte brudd. Alle avvik skal følges opp av virksomhetene og DSB vurderer nødvendige reaksjonsmidler der dette ikke gjøres innen fristen.

DSBs gjennomfører tilsyn med helseforetak samt markedsovervåking av elektromedisinsk utstyr med alle landets store helseforetak, og følger opp innmeldte uhell hvor elektromedisinsk utstyr har vært involvert. Antall dødsfall som skyldes denne typen utstyr ble betydelig redusert på 1990-tallet og har de senere år vært stabilt. DSB arbeider systematisk med sikte på ytterligere reduksjon.

Nedgravde eksplosiver fra krigens dager

Under og etter den andre verdenskrig ble det kassert og dumpet eksplosiver på ulike steder i landet. Ansvarsforholdene i slike situasjoner har vært gjenstand for en grundig vurdering i Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet. Forsvarsdepartementet er håndteringsansvarlig, og som hovedregel også økonomisk ansvarlig for

fjerning av eksplosiver som utgjør akutt risiko, jf. også St.meld. nr. 22 (2007-2008). Forsvarsdepartementet er også håndterings- og økonomisk ansvarlig for eksplosive krigsetterlatenskaper som ble overtatt av Forsvaret i henhold til lov om fiendegods og krigsbytteretten, men som senere ble dumpet og kassert, jf. prinsippet om eiers og forurensers ansvar og forurensningsloven. Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet har nedsatt en arbeidsgruppe som skal se nærmere på enkelte av de resterende problemstillingene rundt ansvarsforhold og håndtering av slike krigsetterlatenskaper, jf. St.meld. nr. 35 (2008-2009). En sentral problemstilling for arbeidsgruppen er avveiningen mellom det offentliges og private grunneiers ansvar når det gjelder eksplosive krigsetterlatenskaper. Arbeidsgruppen består av representanter fra underliggende etater i Justisdepartementet, Forsvarsdepartementet, Miljøverndepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet.

Redningshelikoptertjenesten

Regjeringen vektlegger å utvikle redningshelikoptertjenesten med best mulig beredskap i hele landet. Regjeringen har fulgt opp føringene i Innst. S. nr. 156 (2001-2002), jf. St. meld. nr. 44 (2000-2001), om at det skal etableres døgnkontinuerlig tilstedevakt ved seks redningshelikopterbasert på fastlandet.

Justisdepartementet har ferdigstilt en kvalitetssikret forstudie av mulige konsepter for anskaffelse av nye redningshelikoptre. Det legges her opp til at anskaffelsesprosessen videreføres basert på et flerbrukskonsept med en enhetlig flåte store helikoptre med lang rekkevidde og kapasitet for et stort antall nødstedte. Det legges videre opp til at dagens basemønster videreføres. Regjeringen vil ta endelig stilling til anskaffelseskonsept høsten 2010. Utarbeidelse av forprosjekt med bl.a. kostnadestimat og usikkerhetsanalyser er påbegynt. Også forprosjektet skal gjennomgå ekstern kvalitetssikring før oversendelse til Stortinget for beslutning.

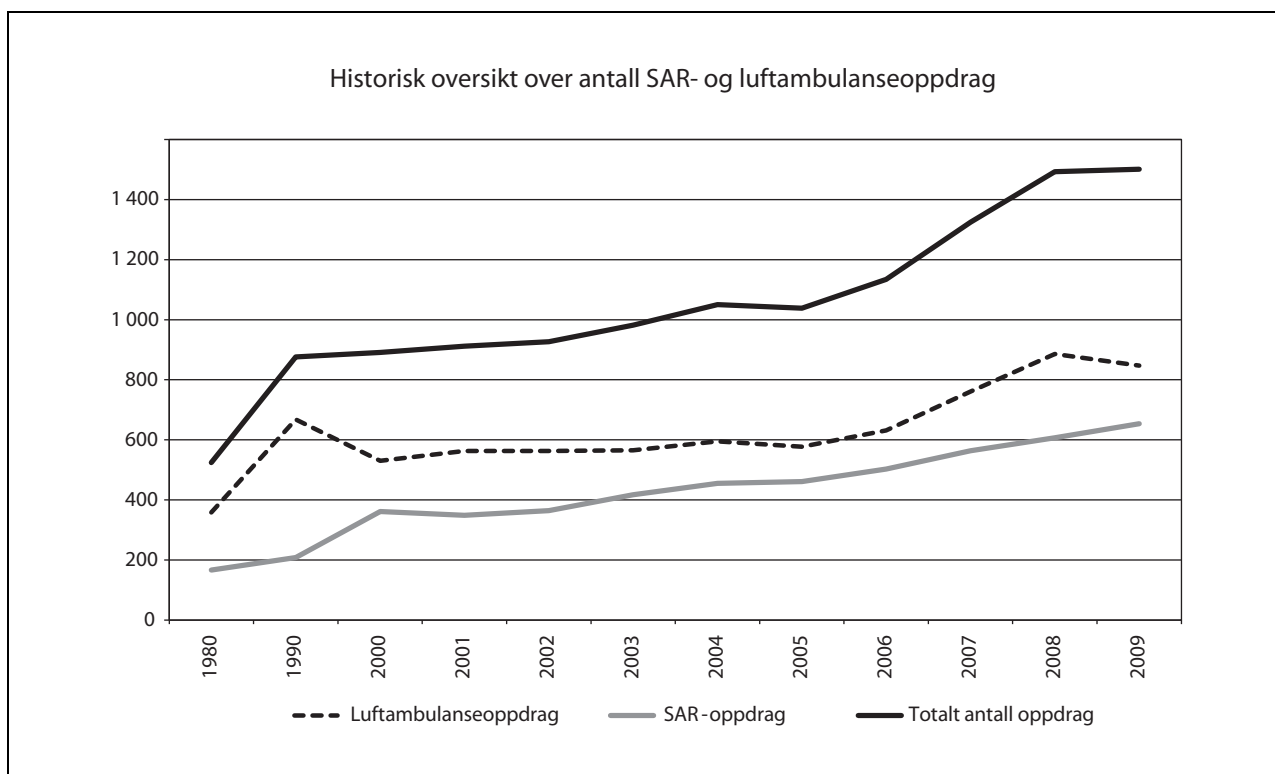
Dagens Sea King-flåte har begrenset levetid og utsettes for økende belastning som følge av økende oppdragsmengde. Flåten vedlikeholdes fortløpende gjennom kostnadskrevenvedlikeholdsprogrammer for å sikre en god teknisk tilstand inntil den byttes ut med nye helikoptre. Vedlikeholdskostnadene er økende og tilgang på reservedeler er en utfordring. Regjeringen arbeider for at Sea King-helikoptrene skal fungere godt i operativ tjeneste i årene fremover. Regjeringen tar sikte på å komme tilbake til Stortinget i 2011

med et samlet beslutningsrunnlag for anskaffelse av nye redningshelikoptre og videre drift av dagens helikopterflåte.

Justisdepartementet har satt av 10 mill. kroner til anskaffelse av nye varmesøkende kamera til redningshelikoptrene. Forsvarsdepartementet fikk i desember 2009 i oppdrag fra Justisdepartementet å igangsette anskaffelsen. Kameraene som anskaffes i denne omgang er forventet ferdig installert våren 2011.

Hovedoppgaven til redningshelikoptrene er å utføre søks- og redningsoppgaver så hurtig og sikkert som mulig i forbindelse med hendelser til sjøs og til lands, spesielt ved fare for tap av liv. I tillegg utfører redningshelikoptrene et betydelig antall luftambulanseoppdrag. Søks-, rednings- og luftambulanseoppdrag innenfor norsk redningsansvarsområde utføres etter oppdrag fra Hovedrednings-

sentralen. Fag- og budsjettansvaret for den offentlige redningshelikoptertjenesten er samlet i Justisdepartementet. Helse- og omsorgsdepartementet refunderer Justisdepartementet for kostnader ved bruk i Luftambulansetjenesten etter egen avtale. Redningshelikoptertjenesten utføres i dag i hovedsak av Luftforsvarets skvadron 330. I tillegg fungerer Sysselmannens helikopter som redningshelikopter i Svalbard-regionen. Det vises til Prop. 1 S (2010-2011) Svalbardbudsjettet for nærmere omtale. Redningshelikoptertjenestens utførelse av luftambulanseoppdrag er et supplement til den ordinære luftambulansetjenesten. Bruken av redningshelikoptrene til luftambulanseoppdrag øker stadig selv om det i 2009 har vært en liten utflating. I 2009 ble det fløyet ca. 850 ambulanseoppdrag og ca. 650 søke- og redningsoppdrag.

Figur 2.3 Historisk oversikt over antall SAR- og luftambulanseoppdrag

Frivillige redningsorganisasjoner

Justisdepartementet anser de frivillige som en bærebjelke innen landredning i Norge. Disse kan hele året stille lokalkjente og trenede mannskaper til rådighet til redningsoppdrag og leteaksjoner etter savnede. Det er viktig å opprettholde den dugnadsånden som råder blant de frivillige, motivere for videre rekruttering samt beholde organisasjonens kompetanse og beredskap. Regjeringen synliggjorde dette ved at tilskuddet til de frivillige

organisasjonene i redningstjenesten ble doblet fra 6,1 mill. kroner til 12,2 mill. kroner i 2008.

Justisdepartementet tegnet i 2006 en yrkesskadeforsikring for de frivillige som gjelder for organisert trening, øvelser og aksjoner innen redningstjenesten. Denne ordningen ble i 2009 utvidet til også å omfatte frivillige markører (skoleelever og lignende) som benyttes under redningsøvelser samt for frivillige mannskaper som benyttes ved søk etter omkomne personer.

Frivillige som deltar i en redningsaksjon får også refundert utgifter. Ved å styrke tilskuddet til de frivillige, øke refusjonssatsene og tegne yrkesskadeforsikring, har det offentlige gitt et klart signal om verdien av det frivillige arbeidet.

Justisdepartementet ønsker at de frivillige organisasjonene skal være de primære mannska-per som benyttes ved redningsaksjoner i de hendelsene hvor de frivillige er den mest optimale og tilgjengelige redningsressursen. Justisdepartementet har i dialog med de frivillige opprettet Nasjonalt redningsfaglig råd, der sentrale aktører innen redningstjenesten deltar, jf. St.meld. nr. 22 (2007-2008) og Innst. S. nr. 85 (2008-2009). Rådet er en viktig arena der sentrale redningsfaglige temaer kan bli diskutert. Frivillige organisasjoners redningsfaglige forum (FORF) har en sekretariatsfunksjon for rådet.

Justisdepartementet ønsker å støtte opp om rekrutteringen til de frivillige redningsorganisasjonene. Justisdepartementet vil derfor bidra med 100 000 kroner i økonomisk støtte til rekrutteringstiltak for nye medlemmer i de frivillige redningsorganisasjonene. Midlene skal fordeles gjennom FORF.

Nødnett

Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK) skal eie og forvalte det nye digitale radionettet for nød- og beredskapsstatene, Nødnett. Direktoratet har det overordnede ansvaret for å følge opp Nødnett-leveransen. DNK skal videre samordne, tilrettelegge og koordinere innføringsprosjektene i brannvesenet, helsevesenet og politiet.

Kontrakten som er inngått om Nødnett-leveranse gir leverandøren et totalansvar. Leverandøren skal levere et komplett, nøkkelferdig anlegg hvor alle tekniske komponenter skal være ferdige og virke i samspill før staten overtar eierskapet. Kontrakten inkluderer også en drift- og vedlikeholdsavtale som gir leverandøren ansvaret for å bygge opp og levere de løpende operatørtjenestene for hele nødnettets levetid. Leverandøren er ansvarlig for å planlegge og gjennomføre utbygging av radionettet. Videre er leverandøren ansvarlig for å levere utstyr til kommunikasjonssentraler for brann (fagsentraler – 110), politi (operasjonssentraler – 112) og helse (akuttmedisinske kommunikasjonssentraler – 113, akuttmottak i sykehus og kommunale legevakter).

Med bakgrunn i St.prp. nr. 83 (2008-2009), jf. Innst. S. nr. 346 (2008-2009), besluttet Regjeringen å benytte fullmakten Stortinget hadde gitt Kongen i statsråd til å øke kostnadsrammen for første byg-

getrinn av Nødnett med 110 mill. kroner Denne økningen skyldes at etatene har avdekket behov for å endre spesifikasjoner, økt ressursbehov i DNK for oppfølging av leverandører, økte kostnader knyttet til innføring i etatene, mulig behov for økt kapasitet og dekning samt valutakurssvingninger.

Hoveddelen av investeringen i nytt Nødnett er knyttet til utbyggingen av radionettet. Radionettet er nå ferdig utbygd i hele første utbyggingstrinn som omfatter politidistriktene Østfold, Follo, Oslo, Romerike, Asker og Bærum og Søndre Buskerud. Politiets om lag 5 000 brukere i første byggetrinn har siden juni 2010 benyttet Nødnett i sitt daglige operative arbeid. Politiet gir gode tilbakemeldinger på sine erfaringer ved bruk av Nødnett.

Brannvesnene i Østfold, Follo og Oslo tok Nødnett i bruk i juni 2010. Brannvesenet gir gode tilbakemeldinger på leveransen og Nødnett. Gjenstående delleveranser til brannvesenet forventes levert i løpet av høsten. Helsevesenet har tatt Nødnett i bruk i sine første enheter i Østfold. Også her forventes sentrale og gjenstående delleveranser å finne sted i løpet av høsten. Brannvesenet vil etter planen få levert sine siste kommunikasjonssentraler innen utgangen av første kvartal 2011.

Både helsevesenet og brannvesenet skal etter planen ta komplette kommunikasjonssentralleveranser i bruk av høsten. De resterende enheter i brannvesenet og helsevesenet vil deretter ta Nødnett i bruk utover høsten og de siste brukerne fra både brann og helse forventes å ha tatt Nødnett i bruk i løpet av våren 2011. Gitt at leverandøren overholder foreliggende fremdriftsplan, tilsier dette en forsinkelse på om lag tre år for de siste deler av leveransen.

Det vil bli gjennomført en omfattende evaluering av første trinn knyttet til kontraktsfestede tester, teknologi, nytte og bruk, økonomi og prosjektgjennomføring før Regjeringen legger fram forslag for Stortinget om videre utbygging. Evalueringen er påbegynt og enkelte deler er allerede gjennomført, jf. omtale i St.prp. nr. 67 (2008-2009). Det har tidligere vært lagt til grunn at brukererfaring for alle brukerne skulle inngå i beslutningsgrunnlaget, jf. St.prp. nr. 30 (2006-2007). Bruker-evalueringen som skal inngå som del av Regjeringens beslutningsgrunnlag, vil basere seg på et representativt utvalg brukere i og mellom etatene. Brukererfaringene vil basere seg på om lag 70 pst. av brukerne og vil utgjøre et godt grunnlag.

I forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 30 (2006-2007) ga Stortinget fullmakt til å inngå kontrakt om leveranse for utbygging av Nødnett i de deler av landet som ikke er omfattet av første

byggetrinn. Det ble tatt forbehold om at landsdekkende utbygging ikke kan igangsettes før evaluering av første trinn er gjennomført og Stortinget eventuelt har vedtatt videre utbygging. Evaluering av første trinn og kvalitetssikring av landsdekkende utbygging vil bli utført i henhold til redegjørelsen i St.prp. nr. 30 (2006-2007). Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med en nærmere vurdering av spørsmålet om landsdekkende utbygging av Nødnett når evaluering og kvalitetssikring er ferdigstilt. For å ta høyde for bevilgningsbehov i 2011 som følge av en eventuell beslutning om landsdekkende utbygging, foreslår Regjeringen å bevilge 430,7 mill. kroner til dette formål.

Stortinget har i Budsjett-innst. S. nr. 4 (2004-2005) og i Innst. S. nr. 104 (2006-2007) sluttet seg til at brukerne skal dekke driftsutgiftene etter hvert som Nødnett bygges ut og tas i bruk. Etter foreliggende utbyggings- og innføringsplaner vil det bli innført brukerbetaling med en lav introduksjonspris i 2010.

Nødetatenes innføringsprosjekter dekkes innenfor egne rammer og inngår ikke i kostnadsrammen for nødnettutbyggingen. I tillegg vil etatene ha egne aktiviteter særlig knyttet opp til opplæring, brukerstøtte og utfasing av gammelt utstyr.

Nødmeldetjeneste

En brukerrettet og effektiv nødmeldetjeneste er avgjørende for å kunne bistå publikum på en best mulig måte i nødssituasjoner. Etter Regjeringens beslutning om at det tas sikte på å innføre felles nødnummer og etablere felles nødsentraler for brannvesen, politi og helsetjeneste, jf. St.meld. nr. 22 (2007-2008) og Innst. S. nr. 85 (2008-2009), utredet en interdepartemental arbeidsgruppe et nærmere beslutningsgrunnlag i saken. Justisdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet mottok i juni 2009 arbeidsgruppens rapport med anbefalt løsning til hvordan en ordning med ett felles nødnummer (112) og felles nødsentraler bør innføres. Rapporten anbefaler at det etableres syv eller åtte nye 112-sentraler som mottar alle anrop over nødnummeret 112. Det anbefales videre at de nye 112-sentralene skal overta all virksomhet ved dagens sentraler for helsetjenesten og brannvesenet. Politiets operasjonssentraler foreslås beholdt i sin nåværende form med unntak av at alle 112-anrop mottas av de nye 112-sentralene. Arbeidsgruppen foreslår at det som første skritt i en videre prosess gjennomføres et pilotprosjekt.

Ved høring av rapporten høsten 2009 kom det inn 140 høringsvar. Med unntak av svarene fra

ulike organisasjoner innen helsetjenesten, var svarene gjennomgående positive til innføring av ett felles nødnummer og felles nødsentraler i tråd med arbeidsgruppens forslag. Regjeringen arbeider nå med videre oppfølging av saken. Stortinget vil bli forelagt saken på egnet måte når det foreligger et endelig beslutningsgrunnlag.

Redningsinnsats til sjøs

Justisdepartementet utvidet i 2010 beredskapsordningen med redningsinnsats til sjøs (RITS). Ordningen omfatter nå brannvesen i Stavanger, Ålesund og Tromsø, i tillegg til de tidligere etablerte enhetene i Oslo, Larvik, Bergen og Bodø. RITS omfatter en spesialstyrke fra brannvesenet som kan settes om bord på en havarist enten fra sjøen eller fra luften. Ordningen er primært ment som en bistand til redning av liv i de tilfeller hvor en ulykke er av et så stort omfang at skipets besetning ikke er i stand til å håndtere den alene. RITS er et supplement til brannvesenets lovpålagte plikt til å bistå ved branner i skip og andre ulykkesituasjoner til sjøs.

Hovedredningssentralen

Hovedredningssentralen leder og koordinerer redningstjenesten. I 2009 var Hovedredningssentralen involvert i 7 066 hendelser. Antall hendelser har økt de siste årene. Som følge av det økte aktivitetsnivået og hensynet til best mulig ressursutnyttelse, arbeides det med sikte på å etablere en felles ledelse for enhetene i Bodø og på Sola. Hovedredningssentralen deltar også i et omfattende internasjonalt samarbeid. Norge er bl.a. part i en rekke internasjonale konvensjoner, og det er inngått flere bi- og multilaterale avtaler om redningstjeneste. Norsk redningstjeneste deltar hvert år i en rekke internasjonale redningsøvelser både innen sjø-, fly- og landredning.

Sivilforsvaret

Sivilforsvaret er en statlig forsterkningsressurs underlagt DSB, og er regionalt organisert i 20 distrikter. Sivilforsvaret bistår nød- og redningsetatene ved store ulykker og spesielle hendelser som bl.a. store branner, flom, ras, oljeutslipp og søk etter savnede personer. Sivilforsvaret inngår i atomulykkeberedskapen, driver landsomfattende varslings-tjeneste, deltar i hjelpearbeid ved humanitære katastrofer i andre land og ivaretar viktige oppgaver i tilfelle krig. Etaten gir opplæring innen

beredskap og redning til egne mannskaper og andre aktører i den norske redningstjenesten.

Boks 2.1 Sivilforsvarsinnsatser i 2009

Sivilforsvaret deltok med totalt 2 900 persondøgn, fordelt på 210 innsatser i 2009.

Større hendelser:

- Ved jord- og leirraset i Namsos i mars bidro Sivilforsvaret primært med vakthold og sikring
- Ved «Full City»-forliset i Langesund i juli deltok Sivilforsvaret i aksjonsledelsen og ivaretok oppgaver med utlegging av lenser og bark, fjerning av oljesøl, vakthold, forpleining, drift av renseenhet for vask av personell og fugler mv.

Sivilforsvarets operative kapasitet er innsatsgrupper som er øvet, utstyrt og ledet for å kunne bistå nødetatene ved hendelser som f.eks. skogbrann, leteaksjoner, akutt forurensning, flom og naturkatastrofer. Førsteinnsatsgruppene er erfaringsmessig klare til innsats i løpet av en time.

Justisdepartementet har igangsatt et arbeid med tilpasning og omstilling av Sivilforsvaret i tråd med St.meld. nr. 22 (2007-2008) og Innst. S. nr. 85 (2008-2009). Det er fastsatt ny operativ organisering som innebærer at den operative styrken er justert ned til 8 000 tjenestepliktige, i tillegg til en krigsreserve på 8 000. Omstilling av personell og materiell til ny styrkestruktur er påbegynt. Anskaffelse av nye innsatsuniformer er igangsatt, og de første uniformene til tjenestepliktige ble levert våren 2010. Anskaffelse av nye innsatsuniformer for Sivilforsvaret videreføres også i 2011. Parallelt pågår avhending av anlegg og eiendommer som ikke lenger har beredskapsmessig betydning, bl.a. sivilforsvarsleire og fjellanlegg. Justisdepartementet vil tilstrebe at det er en best mulig balanse mellom investering og drift i den videre omstillingen av Sivilforsvaret.

Samlokalisering av Sivilforsvarets skolevirksomhet er behandlet i St.meld. nr. 22 (2007-2008) og St.meld. nr. 35 (2008-2009). I tråd med i behandlingen i Stortinget, jf. Innst. S. nr. 85 (2008-2009) og Innst. 153 S (2009-2010), er DSB gitt i oppdrag å samlokalisere kompetansesentrene i Sør-Trøndelag og Rogaland med kompetansesenteret i Oppland. Direktoratet planlegger at samlokalisering av skolevirksomheten skal være gjennomført innen 1. august 2011.

Et styrket nordisk samarbeid

I april 2009 ble det for første gang avholdt et ministermøte mellom ministre med ansvar for samfunnssikkerhet og beredskap i Norden. På møtet ble det enighet om en styrking av det nordiske samarbeidet. Det fremgår av en felles erklæring fra møtet (Haga-erklæringen) at de nordiske landene i felleskap skal undersøke og konkretisere et samarbeid innen områdene redningstjeneste, øvelse og utdanning, beredskap mot masseødeleggelsesmidler (CBRN), krisekommunikasjon med befolkningen, bruk av frivillige samt forskning og utvikling. En rekke konkrete prosjekter og initiativ er igangsatt på de nevnte samarbeidsområdene. Justisministeren var 15. desember 2009 vertskap for et nytt ministermøte, hvor det ble enighet om samarbeidsprosjekter om brannforebygging og kapasitetsstøtte.

Det nordiske redningstjenestesamarbeidet NORDRED bygger på en rammeavtale mellom Danmark, Finland, Sverige, Island og Norge fra 1989 om samarbeid over territorialgrensene for å hindre eller begrense skader på mennesker, eiendom eller miljøet ved ulykkeshendelser. Avtalen forutsettes å komplettere andre nordiske multilaterale eller bilaterale overenskomster på området. Norge overtok i juni 2009 formannskapet for NORDRED-samarbeidet. Justisdepartementet vil i formannskapsperioden bl.a. følge opp Haga-erklæringen hvor det fremgår at alternativer for videreutvikling av NORDRED-samarbeidet skal vurderes nærmere. Det er også igangsatt et fellesnordisk samarbeidsprosjekt om styrking av redningssamarbeidet over landegrensene («EU Cross Border»). Prosjektet er delfinansiert av EU.

Etter oppdrag fra Nordisk ministerråd overleverte tidligere utenriksminister Thorvald Stoltenberg i februar 2009 en rapport om fremtidig nordisk utenriks- og sikkerhetspolitisk samarbeid. Rapporten inneholdt flere konkrete forslag som berører samfunnssikkerhet og beredskap, og har bidratt til økt oppmerksomhet om nordisk samarbeid på dette området. Justisdepartementet deltar i arbeidet med oppfølgingen av rapporten.

Samarbeid i Barentsregionen og samarbeid med Russland

En multilateral redningsavtale for Barentsregionen ble signert i Moskva 11. desember 2008 av Norge, Russland, Sverige og Finland. Avtalens formål er gjensidig bistand over landegrensene i krisesituasjoner og redningsoperasjoner. Med hjemmel i avtalen er det etablert en komité, hvor Justis-

departementet deltar, som ivaretar samarbeid relatert til redningsfaglige spørsmål i Barentsregionen.

Øvingsrekken Barents Rescue gjennomføres annethvert år innenfor rammen av Barentsrådet. Målet for øvingsrekken er å forenkle og bedre kommunikasjon, koordinering og samarbeid mellom land og sivil-militære enheter som kan bli involvert i kriser i regionen.

Det foreligger en bilateral sjøredningsavtale fra 1995 mellom Russland og Norge om samarbeid ved søk etter savnede personer og redning av mennesker i nød i Barentshavet. Det blir avholdt årlige sjøredningsøvelser mellom Norge og Russland i samsvar med avtalen.

Arktisk Råd

Økt ressursutnyttelse og trafikk i arktiske farvann medfører behov for å vurdere redningsberedskapen i disse farvann. På et Arktisk Råds ministermøte i Tromsø i april 2009 ble det gitt et mandat til å nedsette en «task force» for å fremforhandle en avtale om søk og redning i Arktis. Justisdepartementet deltar i dette arbeidet sammen med de øvrige statene innen Arktisk Råd. Det tas sikte på at avtalen skal signeres på Arktisk Råds Ministermøte våren 2011.

FN, NATO og EU

DSB er nasjonalt kontaktpunkt og koordinerer på vegne av Justisdepartementet forespørsler om assistanse fra FN, EU og NATO samt bilaterale henvendelser.

Norge deltar i arbeidet med sivil krisehåndtering i EU gjennom Handlingsprogrammet for sivil beredskap og Samordningsmekanismen for sivil krisehåndtering. EU har opprettet et finansielt instrument for sivil beredskap for perioden 2007-2013 som skal styrke kapasitet på krisehåndtering, varsling og koordinert innsats. Det har de siste årene vært en betydelig økning i koordinerte innsatser og forespørsler om bistand gjennom EUs overvåkings- og informasjonssenter MIC. Norge har meldt inn ressurser som kan aktiviseres via MIC. I EU legges det vekt på å videreutvikle MIC og styrke senterets operative rolle. Justisdepartementet bidrar aktivt i dette arbeidet gjennom norsk deltakelse i samordningsmekanismen.

Samfunnssikkerhet får generelt stadig økende oppmerksomhet i EU, noe som gjenspeiles i EUs nye femårige arbeidsprogram for justis- og innenriksområdet (Stockholm-programmet) som ble vedtatt av Rådet i desember 2009. Justisdepar-

tementet følger opp norske interesser, forpliktelser og bidrag. Et eget spesialutvalg for samfunnssikkerhet er et tiltak for å sikre god samordning av departementenes arbeid med EU- og EØS-saker på samfunnssikkerhetsområdet.

DSB er også nasjonalt kontaktpunkt for FNs arbeid med strategi for forebygging av naturkatastrofer (ISDR). Klimatilpasning inngår som en viktig del av samarbeidet.

Samarbeid innenfor rammen av NATO omtales nærmere under punkt 4.1.3 Vern om rikets sikkerhet og kritiske samfunnsfunksjoner.

Mottak og utsending av katastrofebistand og nødhjelp – rettslige hindringer

Justisdepartementet har i samarbeid med en rekke departementer igangsatt en gjennomgang av relevant rammeverk for å kartlegge om det foreligger rettslige hindringer for mottak og utsending av katastrofebistand og nødhjelp samt vurdere behov for regelverksendringer om det avdekkes slike rettslige hindringer. Arbeidet skjer i tråd med Røde Kors og Røde Halvmånes internasjonale retningslinjer for internasjonal hjelp ved katastrofer og NATO/EAPC-landenes Memorandum of understanding On the facilitation of cross border transport. Det skal rapporteres på det gjennomførte arbeidet til Røde Kors og Røde Halvmåne i 2011.

Humanitære utenlandsoperasjoner

DSB og Sivilforsvaret har i samarbeid med Utenriksdepartementet stående beredskap for humanitær innsats, primært i regi av FN. I løpet av 24 timer kan «Norwegian Support Team» rykke ut for å sette opp og drifte teltleire som base for feltarbeidere ute i ulike oppdrag. I tillegg kommer «Norwegian UNDAC support», der primært IKT-spesialister reiser ut enkeltvis for å støtte FN-team ved katastrofevurderinger. Det er økende behov for internasjonal bistand. Sivilforsvaret tilrettelegger for disse konseptene, som gjennomføres med frivillig personell og finansieres av Utenriksdepartementet. Fra og med 1. januar 2010 tok DSB over oppfølgingen av de norske UNDAC-ekspertene fra UD. Dette muliggjør en helhetlig forvaltning av den nasjonale ekspertisen innen for rammen av FN, NATO og EU.

Norwegian Support Team var sammen med beredskapsteam fra nordiske søsterorganisasjoner siden midten av januar til oktober 2010 i innsats i Haiti med en stor teltleir for innkvartering av 400 FN-hjelpearbeidere i Port au Prince. Annet halvår

2009 støttet Norwegian UNDAC Support FN i Burkina Faso etter store flommer og på Filippinene under orkansesongen. I første halvår 2010 deltok Norwegian UNDAC Support i operasjoner i Den dominikanske republikk og Haiti etter jordskjelv samt hjelpearbeid på øygruppen Komorene.

Med bakgrunn i erfaringene fra Libanon-krisen i 2007, hvor over 1 000 personer ble evakuert med båt fra Libanon til Kypros om bord på et norsk skip, har Nærings- og handelsdepartementet og DSB ved Sivilforsvaret i 2009 inngått en avtale om et konsept for logistikkstøtte ved behov for evakuering ved bruk av skip. Konseptet er basert på samme prinsipp som Norwegian Support Teams internasjonale bistand for øvrig.

4.1.3 Vern om rikets sikkerhet og kritiske samfunnsfunksjoner

Dagens sikkerhetsutfordringer er i mindre grad enn tidligere knyttet til militære trusler, men kriser av sikkerhetspolitisk eller militær art kan likevel ikke utelukkes. Regjeringen vektlegger derfor en god balanse i forholdet mellom militær og sivil beredskap, samt internasjonalt samarbeid bl.a. innenfor rammen av NATO.

Sikkerhetsloven har som formål effektivt å motvirke trusler mot rikets selvstendighet, sikkerhet og andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser. Justisdepartementet har overordnet ansvar for forebyggende sikkerhetstjeneste etter sikkerhetsloven i sivil sektor, og har en faglig ansvarslinje til Nasjonal sikkerhetsmyndighet.

Samfunnets funksjonsdyktighet er avhengig av stabile og robuste infrastrukturer som ofte inngår i komplekse systemer som er gjensidig avhengige av hverandre. Sårbarhetsutfordringer innen kritisk infrastruktur har blitt forsterket bl.a. som følge av klimaendringer og nye former for terrortrusler. Aldring i kritisk infrastruktur, lav reinvesteringstakt og mangelfullt vedlikehold bidrar til å øke sårbarheten ytterligere. En kompliserende faktor er at flere infrastrukturer er koplet sammen på tvers av landegrenser og at arbeidet med å sikre kritisk infrastruktur dermed også har en grenseoverskridende karakter.

Kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner

Ansvar for beskyttelse av kritisk infrastruktur ligger til eier av eller operatør av infrastrukturen og følger sektoransvaret. St.meld. nr. 22 (2007-2008), jf. Innst. S. nr. 85 (2008-2009), følger opp Infrastrukturutvalgets utredning NOU 2006: 6 Når sik-

kerhet er viktigst med omtale av sektorvise tiltak som er eller vil bli iverksatt for å bedre sikkerheten i kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner.

Med utgangspunkt i departementenes sektoransvar har Justisdepartementet gitt DSB i oppdrag å videreutvikle en tverrsektoriell tilnærming til arbeidet med kritiske samfunnsfunksjoner og generelle verktøy for kontinuitetsplanlegging for å ivareta slike funksjoner.

Som en del av EUs program for beskyttelse av europeisk kritisk infrastruktur er det vedtatt et direktiv om identifisering og utpeking av europeisk kritisk infrastruktur. Det gjeldende EPCIP-direktivet omfatter energi- og transportsektorene. Direktivet er EØS-relevant og må være gjennomført i norsk rett i 2011. Justisdepartementet leder arbeidet med å forberede implementering av direktivet i norsk rett med forbehold om at EØS-komiteen og Stortinget gir sitt samtykke.

Justisdepartementet koordinerer gjennom Spesialutvalget for samfunnssikkerhet norsk oppfølging av EUs videre arbeid i forbindelse med EUs handlingsplan mot CBRN-trusler (kjemiske, biologiske, radiologiske og nukleære trusler). DSB har ansvaret for den praktiske oppfølgingen av dette arbeidet gjennom Faggruppen for beredskap mot masseødeleggelsesmidler.

COSPAS-SARSAT er et internasjonalt, satellittbasert nødmeldingssystem for deteksjons- og posisjonsbestemmelse av signaler fra nødpeilesendere. Systemet dekker også områder som i liten eller ingen grad dekkes på annen måte, som f.eks. norsk redningsansvarsområde i nord, og hvor tid i særlig grad er avgjørende for en vellykket redningsaksjon. Norge opererer et bakkeselement bestående av Mission Control Center ved Hovedredningssentralen og nedlastningsstasjoner på Fauske, i Longyearbyen og i Tromsø. Hovedredningssentralen har ansvaret for å viderevende nedleste meldinger til de nordiske land og Baltikum. Det vurderes å anskaffe en nedlestasjon for neste generasjon COSPAS-SARSAT-system som bl.a. vil benytte Galileo- og GPS-satellitter og som vil erstatte de nåværende systemene.

Kystradioen er en del av Telenor Maritim Radio. Kystradioen har kontinuerlig lyttevakt på en eller flere maritime nødfrekvenser, og varsler Hovedredningssentralen dersom den oppfanger nødsignaler. Justisdepartementet har igangsatt et arbeid med å vurdere om Telenor Maritim Radio skal tilbakeføres til staten, jf. St.meld. nr. 22 (2007-2008) og Innst. S. nr. 85 (2008-2009).

Sivilt-militært samarbeid

Det vil fortsatt være behov for forhåndsplanlegging og øving på sikring av objekter ved bruk av sikringsstyrker, jf. St.meld. nr. 22 (2007-2008). Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet har blitt enige om å nedsette en arbeidsgruppe som skal vurdere retningslinjene for forhåndsplanlegging av bruk av sikringsstyrker.

Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet har etablert en arbeidsgruppe for å gjennomgå og oppdatere totalforsvarsordninger og mekanismer. Bakgrunnen er at relevante deler av totalforsvarskonseptet skal videreutvikles for hele krisespekteret og tilpasses trusselbildet. Arbeidsgruppen skal levere en rapport med sine anbefalinger i løpet av høsten 2010

Samarbeid innenfor NATO

Justisdepartementet leder Norges arbeid i NATOs komité for sivil beredskap og krisehåndtering (Senior Civil Emergency Planning Committee). Oppmerksomheten er særlig rettet mot beskyttelse av befolkningen mot masseødeleggelsesmidler, sikring av kritisk infrastruktur og sivilt-militært samarbeid i forbindelse med internasjonale operasjoner. NATOs Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre koordinerer hjelpeinnsats mellom medlemslandene i tilfelle naturkatastrofer. Senteret arrangerer én større øvelse i året.

På bakgrunn av et norsk initiativ innen NATO-samarbeidet, er det utarbeidet en rapport om minstestandarder innen utstyr, opplæring og prosedyrer for beskyttelse av sivilbefolkningen mot hendelser ved bruk av atom-, kjemiske, biologiske og radiologiske våpen (CBRN). Standardene er nå i ferd med å bli innarbeidet i alliansen og i partnerland for å utvikle landenes beredskap innen CBRN, og Norge bidrar i dette arbeidet.

Forebyggende sikkerhet

Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) er fagmyndighet for koordinering av forebyggende sikkerhetstiltak og kontroll av sikkerhetstilstanden i de virksomheter som omfattes av sikkerhetsloven. Den forebyggende sikkerhetstjeneste omfatter tiltak for å sikre skjermingsverdig informasjon og objekter mot sikkerhetstruende virksomhet. NSM gir anbefalinger om forebyggende sikkerhetstiltak i militær og sivil sektor og fører tilsyn med sekto-

rene slik at disse settes bedre i stand til å ivareta sitt ansvar innenfor forebyggende sikkerhet.

Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet nedsatte en arbeidsgruppe som bl.a. skulle foreta en gjennomgang av etatsstyringen av NSM og direktoratets oppgaveportefølje. Gruppen leverte sin rapport våren 2010. Arbeidsgruppens rapport inneholder bl.a. forslag til tiltak for å styrke koordineringen mellom departementene i etatsstyringen. Rapporten er nå til behandling i Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet.

Terror og annen sikkerhetstruende virksomhet er også omtalt i programkategori 06.40.

IKT-sikkerhet

Norwegian Computer Emergency Response Team (NorCERT) er en integrert funksjon i NSM. NorCERT bidrar til koordinert respons og bistand til gjenoppretning ved et eventuelt IT-angrep på samfunnskritiske funksjoner. Varslingssystem for digital infrastruktur (VDI) er en del av NorCERT. For å sikre en helhetlig beskrivelse av IKT-trusselbildet er det etablert en koordineringsgruppe med representanter fra NorCERT, Politiets sikkerhetstjeneste og Etterretningstjenesten, jf. St.meld. nr. 22 (2007-2008) og Innst. S. nr. 85 (2008-2009).

Målrettede angrep mot kritisk IKT-infrastruktur har økt de seneste årene. NSM fikk i 2009 i oppdrag å utarbeide et koordinert forslag til strategi for et nasjonalt Cyber Defence i forlengelsen av Regjeringens retningslinjer for å styrke informasjonssikkerheten 2007-2010 samt internasjonale forpliktelser på området. NSMs forslag til strategi for cybersikkerhet ble sendt på alminnelig høring våren 2010. Strategiforslaget trekker opp hovedlinjer for videreutvikling av tiltak for helhetlig beskyttelse av samfunnskritisk IKT-infrastruktur mot alvorlige trusler og hendelser. Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet vil i samråd med relevante departementer vurdere innholdet i strategiforslaget og innkomne høringsuttalelser.

Koordineringsutvalget for informasjonssikkerhet (KIS) skal holde oversikt over gjennomføringen av Regjeringens retningslinjer for informasjonssikkerhet samt identifisere tverrsektorielle utfordringer på IKT-sikkerhetsområdet som krever oppfølging. Koordineringsutvalget ledes av Fornyings- og administrasjonsdepartementet med Justisdepartementet som nestleder. NSM har en sekretariatsfunksjon for utvalget. NSM er også sertifiseringsmyndighet for sikkerhet i IT-produkter og -systemer.

4.2 En mer effektiv justissektor

Det er et mål å sikre god organisering og god kvalitet på det arbeidet som gjennomføres innen samfunnsikkerhetsområdet, redningstjenesten og innen siviltjenesteforvaltningen.

Siviltjenestens hovedfunksjon er å tjene som erstatningstjeneste for den militære verneplikt. Det har de siste årene vært en nedadgående utvikling i antall søknader om fritak fra militær verneplikt av overbevisningsgrunner. I løpet av en treårsperiode (2006-2009) har antall mannskaper blitt redusert med 62 pst. Som følge av overkapasitet i Siviltjenestens administrasjon er det i 2009 og 2010 gjennomført en omstilling der enkelte ansatte ble overført til politi- og lensmannsetaten og konfliktrådene, jf. omtale under kap. 450 Sivile vernepliktige. Antall innvilgede søknader i Vernepliktsverket første halvår 2010 er redusert med 39 pst. sammenliknet med første halvår i 2009. Justisdepartementet vil som følge av reduksjonen i antall søknader i 2010 vurdere videreføring av omstillingen i 2011.

Likestilling og mangfold

Av totalt 42 ansatte i Hovedredningsentralen er andelen kvinner på 24 pst. DSB har totalt 276 ansatte, hvorav 42 pst. er kvinner. Andelen kvinnelige ansatte i Siviltjenesten er ca. 38 pst. Av totalt 46 ansatte i DNK er 33 pst. kvinner. Siviltjenesten har totalt ti ansatte hvorav seks er kvinner, noe som tilsvarer en andel på 60 pst.

Mangfold

Gjennom et eget prosjekt, «Mangfold i brannvesenet», legger DSB opp til en bedre balanse med hensyn til kjønn og etnisitet i brann- og redningsvesen i Norge. DSB skal i den forbindelse kartlegge status og initiere et samarbeid med brannvesenet om å sette mål, planlegge og gjennomføre tiltak for å fremme mangfold i brannvesenet. Prosjektet hadde oppstart i juni 2010 og skal være gjennomført innen første kvartal 2011.

Kap. 450 Sivile vernepliktige

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	71 122	58 954	40 890
	Sum kap. 450	71 122	58 954	40 890

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen går til dekning av alle mannskapsrelaterte utgifter som dagpenger, dimisjonsgodtgjøring, forsørgertillegg, botillegg, bekledning, kost og andre stønader til sivil vernepliktige mannskaper. Posten dekker også driftsutgiftene ved siviltjenesteadministrasjonen, vedlikehold av leiren og tjenesteboligene. I tillegg dekkes løpende utskifting av kjøretøy og utstyr samt andre investeringer over denne posten. Den samlede bemanningen ved siviltjenesteadministrasjonen utgjorde 9,5 årsverk per 1. mars 2010.

Siviltjenesteforvaltningens kapasitet for 2011 er tilpasset måltallet som representerer behovet for vernepliktige mannskaper i Forsvaret 2011 og den innkallingspraksis som gjennomføres i henhold til dette. Til og med juni måned 2010 er det en nedgang i antall innvilgede søknader om fritak på 39 pst. sammenliknet med tilsvarende periode i 2009. Tilpasning

gen medfører en nedjustering av behovet for kapasitet i forvaltningen til om lag 200 årsverk og bevilgningen foreslås redusert som følge av dette.

I Prop. 31 S (2009-2010), jf. Innst. 58 S (2009-2010), ble det redegjort for ny organisering av Siviltjenesten. På bakgrunn av overkapasitet i Siviltjenestens administrasjon ble enkelte ansatte overført til politi- og lensmannsetaten og konfliktrådene. Helårsvirkningen av overføringene rammeoverføres fra og med 2011 og utgjør til sammen 6,2 mill. kroner, jf. omtale under kap. 440 post 01 og kap. 474 post 01.

Samlet foreslås bevilgningen på posten redusert med om lag 18 mill. kroner. Det foreslås en bevilgning på posten på 40,9 mill. kroner.

Ordningen med inntil seks ukers førtidsdimittering av mannskaper som har fått arbeid eller opp-taksplass for videregående utdanning opprettholdes på samme måte som i Forsvaret. Likeså videreføres forvaltningens anledning til å avkorte siviltje-

nesten med inntil fire uker for mannskaper med 12 måneder tjeneste, jf. forslag til vedtak. Ordningen tilsvarer Forsvarets anledning til å førtidsdimittere.

Kap. 3450 Sivile vernepliktige, driftsinntekter

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Inntekter av arbeid	33 756	21 309	14 219
02	Andre inntekter	537	499	514
18	Refusjon av sykepenger	86		
	Sum kap. 3450	34 379	21 808	14 733

Post 01 Inntekter av arbeid

Oppdragsgivere må betale for bruk av sivile vernepliktige mannskaper. Godtgjørelsen i 2011 vil være 250 kroner, dvs. på samme nivå som i 2010. Bevilgningen på posten foreslås redusert i 2011 som følge av at mannskapsproduksjonen er redusert til om lag 200 mannskapsårsverk, jf. kap. 450, post 01. For noen typer oppdrag har det vært nødvendig å avgi mannskaper gratis, dvs. at oppdragsgiver ikke avkreves 250 kroner, som normalt. Som en konsekvens av reduksjonen i kapasitet, foreslås antall frie avgivelser redusert med 20, til 40 mannskaper i 2011.

Inntektene av arbeidet blir stilt til disposisjon for FNs internasjonale barnefond (UNICEF), jf. Utenriksdepartementets Prop. 1 S (2010-2011).

Samlet foreslås bevilgningen på posten redusert med om lag 7,1 mill. kroner. Det foreslås en bevilgning på posten på 14,2 mill. kroner.

Post 02 Andre inntekter

Posten omfatter bl.a. forpaktingsavgift og inntekter fra skogsdriften ved Dillingøy leir. Her føres også leieinntekter for utleie av fast eiendom og bøter som pålegges mannskapene.

Det foreslås en bevilgning på posten på 500 000 kroner.

Kap. 451 Samfunnssikkerhet og beredskap

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	562 404	543 432	568 597
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	3 588	2 520	2 598
70	Overføringer til private	4 907	5 064	5 221
	Sum kap. 451	570 899	551 016	576 416

Post 01 Driftsutgifter

Posten skal dekke alle ordinære driftsutgifter og investeringer for DSB med underliggende driftsenheter, herunder Sivilforsvaret, skoler og regionkontorer. Bemanningen utgjorde 586 årsverk per 1. mars 2010. Dette årsverkstallet inkluderer

ikke Sivilforsvarets vernepliktige styrker. Større nyanskaffelser mv. betraktes som driftsrelaterte kostnader og dekkes under posten.

Inngåtte kursavtaler knyttet til bl.a. flybrann og oljevern viser større forutsigbarhet på inntektssiden, og det foreslås derfor en økning under

posten på 9,5 mill. kroner mot en tilsvarende inntektsøkning, jf. omtale under kap. 3451, post 03.

Som følge av omstillingen i Sivilforsvaret vil inntekter som følge av utnyttelsen av ledig kapasitet ved Sivilforsvarets skoler og anlegg reduseres. Utgiftssiden kan ikke nedjusteres tilsvarende og det foreslås en reduksjon på 1 mill. kroner, se omtale under kap. 3451, post 03.

Samlet foreslås bevilgningen på posten økt med om lag 25,2 mill. kroner. Det foreslås en bevilgning på posten på 568,6 mill. kroner.

Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 451, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3451, post 03 og post 06, jf. forslag til vedtak. Det foreslås videre at posten kan overskrides med inntil 75 pst. av inntektene under kap. 3451, post 40, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Direktoratet administrerer skogbrannhelikopterberedskapen i Norge. Posten dekker kostnadene knyttet opp til flytimer. Faste utgifter er innarbeidet under posten 01. Videre dekker posten tilskudd til SINTEF/Norges Brannlaboratorium.

Det foreslås en bevilgning på posten på 2,6 mill. kroner.

Post 70 Overføringer til private

Posten skal dekke tilskudd til standardiseringsarbeidet på el-området i Norge som ivaretas av Norsk Elektroteknisk komité. Videre dekker posten tilskudd til Norsk Brannvern Forenings landsdekkende informasjonskampanjer rettet mot brann i bolig.

Det foreslås en bevilgning på posten på 5,2 mill. kroner.

Kap. 3451 Samfunnssikkerhet og beredskap

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Gebyr	114 515	118 490	122 163
03	Diverse inntekter	23 935	28 283	31 960
06	Refusjoner	14 862		
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	8		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 165		
17	Refusjon lærlinger	32		
18	Refusjon av sykepenger	6 356		
40	Salg av eiendom	-31		
	Sum kap. 3451	160 842	146 773	154 123

Post 01 Gebyr

DSB krever inn avgift til dekning av utgifter for tilsyn rettet mot risikofylt virksomhet. Avgift kreves for førsteleddsomsetning av petroleumsprodukter og løsningsmidler, for ilandføring av petroleumsprodukter i rørledning fra sjøområder samt for førsteleddsomsetning av sprengstoff og krutt. Inntektene er avhengig av foregående års omsetnings- og/eller produksjonsnivå. Det kreves videre inn avgift for tilsyn med elektriske anlegg

på land, i skip og på flyttbare offshoreinstallasjoner samt for tilsyn med elektromedisinsk utstyr i somatiske sykehus.

Det foreslås en bevilgning på posten på 122,2 mill. kroner.

Post 03 Diverse inntekter

Posten består av inntekter i forbindelse med kursvirksomhet ved Norges brannskole, utleie av Sivilforsvarets anlegg, salg og bortleie av kursplasser

og læremateriell mv. ved skolene. Deler av inntektene kommer fra utnyttelse av ledig kapasitet ved Sivilforsvarets skoler og anlegg. Posten er i 2011 redusert som følge av omstillingen av Sivilforsvaret. Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 451, post 01, mot tilsvarende merinntekter under kap. 3451, post 03, jf. forslag til vedtak.

Planlagt samlokalisering av skolevirksomheten i Sivilforsvaret medfører lavere kapasitet for salg av kurs til eksterne aktører i forhold til tidligere år. På grunnlag av forventet effekt foreslås posten redusert for dette formål med 6,7 mill. kroner i 2011, hvorav effekten på kap. 451, post 01 anslås til 1 mill. kroner og 5,7 mill. kroner foreslås som anslagsendring, jf. omtale under kap. 451, post 01.

Inngåtte kursavtaler gir større forutsigbarhet på inntektssiden, og bevilgningen på posten foreslås økt med 9,5 mill. kroner, jf. omtale under kap. 451, post 01.

Inkludert prisjustering foreslås bevilgningen på posten samlet økt med om lag 3,7 mill. kroner. Det foreslås en bevilgning på posten på 32 mill. kroner.

Post 06 Refusjoner

Posten består av variable inntekter fra tilskudd og refusjoner fra andre virksomheter mv. Det budsjetteres ikke med noe beløp.

Kap. 452 Sentral krisehåndtering

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2011
		2009	Saldert budsjett 2010	
01	Driftsutgifter	9 685	10 306	10 175
	Sum kap. 452	9 685	10 306	10 175

1 Innledning

Krisestøtteenheten skal bistå med støttefunksjoner til departementene i krisesituasjoner, jf. St.meld. nr. 37 (2004–2005) og Innst. S. nr. 265 (2004–2005) om flodbølgekatastrofen i Sør-Asia og sentral krisehåndtering. Enheten har fått tilrettelagt lokaler og tekniske fasiliteter. Krisestøtteenheten er administrativt og faglig underlagt Justisdepartementet.

Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 451, post 01, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3451, post 06, jf. forslag til vedtak.

Post 40 Salg av eiendom

Etter omorganisering i Sivilforsvaret arbeides det med å avhende sivilforsvarsanlegg. Erfaringene viser at det er vanskelig å avhende en del av disse anleggene i det åpne markedet. Det foreslås derfor at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til å overdra sivilforsvarsanlegg til en verdi av inntil 100 000 kroner vederlagsfritt, eller til underpris når særlige grunner foreligger, jf. forslag til vedtak.

I forbindelse med avhending og stenging av sivilforsvarsanlegg, foreslås det videre at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 451, post 01, med inntil 75 pst. av inntektene under denne posten, jf. forslag til vedtak. Ved eventuelt salg i 2011, ønsker departementet å nettobudsjettere salgskostnadene ved salg av faste eiendommer. Det kan være tilfeller der kostnader til rydding og sikring er større enn salgskostnaden og det vil være en nettokostnad å avhende anlegget. Det foreslås at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til å trekke salgskostnader ved salg av faste eiendommer fra salgsinntekter før overskytende beløp inntektsføres under kap. 3451, post 40, jf. forslag til vedtak.

Post 01 Driftsutgifter

Posten skal dekke lønns- og driftsutgifter ved Krisestøtteenheten og andre utgifter knyttet til sentral krisehåndtering. Det foreslås en omdisponering av 400 000 kroner fra kap. 452, post 01 til kap. 455, post 21, jf. omtale under kap. 455, post 21.

Det foreslås en bevilgning på posten på 10,2 mill. kroner.

Kap. 455 Redningstjenesten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	604 890	629 578	643 652
21	Spesielle driftsutgifter	15 853	8 099	16 350
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	77 703	6 358	6 498
71	Tilskudd til frivillige organisasjoner i rednings- tjenesten	12 748	13 156	13 564
72	Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenester	83 990	87 776	89 513
	Sum kap. 455	795 184	744 967	769 577

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker utgifter til den offentlige redningshelikoptertjenesten, herunder tilstedevaktordningen.

Posten skal også dekke lønns- og driftsutgifter ved Hovedredningssentralen. Bemanningen ved Hovedredningssentralen utgjorde 42 årsverk per 1. mars 2010. Posten inkluderer utgifter forbundet med det internasjonale satellittbaserte nødpeile-systemet COSPAS-SARSAT. Posten skal videre dekke utgifter til Justisdepartementets internasjonale forpliktelser og engasjement innen redningstjenesten.

Med samlokaliseringen av Hovedredningssentralen og Kystradioen ble det i 2007 inngått en avtale mellom Justisdepartementet og Telenor Telcom Solutions AS (Maritim radio) om tekniske løsninger i husleieforholdet. På bakgrunn av de seneste års erfaringer med utviklingen i kostnadene til husleie mv., foreslås en omdisponering fra kap. 455 post 72 til kap. 455 post 01, jf. omtale under kap. 455 post 72. Videre er det foreslått å omdisponere 900 000 kroner til spesielle driftsutgifter i redningstjenesten, jf. omtale under kap. 455 post 21. Samlet foreslås bevilgningen på posten økt med om lag 14,1 mill. kroner. Det foreslås en bevilgning på posten på 643,7 mill. kroner.

Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 455, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3455, post 01, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter utgifter til å engasjere private selskaper, f.eks. helikopterselskaper, og frivillige redningsorganisasjoner i det enkelte redningstilfelle, refusjon til frivillige hjelpere for innsats i redningstjenesten, forbruk og erstatning av tapt materiell mv.

Forbruket på posten er vanskelig å anslå, da utgiftene varierer med antall og omfang av redningsaksjoner. Foruten en generell økning i antall hendelser, har hendelsenes karakter avkrevet større bruk av sivile helikopter- og flyressurser enn tidligere. Refusjoner til de frivillige organisasjonene i redningstjenesten har også økt utover ordinær prisutvikling.

Bevilgningen er foreslått økt med 8 mill. kroner som følge av dette, hvorav til sammen 1,9 mill. kroner er omdisponert innenfor programkategori 06.50, jf. omtale under kap. 452 post 01, kap. 455 post 01 og kap. 455 post 72. Samlet foreslås bevilgningen økt med om lag 8,3 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på posten på 16,4 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten dekker diverse investeringer til Hovedredningssentralen. Posten dekker også enkelte investeringskostnader knyttet til COSPAS-SARSAT. Investeringene er en forutsetning for å ivareta de nasjonale og internasjonale forpliktelsene i redningstjenesten. Det foreslås en bevilgning på posten på 6,5 mill. kroner.

Post 71 Tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten

Posten dekker tilskudd til frivillige organisasjoner. Målsettingen er å inspirere disse til innsats på det redningsfaglige området gjennom tilskudd til kurs og kompetanseutvikling, utstyr, drift av organisasjonene m.v. Midlene vil hovedsakelig bli gitt til hovedorganisasjoner. Hovedorganisasjonene vil være ansvarlig for fordelingen til de lokale lag og foreninger innen egen organisasjon som har betydning for redningstjenesten. Posten inkluderer også premie til forsikringsordning for frivillige i redningstjenesten.

Det foreslås en bevilgning på posten på 13,6 mill. kroner.

Post 72 Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenesten

Posten skal bl.a. dekke tilskudd til Telenor for den samfunnspålagte tjenesten de utfører i forbindelse med Kystradioens nød- og sikkerhetstjeneste.

Det foreslås en samlet omdisponering av 1 mill. kroner fra kap. 455, post 72 til kap. 455, post 21, og kap. 455, post 01, jf. omtale under kap. 455, post 01 og 21. Det foreslås en bevilgning på posten på 89,5 mill. kroner.

Kap. 3455 Redningstjenesten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Refusjoner	22 715	20 412	21 045
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 064		
18	Refusjon av sykepenger	592		
	Sum kap. 3455	24 371	20 412	21 045

Post 01 Refusjoner

Posten dekker refusjoner fra Helse- og omsorgsdepartementet. Helse- og omsorgsdepartementet kjøper ambulansetimer i redningshelikoptertjenesten fra Justisdepartementet. Refusjonen føres på kap. 3455, post 01 Refusjoner.

Det foreslås en bevilgning på posten på 21 mill. kroner.

Det foreslås at det gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 455, post 01, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3455, post 01, jf. forslag til vedtaket.

Kap. 456 Direktoratet for nødkommunikasjon

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	110 464	261 317	139 870
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	177 066	127 586	385 700
	Sum kap. 456	287 530	388 903	525 570

1 Innledning

Stortinget har vedtatt, jf. Budsjett-innst. S. nr. 4 (2004-2005), et første utbyggingsområde av et nytt felles radiosamband for nødetatene – Nødnett. Direktoratet for nødkommunikasjon skal eie og forvalte Nødnett på vegne av staten. Bemanningen ved Direktoratet for nødkommunikasjon utgjorde 46 årsverk per 1. mars 2010.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker statens kostnader forbundet med drift av Direktoratet for nødkommunikasjon, og kostnader til drift av første trinn av Nødnett. Dette inkluderer kostnader til leie av datalinjer og innplassering av nytt utstyr i eksisterende radiostasjoner. På bakgrunn av erfaringene i driften av Direktoratet for nødkommunikasjon, tilsier statens ansvar og forpliktelser ved driften av første trinn et høyere bevilgningsbehov enn tidligere forutsatt. Regjeringen foreslår derfor å øke bevilgningen til drift av direktoratet med 24 mill. kroner i 2011.

Det er under denne posten også tatt høyde for en eventuell beslutning om landsdekkende utbygging av Nødnett i 2011, og det er i denne sammenheng satt av ytterligere 21 mill. kroner for prosjekteringskostnader i direktoratet.

I forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 30 (2006-2007) ga Stortinget fullmakt til å inngå kontrakt om leveranse for utbygging av Nødnett i de deler av landet som ikke er omfattet av første byggetrinn. Det ble tatt forbehold om at landsdekkende utbygging ikke kan igangsettes før evaluering av første trinn er gjennomført og Stortinget

eventuelt har vedtatt videre utbygging. Evaluering av første trinn og kvalitetssikring av landsdekkende trinn vil bli utført i henhold til redegjørelsen i St.prp. nr. 30 (2006-2007). Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med en nærmere vurdering av spørsmålet om landsdekkende utbygging av Nødnett når evaluering og kvalitetssikring er ferdigstilt. For å ta høyde for bevilgningsbehov i 2011 som følge av en eventuell beslutning om landsdekkende utbygging, foreslår Regjeringen å bevilge 24 mill. kroner under post 01 til dette formål.

Som ledd i avslutningen av trinn en, foreslås bevilgningen på posten redusert med 121,5 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2010. Det foreslås en bevilgning på posten på 139,9 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser

Beløpet under denne posten tar høyde for investering i radionett, utstyr til nødetatenes kommunikasjonsentraler og terminaler i 2011 ved et eventuelt vedtak i 2011 om landsdekkende utbygging av Nødnett. Det foreslås at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til å kunne overskride bevilgningen på kap. 456, post 45 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3456 post 02, jf. forslag til vedtak.

For å ta høyde for bevilgningsbehov i 2011 som følge av en eventuell beslutning om landsdekkende utbygging, foreslår Regjeringen å bevilge 385,7 mill. kroner under post 45 til dette formål, jf. omtale under kap. 456 post 01.

Samlet foreslås bevilgningen på posten økt med om lag 258,1 mill. kroner. Det foreslås en bevilgning på posten på 385,7 mill. kroner.

Kap. 3456 Direktoratet for nødkommunikasjon

Post	Betegnelse	(i 1 000 kr)		
		Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Brukerbetaling		4 750	18 819
02	Refusjoner	18 905	23 496	6 521
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	266		
18	Refusjon av sykepenger	34		
	Sum kap. 3456	19 205	28 246	25 340

Post 01 Brukerbetaling

Stortinget forutsatte i Budsjett-innst. S. nr. 4 (2004-2005) at nødnettene skal betale driftsutgiftene etter hvert som Nødnett bygges ut og etatene tar nettet i bruk, og at utgiftene skal dekkes innenfor etatenes til enhver tid gjeldene budsjettrammer. Stortinget presiserte videre at drift i utbyggingsfasen fram til etatene kan koble ned gamle systemer er en del av investeringsbehovet på 3,6 mrd. kroner. I tråd med dette legges det opp til 70 pst. rabatt for brukerne inntil det foreligger beslutning om landsdekkende utbygging. Forventet brukerbetaling er basert på de prinsipper for brukerbetaling som ble redegjort for i St.prp. nr. 30 (2006-2007).

Samlet foreslås bevilgningen på posten økt med om lag 14,1 mill. kroner. Det foreslås en bevilgning på posten på 18,8 mill. kroner.

Post 02 Refusjoner

Det vil i 2011 påløpe driftsutgifter som i henhold til kontrakt skal viderefaktureres etatene. Det vil også kunne påløpe noen utbyggingskostnader som følge av endringer i etatene, og som eventuelt vil bli viderefakturert etatene. Videre vil det i forbindelse med første utbyggingsområde av Nødnett kunne påløpe utgifter for DNK som skal refunderes av leverandøren. Det foreslås at Justisdepartementet i 2011 gis fulmakt til å kunne overskride bevilgningen på kap. 456, post 45 mot tilsvarende inntekter under kap. 3456, post 02, jf. forslag til vedtak.

Samlet foreslås bevilgningen på posten redusert med om lag 17 mill. kroner. Det foreslås en bevilgning på posten på 6,5 mill. kroner.

Programkategori 06.60 Andre virksomheter

Utgifter under programkategori 06.60 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
01-23	Driftsutgifter	1 044 065	1 058 110	958 845	-9,4
	Sum kategori 06.60	1 044 065	1 058 110	958 845	-9,4

Utgifter under programkategori 06.60 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
460	Spesialenheten for politisaker	31 512	30 867	34 950	13,2
461	Særskilte ulykkeskommisjoner	76			
462	Tinglysing	189 811	182 771		-100,0
466	Særskilte straffesaksutgifter m.m.	806 161	827 597	886 567	7,1
467	Norsk Lovtidend	3 033	3 114	3 179	2,1
468	Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker	13 472	13 761	14 149	2,8
469	Vergemålsordningen			20 000	
	Sum kategori 06.60	1 044 065	1 058 110	958 845	-9,4

1 Innledning

Kategorien omfatter i 2011 Spesialenheten for politisaker, Kommisjonen for gjenopptakelse av

straffesaker og vergemålsordningen. I tillegg omfatter kategorien Den rettsmedisinske kommisjon, særskilte ulykkeskommisjoner, Norsk Lovtidend og særskilte straffesaksutgifter m.m.

2 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
God rettssikkerhet for individer og grupper	Styrket rettssikkerhet i straffesaker Styrket rettssikkerhet for de som ikke kan ivareta egne interesser
En mer effektiv justissektor	Helhetlig, effektiv og serviceorientert forvaltning

3 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

Spesialenheten for politisaker skal sikre en lik og rettferdig behandling av saker som gjelder spørsmål om en ansatt i politiet eller påtalemyndigheten har begått en straffbar handling i tjenesten. Finstadutvalget påpeker i NOU 2009: 12 Et ansvarlig politi at Spesialenheten for politisaker er underdimensjonert. Regjeringen foreslår på denne bakgrunn å øke bevilgningen til Spesialenheten for politisaker med 1,3 mill. kroner til å videreføre to stillinger ved Spesialenheten. Enheten foreslås styrket med ytterligere tre nye etterforskerstillinger fra sommeren 2011.

Stortinget vedtok ny lov om vergemål 11. mars 2010. I forbindelse med ikrafttredelse av den nye loven må overformynderiene overføres fra kommunal sektor til fylkesmannsembetene. Regjeringen foreslår på denne bakgrunn å bevilge 20 mill. kroner til et prosjekt som skal forberede ikrafttredelsen.

Endringer 2006-2010

I 2006 ble bevilgningen til Spesialenheten for politisaker økt med 900 000 kroner til utvikling av elektronisk saksbehandlingsverktøy. For å kunne redusere saksbehandlingstiden ble Spesialenheten for politisaker styrket med 3 mill. kroner i 2007 og ytterligere 1 mill. kroner i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett samme år. I 2008 ble Spesialenheten styrket med 3 mill. kroner for å opprettholde kvaliteten og sikre raskere saksavvikling. Spesialenheten fikk 650 000 kroner i 2010 til to nye stillinger fra høsten 2010 og ytterligere 1,1 mill. kroner i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for å opprettholde kvaliteten på arbeidet og holde saksbehandlingstiden nede.

Bevilgningen til Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker ble i 2006 økt med 975 000 kroner til utvikling av elektronisk saksbehandlingsverktøy og to midlertidige stillinger. I 2007 ble bevilgningen økt med 1,5 mill. kroner og ytterligere 900 000 kroner i 2008 til to stillinger samt videreutvikling av elektronisk saksbehandlingsverktøy. I tillegg ble bevilgningen til kommisjonen økt med 250 000 kroner som følge av flere rettigheter til fornærmede i forbindelse med en eventuell gjenopptakelse av straffesak.

For Regjeringen er det viktig at ofre for alvorlig kriminalitet, og særlig voldskriminalitet, skal sikres bedre oppfølging. Bevilgningen under særskilte straffesaksutgifter ble i 2007 økt med til sammen 1,5 mill. kroner til advokatbistand til

voldtekts ofre i forbindelse med vurdering av om voldtekten skal anmeldes og til oppjustering av stykkprisen til bistandsadvokater for å styrke ofrenes stilling. I forbindelse med oppfølgingen av NOU 2006: 10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter, ble bevilgningen under særskilte straffesaksutgifter for 2008 økt med 7 mill. kroner til utvidelse av retten til bistandsadvokat. I 2009 ble bevilgningen økt med 1,8 mill. kroner i forbindelse med offentlig begrunnelse av ankesilingsavgjørelser etter straffeprosessloven § 321 annet ledd. Helårsvirkningen i 2010 til dette formålet var på 3,5 mill. kroner.

4 Tilstandsvurdering og mål

4.1 God rettssikkerhet for individer og grupper

4.1.1 Styrket rettssikkerhet i straffesaker

Spesialenheten for politisaker

Politiet har i kraft av sine oppgaver en rekke maktmidler. Uten tilstrekkelig kontroll med bruken av disse, vil retten til bruk av makt kunne bli en trussel mot rettssikkerhet og demokrati. De fleste vestlige stater har i dag egne rutiner for slik kontroll.

Spesialenheten for politisaker skal sikre en lik og rettferdig behandling av saker som gjelder spørsmål om ansatte i politiet eller påtalemyndigheten har begått straffbare handlinger i tjenesten. Den skal sikre rettssikkerhet både for den som ønsker å anmelde et forhold, og for ansatte som blir anmeldt.

Evaluering av kontrollmekanismene for politiet

Justisdepartementet oppnevnte i mars 2008 et utvalg som skulle evaluere kontrollmekanismene for politiet (Finstadutvalget). Utvalget skulle bl.a. undersøke om forutsetningene for opprettelsen av Spesialenheten er oppfylt. Videre skulle det vurderes om politiets klageordning etter klagesaksinstruksen, som trådte i kraft i 2006, er innrettet slik at kritikkverdige forhold blir fulgt opp og endret på en tilfredsstillende måte. Utvalget fikk i mandat å identifisere og beskrive eventuelle svakheter ved dagens system og legge frem forslag til tiltak. Utvalget leverte sin rapport 12. mai 2009, jf. NOU 2009: 12 Et ansvarlig politi. Åpenhet, kontroll og læring. Det vises til omtale under programkategori 06.40.

Evalueringen gir et positivt bilde av Spesialenheten som «tillitsgiver» når det gjelder uavhengighet, effektivitet og kvalitet. Likevel viste utvalgets undersøkelse at bare 56,2 pst. av publikum trodde

at de ville få en rettferdig behandling dersom de anmeldte politiet. Utvalget mener at Spesialenheten er en faglig kompetent, engasjert og profesjonell organisasjon, men peker samtidig på at den er organisatorisk sårbar og underdimensjonert. Utvalget påpeker at det er et dilemma mellom oppfattet uavhengighet og praktiske løsninger. Det foreslås en rekke tiltak for å forsterke uavhengigheten.

Rapporten ble sendt på høring i desember 2009 med høringsfrist 31. mars 2010. Høringsbrevet er basert på Finstadutvalgets anbefalinger, bl.a. valg av modeller for kontroll med politiet, erfaringslæring og kommunikasjon med offentligheten. Flere høringsinstanser, bl.a. Politidirektoratet, Den norske advokatforening, Politiets Fellesforbund og Likestillings- og diskrimineringsombudet har avgitt uttalelser. Justisdepartementet vil sammen med riksadvokaten, Politidirektoratet og Spesialenheten følge opp høringen.

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker er et uavhengig organ som skal ta stilling til om en domfelt med en rettskraftig dom skal få ny behandling av sin sak i retten. Dersom kommisjonen beslutter en sak gjenopptatt, skal saken henvises til ny behandling ved en annen domstol enn den som avsa gjeldende dom. Kommisjonen består av fem faste medlemmer inkludert leder, og tre varamedlemmer. Kommisjonens leder er ansatt på heltid og leder også kommisjonens sekretariat. Kommisjonen skal ha en objektiv og grundig, men samtidig effektiv saksbehandling,

for å oppnå materielt riktige avgjørelser innen rimelig tid.

I tråd med anbefalingene i Ot.prp. nr. 70 (2000-2001) Om lov om endringer i straffeprosessloven mv. (gjenopptakelse) ønsker Regjeringen å se nærmere på om ordningen med Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker har hatt de virkningene som ble lagt til grunn ved opprettelsen av kommisjonen. Regjeringen vil utrede flere problemstillinger, bl.a. spørsmål om domstolkontroll med kommisjonens avgjørelser.

Den rettsmedisinske kommisjon

Den rettsmedisinske kommisjon er opprettet i medhold av straffeprosessloven § 146. Kommisjonens hovedoppgave er å kvalitetssikre rettsmedisinske sakkyndiguttalelser som avgis i straffesaker. Kommisjonen gir også råd og veiledning i rettsmedisinske spørsmål, tilbyr undervisning for sakkyndige og bidrar med kunnskap om utvikling av rettsmedisinsk praksis. Statens sivilrettsforvaltning er sekretariat for Den rettsmedisinske kommisjon. Kommisjonen blir oppnevnt for tre år av gangen. Dagens kommisjon ble oppnevnt 1. april 2009.

Den rettsmedisinske kommisjon startet i 2010 arbeidet med overgang til elektronisk saksbehandling og det forventes en effektivisering av arbeidet som følge av dette.

Kommisjonen er organisert i fire grupper og har i alt 34 medlemmer med kompetanse innenfor fagfelt som bl.a. psykiatri, genetikk, patologi og biomedisin.

Tabell 2.20 Antall mottatte saker i Den rettsmedisinske kommisjon 2007, 2008 og 2009

Faggrupper	2007	2008	2009
Alminnelig gruppe	2 208	2 571	2 434
Genetiske saker/grupper	924	1 217	1 088
Toksikologiske saker/grupper	2 252	2 502	2 291
Psykiatrisk gruppe	437	506	503

Totalt mottok Den rettsmedisinske kommisjon 6 316 saker i 2009, mot 6 796 saker i 2008, noe som er en nedgang på 480. I første halvår 2010 har kommisjonen mottatt 3 510 saker. Kommisjonen mottar nå i større utstrekning enn tidligere svar fra Rettsmedisinsk institutt på bemerkninger fra kommisjonens genetiske gruppe.

4.1.2 Styrket rettssikkerhet for de som ikke kan ivareta egne interesser

Det er et mål at interessene til mindreårige og de voksne som ikke kan handle på egenhånd blir ivaretatt, og at dette skjer med respekt for den enkelte persons verdighet og integritet. Gruppen av vergetrengende er sammensatt og uensartet,

og vergemålet bør tilpasses til det enkelte individs hjelpebehov. Ny lov om vergemål ble vedtatt av Stortinget 11. mars 2010. Regjeringen vil etablere et prosjekt som skal forberede ikrafttredelsen av den nye loven.

4.2 En mer effektiv justissektor

4.2.1 Helhetlig, effektiv og serviceorientert forvaltning

Justisdepartementet har i samarbeid med riksadvokaten og Spesialenheten fastsatt måltall for gjennomsnittlig saksbehandlingstid i Spesialenheten til 150 dager. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for påtaleavgjorte saker i 2006 var 296 dager, i 2007 202 dager og i 2008 153 dager. I 2009 økte saksbehandlingstiden til 214 dager. I 2009 kom det inn 829 nye saker til Spesialenheten for politisaker. I første halvår i 2010 har det kommet inn 523 nye saker og gjennomsnittelig saksbehandlingstid for samme periode er på 192 dager. I 2010 er det iverksatt enkelte effektiviserings tiltak som bruk av frister, justeringer i etterforskningsavdelingenes geografiske ansvarsområder og endrede rutiner for saksfordeling hos Sjefen for Spesialenheten for å nå fastsatt mål for gjennomsnittlig saksbehandlingstid.

Årsrapporten for 2009 gir et godt bilde av virksomheten og tar frem eksempler på saker som

enheten arbeider med. Årsrapporten presenterer også statistikk over anmeldelsene og tar for seg tema som anmeldelser av hendelser i arrest, foretaksstraff, internasjonalt samarbeid, saksbehandlingstid og forebyggingsarbeid.

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker

Siden oppstart av virksomheten 1. januar 2004 har kommisjonen til sammen mottatt 1 000 begjæringer, hvorav 148 kom inn i 2009. 885 av sakene var avsluttet per 31. desember 2009. Det ble i 2009 avsluttet til sammen 153 saker, hvorav 137 er realitetsbehandlet. Av de realitetsbehandlede sakene er ni henvist til retten for ny behandling, mens 41 ikke er tatt til følge. De resterende 87 begjæringene er forkastet av kommisjonen eller kommisjonens leder/nestleder fordi de åpenbart ikke kunne føre frem. I første halvår 2010 har det kommet inn 65 saker. I samme periode ble 69 saker avsluttet. Av de realitetsbehandlede sakene i første halvår er fem saker gjenåpnet og henvist til domstolene. 22 begjæringer er ikke tatt til følge, mens åtte begjæringer er forkastet av kommisjonen og 25 er forkastet av leder eller nestleder. Det har gjennom hele kommisjonens virketid kommet inn et vesentlig større antall saker enn forutsatt ved opprettelsen av kommisjonen.

Kap. 460 Spesialenheten for politisaker

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag
		2009	budsjett 2010	
01	Driftsutgifter	31 512	30 867	34 950
	Sum kap. 460	31 512	30 867	34 950

1 Innledning

Spesialenheten for politisaker etterforsker og påtaleavgjør saker og fører saker for retten der ansatte i politiet eller påtalemyndigheten er anmeldt for å ha begått en straffbar handling i tjenesten. Spesialenheten for politisaker setter også i verk etterforskning dersom noen dør eller blir alvorlig skadet som følge av politiets eller påtalemyndighetens tjenesteutøvelse, selv om det ikke er mistanke om straffbar handling.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke driftsutgifter til Spesialenheten for politisaker som lønn, godtgjørelser, husleie og andre administrative utgifter. Bemanningen ved Spesialenheten for politisaker utgjorde 29 årsverk per 1. mars 2010, i tillegg til ti advokater på verv og én psykolog på verv.

På bakgrunn av Finstadutvalgets anbefalinger i NOU 2009: 12 Et ansvarlig politi. Åpenhet, kontroll og læring, ble Spesialenheten for politisaker styrket med to stillinger fra høsten 2010. Det foreslås å øke bevilgningen under kap. 460, post 01 med 1,3 mill. kroner til videreføring av disse to stillingene.

Det er viktig for tilliten til Spesialenheten for politisaker at den er riktig dimensjonert og at antall ansatte og advokater på verv følger utviklingen i virksomhetens saksportefølge. Det foreslås å øke bevilgningen med ytterligere 1,3 mill. kroner til tre nye etterforskerstillinger ved Spesialenheten for politisaker fra sommeren 2011. For å opp-

rettholde kvaliteten på arbeidet og holde saksbehandlingstiden nede foreslås det i tillegg å omdisponere 560 000 kroner fra kap. 470, post 72 til kap. 460, post 01.

Samlet foreslås bevilgningen på posten økt med om lag 4,1 mill. kroner. Det foreslås en bevilgning på posten på 35 mill. kroner.

Kap. 461 Særskilte ulykkeskommisjoner

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	76		
	Sum kap. 461	76		

1 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter, kan overføres

Ved lov 7. januar 2005 nr. 2 om endringer i sjøloven vedtok Stortinget nye regler om undersøkelse

av sjøulykker. Endringene trådte i kraft 1. juli 2008. Undersøkelsene skjer etter dette i Statens havarikommisjon for transport som dekkes over Samferdselsdepartementets budsjettområde.

Kap. 462 Tinglysing

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	189 811	182 771	
	Sum kap. 462	189 811	182 771	

1 Innledning

I tråd med anbefalingen i utredningen om fremtidig organisering av tinglysingen, ble fagansvaret og budsjettansvaret for tinglysingen overført til Miljøverndepartementet fra 1. juli 2010.

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2010 ble bevilgningen på kap. 462, jf. kap. 3462 overført til nytt kapittel 1465 Statens Kartverk, arbeid med tinglysing og nasjonal geografisk infrastruktur, jf. kap. 4456 under Miljøverndepar-

tementet. Det vises til nærmere omtale under kap. 1465, Miljøverndepartementet.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2010 ble bevilgningen på posten overført til nytt kap. 1465 Statens Kartverk, arbeid med tinglysing og nasjonal geografisk infrastruktur, ny post 01 under Miljøverndepartementet, jf. omtale under kap. 1465.

Kap. 3462 Tinglysing

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Gebyrinntekter, borettsregister	54 855	51 760	
02	Gebyrinntekter, fast eiendom	950 935	928 800	
	Sum kap. 3462	1 005 790	980 560	

1 Postomtale

Post 01 Gebyrinntekter, borettsregister

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2010 ble bevilgningen på posten overført til nytt kapittel 4465 Statens Kartverk, arbeid med tinglysing og nasjonal geografisk infrastruktur, post 01 Gebyrinntekter, borettslag under Miljøverndepartementet.

Post 02 Gebyrinntekter, fast eiendom

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2010 ble bevilgningen på posten overført til nytt kapittel 4465 Statens Kartverk, arbeid med tinglysing og nasjonal geografisk infrastruktur, post 02 Gebyrinntekter, fast eiendom under Miljøverndepartementet.

Kap. 5630 Aksjer i Norsk Eiendomsinformasjon as

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
85	Utbytte		3 300	
	Sum kap. 5630		3 300	

1 Innledning

I tråd med anbefalingen i utredningen om fremtidig organisering av tinglysingen, er eierskapet av Norsk Eiendomsinformasjon as overført til Nærings- og handelsdepartementet fra 1. juli 2010.

2 Postomtale

Post 85 Utbytte

Bevilgningen foreslås i sin helhet overført fra Justisdepartementet til Nærings- og handelsdepartementet.

Kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	806 161	827 597	886 567
	Sum kap. 466	806 161	827 597	886 567

1 Innledning

Bevilgningen på posten dekker hovedsakelig utgifter til juridisk bistand i straffesaker til perso-

ner som har rett til advokatbistand i medhold av straffeprosessloven kap. 9 og 9 a. Dette kan gjelde personer som er siktet eller tiltalt for en forbrytelse, fornærmede i saken eller fornærmedes

pårørende. Videre dekkes kostnader ved bruk av sakkyndige og tolk i straffesaker samt enkelte utgifter til Den rettsmedisinske kommisjon. Bevilgningen på posten dekker også utgifter til advokater, sakkyndige og tolker oppnevnt av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker etter reglene i straffeprosessloven kap. 27 samt visse andre utgifter spesifisert i postomtalen.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker utgifter til salær og reise- og kostgodtgjørelse til forsvarere, bistandsadvokater, tolker og sakkyndige som er oppnevnt av retten i den enkelte sak eller av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker. Den dekker også tapt arbeidsfortjeneste til ikke-salærberettigede tolker og sakkyndige i straffesaker. Bevilgningen dekker videre enkelte utgifter til Den rettsmedisinske kommisjon som honorar/godtgjørelse, reise- og kursutgifter. Bevilgningen dekker dessuten salær

og reise- og oppholdsutgifter til aktor i militære straffesaker, enkelte utgifter i sivile saker og utgifter i Justisdepartementet til oversettelse i rettsanmodnings- og utleveringssaker. De totale utgiftene på posten avhenger hovedsakelig av antall straffesaker med oppnevnt forsvarer eller bistandsadvokat, omfanget av disse sakene og størrelsen på den offentlige salærsatsen.

De senere år har rettshjelpsutgiftene over kap. 466 økt. I hovedsak skyldes denne utviklingen økning i antallet saker behandlet for domstolene, mer omfattende saker, økt bruk av bistandsadvokater og tolker og oppjustering av salærsatsen. Salærsatsen har siden 1. januar 2010 vært 890 kroner per time (ekskl. mva.) og foreslås oppjustert til 905 kroner per time (ekskl. mva.) fra 1. januar 2011.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det å øke bevilgningen på posten med 59 mill. kroner

Det foreslås en bevilgning på posten på 886,6 mill. kroner.

Kap. 467 Norsk Lovtidend

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2009	budsjett 2010	2011
01	Driftsutgifter	3 033	3 114	3 179
	Sum kap. 467	3 033	3 114	3 179

1 Innledning

Norsk Lovtidend inneholder kunngjøringer av lover, forskrifter og en del andre vedtak. Bl.a. på grunn av tilpasning til EØS-regelverk har regelverksproduksjonen vært høy de senere årene. Det er viktig å få ut kunngjøringene raskt og korrekt, og kunngjøringen har siden 2001 skjedd elektronisk på Lovdatas hjemmesider. Utgiftene til trykking og utsendelse av en papirutgave dekkes gjennom en abonnementsordning.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke utgifter til bearbeiding av manuskripter og arbeidet med den elektroniske utgaven av Norsk Lovtidend.

Det foreslås en bevilgning på posten på 3,2 mill. kroner.

Kap. 468 Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2009	budsjett 2010	2011
01	Driftsutgifter	13 472	13 761	14 149
	Sum kap. 468	13 472	13 761	14 149

1 Innledning

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker er et uavhengig organ som skal ta stilling til om en domfelt med en rettskraftig dom skal få ny behandling av sin sak i retten.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke godtgjørelser til kommisjonens medlemmer, lønn til sekretariatets medarbeidere samt andre driftsutgifter knyttet til kommisjonens sekretariat. Sekretariatets bemanning utgjorde 12 årsverk per 1. mars 2010.

Det foreslås en bevilgning på posten på 14,1 mill. kroner.

Kap. 469 Vergemålsordningen

				(i 1 000 kr)
Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2011
		2009	Saldert budsjett 2010	
01	Driftsutgifter			20 000
	Sum kap. 469			20 000

1 Innledning

Det foreslås å opprette et nytt kapittel 469 Vergemålsordningen. Under kap. 469 foreslås det å opprette en ny post 01 Driftsutgifter. Gjeldende vergemålsordning bygger på at overformynderiene er kommunale organer og at kommunene er ansvarlige for å dekke utgiftene til overformynderiene. Noen kommuner finansierer ordning med fast formann for overformynderiene. De fleste overformynderiene er ulønnede, men med ulike former for godtgjøring. Fylkesmennenes utgifter til klage- og tilsynsorganfunksjonen dekkes over Fornyingsadministrasjons- og kirke departementets budsjett, kap. 1510 Fylkesmennene. Etter den nye loven skal ansvaret for vergemål overføres fra kommunene til fylkesmennene, og fylkesmennene skal være lokal vergemålsmyndighet. Det skal videre opprettes en sentral vergemålsmyndighet.

Justisdepartementet er overordnet ansvarlig for vergemålsordningen.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke utgiftene til et prosjekt som skal forberede omorganiseringen som er nødvendig for ikrafttredelse av ny vergemålslov. Prosjektets hovedoppgave vil være å lage planer for kompetansebygging og overføring av oppgaver i samarbeid med fylkesmennene. Videre vil prosjektet utrede IKT-behov, lage kravspesifikasjon for offentlig innkjøp av datautstyr og hensiktsmessig saksbehandlingssystem. Bevilgningen på posten vil dekke lønnsmidler til de ansatte i prosjektet samt kjøp av nødvendig konsulentbistand.

Det foreslås en bevilgning på posten på 20 mill. kroner.

Programkategori 06.70 Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.

Utgifter under programkategori 06.70 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
01-23	Driftsutgifter	181 687	179 757	197 896	10,1
70-89	Overføringer til private	882 669	953 921	967 962	1,5
	Sum kategori 06.70	1 064 356	1 133 678	1 165 858	2,8

Utgifter under programkategori 06.70 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
470	Fri rettshjelp	613 777	643 080	669 146	4,1
471	Statens erstatningsansvar	101 392	136 028	119 624	-12,1
472	Voldsoffererstatning og rådgivning for kriminalitetsofre	192 002	199 035	205 451	3,2
473	Statens sivilrettsforvaltning	32 553	31 511	31 584	0,2
474	Konfliktråd	54 568	55 891	60 408	8,1
475	Bobehandling	70 064	68 133	79 645	16,9
	Sum kategori 06.70	1 064 356	1 133 678	1 165 858	2,8

1 Innledning

Kategorien omfatter fri rettshjelp, statens erstatningsansvar, voldsoffererstatning, erstatning i anledning av straffeforfølgning og konkursbobehandling. Kategorien omfatter også Statens sivilrettsforvaltning, inkludert utgifter knyttet til

sekretariatet for Stortingets rettfærdsvederlagsutvalg, konfliktrådsordningen samt Kontoret for voldsoffererstatning, herunder Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre. Dette er ordninger som i hovedsak søker å sikre enkeltindividens rettigheter.

2 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
God rettssikkerhet for individer og grupper	Raskere, bedre og rimeligere rettshjelp til flere Styrket rettssikkerhet for kriminalitetsofre
God konfliktløsning	Mer konfliktløsning tidligst mulig Økt bruk av ulike konfliktrådsmetoder
Redusert kriminalitet	Økt forebygging av kriminalitet ved konfliktrådsbehandling
En mer effektiv justissektor	Helhetlig, effektiv og serviceorientert forvaltning

3 Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

Det er en hovedutfordring å sikre innbyggerne tilgang til rimelig juridisk bistand med høy kvalitet og legge til rette for enkel konfliktløsning. Samtidig må det arbeides for å bedre utnyttelsen av og kontrollen med overføringen av offentlige midler på området. Jo tidligere en konflikt løses, desto rimeligere blir saken for alle parter. Regjeringen ønsker derfor gode veilednings- og konfliktløsningstilbud tidligst mulig. Regjeringen la i april 2009 frem St.meld. nr. 26 (2008-2009) Om offentlig rettshjelp, hvor utfordringene knyttet til rettshjelpsordningen er vurdert. Stortingsmeldingen legger opp til at flere grupper i samfunnet sikres juridisk bistand. Tiltakene i meldingen har rask og effektiv avklaring av juridiske problemer som målsetting. Det vil bidra til at flere konflikter blir løst på et tidligere tidspunkt, og at færre saker vil belaste rettsapparatet. Det er videre et mål at rettshjelpsordningen når den gruppen mennesker som har størst behov for juridisk hjelp. Hjelpen skal gis på de områdene som er av størst velferdsmessig betydning og på en måte som medvirker til å løse problemet effektivt og riktig for den enkelte og for samfunnet. I 2010 er det igangsatt pilotprosjekter i Rogaland og Buskerud samt et interkommunalt samarbeid i Lindesnesregionen. Pilotprosjektene danner grunnlag for videre utvikling av førstelinjetjenesten, som det er tatt til orde for i St.meld. nr. 26 (2008-2009) Om offentlig rettshjelp. Se nærmere omtale under punkt 4.1.1.

Endringer 2006-2010

I samsvar med Soria Moria-erklæringen ble bevilgningen til Kontoret for voldsoffererstatning styrket med mill. kroner i forbindelse med St.prp.

nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006), for å styrke koordineringen av hjelpeapparatet for ofre for kriminalitet og videreutvikle ordningen med rådgivningskontor for kriminalitetsofre. Som et ledd i arbeidet med å styrke kriminalitetsofres stilling ytterligere, ble bevilgningen til Kontoret for voldsoffererstatning økt med 1 mill. kroner i 2008 til igangsetting av et pilotprosjekt for etablering av en gratis støtetelefon for kriminalitetsofre.

Regjeringen fremmet høsten 2007 forslag til endringer i voldsoffererstatningsloven med ikrafttredelse 1. januar 2008. Fra denne dato ble flere omfattet av retten til voldsoffererstatning (barn som er vitne til vold, etterlatte etter drapsofre mv.). Bevilgningen til voldsoffererstatning ble derfor økt med 13 mill. kroner i 2008. Videre ble bevilgningene til Kontoret for voldsoffererstatning og Statens sivilrettsforvaltning økt med til sammen 1,5 mill. kroner i 2008 til dekning av økt bemanningsbehov som følge av lovendringene. For å styrke voldsofrenes stilling ytterligere, fremmet Regjeringen høsten 2008 forslag om å øke maksimumsbeløpet for utbetaling av voldsoffererstatning fra 20 G (grunnbeløpet i folketrygden) til 40 G, jf. Ot.prp. nr. 12 (2008-2009). Lovendringen ble gjort gjeldende fra 1. januar 2009. Bevilgningen til voldsoffererstatning ble på denne bakgrunn økt med 4 mill. kroner i 2009.

Som følge av Regjeringens ønske om økt bruk av konfliktråd og restorative justice⁴, ble bevilgningen til konfliktrådene økt med 1 mill. kroner i forbindelse med St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006). For å styrke bemanningen og legge til rette for ytterligere bruk av stormøter i konfliktrådene ble bevilgningen økt med 6 mill. kroner i 2009. I 2010 ble bevilgningen styrket med ytterligere 5

⁴ Tiltak som fremmer dialog, økt forståelse, gjenoppretting, fremtidsfokus og mulig forsoning.

mill. kroner for å få flere stormøter og oppfølgingsteam for ungdom. På bakgrunn av overkapasitet i Siviltjenestens administrasjon ble enkelte ansatte overført til konfliktråd, jf. Prop. 31 S (2009-2010) og Innst. 58 S (2009-2010). Bevilgningen til konfliktråd i 2010 ble på denne bakgrunn økt med 1 mill. kroner.

Regjeringen er opptatt av å styrke rettssikkerheten til særlig utsatte grupper i samfunnet og å nå grupper med særlige rettshjelpsbehov. Bevilgningen til spesielle rettshjelpstiltak ble på denne bakgrunn økt med 4,3 mill. kroner i 2007, bl.a. til studentrettshjelpstiltak og gatejuristprosjekter. I 2008 ble bevilgningen økt med ytterligere 4 mill. kroner til en utvidelse av ordningen med advokatvakt ved krisesentre og Dixisentre, utvidelse av ordningen med rettshjelp i offentlige servicekontorer og gatejuristprosjektene. Regjeringen ønsker at større deler av befolkningen skal kunne gjøre bruk av den offentlige rettshjelpsordningen. Regjeringen foreslo derfor å oppjustere inntektsgrensene for fri rettshjelp fra 230 000 kroner til 246 000 kroner for enslige og fra 345 000 kroner til 369 000 kroner for ektefeller og andre som lever sammen med felles økonomi. På denne bakgrunn ble bevilgningen til fri rettshjelp økt med 36,3 mill. kroner i 2009.

Regjeringen vil at ofre for alvorlig kriminalitet, og særlig voldskriminalitet, skal sikres bedre oppfølging. I forbindelse med oppfølgingen av NOU 2006: 10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter, ble bevilgningen under fri rettshjelp for 2008 økt med 800 000 kroner til en utvidelse av retten til advokatbistand til fornærmede ved vurderingen av anmeldelse til å gjelde alle sakstyper hvor fornærmede vil ha krav på bistandsadvokat i medhold av straffeprosesslovens kap. 9 a.

Som ledd i arbeidet med å forbedre rettshjelpsordningen ble det i 2010, etter forslag fra Regjeringen, bevilget 5 mill. kroner til igangsetting av pilotprosjekt med etablering av førstelinje rettshjelp i ett fylke. I tillegg ble det satt av midler til oppstart i ytterligere ett fylke.

For å nå målet for gjennomsnittlig saksavviklingstid i rettsferdsvederlagssaker, foreslo Regjeringen i St.prp. nr. 1, Tillegg nr. 1 (2007-2008) å øke bevilgningen til Statens sivilrettsforvaltning for å styrke saksbehandlingskapasiteten. Bevilgningen ble på denne bakgrunn økt med 10,1 mill. kroner i 2008.

Det er viktig at Den rettsmedisinske kommisjon har et saksbehandlingssystem som er effektivt i ivaretar personvern hensyn. Regjeringen foreslo derfor i St.prp. nr. 1 (2008-2009) å øke

bevilgningen til Den rettsmedisinske kommisjon til anskaffelse av nytt saksbehandlingssystem med 400 000 kroner.

4 Tilstandsvurdering og mål

4.1 God rettssikkerhet for individer og grupper

4.1.1 Raskere, bedre og rimeligere rettshjelp til flere

Rettshjelp og tvisteløsning

Det samlede offentlige rettshjelpstilbudet er omfattende. Dette inkluderer både utgifter til forsvarer i straffesaker, bistandsadvokat, gjenopptakelse av straffesaker og utgifter til juridisk bistand i og utenfor rettergang innenfor andre nærmere angitte saksområder. Den offentlige rettshjelpsordningens fremste oppgave er å sikre likhet for loven. Regjeringen er særlig opptatt av rettssikkerheten for de aller fattigste og de med særskilte rettshjelpsbehov. Regjeringens målsetting med fremtidens rettshjelpsordning er at den skal bidra til en effektiv og god avklaring av folks juridiske problemer og konflikter.

Raskere og bedre rettshjelp

Regjeringen vil følge opp St.meld. nr. 26 (2008-2009) Om offentlig rettshjelp, som ble lagt fram i april 2009. I meldingen tar Regjeringen til orde for å forbedre rettshjelpsordningen slik at flere kan få raskere og bedre rettshjelp. For det første ønsker Regjeringen å etablere en ny førstelinjetjeneste som skal bidra til å senke terskelen for å få juridisk bistand samtidig som flere kan gjøre bruk av rettshjelpsordningen, se nærmere omtale nedenfor. Videre ønsker Regjeringen å endre de økonomiske vilkårene for rettshjelp i form av oppjustering av inntektsgrensene slik at flere omfattes av rettshjelpsordningen, samt mulighet for fradrag for enkelte utgifter, som forsørgelse av barn og sykdomsutgifter. Dette vil medføre at antallet husholdninger som kommer inn under inntektsgrensene, øker fra om lag 700 000 til om lag 1,2 millioner. Samtidig anbefales en ny, gradert egenandelsmodell der rettshjelpsmottakeren betaler en prosentandel av sakens kostnader. De som tjener minst og er uten formue skal fortsatt ikke betale egenandel. Regjeringen tar også til orde for en utvidelse av rettshjelpsordningen med enkelte nye saksområder som har særlig stor velferdsmessig betydning. Dette gjelder saker om gjeld, helse- og sosialrett, barnebortføring, enkelte saker om arbeidsforhold og trygd, spesielle forbrukersaker og visse saker vedrørende diskriminering. Som del av en forbedret rettshjelpsord-

ning mener Regjeringen at det bør iverksettes tiltak med sikte på økt kvalitetssikring av advokater og rettshjelpere som arbeider med rettshjelpssaker.

Førstelinetjeneste

Som et første tiltak i arbeidet med å forbedre rettshjelpsordningen, har Regjeringen i 2010 satt i gang et pilotprosjekt for å prøve ut en ny førstelinetjeneste i Buskerud og Rogaland, i tillegg til et interkommunalt samarbeid i Lindesnes-regionen. Førstelinetjeneste vil tilby alle juridisk bistand hos advokat eller rettshjelper. Tilbudet skal gjelde uavhengig av sakstype, med unntak av straffesaker og saker som har sitt utspring i næringsvirksomhet.

Hensikten er å tilby bistand i enkle juridiske spørsmål, finne en løsning på problemet og eventuelt henvise til andre rådgivnings- eller konfliktløsningstilbud. Pilotprosjektet skal prøve ut alternative måter å innrette en slik tjeneste på, og vil bli videreført i 2011.

Prosjektet vil bli evaluert underveis, og bli undergitt en sluttevaluering.

Spesielle rettshjelpstiltak

Regjeringen er opptatt av rettssikkerheten til særlig utsatte grupper i samfunnet og foreslår at bevilgningen til tilskudd til organisasjoner mv. som yter rettshjelp til grupper med særskilte rettshjelpsbehov opprettholdes. Regjeringen mener at disse organisasjonene og tiltakene er gode tilbud og bidrar til å avhjelpe juridiske problemer på en god og effektiv måte. Videre er det også et viktig tiltak i fattigdomsbekjempelsen i Norge å nå frem med rettshjelp til de som har det aller vanskeligst i samfunnet.

Det ytes bl.a. tilskudd til rettshjelpsvirksomhet i regi av jusstudenter i Oslo (Juridisk Rådgivning for Kvinner (JURK) og Juss-Buss), Bergen (Jussformidlingen), Trondheim (Jushjelpa i Midt-Norge) og Tromsø (Jusshjelpa i Nord-Norge). Studentrettshjelpstiltakene yter gratis juridisk rådgivning og er et lavterskeltilbud som i stor grad benyttes av personer som ellers, av ulike årsaker, ikke ville oppsøkt den rettshjelpen de har behov for. I 2009 behandlet JURK 3105 saker, Juss-Buss 5712 saker, Jussformidlingen 5112 saker, Jushjelpa i Midt-Norge 1 159 saker og Jusshjelpa i Nord-Norge 2 003 saker.

Som den eneste av landets kommuner mottar Oslo kommune tilskudd til drift av et kommunalt

rettshjelpskontor, Oslo kommune Fri rettshjelp. Basert på en avtale mellom Justisdepartementet og Oslo kommune høsten 2006 bidrar Justisdepartementet fra og med 2007 med 6 mill. kroner, mens Oslo kommune bidrar med resten av midlene som trengs for å sikre god drift av kontoret.

Rettshjelpskontoret Indre Finnmark mottar også tilskudd. Retningslinjene for driften av dette kontoret er tilpasset rettshjelpslovens regler og søker samtidig å ivareta de særskilte behov som gjør seg gjeldende hos den samisktalende befolkningen. I 2009 mottok kontoret 176 skriftlige saker, og bistod i tillegg med rådgivning ved 101 muntlige henvendelser.

Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS), Organisasjon mot offentlig diskriminering (OMOD) og Prostituertes interesseorganisasjon (PION) fikk i 2010 tilskudd til rettshjelpstiltak. Disse organisasjonene har også fått støtte tidligere år.

Gatejuristen i Oslo, Gatejuristen i Tromsø og Rett på gata i Trondheim driver oppsøkende rettshjelpsvirksomhet blant rusmisbrukerne med en betydelig andel frivillige. Prosjektene har fått tilskudd i flere år, og har også for 2010 fått betydelige tilskudd, jf. tabell under. I desember 2008 ble det i tillegg innvilget midler til oppstart av tre nye gatejurister i løpet av 2009 i henholdsvis Kristiansand, Bergen og på Hamar. Etablering av de nye gatejuristene har tatt lengre tid enn forventet, og kun Gatejuristen i Bergen hadde kommet i gang med første saksinntak i desember 2009. Det er en forutsetning for fortsatt tilskudd fra staten at prosjektene er lokalt forankret og får støtte fra andre bidragsytere, som kommuner, organisasjoner og lignende. I Kristiansand og på Hamar har det imidlertid tatt tid å skaffe midler lokalt, og det planlegges oppstart innen utgangen av 2010.

Som tidligere år har en rekke kommuner, krisesentre og Dixisentre (sentre for voldtektsutsatte) også i 2010 fått mulighet til å tilby gratis advokatvakt til beboere og brukere. I 2009 ble det tatt initiativ til å utvide ordningen med advokatvakt ved krise- og Dixisentre og det var enkelte nye søkere i 2010. Videre er det tatt initiativ til å utvide ordningen med gratis konsultasjon med advokat ved servicekontorer i en rekke kommuner, som beskrevet over i punktet «førstelinetjeneste». Nedenfor følger en oversikt over fordelingen av tilskudd til de mest sentrale mottakerne av midler over kap. 470, post 72 Spesielle rettshjelpstiltak for årene 2007-2010.

Tabell 2.21 Tilskudd til spesielle rettshjelpstiltak i perioden 2007–2010. Tall i mill. kroner

Mottaker	2007	2008	2009	2010 ¹
Studenttiltakene	10,5	10,9	11,2	11,976
Oslo kommune Fri rettshjelp (OKFR)	6,0	6,0	6,0	6,0
Rettshjelpskontoret Indre Finnmark (RIF)	1,28	1,3	1,4	1,053
Norsk Organisasjon For Asylsøkere (NOAS)	0,375	0,3	0,3	0,3
Organisasjonen Mot Offentlig Diskriminering (OMOD)	0,375	0,3	0,3	0,3
Prostituertes Interesseorganisasjon (PION)	0,4	0,2	0,2	0,2
Advokatvakt på Pro Senteret		0,1	0,1	
Gatejuristen Oslo	1,8	3,2	3,1	3,6
Rett på Gata Trondheim	0,2	0,4	0,5	0,65
Gatejuristen Tromsø		0,4	0,6	0,65
Gatejuristen Kristiansand		0,6		0,1
Gatejuristen Hamar		0,6		0,05
Gatejuristen Bergen		0,6		0,65
Fri rettshjelp i offentlige (service)kontorer	0,9	1,9	2,2	1,7
Pilotprosjektet – rettshjelp				5,0
Advokatvakt på krisesentre/Dixi-sentre	0,5	1,0	1,4	0,6
Andre	1,638	0,25	2,978	0,1

¹ Tallene viser tilskudd per 31. august 2010

Stortingets rettferdsvederlagsordning

Rettferdsvederlagsordningen er Stortingets egen ordning der enkeltpersoner, som har kommet særlig uheldig ut i møte med det offentlige, kan søke om skjønsmessig kompensasjon basert på en rimelighetsvurdering uten bestemte formelle vilkår. Statens sivilrettsforvaltning er sekretariat for rettferdsvederlagsutvalgene som avgjør søknadene om rettferdsvederlag.

Rettferdsvederlagsordningen er i de senere år vesentlig utvidet, jf. St.meld. nr. 44 (2003–2004) Erstatningsordning for krigsbarn og erstatningsordninger for romanifolk/tatere og eldre utdanningsskadelidende samer og kvener og St.meld. nr. 24 (2004–2005) Erstatningsordningar for barn i barneheimar og spesialskular for barn med åtferdsvanskar. Utvidelsen av ordningen medførte en sterk økning i antall innkomne søknader, og saksbehandlingskapasiteten både i de forberedende faginstanser og i Statens sivilrettsforvaltning ble derfor betydelig styrket. Fra 2005 til 2008 økte antall årlig avgjorte saker fra 249 til 2 204 saker.

Nå har imidlertid trenden snudd, og det kommer færre søknader etter særordningene. I 2009 var antall innkomne saker 1 076, hvilket er 15 pst. lavere enn i 2008. Tilsvarende avgjorde utvalgene 24 pst. færre saker i 2009 enn i 2008, dvs. 1 673 saker. Første halvår 2010 kom det inn 415 søknader om rettferdsvederlag, noe som er 30 pst. færre enn i samme periode året før. Samtidig avgjorde utvalgene 36 pst. færre saker enn i samme periode 2009, dvs. 648 saker. Statens sivilrettsforvaltning antar at antall nye saker vil stabilisere seg på dagens nivå. Utbetalingene til rettferdsvederlag økte fra 12,2 mill. kroner i 2005 til 227,2 mill. kroner i 2008, men sank i 2009 til 203,2 mill. kroner. De fleste søknadene mottatt i 2009 gjaldt saker etter alminnelig ordning. På bakgrunn av lavere saksmengde vil det ved utløpet av funksjonstiden for Utvalg for rettferdsvederlag III ikke være behov for reoppnevning, da Utvalg for rettferdsvederlag I og II vil kunne ta unna saksmengden.

Det er i dag ingen restanse av saker hos Statens sivilrettforvaltning eller utvalgene for rett-

ferdsvederlag, og det er lavere restanse enn tidligere hos faginstansene. Regjeringens mål for saksbehandlingen er 12 måneder i faginstansen. Saksbehandlingstiden varierer, men ligger normalt på inntil 12 måneder, med unntak av Helsedirektoratet og Utdanningsdirektoratet der saksbehandlingstiden er på 19 måneder eller mer.

Utbetalinger etter den alminnelige rettferdsvederlagsordningen føres på Finansdepartementets kap. 2309 Tilfeldige utgifter. Alle administrative kostnader i forbindelse med den saksforberedende behandlingen i den enkelte faginstans dekkes av de(t) aktuelle departement(ene). De administrative kostnadene ved behandlingen og ferdigstillingen av saker om rettferdsvederlag i Statens sivilrettsforvaltning dekkes over kap. 473 Statens sivilrettsforvaltning.

Rettferdsvederlagsutvalgene har etter den ordinære rettferdsvederlagsordningen fullmakt til å innvilge rettferdsvederlag med inntil 200 000 kroner i den enkelte sak. Stortinget har i anmodningsvedtak 321 av 8. juni 2010 bedt Regjeringen, i forbindelse med statsbudsjettet for 2011, vurdere å øke fullmaktsgrensen i den ordinære rettferdsvederlagsordningen fra 200 000 kroner til 250 000 kroner. (Innst. 313 S (2009-2010), jf. Dokument 19 (2009-2010)) og innstillingens tilråding nr. II.)

I perioden 2007-2009 har Justisdepartementet, etter forslag fra utvalgene, fremmet åtte saker om rettferdsvederlag som overskrider den fullmakten utvalgene har. Alle forslagene er vedtatt av Stortinget. Regjeringen finner det derfor hensiktsmessig at fullmaktsgrensen økes. En økning av fullmaktsgrensen antas ikke å ha noen vesentlig betydning for utbetalingene, samtidig som det gir mindre administrativt arbeid.

Regjeringen forslår på denne bakgrunn at Stortingets utvalg for rettferdsvederlag får utvidet sin alminnelige fullmakt til å tilstå rettferdsvederlag av statskassen med inntil 250 000 kroner for hver søknad, dog slik at grensen fortsatt er 500 000 kroner for HIV-ofre og 300 000 kroner for barnehjemsbarn m.fl., jf. forslag til vedtak.

Stortinget har bedt Regjeringen foreta en prinsipiell gjennomgang av rettferdsvederlagsordningen. Arbeidet er igangsatt og Regjeringen tar sikte på å komme tilbake til Stortinget snarest mulig og senest innen utløpet av stortingsperioden.

4.1.2 Styrket rettssikkerhet for kriminalitetsofre *Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre*

Regjeringen er opptatt av å styrke oppfølgingen av ofre for kriminalitet, og særlig ofre for voldskriminalitet. Kriminalitetsofre kan få gratis bistand og veiledning fra Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre. Ordningen med rådgivningskontor for kriminalitetsofre ble gjort permanent fra 1. januar 2007. Tilbudet er åpent for alle, uavhengig av om forholdet er politianmeldt eller ikke. Målet er å tilby lett tilgjengelig hjelp og på denne måten bidra til økt støtte og sterkere vern for ofre for kriminalitet. Rådgivningskontorene skal foruten å gi råd og veiledning, bistå med vitnestøtte i rettsaker og gi råd og hjelp ved søknad om voldsoffererstatning. Det er nå 14 rådgivningskontorer med god geografisk spredning. Ansvaret for spesialkompetanse på rasisme og diskriminering er fra 2010 lagt til rådgivningskontoret i Oslo.

Støttetelefon for kriminalitetsofre

Regjeringen har igangsatt et toårig prøveprosjekt som tilbyr gratis støttetelefon for kriminalitetsofre. Støttetelefonen er et ledd i Regjeringens handlingsplan mot vold i nære relasjoner. Det vil bli vurdert om tiltaket skal videreføres som en permanent ordning.

Erstatning til voldsofre

Voldsoffererstatningen skal bidra til at voldsofrene ikke påføres en økonomisk skade. Selv om voldsofre vil kunne ha krav på ytelser som sykepenger, trygd og andre sosiale støtteordninger, vil disse ordningene ikke alltid dekke det økonomiske tapet forårsaket av voldshandlingen. Voldsoffererstatningen bidrar til å dekke tapet der gjerningspersonen er ukjent eller har dårlig betalings evne. Kontoret for voldsoffererstatning behandler og avgjør søknader om voldsoffererstatning, mens Erstatningsnemnda for voldsofre er klageinstans etter forberedende behandling i Statens sivilrettsforvaltning.

I juni 2010 sendte Justisdepartementet ut et høringsnotat om endringer i voldsoffererstatningsloven. Her foreslås det bl.a. at klagebehandlingen flyttes til Statens sivilrettsforvaltning. Dette vil bl.a. føre til redusert saksbehandlingstid for klager. Høringsfristen var 20. september 2010 og forslag til lovendring vil bli vurdert lagt fram for Stortinget høsten 2010.

Evaluering av Kontoret for voldsoffererstatning og Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre

Kontoret for voldsoffererstatning og Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre er evaluert. Endelig rapport forelå i mars 2009. Evalueringens hovedformål var å se nærmere på og vurdere virksomhetens organisering, og å identifisere forbedringsområder, samt foreslå eventuelle endringer som kan iverksettes for å forbedre virksomhetens forutsetninger for å nå sine mål. Høsten 2009 ble det satt i gang en prosess i virksomheten for å følge opp evalueringen. Som ledd i prosessen er det iverksatt en rekke tiltak internt i virksomheten. Prosessen vil bli avsluttet høsten 2010.

Erstatning i anledning av straffeforfølgning

Etter straffeprosessloven kapitlene 30 og 31, jf. forskrift om standardsatser for oppreisning etter uberettiget straffeforfølgning, har en som har vært siktet for en straffbar handling rett til erstatning for økonomisk tap og til oppreisning etter faste satser for krenkelse eller annen skade av ikke-økonomisk art dersom vedkommende blir frifunnet, forfølgningen mot vedkommende blir innstilt eller vedkommende har vært pågrepet eller fengslet i strid med sentrale menneskerettighetskonvensjoner. Statens sivilrettsforvaltning behandlet i 2009 570 søknader om erstatning i anledning av straffeforfølgning. Til sammenligning ble det i 2008 behandlet 537 søknader. Blant de behandlede sakene er 475 av søkerne menn, 87 er kvinner og 8 av kravene er fra foretak. I alt er det helt eller delvis tilkjent erstatning i 309 saker. Det kom inn totalt 574 saker i 2009, mot 606 saker i 2008. Den reelle saksavviklingstiden i 2009, inkludert saksbehandlingstiden hos politiet, var om lag 18 måneder. Saksbehandlingstiden gikk ned første halvår 2010 og var på 16,4 måneder, inkludert saksbehandlingstiden hos politiet. Samtidig kom det inn 310 søknader, like mange som første halvår 2009. Ved prioriteringen av sakene tas det hensyn til lang saksbehandlingstid hos politiet. Saker som anses helt kurante søkes behandlet fortløpende. Det har vært iverksatt ulike tiltak for å effektivisere saksbehandlingen, og dette har ført til at antallet avgjorte saker har steget betydelig de senere årene. Per 30. juni 2010 er det behandlet 394 saker. Dette er en økning på 22 pst. sammenlignet med første halvår 2009, da det ble behandlet 322 saker.

4.2 God konfliktløsning

4.2.1 Mer konfliktløsning tidligst mulig

Konfliktråd

Konfliktrådene er en viktig del av rettspleien. Konfliktrådene tilbyr mekling, tilrettelagte møter og stormøter mellom parter og andre berørte i konflikt som følge av et straffbart forhold eller sivile uoverensstemmelser av rettslig eller utenomrettslig karakter. Mekling i konfliktråd er et gratis tilbud som er tilgjengelig i alle kommuner. Det finnes til sammen 22 konfliktråd som hver ledes av en konfliktrådsleder. Sekretariatet for konfliktrådene har ansvaret for drift og utvikling av konfliktrådene. Uansett hvor i landet man bor, skal innbyggerne ha det samme konfliktrådstilbudet med samme høye kvalitet. Konfliktrådene har derfor utviklet kvalitetssikringsstandarder.

I 2009 mottok konfliktrådene totalt 9 293 saker, en økning på omtrent 4 pst. sammenlignet med 2008. Av disse sakene var 4 633 straffesaker, mens 4 660 var sivile saker. Blant de sivile sakene var det 1 547 saker som omhandlet lovbrudd med gjerningsperson under 15 år. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var 38 dager. I første halvår 2010 mottok konfliktrådene 4 502 saker. Av disse var 2 291 straffesaker, mens 2 211 var sivile saker. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var 31 dager.

Det fremgår av Politisk plattform for flertallsregjeringen 2009-2013 at Regjeringen vil øke innsatsen for å løse konflikter tidlig, bl.a. ved å styrke og videreutvikle konfliktrådsordningen. Det arbeides med å øke bruken av stormøter. Ved at flere enn de tradisjonelt definerte partene i en konflikt er med på stormøtet, blir også de deltakere i prosessen, noe som kan bidra til en varig løsning.

Stormøter tilbys nå ved alle konfliktråd og det ble i 2009 gjennomført til sammen 227 stormøter. I løpet av første halvår 2010 har konfliktrådene gjennomført i alt 129 stormøter.

Justisdepartementet har nedsatt en ekstern arbeidsgruppe som skal vurdere hvilke tiltak som bør gjennomføres for å øke bruken av restorative justice og konfliktråd i straffesakskjeden. Arbeidsgruppen skal også vurdere en generell modernisering av konfliktrådsloven. Rapporten fra arbeidsgruppen er planlagt ferdigstilt medio 2011.

4.2.2. Økt bruk av ulike konfliktrådsmetoder

Konfliktrådsmetoder

Møter i regi av konfliktrådet, enten det er tradisjonelle meklingsmøter, stormøter eller andre tilrettelagte møter, skal bidra til å fremme dialog, økt forståelse, gjenoppretting og mulig forsoning.

Prosjektet «Oppfølgingsteam» i Trondheim har benyttet stormøter som sitt viktigste redskap. Erfaringene viser at metoden egner seg for å få til et reelt samarbeid mellom ulike instanser til det beste for den unge lovbyteren, og man har også lykket i å mobilisere ungdommenes eget nettverk. I 2009 ble prosjektet med oppfølgingsteam evaluert av Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU), og det ble vist til gode resultater for ungdommer med alvorlige kriminelle og atferdsmessige problemer. Sekretariatet for konfliktrådene har derfor i 2010 startet arbeidet med å implementere oppfølgingsteam på fire nye steder, i tillegg til videreføring av prosjektet i Trondheim.

I NOU 2008: 15 Barn og straff foreslås det bl.a. å innføre en ny straffereaksjon særlig tilpasset barn som har begått alvorlige straffbare handlinger. Den foreslåtte reaksjonen skal bygge på prinsippene for restorative justice samt erfaringene fra oppfølgingsteam, og er tenkt som et alternativ til ubetinget fengsel. Reaksjonen går ut på at det domfelte barnet skal gjennomføre et stormøte (ungdomstormøte) tilrettelagt av en egen koordinator. Ungdomsstormøtet skal munne ut i en plan (ungdomsplan) som bl.a. kan inneholde kompensasjon til fornærmede, ulike former for kriminalitetsforebyggende tiltak og/eller tiltak med et straffende element. Det arbeides med å etablere piloter for ungdomsstormøte ved to konfliktråd. For å legge til rette for oppfølgingsteam og piloter på ungdomsstormøte foreslo Regjeringen å øke bevilgningen til konfliktrådene med 5 mill. kroner i 2010. Dette foreslås videreført i 2011.

Det er et mål at tilbudet om møter i regi av konfliktråd skal gjøres tilgjengelig for alle berørte i alle saker og på alle nivåer i straffesakskjeden. Politiet, påtalemyndigheten, kriminalomsorgen (friomsorgen og fengslene) og domstolene er samarbeidspartnere for konfliktrådene i dette arbeidet. Bruk av konfliktråd kan være et alternativ til straff, en del av innholdet i straffen (som vilkår for betinget dom og som innhold i samfunnsstraff) og rehabiliterende, gjenopprettende og forsonende tiltak etter domfellelse (for eksempel under eller etter endt soning).

I «Vendepunkt – Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2008-2011», er konfliktrådet gitt en sentral rolle i tre av tiltakene (tiltak 21-23). Det ene tiltaket er et pilotprosjekt i regi av konfliktrådet i Sør-Trøndelag. Prosjektet prøver ut frivillig bruk av tilrettelagte samtaler og/eller stormøter for voksne og barn som er berørte av vold i nære relasjoner. Prosjektet startet opp i 2008. Per 15. august 2010 har prosjektet hatt 86 saker til behandling. Prosjektet skal evalueres av NTNU i

2010. Tiltak 22, som prøver ut bruk av tilrettelagte samtaler i saker der det er ilagt besøksforbud, er i regi av konfliktrådet i Oslo og Akershus. De har fått oversendt 22 saker per 1. juli 2010. Tiltak 23, som prøver ut tilrettelagt dialog på egnet tidspunkt i straffesakskjeden i saker med vold i nære relasjoner, er i regi av konfliktrådet i Østfold. De har medio juni 2010 registrert 21 saker.

4.3 Redusert kriminalitet

4.3.1 Økt forebygging av kriminalitet ved konfliktrådsbehandling

Konfliktråd

Ved konfliktrådsbehandlingen i straffesaker legges det til rette for dialog og gjenoppretting (restorative justice) knyttet til de materielle og følelsesmessige skadene som er påført gjennom en lovstridig handling. Gjerningspersonen vil gjennom møtet med offeret få mulighet til å se konsekvensene av sin egen handling og å ta ansvar for å gjenopprette eventuell skade. Samtidig vil offeret kunne stille spørsmål som kan være nødvendige å få besvart for å legge saken bak seg og komme videre i livet. Dialog mellom gjerningsperson og offer kan bidra til å dempe frykten for nye overgrep.

Boks 2.2 Stormøter, oppfølgingsteam og ungdomsstormøter

Stormøter er vel forberedte, tilrettelagte møter. Alle som er direkte eller indirekte berørt av lovbruddet eller konflikten, samt det profesjonelle nettverket, inviteres til å delta i møtet. Et grundig forarbeid i form av forsamtaler med alle deltakerne er avgjørende for å lykkes med stormøtemetoden. Målet for møtene er økt kunnskap om alle konsekvensene av det som har skjedd, bearbeiding av hendelsen og en avtale som kan involvere flere av deltakerne i stormøtet. Avtalen følges opp av konfliktrådet.

Ungdomsstormøte foreslås i NOU 2008: 15 Barn og straff som en ny straffereaksjon ved lovbrudd begått av unge lovbytere under 18 år. Reaksjonen skal kunne benyttes der barn har begått alvorlige straffbare handlinger og foreslås å være et alternativ i tilfeller der frihetsberøvelse ikke er helt nødvendig. Også her er stormøtemetoden utgangspunktet. For nærmere omtale av oppfølgingen av NOU 2008: 15 Barn og straff vises det til programkategorien 06.30.

Flere internasjonale studier av meklings- og stormøteprosjekter viser en beskjeden, men positiv effekt på tilbakefallsstatistikkene. Effekten på tilbakefallsprosenten ser ut til å være større i saker som gjelder alvorligere kriminalitet enn for mindre alvorlige lovbrudd. Effekten er også større i saker med krenkelse mot person sammenlignet med krenkelser mot eiendom. Ofre som har deltatt i restorative justice-prosesser, er vesentlig mer fornøyd sammenlignet med de som utelukkende deltok i tradisjonelt gjennomført straffesak. Deltakere i mekling viser også redusert frykt både for å bli offer for ny kriminalitet fra samme gjerningsperson og for ny kriminalitet generelt. De som har deltatt i mekling er også mer tilfredse med strafferettssystemet generelt.

Et norsk forskningsprosjekt i regi av Nordlandsforskning leverte i desember 2009 sin rapport. Studien er konsentrert om voldssaker som har vært behandlet i konfliktråd. Studien viser at et flertall (87 pst.) av deltagerne i konfliktrådmøtene er fornøyd med møtet og mener de ble rettferdig behandlet. Det store flertallet rapporterer at de fikk sagt det de ønsket under møtet og at de følte de ble lyttet til. 88 pst. sier de er fornøyd med avtalen som ble inngått mellom klager og påklaget. Deltagerne har opplyst at de har valgt å delta på møtet fordi de ville diskutere det som hadde

skjedd og bli ferdig med saken. Flere innklagede har lagt vekt på at de slipper anmeldelse og straff, samtidig som enkelte ønsket å si unnskyld og gjøre opp for seg. Rapporten konkluderer med at møtene i regi av konfliktrådene har bidratt til bedring av relasjonene mellom de involverte partene og at møtene har gjort det lettere for partene å legge hendelsene bak seg. Av de som er intervjuet i forbindelse med studien svarer nærmere 90 pst. at de vil anbefale konfliktrådsbehandling til andre i samme situasjon.

4.4 En mer effektiv justissektor

4.4.1 Helhetlig, effektiv og serviceorientert forvaltning

Kontoret for voldsoffererstatning

Kontoret for voldsoffererstatning traff 3 526 vedtak om voldsoffererstatning i 2009, og det ble utbetalt 174,4 mill. kroner i erstatning. Samme år ble det innregistrert 339 klager i Erstatningsnemnda for voldsofre (klageinstansen). Innvilgelsesprosenten ved Kontoret for voldsoffererstatning var 74 pst. i 2009 mot 77 pst. i 2008 og 69 pst. i 2007. Oppgangen fra 2007 til 2008 skyldes særlig at Erstatningsnemnda for voldsofre, på bakgrunn av lovendringene per 1. januar 2008, har lempet på kravet om rask anmeldelse. Innvilgelsesprosenten har senere stabilisert seg på et noe lavere nivå.

Tabell 2.22 Utvikling i saksbehandlingstid i saker om voldsoffererstatning i årene 2005-2009. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, fra søknadstidspunktet og fra saken er klar til vedtak.

År	2005	2006	2007	2008	2009
Saksbehandlingstid fra søknadstidspunktet	149	215	207	229	316
Saksbehandlingstid fra saken var klar til vedtak	57	76	68	69	81

I 2009 gikk det i gjennomsnitt 316 dager fra søknaden ble mottatt til vedtak ble truffet. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid per sak fra alle dokumenter har kommet inn til vedtak ble fattet var 81 dager. Første halvår 2010 økte saksbehandlingstiden ytterligere, med gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 339 dager fra søknaden ble mottatt til vedtak ble truffet. Saksbehandlingstiden var i gjennomsnitt 124 dager fra alle dokumenter har

kommet inn til vedtak ble fattet. Det har vært en betydelig økning i den totale saksbehandlingstiden. Utviklingen er urovekkende. Saksbehandlingstiden varierer fra sak til sak, avhengig bl.a. av hvor lang tid det tar før straffesaksdokumentene blir oversendt fra politiet, og om det må innhentes ytterligere dokumentasjon i saken. Det er iverksatt tiltak for å effektivisere saksbehandlingen. Justisdepartementet følger utviklingen tett.

Tabell 2.23 Utvikling i antall søknader om voldsoffererstatning og antall behandlede saker i årene 2005-2009

År	2005	2006	2007	2008	2009
Antall innkomne søknader	2 682	2 598	2 893	3 370	3 589
Antall behandlede	2 508	2 955	3 342	3 133	3 526

Konfliktråd

En av flere måter å løse konflikter på er bruk av konfliktrådsordningen. Den grunnleggende tanken bak denne ordningen er at de berørte av en konflikt selv skal bli i stand til å løse konflikten. Dette gjøres bl.a. ved mekling og tilrettelagte møter. Ved konfliktrådsbehandling er dialog og gjenoppbygging i sentrum. Konfliktrådsbehandling er et godt alternativ til sivil- eller strafferettslig behandling.

Nordlandsforsknings rapport av desember 2009 peker på forbedringspunkter for konfliktrådene og understreker viktigheten av et reelt, informert samtykke til konfliktrådsbehandling. Det er i stor grad politiet som er førstelinjeforbidler av konfliktrådene sin virksomhet, og det framgår av rapporten at informasjonen som politiet gir kan være avgjørende for utfallet av møtet. Hvilken

informasjon partene får om konfliktråd fra politiet, er i stor grad med på å forme partenes forventninger til møtet i konfliktrådet, jf. omtale under programkategori 06.40.

Bobehandling

Bobehandlingen har i de senere år blitt effektivisert ved økt bruk av elektronisk kommunikasjon. I dag får hvert konkursbo sin egen nettside, en elektronisk bosome, via nettløsningen Altinn. Bostyrer kan legge ut dokumenter og informasjon om fremdriften i bobehandlingen på bosome, som er driftet av Brønnøysundregistrene. Det arbeides kontinuerlig med å videreutvikle funksjonaliteten til bosome. Bruk av bosome gjør bobehandlingen mer kostnadseffektiv, og innsparingen vil kunne gå til å dekke øvrig bobehandling.

Kap. 470 Fri rettshjelp

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	5 085	4 886	6 078
70	Fri sakførsel	396 432	413 864	426 694
71	Fritt rettsråd	182 085	188 079	199 559
72	Tilskudd til spesielle rettshjelpstiltak	30 175	36 251	36 815
	Sum kap. 470	613 777	643 080	669 146

1 Innledning

Det kan gis tilskudd til dekning av rettshjelpsutgifter i tvistesaker i og utenfor rettergang. De årlige utgiftene avhenger av i hvilken grad publikum benytter seg av tilbudet, og er derfor vanskelig å anslå på forhånd. Bevilgningen til ordningen omfatter også tilskudd til spesielle rettshjelpstiltak som Oslo kommune Fri rettshjelp, Rettshjelpskontoret Indre Finnmark, studentrettshjelpstiltakene, gatejuristprosjektene, pilotprosjekt om førstelinjetjeneste mv.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til sakkyndige og meddommere m.m. i saker der det er gitt fri sakførsel. På grunn av ordningens karakter er utgiftene vanskelig å anslå.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det å øke bevilgningen på posten med 1,2 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på posten på 6,1 mill. kroner.

Post 70 Fri sakførsel

Bevilgningen på posten skal gå til dekning av utgifter til advokat m.m. i saker hvor det er innvilget hel eller delvis fri sakførsel etter reglene i lov om fri rettshjelp. Fri sakførsel gis i saker for domstolene og for særskilte forvaltningsorganer som fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker, kontrollkommisjonen (for psykisk helsevern), smittevernemnda m.m.

Det foreslås en bevilgning på posten på 426,7 mill. kroner.

Post 71 Fritt rettsråd

Bevilgningen på posten skal gå til å dekke utgifter til advokat og rettshjelper i saker hvor det helt eller delvis er innvilget fritt rettsråd etter reglene i lov om fri rettshjelp. Fritt rettsråd er juridisk rådgivning i saker som ikke er til behandling i domstolene eller et annet organ hvor det kan gis fri sakførsel, jf. omtale under post 70.

Returdirektivet om felles standarder og prosedyrer i medlemsstatene for retur av tredjelandsborgere med ulovlig opphold ble 16. desember 2008 vedtatt av Europaparlamentet og Rådet for den europeiske union. På linje med EUs medlemsstater er Norge, gjennom sitt Schengenmedlemskap, forpliktet til å gjennomføre direktivet innen 24. desember 2010. Innføring av direktivet er beregnet til å medføre et merbehov på 20,5 mill. kroner, herav 5,7 mill. kroner på kap. 470, post 71.

Det foreslås en bevilgning på posten på 199,6 mill. kroner.

Post 72 Tilskudd til spesielle rettshjelpstiltak

Bevilgningen på posten dekker primært tilskudd for å sikre rettssikkerhetsarbeid og tilskudd til rettshjelpsvirksomhet.

Bevilgningen dekker tilskudd til bl.a. rettshjelpsvirksomhet i regi av jusstudenter, Oslo kommune Fri rettshjelp og Rettshjelpskontoret Indre Finnmark. I tillegg bevilges det midler til ulike organisasjoner og prosjekter over denne posten, se nærmere omtale under punkt 4.1.1.

I revidert nasjonalbudsjett 2010 ble det omdisponert 1,1 mill. kroner fra kap. 470, post 72 til kap. 460, post 01. For 2011 foreslås det å omdisponere 560 000 kroner fra kap. 470, post 72 til kap. 460, post 01, jf. omtale under kap. 460.

Det foreslås en bevilgning på posten på 36,8 mill. kroner.

Kap. 3470 Fri rettshjelp

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Tilkjente saksomkostninger m.m.	915	2 232	2 270
	Sum kap. 3470	915	2 232	2 270

1 Postomtale**Post 01 Tilkjente saksomkostninger m.m.**

Saksomkostninger tilkjent staten i benefiserte saker føres under denne posten.

Det foreslås en bevilgning på posten på 2,3 mill. kroner.

Kap. 471 Statens erstatningsansvar

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
71	Erstatningsansvar m.m., <i>overslagsbevilgning</i>	86 505	117 692	100 720
72	Erstatning i anledning av straffeforfølgning, <i>overslagsbevilgning</i>	14 887	18 336	18 904
	Sum kap. 471	101 392	136 028	119 624

1 Innledning

Bevilgningen på kapitlet dekker statens utbetalinger etter de alminnelige erstatningsregler og erstatning i anledning av straffeforfølgning.

2 Postomtale

Post 71 Erstatningsansvar m.m., overslagsbevilgning

Utbetalinger som følge av at staten er erstatningsansvarlig etter de alminnelige erstatningsregler eller har inngått forlik uten å erkjenne ansvar, belastes denne posten. Unntatt er utbetalinger som følge av statens ansvar i kontraktsforhold og ansvar i forbindelse med statens forretningsdrift. Bevilgningen på posten er regelstyrt, og bevilgningsforslaget er et overslag.

I Høyesteretts dom Rt. 2005 s. 1365, den såkalte Finnanger II-saken, ble staten dømt til å erstatte tap som følge av brudd på EØS-avtalen. Saken gjaldt spørsmålet om staten var erstatningsansvarlig for uriktig gjennomføring av EUs motorvognforsikringsdirektiver i norsk rett i forbindelse med tilslutningen til EØS-avtalen. Den uriktige gjennomføringen hadde medført at en skadelidt ikke fikk medhold i sitt krav mot forsikringsselskapet etter bilansvarsloven. I etterkant av dommen er det innkommet erstatningskrav fra 35 skadelidte som er i samme situasjon. Det gjenstår å behandle fire saker. Disse varierer med hensyn til skadeomfang og sannsynlig erstatningsbeløp. Det antas at de fleste vil bli løst i 2010.

I en rådgivende uttalelse fra EFTA-domstolen 20. juni 2008 kom EFTA-domstolen til at bilansvarsloven var i strid med EUs motorvognforsikringsdirektiver (EØS-relevante), og at bruddet på EØS-avtalen var tilstrekkelig kvalifisert til å kunne utløse erstatningsansvar for staten. I etterkant har staten erkjent ansvarsgrunnlag for skader inntruffet fra og med 2001 til og med 1. juli 2009. Stortinget har i tråd med Regjeringens forslag vedtatt å endre bilansvarsloven slik at skadevolderens oppreisningsansvar nå omfattes av den obligatoriske forsikringsdekningen etter loven. Stortingets vedtak innebærer at norsk rett nå er bragt i samsvar med EØS-retten. Endringene i bilansvarsloven trådte i kraft 1. juli 2009. Det har per 1. august 2010 kommet inn om lag 500 krav om erstatning som følge av manglende oppreisnings-

erstatning etter motorvognulykke. Per 1. august 2010 er det utbetalt om lag 20 mill. kroner. Dette beløpet inkluderer advokatutgifter og renter. Per 1. august 2010 gjenstår det ca. 70 krav som ikke er ferdigbehandlet. Justisdepartementet mottar fortsatt krav, og det antas at det vil bli utbetalt erstatninger også i 2011. Størrelsen på kravene varierer, og det samme gjelder dokumentasjonen for skaden hos den enkelte skadelidte.

Landsforeningen for trafikkskadde har anlagt gruppesøksmål mot staten ved Justisdepartementet for Oslo tingrett med påstand om at det er ansvarsgrunnlag også for skadetilfeller inntruffet i perioden 1. januar 1994 til 31. desember 2000. Hovedforhandling er berammet til november 2010. Før utfallet av søksmålet er klart er det svært vanskelig å anslå bevilgningsbehovet for 2011. Dersom staten taper søksmålet må det forventes en økning i utbetaling på posten. På nåværende tidspunkt er det imidlertid ikke mulig å anslå hvor mange krav som vil komme dersom staten taper søksmålet. Gjennomsnittlig utbetaling per sak i dag er ca. 80 000 kroner, og dersom vi legger til grunn samme antall saker for perioden 1994-2001 (forutsatt at staten taper søksmålet), vil utbetalingene kunne komme opp i om lag 60 mill. kroner for perioden 1994 til og med 1. juli 2009.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det å redusere bevilgningen på posten.

Det foreslås en bevilgning på posten på 100,7 mill. kroner.

Post 72 Erstatning i anledning av straffeforfølgning, overslagsbevilgning

Etter straffeprosessloven kapitlene 30 og 31, jf. forskrift om standardsatser for erstatning i anledning straffeforfølgning, har en siktet rett til erstatning for økonomisk tap og til oppreisning etter faste satser for krenkelse eller annen skade av ikke-økonomisk art dersom vedkommende blir frifunnet, forfølgningen mot vedkommende blir innstilt, eller vedkommende har vært pågrepet eller fengslet i strid med sentrale menneskerettskonvensjoner. Bevilgningen på posten er regelstyrt.

Det foreslås en bevilgning på posten på 18,9 mill. kroner.

Kap. 472 Voldsoffererstatning og rådgivning for kriminalitetsofre

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2011
		2009	Saldert budsjett 2010	
01	Driftsutgifter	19 417	19 336	20 181
70	Erstatning til voldsofre, <i>overslagsbevilgning</i>	172 585	179 699	185 270
	Sum kap. 472	192 002	199 035	205 451

1 Innledning

Kontoret for voldsoffererstatning behandler søknader om voldsoffererstatning fra personer som er påført personskade som følge av straffbar voldshandling. Bemanningen ved Kontoret for voldsoffererstatning utgjorde 21 årsverk per 1. mars 2010. Kontoret behandler og avgjør søknader om voldsoffererstatning i første instans.

Kontoret for voldsoffererstatning har ansvaret for Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre, i alt 14 kontorer. Bemanningen ved Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre utgjorde 12 årsverk per 1. mars 2010. Det vises for øvrig til omtale under punkt 4.1.2.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker driftsutgifter til Kontoret for voldsoffererstatning og driftsutgifter for Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 472, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3472, post 01, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 20,2 mill. kroner.

Post 70 Erstatning til voldsofre, overslagsbevilgning

Posten er en regelstyrt overslagsbevilgning og skal gå til erstatningsbeløp i saker etter voldsoffererstatningsloven, herunder saksomkostninger i forbindelse med søknaden og klagebehandlingen.

Det foreslås en bevilgning på posten på 185,3 mill. kroner.

Kap. 3472 Voldsoffererstatning og rådgivning for kriminalitetsofre

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2011
		2009	Saldert budsjett 2010	
18	Refusjon av sykepenger	226		
	Sum kap. 3472	226		

1 Postomtale

Post 01 Diverse inntekter

Inntektene på posten er refusjoner som skal dekke utgifter til kurs og seminarer i regi av Kontoret for voldsoffererstatning.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 472, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3472, post 01, jf. forslag til vedtak.

Kap. 473 Statens sivilrettsforvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2011
		2009	Saldert budsjett 2010	
01	Driftsutgifter	32 553	31 511	31 584
	Sum kap. 473	32 553	31 511	31 584

1 Innledning

Statens sivilrettsforvaltning fatter vedtak på flere sivilrettslige felt og har ansvar for klagesaker etter lov om fri rettshjelp, klager over fylkesmennenes vedtak i tomtefestesaker og oppgaven med stadfestelse av testament. Virksomheten er videre delegert kompetanse til å avgjøre spørsmålet om erstatning i anledning av straffeforfølging etter straffeprosessloven kapittel 31. Virksomheten har også sekretariatsfunksjoner for Erstatningsnemnda for voldsofre, Stortingets rettferdsvederlagsutvalg, Den rettsmedisinske kommisjon og fra 1. desember 2010 Barnesakkyndig kommisjon. Statens sivilrettsforvaltning skal være et kompetansesenter på fagområdene som tilligger virksomheten.

Bemanningen i Statens sivilrettsforvaltning utgjorde 44 årsverk per 1. mars 2010.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker driftsutgifter til Statens sivilrettsforvaltning. Bevilgningen dekker også godtgjørelser, reise- og kursutgifter til medlemmer av utvalgene for rettferdsvederlag og Erstatningsnemnda for voldsofre.

Bevilgningen dekker i tillegg de ordinære driftsutgiftene til Den rettsmedisinske kommisjon, herunder kommisjonens sekretariat.

I høringsnotat 15. juni 2010 foreslår Justisdepartementet å overføre behandlingen av klagesakene til Statens sivilrettsforvaltning.

Det foreslås en bevilgning på posten på 31,6 mill. kroner.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 473, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3473, post 01, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3473 Statens sivilrettsforvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2011
		2009	Saldert budsjett 2010	
01	Diverse inntekter	341	157	162
	Sum kap. 3473	341	157	162

1 Postomtale

Post 01 Diverse inntekter

Inntektene på posten er refusjoner som skal dekke utgifter som Den rettsmedisinske kommisjon har i forbindelse med kurs og eventuelle andre inntekter.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 473, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3473, post 01, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 162 000 kroner.

Kap. 474 Konfliktråd

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag
		2009	Saldert budsjett 2010	
01	Driftsutgifter	54 568	55 891	60 408
	Sum kap. 474	54 568	55 891	60 408

1 Innledning

Som en viktig del av rettspleien tilbyr konfliktrådene mekling, tilrettelagte møter og stormøter mellom parter i konflikt som følge av et straffbart forhold eller sivile uoverensstemmelser av rettslig eller utenomrettslig art. Sekretariatet for konfliktrådene har ansvaret for drift og utvikling av 22 konfliktråd.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal gå til drift av 22 konfliktråd, og til drift av Sekretariatet for konfliktrådene. Ved sekretariatet utgjorde bemanningen 14 årsverk per 1. mars 2010, mens i konfliktrådene var bemanningen på samme tidspunkt 59,5 årsverk.

På bakgrunn av overkapasitet i Siviltjenestens administrasjon overført enkelte ansatte fra Siviltjenesten til politidistrikt og konfliktråd, jf. revidert nasjonalbudsjett 2010. Bevilgningen foreslås derfor økt med 1,1 mill. kroner, mot en tilsvarende reduksjon i bevilgningen under kap. 450, post 01, jf. omtale under kap. 450, post 01.

På bakgrunn av forventet inntekt i 2011 på kap. 3474, post 02 foreslås bevilgningen på kap. 474, post 01 økt med 1,1 mill. kroner.

Samlet foreslås bevilgningen økt med 4,5 mill. kroner. Det foreslås en bevilgning på posten på 60,4 mill. kroner.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 474, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3474, post 02, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3474 Konfliktråd

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag
		2009	Saldert budsjett 2010	
02	Refusjoner	5 266	1 124	2 259
18	Refusjon av sykepenger	455		
	Sum kap. 3474	5 721	1 124	2 259

1 Postomtale

Post 02 Refusjoner

Inntektene på posten er refusjoner som skal dekke konfliktrådernes utgifter i forbindelse med kurs og konferanser.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 474, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3474, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 2,3 mill. kroner.

Kap. 475 Bobehandling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	64 200	59 959	71 218
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	5 864	8 174	8 427
	Sum kap. 475	70 064	68 133	79 645

1 Innledning

Bevilgningen på kapitlet dekker statens ansvar for utgifter til konkursbehandling i tilfeller hvor boet eller den som begjærer konkurs (rekvirenten) ikke dekker utgiftene. I tillegg dekker bevilgningen utgifter til Justisdepartementets særskilte garantiordning til granskning av konkursboer der det mangler midler og det foreligger mistanke om økonomisk kriminalitet. Videre dekker bevilgningen administrasjon og utgifter til Konkursrådet.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen på posten dekker statens regelstyrte utgifter i forbindelse med behandlingen av saker om tvangsoppløsning av aksjeselskaper og saker om konkurs i henhold til konkursloven § 73.

På bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling foreslås det å øke bevilgningen på posten.

Det foreslås en bevilgning på posten på 71,2 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til granskning av konkurs- og tvangsavviklingsboer i henhold til Justisdepartementets særskilte garan-

tiordning og utgifter til drift av Konkursrådet. Garantimidler kan benyttes der boet selv mangler midler og det foreligger mistanke om økonomisk kriminalitet.

Det blir innvilget midler fra garantiordningen i om lag 100–150 saker i året. Det foreslås at Justisdepartementet under ordningen med utgifter til fortsatt bobehandling i 2011 får fullmakt til å kunne pådra seg forpliktelser utover gitt bevilgning under kap. 475, post 21 med inntil 10 mill. kroner, men slik at totalrammen for nytt og gammelt ansvar ikke overstiger 33 mill. kroner, jf. forslag til vedtak. Videre foreslås det at Justisdepartementet i 2011 får fullmakt til å nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 475, post 21 tilbakebetalte inntekter under ordningen med utgifter til bobehandling, jf. forslag til vedtak. Slik tilbakebetaling skjer i de tilfeller hvor boet likevel får inn penger etter at tingretten har betalt ut garantibeløp til bobestyrer.

Videre dekker bevilgningen godtgjørelser til medlemmene av Konkursrådet og Konkursrådets utgifter til administrasjon, varer og tjenester.

Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 475, post 21 inntektene ved avholdelse av konferanser i regi av Konkursrådet, samt inntekter fra rådets øvrige virksomhet, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 8,4 mill. kroner.

Programkategori 06.80 Svalbardbudsjettet

Utgifter under programkategori 06.80 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	-297 841	112 977	91 086	-19,4
	Sum kategori 06.80	-297 841	112 977	91 086	-19,4

Utgifter under programkategori 06.80 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
480	Svalbardbudsjettet	-297 841	112 977	91 086	-19,4
	Sum kategori 06.80	-297 841	112 977	91 086	-19,4

Justisdepartementet fremmer svalbardbudsjettet som en egen budsjettproposisjon samtidig med statsbudsjettet. Bakgrunnen for dette er artikkel 8 i Svalbardtraktaten som begrenser adgangen til å oppkreve skatter og avgifter på Svalbard og hvordan disse midlene kan anvendes. De skatter og avgifter som innkreves på Svalbard skal i sin helhet komme Svalbard til gode. Stortinget sluttet seg til Regjeringens ønske om å videreføre ordningen med et eget svalbardbudsjett under behandlingen av St.meld. nr. 22 (2008-2009) Svalbard.

Hvert år gis et tilskudd fra statsbudsjettet til dekning av underskuddet på svalbardbudsjettet. Som det fremgår av regnskapstallene for 2009, var inntektene dette året unormalt høye. Dette har gitt et positivt resultat som innebærer at svalbardbudsjettet i 2009 ikke mottok et tilskudd, men tilbakeførte midler til statskassen. For 2011 er det foreslått 266,9 mill. kroner i utgifter og 175,8 mill. kroner i inntekter på svalbardbudsjettet. Differansen blir 91,1 mill. kroner. Det er denne differansen mellom utgifter og inntekter i svalbardbudsjettet som danner grunnlaget for tilskuddet fra Justisdepartementets kap. 480. Reduksjonen i tilskuddet i 2011 skyldes i hovedsak at det er forventet en økning i skatteinntekter i forhold til saldert budsjett 2010.

tet en økning i skatteinntekter i forhold til saldert budsjett 2010.

Bevilgninger til drift av barnehager blir innlemmet i rammetilskuddet til kommunene fra 2011. I den sammenheng er 11,2 mill. kroner rammeoverført fra Kunnskapsdepartementet sitt budsjett til svalbardbudsjettet. Midlene går inn i tilskuddet til Longyearbyen lokalstyre til drift av barnehagene i Longyearbyen.

Regjeringen la våren 2009 fram St.meld. nr. 22 (2008-2009) Svalbard. Stortingets behandling av meldingen, jf. Innst. S. nr. 336 (2008-2009), viser at det fremdeles er bred politisk enighet om hovedmålene i svalbardpolitikken. Målene har ligget fast i lang tid og historien har vist at en forvaltning av øygruppen etter disse målene har vært vellykket.

Som følge av satsingen på Svalbard har Sysselmannen i den senere tid opplevd en økning i sine oppgaver både i omfang og kompleksitet. For å avhjelpe dette ble Sysselmannens rammer styrket med 7,3 mill. kroner i 2010. Økningen bidro til at bestillingen fortsatt kan utføre dagens oppgaver på en god og effektiv måte. Denne styrkingen videreføres i 2011 og vil bidra til å sikre en god beredskap på øygruppen.

Styrkingen bidro også til at man kunne videreføre arbeidet med nødvendige reparasjoner og oppgraderinger av sysselmannsboligen. Dette arbeidet fortsetter i 2011. I sum medvirker dette til å tydeliggjøre den viktige rollen Sysselmannen har som regjeringens fremste representant på øygruppen.

Bevilgninger til tiltak på Svalbard har i perioden 2006-2010 blitt økt med 52 mill. kroner til følgende tiltak:

- I 2007 ble tilskuddet til Svalbard økt med 20 mill. kroner til etablering av en reservekraftløsning i Longyearbyen.
- Fra 2008 er det innført et nytt skattesystem som tilsvarer en inntektsreduksjon og økt tilskudd til Svalbard på 14 mill. kroner.
- Rutinene for prisjustering av Svalbardbudsjettet er lagt om. Dette har gitt en styrking av tilskuddet på 5,5 mill. kroner i perioden.
- I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2009 ble det bevilget 1 mill. kroner for å utbedre sysselmannsboligen.

- Svalbardbudsjettet ble i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2009 også styrket med 1,4 mill. kroner for å videreføre feltinspektørtjenesten i 2009.
- Foruten styrkingen på 7,3 mill. kroner til Sysselmannen i 2010, ble budsjettet styrket med 2,7 mill. kroner for å møte utfordringene innen skole- og barnehagesektoren.

I tillegg til tilskuddet over kap. 480 har staten årlig betydelige utgifter, blant annet til støtte til forskning på Svalbard og til nasjonale tiltak som sykehus og universitet i Longyearbyen. Utgiftene til disse formålene bevilges over det ordinære statsbudsjettet under de enkelte fagdepartementers kapitler. En oversikt over og omtale av bevilgninger til svalbardformål over de andre fagdepartementenes budsjetter er gitt i svalbardbudsjettet pkt. 4 og vedlegg 1.

Det er gitt en nærmere redegjørelse for målene for norsk svalbardpolitikk i svalbardbudsjettet for 2011, punkt 2.

Programkategori 06.90 Beskyttelse og innvandring

Utgifter under programkategori 06.90 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
490	Utlendingsdirektoratet	3 601 103	4 574 643	3 755 840	-17,9
491	Utlendingsnemnda	224 920	246 104	261 219	6,1
	Sum kategori 06.90	3 826 023	4 820 747	4 017 059	-16,7

Utgifter under programkategori 06.90 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
01-23	Driftsutgifter	3 617 320	3 825 383	2 962 663	-22,6
30-49	Nybygg, anlegg m.v.		100 000	176 000	76,0
60-69	Overføringer til kommuner	169 628	235 220	239 885	2,0
70-89	Overføringer til private	39 076	660 144	638 511	-3,3
	Sum kategori 06.90	3 826 023	4 820 747	4 017 059	-16,7

1. Innledning

Programkategorien omfatter utforming og iverksetting av den delen av innvandrings-, asyl- og flyktningpolitikken som Justisdepartementet har ansvar for. Utvikling og forvaltning av utlendingslovgivningen, driften av mottak for asylsøkere og kvoten for uttak av overføringsflyktninger er de viktigste virkemidlene for gjennomføring av politikken. I tillegg til de sentrale instansene på området, Justisdepartementet, Arbeidsdepartementet (arbeidsinnvandring og EØS-innvandring), Utlendingsdirektoratet (UDI) og Utlendingsnemnda (UNE), dekkes vesentlige oppgaver innenfor utlendingsforvaltningen av politiet og utenriksjennesten.

Fra 2010 ligger hovedansvaret for utlendingsfeltet og innvandringspolitikken i Justisdepartementet. Dette har styrket samordningen mellom forvaltningsoppgavene i politiet, UDI og UNE.

Overføringen av ansvaret for integreringspolitikken til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har bidratt til å klargjøre ansvarsdelingen mellom innvandrings- og integreringspolitikken, men gjør også at det er viktig med gode samarbeidsrutiner mellom departementene. Behovet for slike rutiner forsterkes av at en betydelig del av nåværende innvandring til Norge sorterer under Arbeidsdepartementet.

De største utgiftspostene under programkategori 06.90 er knyttet til drift av mottak for asylsøkere (kap. 490, post 21), økonomiske ytelser til beboere i mottak (kap. 490, post 70), vertskommunetilskudd (kap. 490, post 60) og til drift av UDI og UNE (kap. 490, post 01 og 22 og kap. 491, post 01 og 21). Bevilgningsbehovet på feltet er i stor grad avhengig av antallet personer som søker asyl og andre tillatelser til opphold og arbeid i Norge. Bevilgningsforslaget under programkategori 06.90 for 2011 innebærer en betydelig reduksjon.

sjon sammenliknet med saldert budsjett 2010. Hovedårsaken er at det forventes langt færre asylsøkere i 2011 (10 000, derav 800 enslige mindreårige) sammenliknet med det som ble lagt til grunn i saldert budsjett 2010 (18 500, derav 2 800 enslige mindreårige).

Tabell 2.24 Sentrale prognoser til grunn for 2011-budsjettet

	Antall
Asylsøkere	10 000
Overføringsflyktninger	1 200
Oppholdssaker til UDI	77 600
Familiemedlemmer til flyktninger (reiseutgifter)	700
Personer i mottak, gjennomsnitt	18 080

Tallene i tabellen er prognoser, og må ikke forveksles med måltall. Prognoser som gjelder asylsøkere og innvandring er usikre.

2. Mål og delmål

Regjeringens hovedmål er en helhetlig og konsekvent innvandrings- og flyktningpolitikk. For å nå dette må utlendingsforvaltningen være samordnet, effektiv og serviceorientert og kunne håndtere store svingninger i antall søknader om opphold. Det er dessuten nødvendig med systematisk kunnskapsinnhenting som grunnlag for politikkutvikling og forvaltning.

Det er sentralt for Regjeringen å sikre beskyttelse og hjelp til så mange som mulig av det store antallet mennesker som er på flukt i verden. Vanligvis er det mest effektivt å gi slik hjelp i samme region, ofte i naboland der mange flyktninger og andre fordrevne befinner seg. Slike land mottar bistand fra FN og av enkeltland, bl.a. Norge, for å kunne ta seg av dem som er på flukt, jf. nærmere omtale i Prop. 1 S (2010-2011) for Utenriksdepartementet. I tråd med internasjonale forpliktelser

og norsk lovgivning vil Norge også gi opphold til asylsøkere som fyller vilkårene for beskyttelse eller oppholdstillatelse på humanitært grunnlag. Det er viktig å verne om retten til beskyttelse for flyktninger. For at asylinstituttet ikke skal bli sveket og miste oppslutning i befolkningen, ønsker Regjeringen å forebygge at personer som ikke har behov for beskyttelse, likevel søker asyl her i landet. Videre er det et mål å forhindre at mange, også barn og unge som sendes på en farefull ferd for å søke asyl i Europa, blir ofre for menneskesmuglere og menneskehandel. Mottakstilbudet for asylsøkere skal være nøkternt og differensiert i henhold til søkers behov og hvilken fase i asylprosedyren søkeren er i.

Innvandringen til Norge skal styres slik at den er samfunnstjenlig, balansert og bærekraftig. Innreise og innvandring til Norge reguleres og kontrolleres i overensstemmelse med internasjonale forpliktelser og avtaler. Det er ønskelig å legge til rette for økende reisevirksomhet, og sikre at visumbehandling og grensepassering foregår effektivt og smidig innen de rammer Schengensamarbeidet gir. Regelverket for familieinnvandring skal sikre at nære familiemedlemmer kan leve sammen. Samtidig skal krav til inntekt (underholdskravet) sikre at den som bor her i landet (referansepersonen), kan forsørge den som flytter til Norge. Underholdskravet skal også styrke posisjonen til unge mennesker i Norge slik at de kan motstå press om å inngå ekteskap, og legge bedre til rette for at de som får innvilget opphold som familiemedlemmer kan delta aktivt i samfunnslivet. Regelverket for familieinnvandring skal dessuten forhindre at proformaekteskap gir grunnlag for opphold her. Videre er det et mål å legge til rette for rekruttering av etterspurt utenlandsk arbeidskraft, jf. nærmere omtale i Prop. 1 S (2010-2011) for Arbeidsdepartementet, og for kultur- og kunnskapsutveksling. Det er avgjørende for innvandringspolitikkenes legitimitet at personer uten lovlig opphold returnerer til hjemlandet så raskt som mulig, helst frivillig, men om nødvendig med tvang. Innsats på returområdet er derfor høyt prioritert.

Tabell 2.25 Mål for programkategori 06.90 Beskyttelse og innvandring

Hovedmål	Delmål
Helhetlig og konsekvent innvandrings- og flyktning-politikk	Målrettet utlendingskontroll Regulert familieinnvandring som ivaretar familiens enhet og motvirker tvangsekteskap Beskyttelse og varige løsninger for flyktninger Færre asylsøkere uten beskyttelsesbehov Tilpasset og nøkternt mottakstilbud for asylsøkere Rask retur av utlendinger uten lovlig opphold
Effektiv justissektor	Samordnet, effektiv og serviceorientert utlendingsforvaltning Systematisk kunnskapsinnhenting som grunnlag for politikktutvikling og forvaltning

3. Hovedutfordringer og budsjettmessige prioriteringer

3.1 Utviklingstrekk og utfordringer

Om lag 214 millioner mennesker bor, i følge International Organization for Migration (IOM), i et annet land enn sitt fødeland og regnes som internasjonale migranter. Det utgjør om lag tre pst. av jordas befolkning. Nærmere halvparten av dem er kvinner. Økt migrasjon er ett viktig kjennetegn ved globaliseringen.

Ved inngangen til 2010 var det 10,4 millioner flyktninger og mennesker i en flyktningliknende situasjon som falt under ansvarsområdet til FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), og nesten en million asylsøkere som ikke hadde fått svar på søknaden.⁵ I tillegg kommer 4,8 millioner palestinske flyktninger i Midtøsten som FNs særskilte organisasjon for palestinske flyktninger (UNWRA) har ansvar for.

Om lag 60 pst. av de internasjonale migrantere befinner seg i rike, industrialiserte land i Europa, Nord-Amerika og Oseania. I mange av disse landene er den demografiske utviklingen preget av en raskt aldrende befolkning. Samtidig har en voksende andel unge mennesker i fattige og ofte konfliktfylte land sør og øst for Europa problemer med å finne arbeid i hjemlandet. Dette betyr at migrasjonsstrømmene kan komme til å øke.

⁵ For rike, industrialisert land regner UNHCR bare med dem som har fått beskyttelse de siste ti årene i tallene. For resten av verden gjøres det ingen slik tidsmessig avgrensning. Iflg. UNHCR er det derfor i underkant av 38 000 flyktninger mv. i Norge, mens i følge SSB var det nesten 105 000 personer med flyktningbakgrunn hvis påfølgende familieinnvandring holdes utenfor per 1. januar 2009.

Den globale økonomiske nedgangen påvirker også migrasjonsstrømmene. På kort sikt ser det ut til at arbeidsmigrasjon til og innen Europa har avtatt noe fordi etterspørselen etter arbeidskraft minker. Omfanget og varigheten av reduksjonen vil avhenge av hvor sterk den økonomiske nedgangen blir, og hvor lenge den varer. Virkningen for familieinnvandring, antall asylsøkere og internasjonale studenter er mer usikker. Situasjonen vil kunne variere fra land til land, avhengig av politikk, regelverk og andre samfunnsforhold.

Håndteringen av internasjonal migrasjon, både tvungen og frivillig, innebærer mange utfordringer for verdenssamfunnet, for regionalt samarbeid og for den enkelte stat. Norge deltar i et omfattende internasjonalt samarbeid på migrasjonsområdet, i første rekke innen Norden, med EU, innenfor Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) og med UNHCR. Schengen-samarbeidet er blant annet bestemmende for vårt arbeid med grensekontroll og visum. Dette er nærmere omtalt i Meld. St. 9 (2009-2010) Norsk flyktning- og migrasjonspolitikk i et europeisk perspektiv, jf. Innst. 327 S (2009-2010).

I 2009 innvandret 56 700 utenlandske statsborgere til Norge. Fratrukket utvandringen samme år ble nettoinnvandringen av utenlandske borgere 38 300, en reduksjon på om lag 5 000 fra det rekordhøye nivået i 2008. Nettoinnvandringen var klart størst fra Polen med nærmere 7 000, men det var nesten en halvering av nivået i 2008. Der nest var nettoinnvandringen vel 3 000 fra Sverige og 2 600 fra Litauen. Størst økning i 2009 hadde Island med en tidobling. Samlet kom 58 pst. av innvandringen fra medlemsland i EU. Dette var

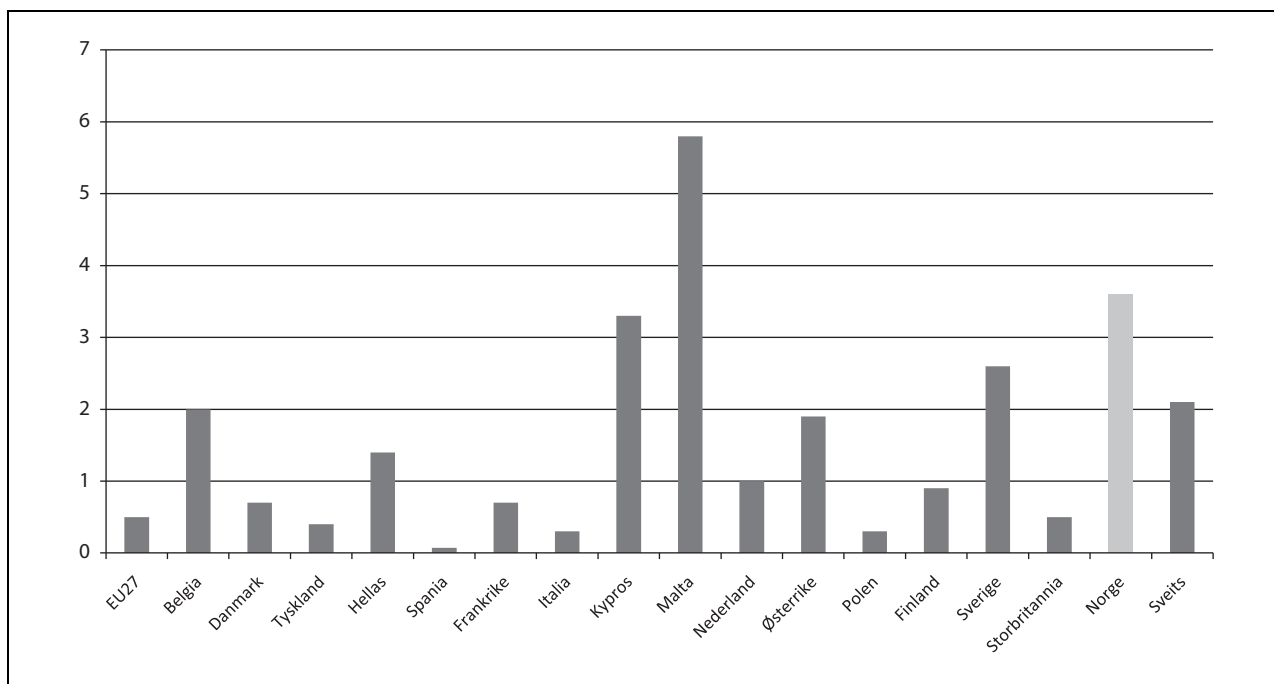
hovedsakelig arbeidsinnvandring og noe familieinnvandring samt en del studenter.

I 2009 var det rekordhøy utvandring av utenlandske borgere med 18 400. Det var størst utvandring av polske borgere, om lag 3 600 forlot Norge. De polske utvandrerne hadde gjennomsnittlig bodd ett år og tre måneder i landet. Hver fjerde svenske utvandrer i 2009 hadde innvandret samme år. Flyttestatistikken for første halvår 2010 viser at både innvandring og utvandring økte, sammenliknet med 2009. Bare i 2008 var det større nettoinnvandring fra utlandet.

Den store innvandringen de seinere årene har særlig berørt Oslo-området og enkelte andre større byer. Innvandring er likevel viktig for befolkningsutviklingen i svært mange kommuner. 414 av landets 430 kommuner hadde et innvandringsoverskudd i 2009.

Antallet asylsøkere har variert de siste tiårene i de fleste land, men det har vært spesielt store svingninger i Norge. UNHCRs tall for 44 industrialiserte mottakerland⁶ viser en samlet reduksjon på 43 pst. fra 2003 til 2006, og en økning på 12 pst. fra 2007 til 2008 og nesten nøyaktig samme antall søkere i 2009, vel 377 000. For Norges del var det en reduksjon på 67 pst. fra 2003 til 2006, deretter en sterk økning på 123 pst. fra 2007 til 2008, og en mer moderat vekst på 19 pst. fra 2008 til 2009. Norge var på åttendeplass blant disse mottakerlandene med om lag 5 pst. av samlet antall asylsøkere i 2009. Antall asylsøkere per tusen innbyggere var 3,6. Bare småstater som Liechtenstein og Malta hadde høyere andeler. Snittet for EU var 0,5 i 2009.

⁶ Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries 2009, UNHCR 2010

Figur 2.4 Asylsøkere per capita – utvalgte europeiske land – 2009

Kilde: EUROSTAT

Hvis man ser på hele femårsperioden 2005-2009, var antall asylsøkere per tusen innbyggere 10,2 i Norge. For EU var snittet 2,3 for hele femårsperioden. Dette innebærer at Norge i flere år har tatt imot en relativt stor andel av asylsøkerne som kommer til Europa, ut fra folketallet. I 2009 var særlig andelen av enslige mindreårige høy. Da tok vi imot 20 pst. av alle som oppga å være enslige mindreårige da de søkte asyl i EU- og EFTA-landene. For nærmere omtale, se punkt 4.1.4.

Siden høsten 2009 har tendensen vært en markert nedgang i antall asylsøkere til Norge. Ved utgangen av første halvår 2010 hadde om lag 4 500 personer søkt asyl. Det er ca. 45 pst. færre asylsøkere enn i samme periode i fjor. Det er nedgang for samtlige søkergrupper, men særlig i antall søkere fra Afghanistan. Det er samtidig en betydelig lavere andel asylsøkere som oppgir å være enslige mindreårige, 9 pst. ved utgangen av første halvår 2010 sammenliknet med 14,5 pst. i hele 2009. En rekke europeiske land har som Norge

mottatt færre søkere i år, men nedgangen her i landet i første halvår var blant de aller største.

Den relativt sterke nedgangen har flere årsaker. Flere av Regjeringens innstrammingsiltak har hatt en virkning, sammen med endringer i andre europeiske lands politikk, økt samarbeid med viktige transitland og endrede forhold i noen opprinnelsesland. Utviklingen og betydningen av enkelte innstrammingsiltak omtales nærmere under punkt 4.1.4.

I 2009 var det en markert nedgang i arbeidsinnvandringen sammenliknet med de siste årene, mens tallene for første halvår 2010 tyder på en viss økning. Det må imidlertid tas forbehold om usikre tall på grunn av overgangen til en registreringsordning for EØS-borgere fra 1. oktober 2010, jf. nærmere omtale av utviklingen i arbeidsinnvandringen i Prop. 1 S (2010-2011) for Arbeidsdepartementet.

Familieinnvandringen til Norge har i mindre grad blitt direkte påvirket av de økonomiske nedgangstidene enn arbeidsinnvandringen. Etter en markert oppgang i antall tillatelser i 2007 og 2008, gikk de ned igjen i 2009, sannsynligvis på grunn av redusert arbeidsinnvandring. I første halvår 2010 er antallet innvilgede familieinnvandringstillatelser nær halvert sammenliknet med første halvår 2009 fordi EØS-borgere ikke lenger trenger å søke om oppholdstillatelse. For personer fra land utenfor EØS-området er det en mindre nedgang, om lag 9 pst. Innvilgelsesprosenten har bare sunket marginalt fra 2009 til første halvår 2010, fra 75 til 73 pst.

Statistisk sentralbyrå (SSB) anslo at det kunne oppholde seg mellom 10 500 og 32 000 utlendinger uten lovlig opphold i Norge i 2006, og at 18 000 personer var det mest sannsynlige anslaget.⁷ Dette er bl.a. personer med endelig avslag på en asylsøknad eller annen søknad om opphold, personer som har mistet oppholdsgrunnlaget eller personer som har kommet hit ulovlig og aldri har søkt om noen tillatelse. Det er en utfordring for gjennomføringen av en troverdig asyl- og innvandringspolitikk at et stort antall mennesker oppholder og livnærer seg her ulovlig. Som Schengen-land blir Norge påvirket av politikken i andre land i Europa. Kombinasjonen av økonomiske nedgangstider i store deler av verden, store økonomiske utfordringer i flere europeiske stater med økende arbeidsledighet og innstramning i

asyl- og innvandringspolitikken, kan føre til mer ulovlig innvandring og opphold.

Erfaringene viser at antall søknader om opphold og asyl kan variere betydelig på relativt kort tid. Dette stiller store krav til omstillingsevne, kompetanse og kapasitet i alle deler av utlendingsforvaltningen, både i politiet, utenriksstjenesten, UDI og UNE. I tillegg stilles det krav til UDI, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), kommunene og en rekke sektormyndigheter i forbindelse med etablering og nedbygging av mottakstilbud, bosettings- og integreringsarbeid.

For kommende år vil Regjeringen framheve følgende hovedutfordringer på de delene av migrasjonsområdet som Justisdepartementet har ansvar for:

- At asylinstituttet fungerer etter hensikten, herunder at Norge mottar færre asylsøkere uten behov for beskyttelse.
- At personer uten lovlig opphold raskt returnerer til hjemlandet eller annet land som har ansvar for å behandle asylsøknaden i henhold til Dublin II-forordningen.
- At organisering og arbeidsmetoder i utlendingsforvaltningen videreutvikles for å få til rask og korrekt behandling av utlendingssaker og redusere antall ubehandlede saker.
- At identiteten til en større andel av asylsøkerne blir klarlagt.

3.2 Budsjettmessige prioriteringer

De viktigste budsjettmessige prioriteringene i budsjettforslaget for programkategori 06.90 i 2011 følger nedenfor.

EFFEKT-programmet

Regjeringen foreslår å bevilge 192,6 mill. kroner (derav 176 mill. kroner til investeringer) til utvikling og innføring av nye elektroniske løsninger i utlendingsforvaltningen, organisert i EFFEKT-programmet. Dette er et sentralt tiltak i Regjeringens satsing på å effektivisere og få en mer helhetlig utlendingsforvaltning, samt å bedre brukerservicen. Målet er bl.a. å redusere ressursbruken per sak, få raskere avgjørelser, bedre informasjon og service overfor søkere, samt bedre samordning og kommunikasjon mellom virksomhetene. Dette skjer ved å etablere elektronisk saksflyt mellom UDI, politiet, utenriksstjenesten, UNE og IMDi, samt nettløsninger i kommunikasjonsnettverket med publikum og berørte parter.

⁷ Li Chun Zhang (2008), *Developing Methods for Determining the Number of Unauthorized Foreigners in Norway*, i Fafo og SSB: *Learning About Illegals: Issues and Methods*, rapport for UDI.

Saksbehandlingskapasitet i UDI og UNE

Det høye antallet asylsøkere i perioden 2008-2009 har skapt et stort press på UDIs og UNEs saksbehandlingskapasitet. Selv om bevilgningen og bemanningen til UDI og UNE er styrket, har antallet ubehandlede saker i virksomhetene økt. Nedgangen i antall asylsøkere i 2010 har gitt rom for å redusere antallet ubehandlede saker i UDI. Restansebeholdningen ved utgangen av 2010 forventes likevel å være betydelig, både for UDI (særlig oppholdssaker) og UNE (særlig asylsaker). I budsjettforslaget legger Regjeringen derfor opp til at antallet ubehandlede saker skal reduseres både i UDI og UNE i 2011. Det er stor usikkerhet knyttet til antall asylsøkere framover, og erfaringsmessig kan dette endre seg raskt. Regjeringen mener man på denne bakgrunn må være varsom med å redusere bemanningen for raskt, og at man først må prioritere å redusere antall ubehandlede saker.

Støtte til retur og reintegrering

Retur av personer med endelig avslag er en viktig forutsetning for at asylinstittuttet skal fungere. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen knyttet til arbeidet med frivillig, assistert retur og tilbakevending med 42,7 mill. kroner i 2011, sammenliknet med saldert budsjett 2010. Det foreslås særlig å styrke det generelle returprogrammet (FSR) og returprogrammene for hhv. Irak (IRRINI) og Afghanistan (IRRANA). Det legges til grunn at en videreføring og styrking av eksisterende returprogram vil kunne medføre i overkant av 1 700 assisterte frivillige returer i 2011.

Returdirektivet

Europaparlamentet og Rådet for den europeiske union vedtok 16. desember 2008 direktiv 2008/115 EF om felles standarder og prosedyrer for retur av tredjelandsborgere med ulovlig opphold. Returdirektivet er en videreføring av Schengenregelverket, og skal være gjennomført av medlemslandene innen 24. desember 2010. For 2011 legges det til grunn at direktivet medfører en viss økning i antall utvisningssaker, med tilhørende økt ressursbruk for UDI, UNE, politiet og til fri rettshjelp. Regjeringen foreslår derfor å bevilge 20,5 mill. kroner til dekning av disse merutgiftene.

4. Mål, tilstandsvurdering og tiltak

4.1 Helhetlig og konsekvent innvandrings- og flyktningspolitikk

4.1.1 Målrettet utlendingskontroll

Rapport og status

I 2009 ble det fattet i underkant av 110 000 første gangsvedtak i visumsaker. Av disse ble 97 pst. ferdigbehandlet av utenriksstasjonene, og 92 pst. av søknadene ble innvilget. Nærmere 38 pst. av søknadene ble fremmet ved norske utenriksstasjoner i Russland. Første halvår 2010 ble det fattet 56 500 vedtak i saker som gjaldt ulike former for besøksvisum. Det er 3 500 flere vedtak enn i første halvår 2009. 94 pst. av søknadene ble innvilget. Nesten 34 pst. av visumsøknadene ble fremmet ved norske utenriksstasjoner i Russland, en klar nedgang fra første halvår 2009.

Mange mennesker søker seg til Europa. Det er behov for et utstrakt samarbeid mellom Schengen-landene, bl.a. om kontroll med yttergrensene og gjennomføring av en felles visumpolitikk.

Schengen-landenes sentrale visuminformasjonssystem (VIS) skulle opprinnelig ha vært i drift fra 1. januar 2007. Rettshjemmelen for VIS-databasen ble imidlertid først formelt vedtatt i juni 2008. Forsinkelser av teknisk karakter i noen medlemsland, og dermed den sentrale delen av VIS som EU-kommisjonen har ansvaret for, har deretter ytterligere forsinket prosessen. VIS-systemet skal nå etter planen starte opp medio 2011. Norges arbeid med tilpasning av NORVIS, det norske saksbehandlingssystemet for visumsaker og for kommunikasjon med VIS, blir forlenget som en følge av dette.

Fra 1. januar 2010 ble det innført en ny ordning med bankgaranti som en mulig betingelse for utstedelse av visum i visse saker som gjelder privatbesøk. Ordningen innebærer at personen som visumsøkeren ønsker å besøke i Norge, stiller med en økonomisk sikkerhet i form av en bankgaranti på 50 000 kroner. Formålet er å muliggjøre en mer fleksibel og liberal visumpraksis. En bankgaranti kan bidra til å styrke en visumsøkers returforutsetninger, og kan brukes når utlendingsmyndighetene er i tvil om søkeren vil returnere innen visumtidens utløp. Ordningen kan bare brukes når formålet med reisen er privatbesøk, men ikke når partene er nære familiemedlemmer. Ordningen vil heller ikke bli anvendt overfor land som vi mottar mange asylsøkere fra. Garantibeløpet frigis når innehaveren av visumet dokumenterer at han eller hun har reist tilbake til sitt hjemland og har overholdt vilkårene for å ha visum.

Schengen-samarbeidets visumregelverk er blitt oppdatert med Visumforordningen (forordning 810/2009) som trådte i kraft 5. april 2010. Forordningen kodifiserer tidligere visumregelverk og praksis og inneholder enkelte nye bestemmelser. Det gis bl.a. regler for hvordan medlemslandene skal kunne delegere visse praktiske deler av visumsaksbehandlingen til eksterne tjenesteytere (outsourcing). Visumforordningen er implementert i norsk rett gjennom utlendingsforskriften, og det er således lagt til rette for slik delegering i visumsaker der Utenriksdepartementet finner dette ønskelig.

For Schengen-landene er det viktig å dele informasjon og analyser om utvikling og trender vedrørende ulovlig innvandring til Europa. Også i 2010 er det stor oppmerksomhet rundt trafikken over Middelhavet. Man ser imidlertid en avtagende tendens hva gjelder båttrafikken, samtidig som nye reiseruter blir hyppigere anvendt. Bl.a. er transittrafikken over Afrikas Horn og inn i Tyrkia økende. EUs rådsarbeidsgruppe (CIREFI), som utvekslet informasjon om illegal migrasjon og menneskesmuglingsmetoder er nedlagt i 2010. Ansvar for etterretning og analyser er overført til EUs grensekontrollbyrå (FRONTEX). Gjennom datainformasjonssystemet ICONET varsler landene hverandre om uregelmessige grensepasseringer.

Gjennomføringen av EUs returdirektiv av disse reglene i norsk rett vil medføre at det blir fattet flere vedtak om utvisning for brudd på utlendingsloven som følge av kortvarig ulovlig opphold. Samtidig medfører direktivet at det som hovedregel ikke skal ilegges innreiseforbud som overstiger fem år for brudd på utlendingsloven.

I 2009 ble 1 560 personer utvist for brudd på utlendingsloven. Dette er nesten dobbelt så mange som året før. I løpet av første halvår 2010 gjaldt det 1 740 personer. Økningen skyldes både flere asylsøkere og bruk av mer ressurser for å behandle flere slike saker. Tallet vil ventelig øke ytterligere i 2011 som følge av innføringen av returdirektivet.

I henhold til utlendingsforskriften kan personer som antas utsatt for menneskehandel bli innvilget en begrenset oppholdstillatelse, også kalt refleksjonsperiode, på inntil seks måneder hvis de ikke har søkt asyl. Terskelen er lav for å få en slik tillatelse. I tillegg åpnes det for å innvilge en tillatelse på inntil ett år hvis de samarbeider med politiet. Denne tillatelsen kan fornyes for ett år av gangen dersom vilkårene fortsatt er oppfylt. Dersom en person som er innvilget refleksjonsperiode har barn, kan det gis oppholdstillatelse til barnet der-

som det anses å være en alvorlig fare for sikkerheten i hjemlandet.

73 personer søkte om refleksjonsperiode i 2009. Av disse ble 50 saker innvilget mens 23 ble avslått. 20 personer søkte om begrenset oppholdstillatelse etter utløpet av refleksjonsperioden. Ti saker ble innvilget, ni avslått og én henlagt. Fem personer søkte om fornyelse av slik oppholdstillatelse, hvorav fire ble innvilget og én avslått. I første halvår 2010 innvilget UDI 16 og avsto syv søknader om refleksjonsperiode. I tillegg innvilget UDI 18 søknader om oppholdstillatelse til personer som tidligere hadde hatt refleksjonsperiode og avsto fire slike søknader.

Etter utløpet av en begrenset tillatelse, kan det søkes om oppholdstillatelse etter lovens alminnelige regler. I utlendingsloven er det uttrykkelig lovfestet at ofre for menneskehandel anses som medlemmer av en spesiell sosial gruppe som dermed kan ha rett på anerkjennelse som flyktning dersom de risikerer forfølgelse. Det framgår også at det ved vurderingen av oppholdstillatelse av humanitære grunner, skal ses hen til om utlendingen har vært et offer for menneskehandel. Utlendingsforskriften fastsetter at ofre for menneskehandel som avgir vitneforklaring som fornærmet i straffesak mot bakmennene, som hovedregel har rett til en oppholdstillatelse i Norge, jf. nærmere omtale av andre tiltak mot menneskehandel under programkategori 06.40.

I gjeldende utlendingslov har begrepet «grunnleggende nasjonale interesser» erstattet begrepene «rikets sikkerhet» og «tvingende samfunnsmessige hensyn» i utlendingsloven 1988. «Grunnleggende nasjonale interesser» reflekterer klarere hvilke interesser man ønsker å beskytte. Begrepet benyttes i flere bestemmelser i ny utlendingslov, herunder utlendingsloven § 76 tredje ledd som fastsetter at Justisdepartementet kan instruere UDI og UNE i enkeltsaker for å ivareta henholdsvis grunnleggende nasjonale interesser og utenrikspolitiske hensyn. Etter utlendingsloven 1988 kunne departementet instruere i enkeltsaker som gjaldt «rikets sikkerhet». «Grunnleggende nasjonale interesser» er et videre begrep enn «rikets sikkerhet», og omfatter også «tvingende samfunnsmessige hensyn». Det forhold at «grunnleggende nasjonale interesser» har erstattet både «rikets sikkerhet» og «tvingende samfunnsmessige hensyn», har således ført til en utvidelse av departementets instruksjonsmyndighet i enkeltsaker.

Gjennom endringer i ny utlendingslov har det blitt en utvidet adgang til å beslaglegge reisedokument, samt å pålegge meldeplikt og bestemt opp-

holdssted overfor personer som utgjør en trussel mot grunnleggende nasjonale interesser, jf. Ot.prp. nr. 105 (2008-2009) og Prop. 11 L (2009-2010).

FN fører og oppdaterer en liste over personer som skal ilegges reiserestriksjoner internasjonalt. Ansvaret for den praktiske gjennomføringen av reiserestriksjonene er overført fra Justisdepartementet til UDI, som da også har ansvar for at UNE, politiet og utenriksstasjonene blir gjort kjent med endringer FN foretar i listene.

I instruks til UDI i juni 2009 ble praksis overfor asylsøkere uten identitetsdokumenter strammet inn, og innholdet er tatt inn i en egen bestemmelse i ny utlendingsforskrift. Det går nå fram av forskriften at det som vilkår for å innvilge oppholdstillatelse på humanitært grunnlag som hovedregel skal kreves at utlendingen legger fram dokumentasjon på sin identitet. Dersom tillatelsene skal gis uten at identiteten er dokumentert, fastsetter forskriften at det ev. kan gis en begrenset tillatelse. I første halvår 2010 har UDI gitt flere begrensede tillatelser pga. tvil om identitet eller manglende dokumentasjon på identitet enn i andre halvår 2009. De begrensede tillatelsene skal virke som et initiativ til at flere asylsøke legger fram dokumenter som bidrar til å avklare identiteten. I saker der UDI tidligere ville ha innvilget tillatelse fordi identiteten er sannsynliggjort, gis det nå i større grad avslag hvis søkeren ikke har fremlagt ID-dokumenter og det kan forventes at slike dokumenter fremlegges.

Strategier og tiltak

Innen Schengen-samarbeidet legges det stor vekt på å styrke arbeidet med dokumentsikkerhet og bedre kontroll av personer som reiser inn i eller befinner seg på Schengen-territoret. Det utvikles nye sikkerhetstiltak, bl.a. skal opprettelsen av visumdatabasen VIS gi rask og effektiv tilgang på relevante visumdata. Biometriske data om visumsøkere skal opptas av det Schengen-land som behandler søknaden og lagres i den sentrale VIS-databasen som alle Schengen-landene har adgang til. Biometridata lagret i VIS-basen skal også brukes i forbindelse med fastsettelse av identitet for asylsøkere. Oppholdskortene i Schengen-landene skal bli standardiserte og skal inneholde biometriske data i form av ansiktsfoto og fingeravtrykk. Disse tiltakene vil gi bedre kunnskap om identiteten til dem som reiser inn på lovlig vis, og bidra til å gjøre det lettere å fastsette identiteten til mange av dem som oppholder seg ulovlig i Schengen-området.

EU-kommisjonen la i 2008 fram en tiltakspakke bestående av tre hovedelementer: Evaluering av EUs grensekontrollbyrå (FRONTEX), etablering av et europeisk grenseovervåkningssystem (EUROSUR), samt en rekke forslag til utvikling av den europeiske grenseforvaltningen, jf. omtale under programkategori 06.40. Forslagene tar sikte på å styrke effektiviteten i grenseforvaltningen og bidra til økt sikkerhet i kontrollen av de reisende. Forhandlingene om den endelige utformingen av alle elementene i denne pakken vil pågå i flere år framover. Norge blir knyttet til dette arbeidet som Schengen-medlem.

Innenfor rammen av Schengen-samarbeidet er det mulig å innføre en ordning med lokal grensetrafikk. Det vil innebære at beboere i grensenære områder, som er innehavere av et grenseboerbevis, kan reise visumfritt til grenseområdet i det andre landet og oppholde seg der i en viss periode. Norge og Russland er i ferd med å inngå en slik avtale for å legge bedre til rette for personbevegelse og flyt av arbeidskraft over den norsk-russiske grensen, jf. St.meld. nr. 18 (2007-2008) Arbeidsinnvandring.

Regjeringen vil styrke arbeidet med å avklare identiteten til utlendinger som kommer til eller oppholder seg i Norge, jf. Meld. St. 9 (2009-2010) Norsk flyktning- og migrasjonspolitik i et europeisk perspektiv. Avklaring av identitet bør gjøres så tidlig som mulig i søknadsprosessen. Opprettelsen av et nasjonalt identitets- og dokumentasjonscenter (NID) vil bidra til at utlendingsmyndighetene på en bedre måte kan avklare identiteten på utlendinger som kommer til eller befinner seg i Norge, jf. nærmere omtale under programkategori 06.40.

Gjeldende regler om sletting av fingeravtrykk i utlendingsregisteret ivaretar ikke i tilstrekkelig grad utlendingsmyndighetenes behov når det gjelder kontroll av identitet. Departementet har derfor fremmet forslag om å endre utlendingsforskriften med sikte på å utvide adgangen til å lagre fingeravtrykk i en lengre periode enn gjeldende regelverk gir rom for. Dette vil særlig gjelde i de tilfeller der utlendingen har fått oppholdstillatelse, men ikke har dokumentert sin identitet, eller har fått avslag på søknad om asyl eller opphold, og det ikke er klart at vedkommende har forlatt Norge.

Alle tredjelandsborgere med oppholdstillatelse i Norge får i dag en oppholdsetikett som bevis på gyldig opphold, og etiketten settes inn i reisedokumentet. I følge Schengen-regelverket skal dagens oppholdsetiketter innen 20. mai 2011 erstattes av et oppholdskort, men det er forsinkelser i anskaffelsen. Oppholdskortet vil bli utstedt

med et bilde lagret i en integrert databrikke. Innen 20. mai 2012 skal oppholdskortet også inneholde lagrede biometriske data i form av fingeravtrykk. Departementet vil sende på høring forslag til lovhjemmel for opptak av biometri til bruk i slike oppholdskort.

Utlendingsloven har i dag regler om adgang til frihetsberøvelse når det er mest sannsynlig at utlendingen vil forsøke å unndra seg utsendelse, når utlendingen nekter å oppgi identiteten eller det er mest sannsynlig at den oppgitte identiteten er falsk. Regjeringen vil åpne for at det i større grad kan benyttes frihetsberøvelse bl.a. overfor utlendinger som skjuler sin identitet, unndrar seg utsendelse, begår kriminalitet eller befinner seg i en utsendelsesprosess og utgjør en trussel mot grunnleggende nasjonale interesser. Regjeringen vil også utvide bruken av meldeplikt og pålegg om bestemt bosted, blant annet overfor asylsøkere som ikke medvirker til sakens opplysning eller utgjør en trussel mot grunnleggende nasjonale interesser. Justisdepartementet sendte i juli i år ut et høringsbrev med forslag til endringer i utlendingsloven for å kunne gjennomføre disse tiltakene.

Regjeringen vil, som varslet i regjeringsplattformen for inneværende periode, vurdere forslag til endringer i dagens au pair ordning med sikte på å styrke kulturassetet og forhindre at au pairer kan utnyttes som billig arbeidskraft.

4.1.2 Regulert familieinnvandring som ivaretar familiens enhet og motvirker tvangsekteskap

Rapport og status

Utlendingsmyndighetene innvilget i 2009 vel 18 000 førstegangstillatelser etter regler om familieinnvandring. Dette var en nedgang i antall innvilgelser på nærmere 3 000 fra 2008, og det ble behandlet om lag 4 200 færre slike saker. Det ble innvilget flest tillatelser til personer fra Polen, Thailand, Somalia, Tyskland og Irak. Polen var også i 2009 den klart største nasjonalitetsgruppen med nærmere 2 800 tillatelser, tilsvarende 15 pst. av alle slike tillatelser. Nedgangen fra 2008 på 1 650 familieinnvandringstillatelser for polske borgere har sammenheng med redusert arbeidsinnvandring på grunn av mindre etterspørsel etter utenlandsk arbeidskraft. Innvilgelsesprosenten i familieinnvandringssaker har vært relativt stabil på 73-75 pst. i 2008, 2009 og første halvår 2010.

I løpet av første halvår 2010 ble det innvilget om lag 5 100 tillatelser, flest til borgere fra Thailand, Filippinene og Somalia, og behandlet i underkant av 7 000 saker. Etter at det er innført en

registreringsordning for EØS-borgere, blir ikke disse lenger innvilget særskilte oppholdstillatelser. Dette er bakgrunnen for at borgere fra EØS-landene ikke lenger er å finne på statistikken for 2010 og at antall saker er betydelig redusert.

Tabell 2.26 Tillatelser til familieinnvandring, første gang – viktigste land i 2009 og 2010

Land	2010	
	2009	(Første halvår)
Thailand	1 248	511
Filippinene	703	378
Somalia	1 027	370
Russland	620	308
Irak	762	261
Eritrea	237	225
Statsløs	539	215
Afghanistan	391	206
Kina	292	192
USA	459	172
Andre land	11 834	2 268
Totalt	18 112	5 106

Kilde: UDI

I 2009 ble om lag 200 søknader om familieinnvandring avslått fordi ekteskapene ble ansett som proformaekteskap. Omtrent samme antall saker ble avslått på dette grunnlaget i 2008. Det var 87 avslag på dette grunnlaget i første halvår 2010.

Justisdepartementet har arbeidet videre med tiltak for å motvirke at regelverket om familieinnvandring brukes til å omgå vilkår for oppholdstillatelse, og for å motvirke tvangsekteskap mv. Ved ikrafttreddelsen av den nye utlendingsloven 1. januar 2010 ble det innført et nytt vilkår om at utlendinger med opphold i Norge som flyktninger, på humanitært grunnlag eller på grunnlag av familieinnvandring, må ha fire års arbeid eller utdanning i Norge for at familiemedlemmene skal kunne innvilges opphold for familieetablering. Familieetablering innebærer at familieforholdet mellom herboende utlending (referansepersonen) og søkeren, oppsto etter at referansepersonen kom til Norge.

Det ble videre fra 1. januar 2010 innført et skjerpet underholdskrav i den nye utlendingsforskriften. Formålet med innstramningen var bl.a. å

motvirke tvangsekteskap og å øke sannsynligheten for at referansepersonen faktisk kan forsørge søkeren og ikke trenger støtte fra det offentlige. Kravet innebærer bl.a. at det også skal stilles krav til tidligere inntekt og at underholds kravet i hovedsak også skal gjelde når referansepersonen er norsk borger. Videre stilles det vilkår om at referansepersonen som hovedregel ikke må ha mottatt sosialstønad det siste året.

I den nye utlendingsloven er det også innført adgang for utlendingsmyndighetene til å innhente vandelsopplysninger om referansepersoner som ønsker at ektefellen skal få oppholdstillatelse i Norge gjennom familieetablering. Hensikten er å beskytte særlig kvinner og barn mot utnyttning og mishandling. Dersom vandelsopplysningene om referansepersonen tilsier at det er mest sannsynlig at søkeren eller dennes særkullsbarn vil bli mishandlet eller grovt utnyttet, kan søknaden om oppholdstillatelse avslås.

Econ Pöyry gjennomfører på oppdrag fra UDI et prosjekt om proformaekteskap i Norge og fire andre land: Danmark, Sverige, Tyskland og Nederland. Formålet med prosjektet er å gi en oversikt over regelverk og metoder for å avdekke proformaekteskap og praksis i de fire landene. Dette vil styrke arbeidet for å forhindre at slike ekteskap kan danne grunnlag for oppholdstillatelse.

Strategier og tiltak

Familieinnvandring er en naturlig konsekvens av en stadig mer globalisert verden hvor giftemål og partnerskap inngås på tvers av landegrensener. Det er viktig at regelverk og praksis ikke skaper urimelige hindringer for familieliv og kontakt, siden muligheten til familieinnvandring er av fundamental velferdsmessig betydning.

Familierelasjoner kan være avgjørende for å komme seg fra fattige til rike land. Dette kan føre til brudd på regelverket om familieinnvandring, f.eks. gjennom proformaekteskap, bigami eller fiktive slektskapsforhold. Det kan også skape et press for å etablere familieforhold som bygger på tvang. Muligheten for familieinnvandring kan også føre til utnyttning, eksempelvis gjennom menneskehandel. Særlig kvinner og barn kan være i en utsatt posisjon. Det er viktig å bekjempe slike uønskede konsekvenser, uten å gripe unødige inn i den enkeltes frihet eller privatlivets fred.

4.1.3 Beskyttelse og varige løsninger for flyktninger

Rapport og status

Tallet på flyktninger i verden som UNHCR i følge sitt mandat har et ansvar for, gikk klart ned i perioden 2002-2006. Fra 2007 har det hvert år vært mindre årlige økninger, opp til 10,4 millioner per 1. januar 2010. I tillegg er flere enn før på flukt i hjemlandet, det vil si internt fordrevne. Flyktninghjelpen anslår at det var i overkant av 27 millioner internt fordrevne ved inngangen til 2010.

UNHCR ønsker større oppmerksomhet på gjenbosetting som løsning på flyktningproblemer. Gjenbosetting innebærer at flyktninger overføres fra første tilfluktsland til et nytt land. Dette gjøres dels i tilfeller der flyktningene ikke er trygge i det første landet, dels i tilfeller der det ikke er utsikter til å leve et fullverdig liv der. Tilbud om gjenbosetting gis først og fremst for å bedre forholdene for utsatte flyktninger, men også for å avlaste land som ikke har evne til å ta seg av alle flyktningene de har mottatt. UNHCRs egen kapasitet til å fremme saker er økt, og flere land har sagt seg villig til å samarbeide om gjenbosetting. I 2009 ble 112 000 flyktninger gjenbosatt i et nytt land i samarbeid med UNHCR. Dette er nesten en fordobling fra 65 000 i 2008.

Boks 2.3 Overføringsflyktninger – hvem gjør hva

Etter forslag fra UDI og IMDi fastsetter Justisdepartementet hvilke flyktninggrupper som skal gjenbosettes i Norge på kvoten for overføringsflyktninger. Som grunnlag for beslutningen innhentes også UNHCRs vurderinger og anbefalinger, samt råd fra Utenriksdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og norske frivillige organisasjoner. UDI fatter vedtak om uttak av enkeltflyktninger i samsvar med den fastsatte fordelingen. Som hovedregel supplerer UDI oversendt informasjon om flyktningene med egne intervjuer. IMDi har ansvaret for å bosette dem som blir tatt ut innenfor gjeldende bosettingsordning. IMDi er også ansvarlig for at flyktningene og de aktuelle bosettingskommunene får relevant informasjon før flyktningene kommer til Norge.

For Norges del ble 1 162 overføringsflyktninger tatt ut på kvoten i 2009, og 1 420 kom til Norge. At tallet som faktisk kom til Norge er høyere enn antallet uttak, skyldes etterslep fra uttak i 2008. Det tar inntil seks måneder fra vedtak er fattet til flyktningene kan overføres og bosettes i en norsk kommune. Kvoteplassene blir for øvrig vurdert fleksibelt i treårsperioder. Plasser som ikke blir benyttet ett år, kan overføres til andre år innenfor perioden. 2010 er første år i en ny treårsperiode for fleksibel anvendelse av kvoteplassene.

Ved fastsettelse av hvilke grupper Norge skal tilby gjenbosetting, kan det ses hen til tidligere erfaring med bosetting og inkludering av ulike flyktninggrupper. Etter gjeldende retningslinjer skal det legges avgjørende vekt på flyktningenes behov for beskyttelse og at gjenbosetting i Norge kan bidra til en varig løsning for flyktningene. Ved uttak skal kvinners spesielle situasjon vektlegges. Det er derfor et mål at 60 pst. av dem som tas ut på kvoten, skal være kvinner og jenter. I 2009 var målet at 55 pst. skulle være kvinner og jenter og at minst 15 pst. skulle være kvinner i en særlig utsatt situasjon. Målet om 55 pst. kvinner og jenter ble nådd i 2009.

Tabell 2.27 Overføringsflyktninger, uttak 2005-2010

År	Personer
2005	942
2006	924
2007	1 350
2008	910
2009	1 162
2010 (Første halvår)	597

Kilde: UDI

Ordningen der midler tilsvarende inntil 80 kvoteplasser anvendes til andre formål som styrker flyktningarbeidet, ble videreført i 2010. Midler tilsvarende ca. 30 plasser ble brukt til et kulturorienteringsprogram, mens midler tilsvarende ca. 50 plasser er plassert på kap. 490, post 73 Gjenbosetting av flyktninger – støttetiltak. Kulturorienteringsprogrammet har til formål å gi overføringsflyktningene innføring i norsk kultur og samfunnsliv før de overføres til Norge. Midlene på kap. 490, post 73 skal benyttes til å videreføre styrkingen av UNHCRs gjenbosettingsarbeid og til å videreføre samarbeidet med UNHCR om regional

gjenbosetting i Latin-Amerika, bl.a. ved kompetanseoverføring til latinamerikanske land som er i ferd med å bygge opp nasjonale gjenbosettingsprogrammer og støtte til et UNHCR-prosjekt for å bedre forholdene for utsatte kvinnelige flyktninger. Det vises for øvrig til omtale i Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets Prop. 1 S (2010-2011), programkategori 11.05, kap. 821, post 60 Integreringstilskudd. Denne måten å anvende enkelte kvoteplasser på, har bidratt til at flere flyktninger hjelpes enn om midlene var blitt brukt til overføringer til Norge.

UNHCR anser at den beste løsningen på et flyktningproblem er at flyktningene kan vende tilbake til hjemlandet i trygghet. Tilbakevendingsprogrammer er i internasjonal sammenheng langt mer omfattende enn gjenbosetting av flyktninger i tredjeland. Det siste tiåret har rundt en million flyktninger årlig vendt frivillig tilbake til sine hjemland, men i 2009 ble tallet drastisk redusert. Tilbakevendning skjer først og fremst der flyktninger har søkt tilflukt i egen region. Flyktninger fra fattige land som har søkt tilflukt i den rike delen av verden, vender erfaringsmessig i mindre grad tilbake.

Norge har i ca. 20 år hatt en støtteordning for flyktninger som ønsker å vende tilbake. De siste årene har imidlertid bare rundt 50 flyktninger benyttet ordningen årlig. Støtten består hovedsakelig av en kontantytelse til den enkelte. I tillegg kan det gis hjelp til reintegrering i hjemlandet. Målet er å gjøre dem som velger å vende tilbake, bedre i stand til å bidra aktivt til utviklingen i hjemlandet. Reintegreringsstøtte kan gis både til den enkelte som vender tilbake, og til prosjekter i lokalsamfunnet. Erfaring viser at denne typen reintegreringsstøtte til utdanning, virksomhetstablering eller lignende, er nyttig for den enkelte og kan bidra til at tilbakevendingen blir varig. Ordningen kan virke særlig gunstig for personer som reiser hjem til land som har hatt en positiv utvikling etter perioder med konflikt. For de aktuelle lokalsamfunnene kan støtten ha en positiv effekt, særlig sett sammen med tilsvarende tilbakevendingsordninger fra andre land og ev. organisasjoner.

Innen EU pågår det et omfattende arbeid for å tydeliggjøre sammenhengen mellom migrasjon og utvikling, sikre at migrasjon fører til positiv utvikling både for avsender- og mottakerland, og ivareta migranters rettigheter. Norge har svart positivt på en invitasjon til å ta del i en samarbeidsplattform for migrasjon og utvikling som EU prøver ut overfor Etiopia.

Norge gir beskyttelse både til dem som tas ut på kvoten for overføringsflyktninger og til asylsø-

kere som fyller vilkårene for beskyttelse etter reglene i utlendingsloven. Den nye loven fastsetter at alle som har rett til internasjonal beskyttelse i henhold til våre folkerettslige forpliktelser, skal gis status som flyktninger. Tidligere var det kun personer som oppfylte vilkårene i FNs flyktningkonvensjon som fikk flyktningstatus i Norge. I loven er behovet for å ha et barneperspektiv ved flyktningvurderingen presisert, og hensynet til barnets beste som et grunnleggende hensyn er understreket i flere bestemmelser, herunder bestemmelsen om opphold på grunnlag av sterke menneskelige hensyn.

Fra 1. januar 2010 er det fastslått i utlendingsforskriften at praksis som er i strid med formelle landspesifikke anbefalinger fra UNHCR om beskyttelse, som hovedregel skal prøves for UNEs stornemnd. Dette gjelder likevel ikke dersom praksisen er i samsvar med instruks fra Justisdepartementet til UDI.

Strategier og tiltak

Internasjonalt samarbeid er nødvendig for å finne varige løsninger på flyktningproblemene. Det er også påkrevd med kontinuerlig oppmerksomhet om situasjonen for internt fordrevne. En hovedutfordring er å sikre bedre beskyttelse og varige løsninger for flyktninger så nær opprinnelseslandet som mulig.

Regjeringens mål er å bidra til at flest mulig flyktninger får hjelp, og at ressursene til formålet utnyttes best mulig. Regjeringen legger stor vekt på samarbeidet med UNHCR om å finne gjenbosettingsløsninger for vanskeligstilte flyktninger. Kvoten for 2011 opprettholdes på samme nivå som i 2010, dvs. med inntil 1 200 plasser. Regjeringen ser det som viktig å bidra til å løse fastlåste flyktningssituasjoner. Deltakelse i koordinert, strategisk innsats med gjenbosetting av noen flyktninger i eksempelvis Norge, kan minske belastningen på mottakerland i regionen, og dermed også avhjelpe situasjonen for andre flyktninger som blir værende i regionen. Norge har i 2010 sagt seg villig til å ta en aktiv rolle med gjenbosetting av afghanske flyktninger fra Iran.

Overføring av flyktninger til Norge er en ressurskrevende form for flyktningarbeid og er ikke nødvendigvis den beste løsningen for alle flyktninger. Erfaring viser også at flere flyktninger kan hjelpes dersom de kan få beskyttelse i nærområdet. Tilrettelegging for mottak og integrering i land som er nærmere flyktningenes hjemland kan

både være mer kostnadseffektivt og bedre tilpasset flyktningenes behov. Ved å benytte noen kvoteplasser til bl.a. å støtte UNHCRs arbeid for å få flere land til å ta imot overføringsflyktninger, kan Norge hjelpe flere. UNHCR har verdsatt den innsatsen slik bruk av noen kvoteplasser har muliggjort. I mange tilfeller er det av ulike grunner ikke mulig å finne varige løsninger i nærområdet, og det vil være behov for å overføre flyktninger til bl.a. Norge.

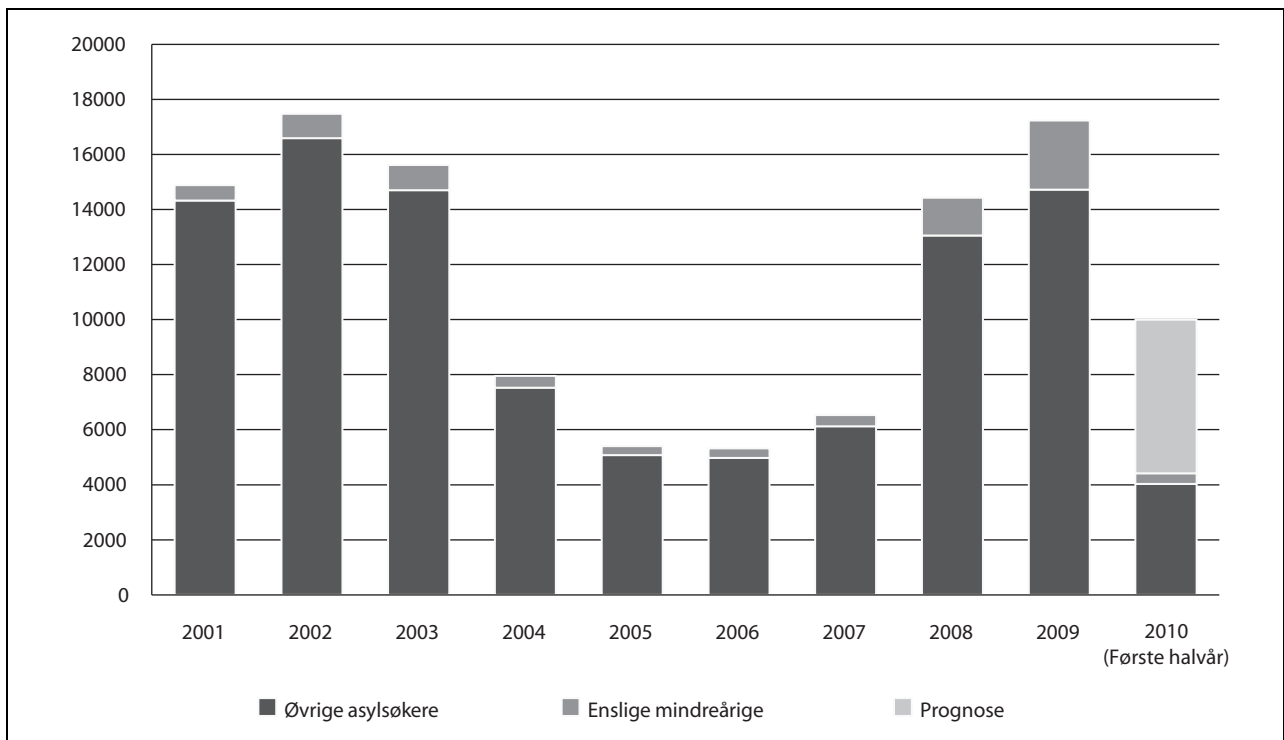
EU-kommisjonen la høsten 2009 fram forslag til en felles gjenbosettingspolitikk for EU. De viktigste elementene i forslaget er å stille fellesskapsmidler til rådighet for land som vil tilby å ta imot overføringsflyktninger og etablere en koordineringsmekanisme med sikte på en samlet innsats for å løse prioriterte flyktningssituasjoner. Som det går fram av Meld. St. 9 (2009-2010) anser Regjeringen at en felles gjenbosettingsinnsats kan gjøre arbeidet mer kraftfullt og effektivt, og gjøre det mulig å løse vanskelige flyktningssituasjoner. Regjeringen ønsker derfor å knytte Norge til det europeiske samarbeidet som er under utvikling på dette området.

For å sikre at barn skal kunne uttale seg fritt og at barn som søker asyl blir vurdert på selvstendig grunnlag, vil departementet fremme forslag til lovendringer som gir uttrykkelig hjemmel for at utlendingsmyndighetene kan gjennomføre en samtale med barnet selv om foreldrene nekter, og uten at foreldrene tillates å være til stede.

4.1.4 Færre asylsøkere uten beskyttelsesbehov

Rapport og status

Historisk sett har det vært store variasjoner i antallet asylsøkere til Norge, og svingningene synes relativt større i Norge enn i de fleste andre mottakerland. Etter en periode med stabile søknadstall fra 2005 til 2007, var det en periode med kraftig økning fra høsten 2007 til 2009. Antall søknader gikk opp fra 6 500 i 2007 til 14 400 i 2008 og videre til 17 200 i 2009. Fra slutten av 2009 og første halvår 2010 har vi imidlertid sett en stor nedgang i antallet asylsøkere. Første halvår 2010 kom det 4 466 søkere, en nedgang på 45 pst., sammenliknet med første halvår 2009. Det har vært en nedgang for nesten alle nasjonaliteter, men særlig for søkere fra Afghanistan. I tillegg har nedgangen i antallet irakiske asylsøkere fortsatt. I første halvår 2010 kom det flest asylsøkere fra Eritrea, Somalia og Afghanistan.

Figur 2.5 Antall asylsøkere, herav enslige mindreårige – 2005-2010

Kilde: UDI

Fram til høsten 2009 var det en kraftig økning i antallet asylsøkere som oppga å være enslige mindreårige. Antallet økte fra 403 i 2007 til 1 374 i 2008 og til 2 500 i 2009. Nå ser vi imidlertid også en markert nedgang i antallet søkere fra denne gruppen. Første halvår 2010 har 387 asylsøkere oppgitt å være enslige mindreårige. Av disse oppga 19 pst. at de var under 15 år. Første halvår

2009 var tilsvarende tall 1 159 enslige mindreårige søkere og 15 pst. under 15 år. Andelen av alle asylsøkere som oppga å være enslige mindreårige, var 9 pst. i første halvår 2010, mot 14,5 pst. i hele 2009. Afghanistan og Somalia var de største opprinnelseslandene for enslige mindreårige både i 2009 og i første halvår 2010. Prognosen for 2010 og 2011 er at det vil komme 800 som oppgir å

Boks 2.4 Enslige mindreårige asylsøkere

Enslige mindreårige asylsøkere er en fellesbetegnelse på asylsøkere under 18 år som er kommet til landet uten foreldre eller andre med foreldreansvar. Siden 1. desember 2007 har det statlige barnevernet hatt omsorgsansvaret for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år, mens utlendingsmyndighetene fortsatt har omsorgsansvaret for enslige mindreårige mellom 15 og 18 år. Den yngste gruppen gis et botilbud i egne omsorgssentre, mens gruppen mellom 15 og 18 gis et botilbud i egne mottak for enslige mindreårige eller i egne avdelinger tilknyttet ordinære mottak.

Dersom det er tvil om søkeren er reelt mindreårig, gjennomføres aldersundersøkelser med

røntgen av tenner og håndrot som så vurderes av kompetent helsepersonell. Undersøkelsene gir ikke nøyaktig svar på en persons alder men anslår en sannsynlig alder, gitt en feilmargin som kommer søkeren til gode. Utlendingsmyndighetene fastsetter alderen etter å ha sammenholdt konklusjonene i undersøkelsene med andre momenter som inngår i en helhetsvurdering. Enslige mindreårige asylsøkere har rett på verge som skal se til at den mindreåriges interesser blir ivaretatt vis à vis norske myndigheter m.m.

være enslige mindreårige, det vil si 8 pst. av alle asylsøkere.

Antallet asylsøkere som kommer til Norge påvirkes av mange faktorer, men noen forhold har særlig stor betydning: Situasjonen i hjemlandet, muligheter for å ta seg til Europa, hvordan Norge oppfattes som land å søke asyl i og om det finnes et etablert nettverk her. Dette kommer blant annet fram i en forskningsrapport fra Institutt for samfunnsforskning (ISF) om årsakene til asylsøkeres valg av Norge som asylland⁸. Hvordan familie og nettverk, som kan være i opprinnelseslandet, transittlandet eller i Norge, oppfatter Norge som asylland, og hvilken informasjon disse gir videre, ser ut til ofte å være avgjørende for valget.

Som følge av den sterke økningen i ankomstene fra høsten 2007, introduserte Regjeringen allerede i revidert nasjonalbudsjett 2008 og i september 2008 en rekke tiltak for å redusere antall asylsøkere uten beskyttelsesbehov, jf. St.prp. nr. 1 (2008-2009) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Som en oppfølging av tiltakene fra 2008 lanserte Regjeringen ytterligere tiltak i juli 2009 særlig rettet mot enslige mindreårige asylsøkere, jf. omtale i Prop. 1 S (2009-2010) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Det er rimelig å legge til grunn at de innstramningstiltak som er iverksatt, inkludert et styrket returarbeid, forklarer en del av den kraftige nedgangen i antallet nye asylsøkere fra siste del av høsten 2009.

Som beskrevet ovenfor, opplevde Norge en kraftig økning i antallet enslige mindreårige asylsøkere i 2008-2009. Det førte til press på saksbehandlingskapasiteten og skapte behov for nye mottaksplasser og bosetting av dem som fikk opphold, samt retur av dem som fikk avslag. I tillegg var det grunn til bekymring for om mange ble lokket til å reise eller sende sine barn til Norge ut fra uriktige forestillinger om innholdet i norsk asyl-

og innvandringspolitikk. Det er i denne sammenheng viktig å være oppmerksom på at barn som sendes alene som asylsøkere, kan bli utsatt for fare gjennom utnyttelse og overgrep før de kommer til Norge eller andre destinasjons land. På denne bakgrunn fant også Regjeringen det nødvendig å innrette en del av innstramningstiltakene mot enslige mindreårige asylsøkere, og antallet enslige mindreårige asylsøkere ble kraftig redusert fra 2009 til 2010.

Asylpolitikk og -praksis i naboland kan også spille en viktig rolle for hvor mange som kommer hit. Norge legger derfor stor vekt på Dublin-samarbeidet. I 2010 har oppmerksomheten særlig vært rettet mot Hellas. Det er fra en rekke hold anført at Hellas ikke overholder sine forpliktelser etter den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK) og flyktningkonvensjonen, som følge av mangler ved mottakssystemet og asylsaksbehandlingen. Også Europakommisjonen følger situasjonen i Hellas med en uttalt forventning om at landet etterlever EUs asylregler. Spørsmålet om retur til Hellas i medhold av Dublin-regelverket blir løpende vurdert av utlendingsmyndighetene. I alle saker foretas individuelle vurderinger knyttet opp mot graden av søkerens sårbarhet og individuelle forutsetninger for å kunne ivareta deres rettigheter som asylsøker i Hellas. Enslige mindreårige asylsøkere blir for tiden ikke returnert til Hellas. For alle de nordiske land er et velfungerende Dublin-samarbeid av stor betydning. Norge, og de øvrige nordiske landene, vil høsten 2010 bl.a. ha en dialog med Kommisjonen om Dublin-relaterte forhold.

Av asylsakene som ble realitetsbehandlet av UDI i 2009, fikk 42 pst. opphold. Av disse ble 16 pst. gitt flyktningstatus, 15 pst. fikk opphold av andre beskyttelsesgrunner og 11 pst. opphold på humanitært grunnlag. Første halvår i 2010 ble det gitt opphold i 41 pst. av sakene som ble realitetsbehandlet. Til sammen 34 pst. fikk flyktningstatus. I tillegg fikk 7 pst. opphold på humanitært grunnlag.

⁸ Brekke og Aarset, *Why Norway?* ISF-rapport 2009:12

Tabell 2.28 Asylsaksbehandling – utfall av realitetsbehandling i UDI, 2008, 2009, 2010 – prosent

	Konvensjons- flyktning (asyl)	Annen flyktning- status (annen beskyttelse)	Humanitære grunner	Avslag
2008	14	16	11	59
2009	16	15	11	58
2010 (Første halvår)	19	15	7	59

Kilde: UDI

De siste årene har 70-80 pst. av søknadene blitt realitetsbehandlet. Første halvår 2010 var denne andelen 75 pst. De øvrige er enten behandlet etter Dublin-reglene (18 pst.) eller er trukket/henlagt (7 pst.). Samlet ga UDI opphold i om lag en tredjedel av sakene, både i 2009 og i første halvår 2010.

I 2009 fikk 55 pst. av de kvinnelige søkerne og 37 pst. av mennene som fikk realitetsbehandlet saken sin, opphold. I første halvår 2010 var forholdstallene henholdsvis 48 og 37 pst.

Av 78 800 asylsøkere som i følge EUROSTAT ble gitt beskyttelse i Europa i 2009 var det nærmere 5 000 innvilgelser i Norge, når vedtak i UDI og vedtak etter klagebehandling i UNE legges sammen. Det utgjør ca. 6,3 pst. av vedtakene i Europa, dvs. omtrent samme andel som Norge hadde av antall asylsøkere i Europa samme året.

Strategier og tiltak

Regjeringen vil verne om retten til asyl for mennesker på flukt og føre en human, rettferdig og rettssikker flyktningpolitikk i tråd med flyktningkonvensjonen og andre menneskerettighetskonvensjoner som Norge er forpliktet av. De som søker asyl og som har et beskyttelsesbehov, skal få opphold. Behandlingen av asylsøknadene skal være effektiv, ha tilstrekkelig kvalitet og være i tråd med lov og konvensjoner Norge er bundet av.

Norge har i perioder mottatt et svært høyt antall asylsøkere ut fra innbyggertallet. I 2010 er asylsøkertallene på vei nedover, men erfaringsmessig kan tallene raskt svinge. Regjeringen ønsker ikke at Norge skal motta en relativt sett høy andel av de asylsøkerne som kommer til Europa, slik det har vært de siste par årene. For å unngå dette, er det viktig at norsk asylpraksis og asylpolitikk ikke oppfattes som vesentlig mer liberal enn i andre vesteuropeiske land. Det er derfor en målsetting med en mest mulig harmonisert asylpraksis med land som vi sammenlikner oss med, slik det er gjort rede for i Meld. St. 9 (2009-2010) Norsk flyktning- og migrasjonspolitik i et europeisk perspektiv.

Målet er at alle asylsøkere skal få en rask avklaring av sin søknad. Rask saksbehandling er det mest humane både for de som får bli i Norge, og for de som ikke fyller vilkårene for opphold og derfor skal tilbake til hjemlandet og fortsette sine liv der. Negative vedtak skal følges opp med rask effektivering, slik at det ikke skapes urealistiske forventninger om videre opphold. Regjeringen vurderer derfor tiltak som kan bidra til å effektivisere asylsaksbehandlingen ytterligere, herunder å endre oppgave- og ansvarsfordelingen mellom

UDI og politiet i den innledende asylsaksbehandlingen, jf. nærmere omtale under hovedmålet om effektiv justissektor.

Når enslige mindreårige søker beskyttelse i Norge og i flere andre europeiske land, er det mye som tyder på at menneskesmuglere står bak og at barn brukes av voksne for å skaffe en tilknytning til Europa. UNHCR har i 2010 offentliggjort en rapport om afghanske enslige mindreårige i Europa.⁹ Ca. 150 enslige mindreårige gutter fra Afghanistan i seks land, deriblant Norge, er intervjuet. I rapporten kommer det bl.a. fram at guttene har hatt svært negative erfaringer, både under reisen og oppholdet som asylsøkere. Regjeringen ønsker ikke å føre en politikk som medvirker til at barn skilles fra foreldre og ender opp som enslige asylsøkere i Norge. Det er derfor behov for å se nærmere på situasjonen for barn som migrerer, både de som er uten omsorgspersoner og barn som følger sine foreldre til Norge. Regjeringen vil i løpet av 2011 legge fram en melding til Stortinget om barn som migrerer.

En asylsøkers alder har stor betydning for utfallet av saken. Både av juridiske og økonomiske årsaker er det viktig at ikke søkere som reelt er voksne får bli og får rettigheter i Norge fordi de oppgir uriktig alder. Et viktig tiltak knyttet til enslige mindreårige asylsøkere er innføring av en utvidet aldersundersøkelse i de tilfellene der UDI er i tvil om søkerens oppgitte alder er riktig. Siden oktober 2009 har aldersundersøkelsen derfor bestått av en tannundersøkelse, røntgen av håndrot samt en uttalelse om antatt alder fra en barnelege basert på resultatene fra undersøkelsene. Dette har gitt UDI og UNE et bedre grunnlag for å vurdere alder enn tidligere.

Forslag til endringer i Dublin- og Eurodac-forordningene tar sikte på å styrke og forbedre det allerede eksisterende Dublin-samarbeidet. Forhandlingene om endringene pågår i 2010. Departementet vil følge med i disse forhandlingene, og arbeide for at endringene i størst mulig grad blir i tråd med det man ønsker fra norsk side. Det belgiske EU-formannskapet, som tiltrådte 1. juli 2010, forventes å bidra til økt framdrift i disse forhandlingene.

EU har besluttet at det skal opprettes et støttekontor på asylfeltet, European Asylum Support Office (EASO). Dette skal bidra til å utvikle et effektivt og godt praktisk samarbeid mellom med-

⁹ Mougne, C. (2010) *Trees only move in the wind. A study of unaccompanied Afghan children in Europe*. UNHCR, PDES/2010/05. Rapporten er delvis finansiert av Justisdepartementet.

lemslandene og med andre partnere. EASO skal opprettes i løpet av 2010, og Norge vil søke å få en tilknytning til EASO. Forhandlinger om dette kan trolig innledes innen utgangen av 2010.

Norge er i nær dialog med andre europeiske land om håndteringen av migrasjonsstrømmer til Europa. Hellas har høsten 2010 lagt fram en handlingsplan for asyl- og migrasjonspolitikken. Denne vil være et viktig utgangspunkt i de bilaterale forhandlingene mellom Norge og Hellas med hensyn til EØS-finansieringsmidler til asylrelaterte formål.

4.1.5 Tilpasset og nøkternt mottakstilbud for asylsøkere

Rapport og status

Asylsøkere har en lovfestet rett til et innkvarteringstilbud fra de er registrert som asylsøkere og inntil de enten blir bosatt i en kommune etter innvilget oppholdstillatelse, eller endelig avslag på søknaden foreligger. Det er frivillig å benytte tilbudet.

Per 1. juli 2010 var det til sammen etablert og i drift om lag 22 600 plasser i totalt 150 mottak i 134 kommuner. Det bodde i underkant av 17 500 personer i mottak, derav 5 100 barn.

Tabell 2.29 Nøkkeltall om mottak for asylsøkere per 31.12 2008, 2009, 2010

	Beboere i mottak	Herav barn	Antall mottak	Antall kommuner
2008	13 500	3 700	104	95
2009	19 600	5 700	150	129
2010 (Første halvår)	17 500	5 100	150	128

Kilde: UDI

Boks 2.5 Mottak for asylsøkere

Etablering av asylmottak skjer etter lov og forskrift om offentlige anskaffelser. Mottakene skal ha en nøktern standard, og de skal være lokalisert over hele landet. Videre er det et mål at oppholdstiden i mottak skal være så kort som mulig, og at bosetting eller retur skjer raskest mulig etter at vedtak er fattet.

Tilbudet i asylmottak skal differensieres i henhold til hvilken fase i asylprosedyren søkeren er i og etter søkerens behov.

Mottakssystemet består av transittmottak, ordinære mottak, og inntil nylig også ventemottak. Det er egne transitt- og ordinære mottak for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15-18 år. Fem av asylmottakene har forsterkede avdelinger. Enslige mindreårige under 15 år tilbys ikke innkvartering av UDI, men i egne omsorgssentre underlagt statlig barnevern.

I ankomstfasen tilbys asylsøkerne plass i transittmottak for gjennomføring av helseundersøkelse og asylintervju. Her gis samtlige asylsøkere informasjon om asylsaksprosessen, og alle har rett til individuell veiledning om egen asylsak fra en uavhengig organisasjon. Etter at helseundersøkelse og asylintervju er foretatt, tilbys søkerne plass i ordinære mottak. Her deltar beboerne i et obligatorisk informasjonsprogram, får norskundervisning og tilbys fritidsaktiviteter. Voksne med endelig avslag på søknad om asyl har fram til sommeren 2010 primært blitt tilbudt innkvartering i ventemottak, men barnefamilier, enslige mindreårige, syke og personer som samarbeider om retur har fortsatt fått et innkvarterings tilbud i ordinære mottak. Regjeringen

mener at dagens ventemottaksordning ikke har fungert tilfredsstillende, og vil derfor vurdere å i stedet innføre en ny ordning med retursentre, jf. omtale lenger nede.

Det er etablert egne forsterkede avdelinger for beboere med behov for særskilt oppfølging, for eksempel personer med funksjonshemming eller psykiske problemer som ikke er av en slik karakter at de bør på sykehus. Tilbudet utgjøres av fem avdelinger med døgnbemanning, der disse beboerne får et mer tilrettelagt botilbud.

Det foretas en konkret vurdering av egnet botilbud for mulige ofre for menneskehandel som søker asyl. I utgangspunktet tilbys ofre for menneskehandel som søker asyl innkvartering i mottak. Dersom det vurderes som nødvendig, kan de få tilbud i regi av ROSA-prosjektet som tilbyr bistand og trygge boliger til kvinner utsatt for menneskehandel, herunder asylsøkere. Hvert mottak har i dag en kontaktperson for menneskehandel, og det jobbes med å lage nye retningslinjer som vil stille krav om dette. I rundskrivet vil det bli stilt krav til hva kontaktpersonen skal gjøre i saker hvor det mistenkes menneskehandel.

Beboere i asylmottak mottar økonomiske ytelser til livsopphold. Disse differensieres i henhold til status i asylsøknaden, familiesituasjon og om det er selvhushold eller kantine på mottaket. Barn fra to år til grunnskolealder skal ha et eget tilrettelagt tilbud i barnehage eller barnebase i mottaket. Tilbudet skal utgjøre minimum tre timer per dag. Fire- og femåringer skal som hovedregel ha tilbud om heldagsbarnehage.

Som følge av at Tanum transittmottak legges ned ved årsskiftet, flyttes ankomsttransittfunksjonen midlertidig til Løren transittmottak på Refstad i Oslo.

Staten og kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS) inngikk i april 2009 en utvidet avtale om bosetting av flyktninger i kommunen og om etablering og nedlegging av mottak og omsorgssentre. Formålet med avtalen har vært å styrke samarbeidet mellom partene, og til at man får tilpasset kapasiteten i asylmottakene til det nasjonale behovet. Avtalen skal reforhandles i løpet av 2010.

Vertskommuner for asylmottak får kompensert for utgifter som følger av å ha mottak i kommunen. Satsene er differensierte, slik at de kommunene som pålegges de tyngste oppgavene også får mest i tilskudd, jf. omtale under kap. 490, post 60 Vertskommunetilskudd.

Regjeringen satte ned et offentlig utvalg 30. oktober 2009 som skal vurdere organisering og rammer for tilbudet til personer som søker asyl i Norge. Rapport skal avgis innen 1. juni 2011.

Antall asylsøkere som kommer til Norge og behovet for mottaksplasser varierer og endrer seg raskt. Dette kan medføre at mottakskapasiteten bygges raskt opp og ned. Etter en betydelig

økning i antall asylsøkere og etablering av mottaksplasser i 2008 og 2009, er antallet asylsøkere redusert betydelig i 2010. Mottakskapasiteten er derfor nå i en nedbyggingsfase. Det er et mål å ha mottakene lokalisert over hele landet, og å ha en differensiert mottaksstruktur med ulike typer driftsoperatører representert. Departementet vektlegger også at det skal være et godt samarbeid mellom UDI, IMDi og KS for å sikre ryddige og gode prosesser og ivareta hensynet til bl.a. rask bosetting.

Ordningen med forsterkede avdelinger videreføres. Kapasiteten er på 100 plasser fordelt på fem mottak. Erfaringene med de forsterkede avdelingene er i all hovedsak gode.

En evaluering av ventemottaksordningen ble avgitt 1. juli 2010, og konkluderte med at ordningen ikke har fungert tilfredsstillende og at den i liten grad har bidratt til returer. I rapporten anbefales det bl.a. at beboerne må kunne lage sin egen mat og kantineordningen bør avvikles og at fokuset på kompetansehevende returrettede aktiviteter bør utvides i omfang og tilbys flere beboere.

Strategier og tiltak

Antallet asylsøkere forventes å bli på om lag samme nivå i 2011 som i 2010. For 2011 blir det derfor viktig å fortsette å bygge ned kapasiteten i mottak på en mest mulig hensiktsmessig måte. Det kan samtidig være aktuelt å etablere nye mottaksplasser i enkelte tilfeller der særlige hensyn og behov tilsier det.

Det er igangsatt et FoU-prosjekt for å kartlegge hvilke aktivitetstilbud som gis i og utenfor asylmottak til barn og unge som bor i asylmottak. Oppdraget omfatter enslige mindreårige asylsøkere og medfølgende asylsøkerbarn, og inkluderer også lengeværende barn som bor i mottak. I 2011 vil Regjeringen legge opp til særskilte tiltak for å sikre aktivitetstilbudet rettet mot lengeværende barn i mottak. Dette er en sårbar gruppe som har et særlig behov for et godt aktivitetstilbud.

Regjeringen vil legge til rette for økt deltakelse og arbeidsrettet aktivitet og plikt til aktivitet for asylsøkerne på asylmottak. Med bakgrunn i henvendelser som har kommet fra blant annet Frivillighet Norge og Norges Røde Kors, har departementet sendt på høring et forslag til særskilte regler om asylsøkeres adgang til å delta i ulønnet frivillig innsats for humanitære organisasjoner mv.

Regjeringen vil vurdere å endre ventemottaksordningen. Regjeringen vil fortsatt gi et eget botilbud til asylsøkere som har fått endelig avslag på asylsøknaden. Det er viktig at et endelig avslag får

konsekvenser for søkerne. Det vurderes derfor å opprette egne retursentre/returavdelinger for personer med endelig avslag hvor informasjon og aktiviteter som legger til rette for retur vil bli vektlagt.

Deler av Reglementet for økonomiske ytelser til beboere i mottak er å regne som forskrift. Departementet vil derfor vurdere å hjemle retten til økonomiske ytelser for beboere i mottak i lov og forskrift.

4.1.6 Rask retur av utlendinger uten lovlig opphold

Rapport og status

Årlig blir en del utlendinger bortvist eller utvist fra Norge med bakgrunn i brudd på utlendingsloven eller andre straffbare forhold. Disse plikter å forlate Norge. I tillegg plikter mange å forlate Norge fordi asylsaken skal behandles i et annet land i henhold til Dublin-forordningen, eller fordi asylsøknaden er avslått. Andre utlendinger plikter å forlate Norge etter å ha fått avslag på en søknad om oppholdstillatelse framsatt i riket, avslag på fornyelse av oppholdstillatelse eller fordi oppholdstillatelsen har utløpt.

Av dem som plikter å forlate landet, drar noen frivillig gjennom et retur- og reintegreringsprogram i regi av international organization for Migration (IOM). Det gjaldt i overkant av 1 000 personer i 2009, en markant oppgang fra 568 i 2008. Allerede i løpet av første halvår 2010 returnerte 634 personer med IOM. Økningen kan blant annet skyldes bedre informasjonsarbeid i og utenfor asylmottak, gode støtteordninger for frivillig retur, bedre muligheter for tvangsreturer for enkelte grupper og flere asylsøkere med endelig avslag som følge av høye ankomsttall de siste par årene.

Personer uten lovlig opphold, og som ikke forlater Norge frivillig, skal uttransporteres av politiet. Det gjelder både personer som etter ordinær behandling har fått avslag på sin asylsøknad, asylsøkere som overføres til et annet europeisk land i henhold til Dublin-II forordningen og personer som bortvises eller utvises, for eksempel etter sonet straff. Til sammen 3 340 personer ble uttransportert av politiet i 2009, om lag 1000 flere enn i 2008. I løpet av første halvår 2010 uttransporterte politiet om lag 2 300 personer. Tilsvarende tall for første halvår 2009 var 1 400 personer.

Hovedutfordringen ved gjennomføringen av tvangsmessige returer er at enkelte utlendinger ikke samarbeider om å gi opplysninger om identitet og nasjonalitet, og ikke bidrar til å framskaffe reisedokumenter. Det er også et problem at noen land ikke ønsker å samarbeide om retur av egne borgere.

Tabell 2.30 Retur fra Norge 2008, 2009, 2010

År	Uttransporteringer av politiet			Retur med IOM-støtte	Totalt
	Asylavslag	Dublin- avslag	Utvvisning / bortvisning		
2008	437	805	1 084	570	2 896
2009	651	1 463	1 226	1 019	4 359
2010 (Første halvår)	533	1 160	649	634	2 976

Kilde: Politiet, UDI, IOM

Norge har inngått tilbaketakelsesavtaler eller andre avtaler med returklausul med 24 ulike land. Medio 2010 har man kontaktet i overkant av 20 nye land med sikte på å inngå slik avtale. Det ble i 2009 signert tilbaketakelsesavtaler med Ukraina, Serbia, Burundi, Montenegro og Irak. Samtlige avtaler, med unntak av avtale med Ukraina, har trådt i kraft. I første halvår 2010 er det signert tilbaketakelsesavtale med Armenia, samt at Trepartsavtalen med Afghanistan er videreført fram til utgangen av juni 2011.

Boks 2.6 Tilbaketakelsesavtaler

Justisdepartementet og Utenriksdepartementet har ansvar for inngåelse av tilbaketakelsesavtaler. Hensikten med slike avtaler er tredelt:

1. De sikrer returer i trygge og verdige former. De klargjør begreper, hvem som omfattes av avtalen, hvilken dokumentasjon som skal fastslå statsborgerskap, setter tidsfrister for svar og gir retningslinjer for behandling av utvekslet informasjon mv.
2. Avtaler har en forebyggende funksjon og gir et signal til personer uten beskyttelsesbehov om at de raskt vil kunne bli returnert når avslag på en asylsøknad foreligger. Avtaler åpner ikke for masseutsendelser i seg selv, men fører erfaringsmessig til at det kommer færre asylsøkere.
3. Avtaler bidrar til økt antall frivillige returer, noe som er kostnadseffektivt og best for den enkelte som returnerer.

Personer som plikter å forlate Norge vil kunne motta økonomisk retur- og reintegreringsstøtte ved en frivillig retur til hjemlandet. Støtten utbetales av IOM, etter avtale med norske myndigheter. I september 2009 ble det innført tilbud om reintegreringsstøtte til alle fra utviklingsland som returnerer frivillig. For noen få nasjonaliteter er det etablert egne reintegreringsprogram; for afghanere i 2006, og for irakere våren 2008.

I revidert nasjonalbudsjett for 2010 ble bevilgningen til frivillige returer på kap. 490, post 72 økt med ytterligere 28,3 mill. kroner, først og fremst for å kunne videreføre og styrke programmene for frivillig retur og reintegrering i en periode med flere utreisepliktige personer. Det er bl.a. innført en gradering i det generelle programmet for reintegreringsstøtte for også å stimulere til raske returer. Personer som søker om frivillig retur innen utreisefristen, gis et høyere støttebeløp enn dem som drøyer med å medvirke til sin retur. I tillegg er det åpnet for at også personer som ikke er fra utviklingsland skal kunne motta reintegreringsstøtte etter det generelle programmet.

I 2008 ble det bevilget til sammen 13 mill. kroner til en ordning med spesialutsendinger for retur knyttet til visse utenriksstasjoner. Disse skal bl.a. verifisere opplysninger i opprinnelsesland, tilrettelegge for uttransportering av personer uten lovlig opphold og bidra til å motvirke menneskesmugling. Innsatsen fra spesialutsendingene antas å ville bidra til flere og hurtigere returer. Tiltaket er videreført med 20 mill. kroner fra 2009. Midlene disponeres i samarbeid mellom Justisdepartementet og Utenriksdepartementet. Det gjøres en kontinuerlig vurdering av om utplasseringene skal videreføres, jf. nærmere omtale under programkategori 06.40.

Strategier og tiltak

En troverdig asyl- og innvandringspolitikk avhenger av at personer som ikke fyller vilkårene for opphold blir sendt ut av Norge. En effektiv returpraksis bidrar til å redusere antallet personer som søker asyl uten at de har et beskyttelsesbehov og motiverer til økt frivillig retur. Den betydelige

økningen i antall asylsøkere i 2008-2009 har forsterket behovet for å arbeide videre for å sikre effektive returer.

Regjeringen har som mål at så mange returer som mulig skal skje frivillig. I de fleste tilfeller vil de som forlater Norge, oppleve dette som mer verdig enn politiets tvangsreturer. Frivillige, assisterte returer er dessuten mindre ressurskrevende enn tvangsreturer. Norske myndigheter vil derfor fortsette samarbeidet med IOM om programmet for frivillig, assistert retur. Gjennomføringen av EUs returdirektiv i norsk lov, jf. omtale under punkt 4.1.1, vil styrke ordningen med frivillig retur. Det kan derfor forventes at flere utlendinger med ulovlig opphold vil reise hjem frivillig. Samtidig kan ikke alle utfordringer knyttet til retur løses ved frivillig, assistert retur alene.

EUs grensekontrollbyrå, FRONTEX, bistår med felles returoperasjoner for de Schengen-land som ønsker det. Denne rollen vil framover bli styrket ved at byrået skal få en sterkere koordinerende rolle i felles returoperasjoner. Dette stiller Regjeringen seg positiv til.

Alle stater har en folkerettslig plikt til å motta egne borgere ved retur, også de som sendes tilbake med tvang. Inngåelse av tilbaketakelsesavtaler innebærer en bekreftelse på vilje til samarbeid i slike saker mellom de to berørte statene, ved at praktiske hindringer i returarbeidet minimeres. Regjeringen ser slike avtaler som nyttige, og arbeidet med å få på plass flere avtaler er gitt prioritet.

Europakommisjonen er ansvarlig for å inngå tilbaketakelsesavtaler på vegne av EU. Kommisjonen forhandler for tiden med flere opprinnelsesland. EUs avtaler inneholder en passus der land oppfordres til å inngå en likelydende avtale med Norge. Dette er en åpning for forhandlinger som Regjeringen aktivt gjør bruk av. Kommisjonen og Norge har løpende dialog med enkelte tredjeland parallelt. I slike prosesser er det av nytte å utveksle synspunkt og erfaringer mellom EU og Norge, og det finner derfor sted jevnlig erfaringsutveksling i møter mellom Kommisjonen og Norge.

Det ble i 2010 bevilget 29 mill. kroner på kap. 490, post 72 til å inngå tilbaketakelsesavtaler, migrasjonspartnerskap med opprinnelses- og transitland i samarbeid med EU, og til finansiering av omsorgs- og utdanningstilbud for enslige mindreårige asylsøkere i deres opprinnelsesland. Dette videreføres i 2011.

Majoriteten av de enslige mindreårige som kommer til Norge, er ungdom i alderen 16-18 år. Det mest aktuelle tilbudet vil derfor være et kom-

binert omsorgs- og utdanningstilbud som ivaretar hensynet til barnets beste og legger til rette for reintegrering i hjemlandet. Det vil bli tilbudt utdanning eller yrkesopplæring basert på individuelt tilpassede planer. Det vil også stilles plasser til disposisjon for lokal ungdom med behov for omsorg og/eller utdanning.

Det er viktig med raske utvisningsvedtak og rask uttransportering av utviste straffedømte utlendinger som soner i norske fengsler, jf. omtale under programkategori 06.40. Hensynene bak tilbakeføringsarbeidet tilsier at innsatte som skal utvises i størst mulig grad gjennomfører straffen der de skal løslates. Dette er en viktig grunn til å øke antall soningsoverføringer.

4.2 Effektiv justissektor

4.2.1 Samordnet, effektiv og serviceorientert utlendingsforvaltning

Rapport og status

Virkemidlene innenfor dette målområdet er bl.a. organisasjonsutvikling og utvikling av nye IKT-løsninger. Som et ledd i oppfølgingen av arbeidet med en bedre utlendingsforvaltning, er det satt i verk flere ulike utredninger og tiltak for å nå målet om en samordnet, effektiv og serviceorientert utlendingsforvaltning.

Utviklingen av nye IKT-løsninger har i flere år vært et viktig satsningsområde innenfor utlendingsforvaltningen. Nye IKT-løsninger gir store muligheter for å effektivisere saksbehandlingen. De vil gjøre søknadsprosessen enklere for brukerne, redusere saksbehandlingstiden og åpne for ytterligere elektronisk utveksling av informasjon mellom etater. Prosjekter for å ivareta Norges internasjonale forpliktelser, og da særlig Schengen-samarbeidet, har også vært førende for IKT-satsingen.

Siden 2007 har utviklingsarbeidet og innføringen av de nye elektroniske tjenestene i utlendingsforvaltningen vært samlet og organisert i et eget program, EFFEKT-programmet. Dette ledes av UDI og bygger på en felles IKT-strategi for utlendingsforvaltningen. EFFEKT er organisert som et program for å sikre en helhetlig og koordinert utvikling og styring av en rekke løsninger som samlet gir bedre brukerservice og effektivitet i utlendingsforvaltningen. I tillegg til UDI er også utenriks tjenesten, politiet, IMDi og UNE involvert i utvikling, innføring og bruk av løsningene.

Effektmålene for programmet er at det skal bidra til:

- redusert saksbehandlingstid

- økt kvalitet i saksbehandlingen
- mer kostnadseffektiv saksbehandling
- bedre service overfor søkere, næringsliv og andre som benytter utlendingsforvaltningens tjenester
- bedre og mer målrettet utlendingskontroll.

Innenfor EFFEKT-programmet har det i 2009 og 2010 vært prioritert utvikling av løsninger innen for følgende områder:

- Arbeid med integrering av nasjonal grensekontrolløsning for visumsamarbeidet innen Schengen. Gjentatte utsettelse fra Schengens side har ført til at arbeidet med integrering fortsatt pågår.
- Elektroniske tjenester for brukerne. Dette omfatter mulighet for levering av søknadspapirer, timebestilling og gebyrbetaling på nett.
- Elektronisk saksbehandling i utlendingsforvaltningen. Dette omfatter støtte til effektiv dokumentproduksjon og felles elektronisk arkiv for inn- og utgående korrespondanse.
- Elektronisk samhandling med automatisert uveksling av informasjon i saksbehandlingen innad i utlendingsforvaltningen og med samarbeidspartnere. Dette gjelder i første omgang informasjon om oppholdstillatelse og informasjon fra arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret.
- System for saksbehandlingen i Politiets utlendingsenhet (Utsys) integrert med øvrige systemer i utlendingsforvaltningen.

Servicestrategien for utlendingsforvaltningen for perioden 2008-2011 er et viktig bidrag til arbeidet med å gi bedre informasjon og veiledning til søkere om regelverk, dokumentasjonskrav til søknader og forventet saksbehandlingstid. Alle som arbeider i utlendingsforvaltningen skal vise respekt for brukernes behov både når det gjelder service- og informasjonsoppgaver og i rollen som kontrollør.

Utlendingsforvaltningen arbeider systematisk for å forbedre servicenivået, og det er iverksatt en rekke tiltak for å forbedre brukerservicen. Det vil i løpet av 2010 bli igangsatt en ny brukerundersøkelse for hele utlendingsforvaltningen.

UDI gjennomførte i 2009 en kvalitativ undersøkelse blant brukergruppen som har en familieinnvandringssøknad til behandling i direktoratet. I undersøkelsen ble det kartlagt en forholdsvis stor grad av utilfredshet. Som en oppfølging av undersøkelsen har UDI iverksatt flere forbedringstiltak.

UDI har også anskaffet et nytt telefonsystem som har fått mange positive tilbakemeldinger fra brukerne.

Satsingsområdene for bedre service i perioden 2008-2011 er:

- Effektiv og forutsigbar saksbehandling i alle ledd av utlendingsforvaltningen.
- Enhetlig, koordinert og målrettet informasjon til brukerne.
- Personlig service og åpenhet overfor alle som tar kontakt.

Strategier og tiltak

Det vurderes å overføre politiets oppgaver i forbindelse med behandling av søknader om opphold og statsborgersaker til UDI. I tillegg vurderes det å gi noen av de store utenriksstasjonene utvidet vedtaksmyndighet. Dette vil kunne bidra til mer effektiv ressursbruk, bedre service overfor brukerne når det gjelder tilgang til korrekt informasjon og veiledning, og kortere saksbehandlingstid.

Det pågår også et arbeid for å vurdere hvordan den innledende asylsaksbehandlingen kan effektiviseres, herunder hvordan Politiets Utlendingsenhet (PU) og UDIs oppgaver i den innledende asylsaksbehandlingen kan samordnes i større grad. Formålet er å få en mer effektiv håndtering av den innledende asylsaksbehandlingen og bedre utnyttelse av etatenes kjernekompetanser.

Departementet vil komme tilbake til en ev. ny organisering av førstelinjen for oppholds- og statsborgerskapsaker i utlendingsforvaltningen samt organiseringen av førstelinjen for asylsaker.

Det har vært gjennomført en ekstern kvalitets-sikring av beslutningsgrunnlaget for gjenstående del av EFFEKT-programmet. På bakgrunn av de planer og den kvalitetssikring av disse som er foretatt, legges det opp til at den resterende delen av investeringsprogrammet skal ha en varighet ut 2012 (en mindre utgift vil komme først i 2014), med et bevilgningsbehov innenfor en samlet kostnadsramme (P85) på 335 mill. kroner. Denne rammen omfatter også tiltakene som gjennomføres innenfor vedtatte bevilgninger for perioden 30. april 2010 og ut budsjettåret 2010. For perioden med gjenværende bevilgningsbehov (2011-14), utgjør kostnadsrammen totalt 236 mill. kroner. Dette inkluderer en usikkerhetsavsetning på 30 mill. kroner.

Fordelingen av kostnadsrammen er som følger (i mill. kroner):

	2010	2011	2012	2014	Sum (avrundet)
Forventet kostnad/ styringsramme (P50)	99	154	50	1,3	305
Kostnadsramme (P85)	99	176	59	1,5	335

Boks 2.7 EFFEKT-programmet

Forslag om aktivitet i 2011 og 2012

Programmet består av en rekke ulike fagprosjekter. Innføringsarbeidet med utrulling og opplæring vektlegges for alle delprosjektene. I tillegg kommer programstyring og utstyrsanskaffelser. Nedenfor følger en kortfattet beskrivelse av de planlagte gjenstående aktivitetene i 2011 og 2012:

Elektroniske tjenester for brukerne:

- *Kurante fornyelser.* Det utvikles og innføres en løsning for å varsle søker om søknader som er i ferd med å utløpe og som må fornyes. Varslingen vil foregå via SMS eller e-post.

Effektiv saksbehandling:

- *eSak – elektronisk saksbehandling i utlendingsforvaltningen.* Tiltaket vil sørge for at alle dokumenter lagres i en felles database tilgjengelig for alle ledd som deltar i saksbehandlingen. Deler av arbeidet gjøres allerede i 2010.
- *eDok – elektronisk dokumentproduksjon.* I 2010 ble en ny mer stabil dokumentløsning utviklet og innført av UDI. Dette gjelder både arbeidsdokumenter og vedtaksbrevene. Løsningen vil bli videreutviklet og innført i øvrige deler av utlendingsforvaltningen.
- *Effektive arbeidsprosesser.* Løsningen er basert på anvendelse av regelmotorteknologi som gir mer automatisert saksbehandlingsstøtte der datagrunnlaget finnes elektronisk. Verktøyet skal også benyttes til å støtte sortering eller differensiering av saker som underlag for risikovurderinger. Prosjektet utredes i 2010.
- *eSamhandling.* Prosjektet skal utrede og iverksette elektronisk samhandling mellom utlendingsforvaltningen og samarbeidspartnere for å hente inn, verifisere og utveksle

informasjon mellom utlendingsdatabasen og samarbeidspartneres registre. Dette vil bidra til bedre datakvalitet, færre manuelle rutiner for å innhente kvalitetssikret informasjon og legge fundamentet for mer automatisert saksbehandling. Deler av arbeidet ble startet allerede i 2010.

- *Statistikk og gjenfinning.* Arbeidet starter opp i 2011 og innebærer utvidet bruk av informasjonsgrunnlaget i fagsystemene til statistikk og analyse. Mer avanserte søke- og gjenfinningsløsninger skal sikre enkel tilgang til all elektronisk informasjon.

Sentrale driftsløsninger:

- *Tilgangsadministrasjon.* Arbeidet er planlagt å starte opp i 2011 og vil fokusere på kravet til personvern hensyn, informasjonssikkerhet og effektivisering av tilgangsadministrasjonen.

Schengen-samarbeidet

- *VIS-integrasjon:* Det nasjonale visumsystemet skal sammenkoples mot den internasjonale Schengen VIS-databasen. Behovet drives fram av internasjonale avtaler og forpliktelser og kan i liten grad styres. Per september 2010 opererer Schengen med 24. juni 2011 som oppstartstidspunkt for VIS-databasen. Tiltaket inngår i det samlede EFFEKT-programmet pga. behovet for tett integrasjon med en rekke av de øvrige løsningene.

Utlendingskontroll:

- *Utsys.* Dette blir et selvstendig saksbehandlingssystem i politiet. Løsningen vil gi et effektivt styringssystem for Politiets utlendingsenhet (PU), sikre raskere og mer effektive returer samt gi bedre statistikk og analyse. Hovedtyngden av arbeidet vil foregå i 2011 og 2012.

Regjeringen nedsatte i juni 2009 et offentlig utvalg for å vurdere klagesaksbehandlingen på utlendingsfeltet. Utvalgets mandat er i korte trekk å vurdere hvordan klagesaksbehandlingen kan organiseres for best å ivareta muligheten for politisk styring, rettssikkerhet, rask og effektiv saksbehandling, samt legitimitet.

I oktober 2009 ba Justisdepartementet om at utvalget framskyndte deler av utredningen, og utvalgets delutredning ble avgitt i mars 2010. Utvalget anbefalte at departementets adgang til å instruere klageorganet (UNE) burde utvides til å omfatte generelle lovtolkingssspørsmål og faktavurderinger, bortsett fra når det gjelder vurderingen av beskyttelsesbehov. Departementet har sendt delutredningen på høring.

Det er viktig å sikre at beskrivelser av hvordan regelverket praktiseres er offentlig tilgjengelig og forståelig, noe UDI legger til rette for gjennom nettportalen *UDIregelverk*. Dette vil kunne bidra til realistiske forventninger hos søkerne og til å dekke et informasjonsbehov hos andre interesserte. UDI og UNE har et særskilt ansvar på dette området. Åpenhet inngir tillit og bidrar til å gjøre forvaltningens arbeid kjent.

Som ledd i dette arbeidet skal det i størst mulig grad vises åpenhet vedrørende publisering av resultater og beslutningsgrunnlag, herunder praksisrapporter, praksisnotater, praksisbase, temaartikler, statistikk og landinformasjon.

Arbeidet knyttet til målet om en åpen og brukerorientert forvaltning med vekt på god service er i positiv utvikling. Samtidig er det fortsatt rom for forbedringer, og satsingen på dette feltet vil derfor fortsette.

4.2.2 Systematisk kunnskapsinnhenting som grunnlag for politikktutvikling og forvaltning

Rapport og status

For å utvikle flyktning- og innvandringspolitikken, målrette virkemidler og legge til rette for god mål- og resultatstyring, er det nødvendig med solid kunnskap om nasjonale og internasjonale migrasjonsstrømmer, samt om deres årsaker og virkninger. For å realisere disse målene ble det i 2009 utarbeidet en ny strategi for forskning og utvikling (FoU) for innvandringsrelatert forskning med virketid 2010-2013, og tildelt midler til flere prosjekter.

I løpet av 2009 økte omfanget av migrasjonsforskning ved kjøp av tjenester som gjelder statistikkutvikling og FoU-aktivitet, herunder også utredninger og evalueringer. Det foregår dessuten forskning på arbeidsinnvandringsfeltet i regi

av Arbeidsdepartementet, jf. omtale i Arbeidsdepartementets Prop. 1 S (2010-2011).

Den langsiktige samarbeidsavtalen med SSB om statistikkutvikling på innvandrings- og integreringsfeltet ble overført til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet i forbindelse med ny organisering og departementsstruktur høsten 2009. Avtalen videreføres i sin nåværende form og skal fortsatt omfatte statistikkutvikling som gjelder både migrasjon og integrering.

UDI forvalter et særskilt tilskudd til aktuell oppdragsforskning og utredning på innvandringsfeltet, jf. omtale under kap. 490, post 23. Tilgang på god og relevant statistikk skjer løpende gjennom SSB, UDI, UNE og fra ulike internasjonale organisasjoner. I tillegg skjer innhenting av statistikk gjennom særskilte prosjekter og oppdrag.

I 2009 og første halvår 2010 har departementet og UDI blant annet gitt støtte til FoU-prosjekter som omhandler:

- Innvandring og flukt til Norge. En kunnskaps gjennomgang 1990-2009.¹⁰
- Hvorfor asylsøkere velger å søke asyl i Norge.¹¹
- Årsaker til at enslige mindreårige migrerer, og hvilke forhold som bestemmer valg av land.¹²
- Asylsaksbehandlingen i norsk utlendingsforvaltning i et komparativt perspektiv.¹³
- Normgivende europeisk rettspraksis på flyktning- og migrasjonsområdet.¹⁴
- UNHCR sine anbefalinger, særlig landspesifikke retningslinjer angående retur.¹⁵
- Levekår for personer som oppholder seg ulovlig i Norge.¹⁶
- Utlendingsforvaltningens arbeid med frivillig retur.¹⁷
- Desentraliserte mottak og samspillet mellom asylmottak og lokalsamfunn.¹⁸
- Identifisering og oppfølging av sårbare asylsøkere.¹⁹

¹⁰ Brekke, Aarset, Andenæs, Liden: *Innvandring og flukt til Norge. En kunnskaps gjennomgang 1990-2009*. ISF-rapport 2010:2

¹¹ Brekke, Aarset: *Why Norway? Understanding Asylum Destinations*. ISF-rapport 2009:12

¹² Øien: *Underveis. En studie av enslige mindreårige asylsøkere*. Fafo-rapport 2010:20

¹³ Furre, Viblemo m.fl., *Asylsaksbehandlingen i norsk utlendingsforvaltning i et komparativt perspektiv*. Oxford Research, 2010 (kommer)

¹⁴ Vevstad, Mysen: *Normgivende europeisk rettspraksis på flyktning- og migrasjonsområdet*. ISF (kommer)

¹⁵ Schjatvet: *The making of UNHCR's guidance and its implementation in the national jurisdiction of the United Kingdom, Norway and Sweden*. Hestenes og Drammer & Co 2010 (kommer).

¹⁶ Øien: *Living irregularly in Norway*, Fafo (kommer).

Utlendingsforvaltningen opplever stor interesse for innvandringsfeltet fra studenter og forskere som henvender seg for å få innsyn i saksmapper, gjøre feltarbeid i asylmottak eller intervjuer ulike typer søkere i forbindelse med studentoppgaver og forskningsprosjekter. Det har derfor blitt satset på å styrke «forskningens infrastruktur», dvs. bedre kapasiteten, metodikken og retningslinjene for tilgangen til data, bruk av registerdata og annen assistanse til forskere og studenter, der også personvern hensyn ivaretas på en god måte.

Strategier og tiltak

For å styrke forskningskompetanse og -miljøer, samt kunnskapsbasen i Norge på området internasjonal migrasjon og innvandringen til Norge, ble det i 2009 tatt initiativ til en femårs spesialsatsing innenfor Forskningsrådets program for Velferd, arbeid og migrasjon (VAM). Prosjektstart forventes å bli innen utgangen av 2010.

FoU-prosjekter med et sammenliknende perspektiv og prosjekter for å innhente nyttige erfaringer og «beste praksis» fra andre land vil i utgangspunktet bli prioritert. Dette vil styrke norske myndigheters muligheter til å sikre at norsk politikk og praksis harmonerer godt med land det

er naturlig å sammenlikne seg med, noe som er viktig for bedre å kunne styre innvandringsstrømmene. Et viktig virkemiddel i denne sammenheng er også deltakelse i det europeiske migrasjonsnettverket (EMN). Arbeidet med å bygge opp en norsk EMN-forvaltning er i gang. Dette samarbeidet vil kunne bidra med mye nyttig informasjon om regler, praksis og annet av innvandringsrelevans fra EU-land.

Regjeringen er opptatt av at personer som får opphold i Norge, skal delta og bidra i samfunns- og arbeidsliv. Barn og unge med innvandrerbakgrunn må få et godt grunnlag for å kunne delta i samfunnet og ta selvstendige valg. Informasjon departementet har mottatt tilsier at det kan være en overhyppighet av funksjonshemminger blant innvandrerbarn, som kan medføre lærevansker og vanskeliggjøre integreringen i Norge. Ansvaret for oppfølging av barna er fordelt på flere sektormyndigheter. Departementet vil, i samarbeid med andre berørte departementer, foreta en kartlegging av denne problematikken, som grunnlag for ev. videre oppfølging.

Departementet vil fortsatt vektlegge bruk av resultater fra kunnskapsinnhenting i utforming og iverksetting av politikken. Dette fordrer treffsikkerhet i identifisering av kunnskapsbehov og god kompetanse når det gjelder å formulere og bestille FoU-oppgaver. Det krever også kompetanse og kapasitet til å omsette funn, konklusjoner og anbefalinger fra kunnskapsinnhenting til nyttige innspill i politikk- og forvaltningsutviklingen, samt samarbeid med Arbeidsdepartementet som har ansvar for sentrale deler av innvandringsfeltet.

¹⁷ Engebretsen: Metoder og arbeidsformer ved retur av barnefamilier. NOVA (kommer)

Strand: Evaluering av IRRINI-programmet for frivillig retur til Irak. CMI 2008

Brekke: *Historisk gjennomgang av arbeidet med frivillig retur 2000 til i dag*. ISF (kommer)

¹⁸ Drangslund, Ellingsen, Hidle, Karlsen: *Asylmottak og lokal-samfunn*. Agderforskning FoU-rapport 2010:1

¹⁹ Vevstad, Brekke, Sveaas: *Identifisering av sårbare grupper i asylmottak*. ISF (kommer)

Kap. 490 Utlendingsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	801 818	725 815	707 569
21	Spesielle driftsutgifter, statlige mottak, <i>kan nyttes under post 60</i>	2 512 216	2 756 867	1 935 875
22	Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse	73 159	89 813	51 000
23	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling og migrasjon, <i>kan overføres</i>	5 206	6 784	7 000
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, Effekt-programmet, <i>kan overføres</i>		100 000	176 000
60	Tilskudd til vertskommuner for statlige mottak for asylsøkere og flyktninger	169 628	235 220	239 885
70	Økonomiske ytelser til beboere i asylmottak, <i>kan nyttes under post 60</i>		591 100	507 187
72	Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, <i>kan overføres</i>	23 811	50 104	111 857
73	Gjenbosetting av flyktninger, støttetiltak, <i>kan nyttes under kap. 821 post 60</i>	5 973	6 140	6 330
75	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, <i>kan overføres</i>	9 291	12 800	13 137
	Sum kap. 490	3 601 103	4 574 643	3 755 840

Mål og hovedoppgaver

UDI skal iverksette flyktning- og innvandringspolitikken på Justisdepartementets ansvarsområde, og skal også gi faglig baserte bidrag til utviklingen av regelverk og politikk på området. UDIs hovedoppgaver er å behandle søknader etter utlendingsloven og statsborgerloven, herunder søknader om familiejenforening, visum, oppholdstillatelse, arbeidstillatelse, statsborgerskap og asyl. UDI har også ansvaret for driften av statlige mottak for asylsøkere, herunder opprettelse og nedleggelse av mottaksplasser.

Rapport 2009 og 2010

UDI behandlet 15 470 asylsaker i 2009 og 8 550 i første halvår 2010. Ved utgangen av juni 2010 hadde UDI 6 800 asylsaker til behandling. På samme tid i 2009 var det 10 740 asylsaker til behandling i UDI.

UDI behandlet 84 000 oppholdssaker og klager i 2009. Det er behandlet 32 700 oppholdssaker

og klager i første halvår av 2010. Ved utgangen av juni 2010 var det registrert omkring 31 000 oppholdssaker og 4 000 klager til behandling. Til sammenligning var det på samme tid i 2009 registrert om lag 29 000 oppholdssaker til behandling og 3 000 klager.

Iverksetting av ny utlendingslov fra årsskiftet og overgang til et nytt datasystem for vedtaksfattning førte til en reduksjon i antall vedtak i første halvår 2010, særlig for oppholdssaker. Det forventes at vedtaksproduksjonen i oppholdssaker vil øke gradvis gjennom andre halvår. For å redusere antall ubehandlede oppholdssaker er det bl.a. overført kapasitet og ressurser fra asylsaker til oppholdssaker.

Våren 2010 satte UDI i gang prosjekter for å utvikle en mer effektiv saksbehandling der målet er å forbedre saksflyten og begrense sakenes liggetid. Dette gjøres gjennom å begrense repeterte arbeidsprosesser.

Torshovprosjektet hurtigbehandlet opprinnelig søknader fra irakiske statsborgere der det var klart at det ikke forelå beskyttelsesbehov. Etter en

kraftig nedgang i antall søkere fra Irak, er Torshov-prosjektet gjort om til en permanent enhet som intervjuer og behandler sakene til grupper der det er hensiktsmessig og effektivt å samle ulike saks-komplekser. I 2009 behandlet enheten søknader fra enslige mindreårige asylsøkere fra Afghanistan og Irak, og i 2010 er det hovedsaklig behandlet søknader fra Eritrea. Saksbehandlingstiden for sakene på Torshov har i snitt vært om lag 15 dager fra søknad til vedtak er fattet for saker som er tilstrekkelig opplyste.

I Trondheim ble det i 2009 etablert et regionalt transittmottak med egen saksbehandlingsenhet som også foretar intervju. I 2010 har prosjektet også bistått med behandling av statsborgerskaps-saker.

For å sikre raskest mulig saksbehandling i asylsaker, har UDI differensiert saksbehandling. Antatt grunnløse asylsøknader skal behandles innen 48 timer etter at saken er registrert hos politiet. Søknader fra personer fra land der UDI har god oversikt over forholdene skal behandles innen tre uker. UDI viderefører en egen saksbe-handlingsprosedyre for søknader som kommer inn under Dublin-regelverket, og søknader fra enslige mindreårige asylsøkere prioriteres og behandles fortløpende.

Et nytt visumsaksbehandlingssystem, NORVIS, ble innført i utlendingsforvaltningen i mars 2006, og er nå i bruk på utenriksstasjoner og i UDI. Fase to av NORVIS-prosjektet er integrasjon mellom NORVIS og den planlagte europeiske C-VIS (Central System VIS). Fram til juni var det planlagt oppstart for VIS fra desember 2010, men det er senere varslet en utsettelse til medio 2011.

UDI har utviklet mer effektive metoder for å måle kvaliteten på saksbehandlingen. Siden høsten 2007 er det blitt foretatt årlige målinger som har gitt nyttig informasjon om hva som fungerer godt i saksbehandlingen og om hvor det er størst behov for forbedringer. UDIs kvalitetsmålingssystem ble tildelt Senter for statlig økonomistyrings pris for beste virksomhetstiltak i 2010.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker utgifter til drift av UDI. UDI hadde ifølge Statens sentrale tjenestemannsregister en bemanning per 1. mars 2010 tilsvarende 1 147 årsverk.

Det er i bevilgningsforslaget lagt til grunn at UDI vil kunne behandle like mange asylsaker som det kommer inn i 2011, samt at antall ubehandlede oppholdssaker skal kunne reduseres betydelig så

fremt antallet, kompleksiteten og sammensetningen av innkomne saker ikke endres vesentlig.

Som følge av redusert antall asylsøkere til Norge frigjøres det saksbehandlingskapasitet i UDI i 2011. For å tilpasse ressursene til den reduserte saksinngangen, foreslår Regjeringen å redusere UDIs driftsbudsjett noe i 2011. Prognosene er forbundet med stor usikkerhet. Regjeringen vil derfor være varsom med å redusere bemanningen for raskt, men først prioritere å redusere antall ubehandlede saker til et akseptabelt nivå. I tillegg vil innføring av returdirektivet føre til en økning i antall utvisningssaker som må behandles.

Bevilgningsforslaget gir også rom for å dekke midlertidige merutgifter til drift- og forvaltning av EFFEKT-programmet, forbedre sikkerhet og ytelse knyttet til utlendingforvaltningens IKT-systemer samt å etablere en tettere norsk tilknytning til det europeiske støttekontoret på asylfeltet (EASO).

Det foreslås på bakgrunn av erfaringstall å øke bevilgningen under kap. 490, post 01 med 10 mill. kroner, jf. omtale under kap. 3490, post 05. Forslaget innebærer ingen realitetsendring, men vil bedre synliggjøre mottatte refusjoner knyttet til ulike IKT-tjenester.

Det foreslås videre at bevilgningen under kap. 490 Utlendingsdirektoratet, post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter på kap. 3490, post 05, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på kap. 490, post 01 på 707,6 mill. kroner i 2011.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, statlige mottak, kan nyttes under post 60

Bevilgningen på posten skal dekke statens utgifter knyttet til drift av statlige mottak for asylsøkere og flyktninger, jf. også omtale under punkt 4.1.5.

Alle kontrakter UDI inngår om mottaksdrift skal konkurranseutsettes. Under spesielle forhold, eksempelvis ved sterk og uventet økning i antall asylsøkere, kan regelverket for offentlige anskaffelser fravikes ved midlertidige kontrakter. Det er også åpning for at UDI selv kan velge å drive enkeltmottak, dersom man finner dette hensiktsmessig.

Bevilgningen dekker kontraktfestede utgifter til driftsoperatører, nødvendig helsehjelp for asylsøkere ved ankomst, utgifter knyttet til flytting mellom mottak og ut av mottak i forbindelse med bosetting, kostnader til opplæringstiltak for mottaksansatte, utgifter til utarbeiding av informasjonsmateriell til beboere i mottak, utgifter til bar-

nebaser i mottakene, samt utgifter til aktivitetstilbud for barn i mottak.

Videre dekker posten utgifter til bl.a. særskilte tiltak som vakthold og tilrettelegging av boforhold for personer med særskilte behov, reise og kost for asylsøkere i forbindelse med asylintervju, samt transport for asylsøkere til og fra opplæringssted for norskopplæring.

UNE disponerer ti transittplasser til bruk for klagere ved personlig frammøte i forbindelse med klagebehandlingen av asylsaken. IOM disponerer også ti slike plasser til bruk ved organisering av frivillig retur.

Bevilgningsbehovet på post 21 avhenger av antall asylsøkere, gjennomsnittlig belegg i mottakene og sammensetningen av beboergruppen. Botiden påvirkes av en rekke faktorer, der spesielt saksbehandlingstiden i asylsaker, bosettingstakten og retur gjennomføringen er viktig. Prognose knyttet til ankomstbildet og gjennomsnittlig belegg i mottakene er således preget av stor usikkerhet, og bevilgningsbehovet på posten vil derfor kunne endre seg i løpet av budsjettperioden.

For å ivareta behovet for fleksibel mottakskapasitet har avtalene UDI inngår med driftsoperatørene normalt en varighet på tre år, med en oppsigelsestid på tre til seks måneder. Det er aktuelt med lengre avtalelengde og/eller oppsigelsestid for avtaler som har stor strategisk betydning, eller hvor det på andre måter gir god ressursutnyttelse. Regjeringens mål for 2011 er at gjennomsnittlig kapasitetsutnyttelse i mottak skal være minimum 85 pst.

Transittkapasiteten skal sikre et fleksibelt og differensiert system for håndtering av asylsøkere i ankomstfasen. Asylsøkere med åpenbart grunnløse søknader og asylsøkere med saker som skal behandles i henhold til Dublin-regelverket, skal i størst mulig grad plasseres på steder som letter politiets arbeid med uttransporteringer.

Ordningen med forsterkede avdelinger videreføres og kapasiteten vil i 2011 være 100 plasser fordelt på fem mottak. Annet halvår av 2010 vil det bli etablert et eget mottak for beboere som tidligere har vært plassert på Løren mottak grunnet alvorlige, hovedsakelig somatiske sykdommer. Disse beboerne har behov for et nytt botilbud etter at Løren ble omgjort til ankomsttransitt. Deres helsesituasjon er slik at de trenger tettere oppfølging enn det ordinære mottak kan gi.

Driftsoperatører for asylmottak er forpliktet til å tilrettelegge for aktivitet for beboere i mottak, og å samarbeide med lokale eller nasjonale organisasjoner for å få dette til. Siden 2006 er det bevilget øremerkede midler til aktivitetstilbud for barn og

unge i mottak. Regjeringen vil særlig prioritere tiltak for lengeværende barn i mottak, herunder bl.a. tiltak som bidrar til å styrke barnas mestringsevne og tilknytning til hjemlandet, samt foreldreveiledning for å styrke foreldrenes omsorgsevne.

Regjeringen vil vurdere å endre ventemottaksordningen og benytte midlene som har vært øremerket formålet til å innføre ny ordning med retursentre/avdelinger.

I saldert budsjett ble det lagt til grunn en prognose på 2 800 enslige mindreårige asylsøkere i 2010, mens det for budsjettforslaget i 2011 er lagt til grunn en prognose på 800 enslige mindreårige asylsøkere. Regjeringen foreslår på bakgrunn av dette å redusere bevilgningen til enslige mindreårige i mottak med 321,5 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2010.

Foreldrebetaling for barnehageplass til asylsøkerbarn har tidligere blitt budsjettert på posten. Fra 2011 foreslås det etablert en tilskuddsordning under kap. 490, post 60, hvor foreldrebetaling og driftstilskudd utbetales samlet, jf. omtale under kap. 490, post 60.

Deler av utgiftene på kap. 490, post 21 kan rapporteres som ODA-godkjente utgifter, og inntektsføres på kap. 3490, post 04, jf. nærmere omtale under kap. 3690, post 04.

Det foreslås en bevilgning under kap. 490, post 21 på 1 935,9 mill. kroner i 2011. Bevilgningsforslaget bygger på et anslag om gjennomsnittlig belegg i mottak på ca. 18 100 personer. Se også forslag til vedtak om fullmakt om midlertidig innkvartering av asylsøkere og flyktninger.

Post 22 Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse

Bevilgningen på posten dekker utgiftene UDI har til tolking og oversettelse i forbindelse med behandlingen av asylsaker. Posten dekker også opplæring og rekruttering av verger for enslige mindreårige asylsøkere. Det er inngått en avtale med Norsk folkehjelp, som bistår med dette arbeidet.

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til nødvendig oversettelse av originaldokumenter. Dessuten dekker posten tolking og oversettelse i kommunikasjonen mellom søker og UDI i første instans, herunder i forbindelse med verifiseringsrapporter og aldersundersøkelser for enslige mindreårige asylsøkere. Bevilgningen skal også dekke kvalitetssikringsarbeid i forbindelse med intervju og oversettelser, samt formidling av positive vedtak. Nedgangen i antall asylankomster medfører færre asylintervjuer og reduserer derfor bevilgningsbehovet på posten.

I 2009 ble det gjennomført 12 300 førstegangsintervjuer og samtaler med barn, og det ble utfyllt 6 900 egenerklæringer. Per 30. juni 2010 hadde UDI gjennomført 3 950 førstegangsintervjuer og samtaler med barn. På grunn av gradvis avvikling av ordningen med egenerklæringen, ble det kun fylt ut 390 egenerklæringer. En avvikling av egenerklæringsordningen reduserer bevilgningsbehovet på posten.

Det foreslås en bevilgning på kap. 490, post 22 på 51 mill. kroner i 2011.

Post 23 Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling og migrasjon, kan overføres

UDI forvalter midlene på denne posten. Bevilgningen skal brukes til å understøtte UDIs oppgaveløsning gjennom kunnskapsutvikling om innvandring, hovedsakelig i forbindelse med asyl og flyktninger, familieinnvandring, utlendingsrettslige problemstillinger og mottaksforhold.

Rapport for 2009 og 2010

Bevilgningen har blitt brukt til prosjekter for å styrke kunnskapen om migrasjon, retur og om mottaksvirksomhet samt til å få fram mer forskning om utlendingsrettslige problemstillinger. I tillegg har UDI startet forberedelse av evalueringer av bestemmelser i den nye utlendingsloven med tilhørende forskrifter.

I løpet av 2009 og 2010 er midlene brukt blant annet til prosjekter om følgende:

- Frivillig retur:
 - historisk gjennomgang av arbeidet med frivillig retur
 - gjennomgang av returprogrammet til Irak
 - returinformasjon til barnefamilier
 - returmotiverende tiltak for enslige mindreårige
- Asylmottak:
 - evaluering av desentraliserte mottak og muligheter for bosetting
 - forholdet mellom asylmottak og lokalsamfunn
 - levekår og kvalitet for enslige mindreårige i mottak
- Komparative studier av utlendingsrettslige problemstillinger:
 - sammenliknende studie av utvalgte Schengen-lands utvisningspraksis ved brudd på utlendingslovgivningen

- norsk asylpraksis vurdert mot UNHCRs retningslinjer og praksis i et utvalg andre land
- art og omfang av proformaekteskap og sammenlikning med andre lands praksis i proformasaker
- Virkninger av regelverksendringer:
 - analyse av virkningene av endringer i vilkår for familieinnvandring
 - asylsøkeres rett til å ta arbeid – konsekvenser av kravet om klarlagt identitet.

I tillegg er det gitt støtte til deltakelse fra tre forskere innen migrasjonsfeltet i et stort, tverrfaglig EU-prosjekt om identifisering og oppfølging av sårbare grupper i asylmottak.

Det foreslås en bevilgning på 7 mill. kroner på kap. 490, post 23 i 2011.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, EFFEKT-programmet, kan overføres

Bevilgningen skal dekke utgiftene til bl.a. systemutvikling, implementering og utrulling, samt utstyrsanskaffelser og bruk av interne ressurspersoner i de involverte etatene for å gjennomføre de ulike delprosjektene i EFFEKT-programmet.

Det har vært gjennomført en ekstern kvalitets-sikring av programmet. På bakgrunn av de planer og den kvalitetssikringen av disse som er foretatt, legges det opp til at den resterende delen av investeringsprogrammet i all hovedsak skal være gjennomført i løpet av 2012, med et bevilgningsbehov innenfor en samlet kostnadsramme på 335 mill. kroner for gjenstående del av programmet per 30. april 2010, jf. omtale under punkt 4.2.1.

Investeringsbehovet for 2011 er beregnet til 176 mill. kroner med grunnlag i anbefalt kostnadsramme. Av dette er det beregnet en usikkerhetsavsetning på 22 mill. kroner. For å sikre framdriften i anskaffelsene kan det være nødvendig at enkelte kontrakter med forpliktelser for 2012 inngås allerede i 2011.

Det foreslås derfor en bestillingsfullmakt knyttet til posten, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på 176 mill. kroner på kap. 490, post 45 i 2011.

Post 60 Tilskudd til vertskommuner for statlige mottak for asylsøkere og flyktninger

Vertskommunetilskuddet skal dekke kommunens gjennomsnittlige utgifter til helse, barnevern, tolk og administrasjon i forbindelse med drift av mot-

tak i kommunen. I tillegg til det ordinære vertskommunetilskuddet omfatter ordningen et særtilskudd ved omsorgsplassering, tilskudd til kommuner som har inngått avtale med UDI om alternativ mottaksplassering av asylsøkere, utgifter til barnehage for barn i mottak samt eget tilskudd til vergeordning knyttet til transittfasen.

Fra 1. juli 2009 ble det innført et eget kommunalt tilskudd for avlønning av verger for enslige mindreårige asylsøkere mens de er i transittfasen. Det dekker også overformynderienes arbeid med å oppnevne og følge opp vergene. Ordningen videreføres i 2011 kroner.

Fra 1. januar 2011 skal tilskudd til barnehage-tilbud til barn av asylsøkere inngå som en del av vertskommunetilskuddet. I den forbindelse foreslår Regjeringen å overføre 40,2 mill. kroner fra Kunnskapsdepartementet til Justisdepartementet, jf. omtale i Kunnskapsdepartementets Prop. 1 S (2010-2011). UDI forvalter allerede foreldrebetalingen for barnehageplasser for fire- og femåringer som går i barnehage. Regjeringen mener at foreldretilskuddet bør utbetales sammen med driftstilskuddet, og foreslår på bakgrunn av dette å øke bevilgningen på posten med ytterligere 13,8 mill. kroner, jf. omtale under kap. 490, post 21.

Bevilgningsbehovet på posten avhenger av antall mottak og antall plasser.

For 2011 vil satsene være:

- grunnsats per kommune: 434 700 kroner
- sats per ordinære mottaksplass: 4 660 kroner
- sats per plass for enslig mindreårig: 12 320 kroner
- sats per forsterket plass: 113 300 kroner
- sats per plass i omsorgssenter: 30 400 kroner

Vertskommuner for omsorgssentre mottar ikke grunntilskudd.

I tillegg gjelder egne satser for å dekke særlig høye barnevern utgifter knyttet til omsorgsovertakelser etter barnevernlovens kap. 4. 2011-satsene vil være:

- sats per måned, særtilskudd for medfølgende barn: 22 220 kroner
- sats per måned, særtilskudd for enslige mindreårige asylsøkere: 11 110 kroner

Årsaken til differensieringen er at kommunene betaler halv egenandel ved omsorgsovertagelse av enslige mindreårige asylsøkere.

For plass i barnehage for asylsøkerbarn i alderen fire til fem år utbetales det en sats på 9 810 kroner per barn per måned. Tilskuddet inkluderer foreldrebetaling.

Deler av utgiftene på kap. 490, post 60 kan utgiftsføres som ODA-godkjente utgifter, og inntektsføres på kap. 3490, post 04, jf. nærmere omtale under kap. 3490, post 04.

Det foreslås en bevilgning på kap. 490, post 60 på 239,9 mill. kroner i 2011, jf. forslag til vedtak.

Post 70 Økonomiske ytelser til beboere i asylmottak, kan nyttes under post 60

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til økonomiske ytelser til asylsøkere og flyktninger i tiden de oppholder seg i mottak. De mottar støtte etter Reglement for økonomisk hjelp til personer i statlig mottak. Ytelsene differensieres bl.a. etter hvilken status asylsaken til den enkelte beboere har, og hvorvidt beboeren er voksen eller barn. Det kan gis enkelte særskilte ytelser etter en individuell vurdering.

Deler av utgiftene på kap. 490, post 70 kan utgiftsføres som ODA-godkjente utgifter, og inntektsføres på kap. 3490, post 04, jf. nærmere omtale under kap. 3490, post 04.

Det foreslås en bevilgning på 507,2 mill. kroner på kap. 490, post 70 jf. forslag til vedtak.

Post 72 Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, kan overføres

Formålet med tilskuddsordningen er å legge til rette for at flyktninger kan vende tilbake til hjemlandet når det er trygt, og til å motivere asylsøkere med endelig avslag og øvrige personer uten lovlig opphold i Norge til å returnere frivillig. Posten dekker både individuell økonomisk støtte ved tilbakevending og tilskudd til prosjekter som støtter opp under retur og tilbakevending. Posten kan dekke tiltak i Norge før tilbakevending eller retur finner sted og tiltak i hjemlandet som gjør det lettere for den enkelte å etablere seg der på nytt. I tillegg kan posten benyttes til å gi støtte til land som inngår tilbaketakelsesavtaler med Norge, og til land Norge sammen med EU har innledet et migrasjonspartnerskap med, med sikte på en bedre styring av migrasjonsstrømmene mot Europa.

Individuell støtte ved tilbakevending

Personer som har fått asyl eller opphold på humanitært grunnlag, eller som har fått opphold som familiemedlemmer til disse, kan etter søknad til UDI få individuell støtte til å vende tilbake til hjemlandet. Den individuelle støtten innebærer at reiseutgifter blir dekket og at det blir gitt 15 000

kroner som hjelp til reintegrering i hjemlandet. Støtten er ikke behovsprøvd, og det er ingen øvre grense per familie. Imidlertid stilles det bl.a. krav til at melding om utflytting til folkeregisteret legges fram.

Å motta tilbakevendingsstøtte får ingen direkte følger for retten til videre opphold i Norge. Tillatelsen til opphold og arbeid vil være gyldig til den løper ut etter de ordinære reglene. Dersom søkeren gjeninnvandrer til Norge, skal vedkommende betale støtten tilbake etter nærmere fastsatte regler.

Tabell 2.31 Tilbakevendte og gjeninnvandrede i perioden 2004 til 2010

År	Antall tilbakevendte	Antall gjeninnvandrede
2004	77	48
2005	58	49
2006	48	32
2007	27	20
2008	48	12
2009	38	11
2010 (Første halvår)	10	4

Støtten er flyktningpolitisk begrunnet. Både UNHCR og det øvrige internasjonale samfunn anser at frivillig tilbakevending til hjemlandet er den beste løsningen på en flyktningtilværelse. De siste årene har rundt en million flyktninger årlig vendt tilbake til sine hjemland. Ønsket om støtte til å vende tilbake fra Norge har imidlertid vært svært beskjedent, jf. tabellen over.

Tilbakevendings- og returprosjekter

Søknader om tilskudd til prosjekter som legger til rette for tilbakevending og som motiverer til frivillig retur behandles av UDI. Tilskudd kan gis til enkeltpersoner, frivillige organisasjoner, internasjonale organisasjoner, kommuner, offentlige etater og andre lands myndigheter. Prosjektene skal være innenfor et eller flere av disse områdene:

- Informasjon og rådgivning
- Omsorgs-, opplærings- og kvalifiseringstiltak for reintegrering i hjemlandet
- Tilrettelegging for næringsetablering i hjemlandet

Det er etablert særskilte prosjekter for reintegrering av personer som vender tilbake eller returnerer frivillig til Afghanistan og Irak. Her inngår støtte til mottak ved ankomst, helseundersøkelse, rådgivning, økonomisk støtte og støtte til opplæring og kvalifisering.

I tillegg er det etablert et utvidet returprogram (FSR) med graderte støttebeløp. Dette innebærer at henholdsvis 20 000, 15 000 eller 10 000 kroner gis til personer som velger å returnere frivillig, avhengig av om de søker om frivillig assistert retur før utreisefrist eller senere.

Med vellykket reintegrering blir returene mer varige, og de som returnerer vil i større grad kunne bidra til utviklingen i hjemlandet. Regjeringen ønsker å legge mer vekt på reintegreringstiltak som også kan ha en positiv virkning på lokalsamfunnet i aktuelle land. Prosjektene sikter først og fremst mot å motivere personer uten lovlig opphold til å returnere frivillig, men kan også benyttes av flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag som ønsker å vende tilbake.

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2010 ble bevilgningen på posten økt med 28,3 mill. kroner for å øke antall frivillige returer, jf. Prop. 125 S (2009-2010). Bevilgningen på posten foreslås økt med 42,7 mill. kroner i 2011 for å videreføre denne styrkingen. En videreføring av returprogrammene vil innebære flere returer til Irak (IRRINI) og Afghanistan (IRRANA), samt flere returer gjennom det generelle returprogrammet (FSR). Regjeringen anslår at dette vil innebære i overkant av 1 700 frivillige returer i 2011.

I 2011 overtar UDI ansvaret for Voluntary Assisted Return Programme (VARP) fra Politidirektoratet. Regjeringen foreslår derfor å øke bevilgningen på posten med 17,5 mill. kroner, jf. omtale under kap. 440, post 01 og 21.

Utgiftene på kap. 490, post 72 kan utgiftsføres som ODA-godkjente utgifter, og inntektsføres på kap. 3490, post 01, jf. nærmere omtale under kap. 3490, post 01.

Regjeringen foreslår en bevilgning på 111,9 mill. kroner på kap. 490, post 72 i 2011.

Post 73 Gjenbosetting av flyktninger, støttetiltak, kan nyttes under kap. 821, post 60

Regjeringen ønsker å videreføre ordningen med konvertering av noen kvotemidler for å kunne hjelpe flere flyktninger. Slik hjelp kan også være mer tilpasset flyktningenes behov. Midlene vil bli benyttet i nært samarbeid med UNHCR.

Av en kvote på om lag 1 200 overføringsflyktninger i 2011, kan midler tilsvarende første års integreringstilskudd for nærmere 80 plasser benyttes til andre tiltak for gjenbosetting av flyktninger. Midlene finansierer tiltak for å introdusere overføringsflyktninger til Norge, for eksempel kulturorienteringsprogram for flyktninger, jf. Prop. 1 S (2010-2011) for Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet kap. 820 Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, post 01 Driftsutgifter, og støtte til å finansiere UNHCR og ev. andre organisasjoners arbeid med å sikre gjenbosetting av flyktninger.

I perioden 2007-2009 ble midler brukt til et prosjekt om overføring av kunnskap til land i Latin-Amerika som er i ferd med å bygge opp nasjonale gjenbosettingsprogram, særlig med sikte på å tilpasse programmet bedre til utsatte kvinnelige flyktninger. Tilpasning av programmet for utsatte kvinner ble videreført i 2010. Videre ble midler benyttet til å styrke bemanningen i UNHCR gjennom utplassering av norske tjenestemenn ved regionkontorene i Beirut og Nairobi og gjennom støtte til en global beredskapsstyrke. Tilsvarende vil midler for 2011 benyttes til utplassering av norske tjenestemenn i Nairobi og Teheran. Midler for 2011 vil også brukes til å bygge opp et nasjonalt gjenbosettingsprogram i en av de baltiske statene.

Dersom midler på posten ikke blir brukt til støttetiltak, vil de bli brukt til å overføre flyktninger til Norge.

Utgiftene på kap. 490, post 73 kan utgiftsføres som ODA-godkjente utgifter, og inntektsføres på kap. 3490, post 06, jf. nærmere omtale under kap. 3490, post 06.

Regjeringen foreslår en bevilgning på kap. 490, post 73 på 6,3 mill. kroner i 2011.

Post 75 Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, kan overføres

Bevilgningen dekker reiseutgifter for overføringsflyktninger, familiemedlemmer til personer med beskyttelse og for flyktninger som vender tilbake til hjemlandet. Det legges til grunn at det i 2011 skal betales reiseutgifter for anslagsvis 1 900 personer. På forespørsel fra UDI arrangerer IOM reisene, bestiller billetter og bistår med å skaffe nødvendige reisedokumenter. De hjelper også personer i ev. transitland, og vurderer om det er nødvendig med eskorte for syke personer og barn som reiser alene. I første halvår 2010 har det kommet om lag 800 overføringsflyktninger og familie-gjenforente som har fått reiseutgiftene dekket.

Bevilgningen dekker også utgifter i forbindelse med en avtale med Norsk Folkehjelp om mottak av overføringsflyktninger. Reiseutgifter for personer som blir gjenforent med personer i Norge som har opphold på humanitært grunnlag, blir som hovedregel ikke dekket av staten, med det kan søkes om støtte dersom det er gitt dispensasjon fra underholdskravet ut fra særlig sterke menneskelige hensyn.

Utgiftene på kap. 490, post 75 kan utgiftsføres som ODA-godkjente utgifter, og inntektsføres på kap. 3490, post 03, jf. nærmere omtale under kap. 3490, post 03.

Regjeringen foreslår en bevilgning på kap. 490, post 75 på 13,1 mill. kroner i 2011.

Kap. 3490 Utlendingsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, ODA-godkjente utgifter	20 450	50 104	108 857
02	Gebyr for nødvisum	256	134	258
03	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, ODA-godkjente utgifter	12 250	12 500	13 006
04	Statlige mottak, ODA-godkjente utgifter	1 874 754	1 942 374	1 274 400
05	Tilfeldige inntekter	7 975		10 000
06	Gjenbosetting av flyktninger – støttetiltak, ODA-godkjente utgifter	5 950	6 140	6 330
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	103		
16	Refusjon fødselspenger	17 776		
18	Refusjon sykepenger	12 037		
	Sum kap. 3490	1 951 550	2 011 252	1 412 851

Post 01 Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, ODA-godkjente utgifter

Utgifter til tilrettelegging for at flyktninger skal kunne vende tilbake til hjemlandet kan i henhold til OECD/DACs (Development Assistance Committee) statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Regjeringen foreslår at 108,9 mill. kroner av utgiftene på kap. 490, post 72 Retur og tilbakevending for flyktninger blir rapportert inn som utviklingshjelp. I den forbindelse inntektsføres tilsvarende beløp på kap. 3490, post 01 Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, ODA-godkjente utgifter.

Post 03 Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, ODA-godkjente utgifter

Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Regjeringen foreslår at 13 mill. kroner av utgiftene på kap. 490, post 75 Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, blir rapportert inn som utviklingshjelp. I den forbindelse inntektsføres tilsvarende beløp på kap. 3490, post 03 Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, ODA-godkjente utgifter.

Post 04 Statlige mottak, ODA-godkjente utgifter

Visse innenlandske utgifter knyttet til mottak av asylsøkere og flyktninger kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Regjeringen foreslår at 1 274,4 mill. kroner av utgiftene på kap. 490, post 21 Spesielle driftsutgifter, statlige mottak, kap. 490, post 60 Vertskommunetilskudd og kap. 490, post 70 Økonomiske ytelser til beboere i asylmottak blir rapportert inn som utviklingshjelp. I den forbindelse inntektsføres tilsvarende beløp på kap. 3490, post 04 Statlige mottak, ODA-godkjente utgifter.

Post 05 Tilfeldige inntekter

Posten består av refusjon for fellestjenester fra IMDi og refusjon for andre virksomheters bruk av IKT-systemet DUF.

Det foreslås på bakgrunn av erfaringstall å bevilge 10 mill. kroner på posten i 2011, jf. omtale under kap. 490, post 01, og at bevilgningen på kap. 490, post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3490, post 05, jf. forslag til vedtak.

Post 06 Gjenbosetting av flyktninger – støttetiltak, ODA-godkjente utgifter

Visse innenlandske utgifter knyttet til gjenbosetting av flyktninger kan i henhold til OECD/ DACs statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utvi-

klingshjelp. Regjeringen foreslår at 6,3 mill. kroner av utgiftene på kap. 490, post 73 Gjenbosetting av flyktninger – støttetiltak blir rapportert inn som utviklingshjelp. I den forbindelse inntektsføres tilsvarende beløp på kap. 3490, post 06 Gjenbosetting av flyktninger, ODA-godkjente utgifter.

Kap. 491 Utlendingsnemnda

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	213 168	229 592	248 219
21	Spesielle driftsutgifter, nemndbehandling	11 752	16 512	13 000
	Sum kap. 491	224 920	246 104	261 219

Mål og hovedoppgaver

Utlendingsnemnda (UNE) behandler alle klager etter utlendings- og statsborgerborgerloven på vedtak som UDI treffer i førsteinstans. UNE fungerer som et uavhengig forvaltningsorgan når nemnda fatter vedtak i klagesaker.

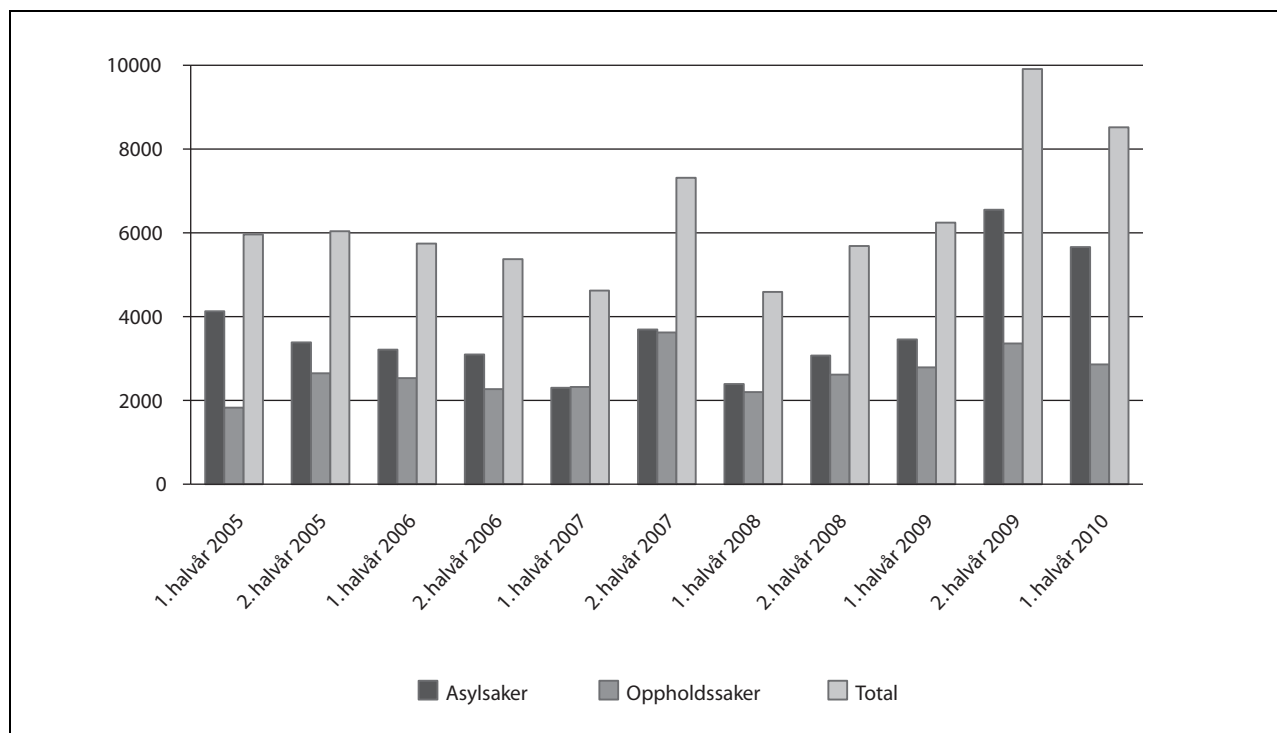
Gjennom en systematisk og grundig etterprøving av de vurderingene som er gjort i førsteinstans, skal UNE sikre rettssikkerheten på utlendingsfeltet. UNE har også en viktig rolle som lovtolkende organ, ettersom deres praksis fungerer retningsgivende for UDIs praksis.

Videre skal UNE bidra til å skape tillit til at vedtakene som fattes er i tråd med internasjonale konvensjoner og norsk lov.

Rapport for 2009 og 2010

Asylsaker

Asylsakene omfatter både klagesaker, saker som behandles i henhold til Dublin-forordningen og omgjøringsanmodninger. Prognosene for 2011 bygger på at 31 pst. av asylsakene UNE får til behandling er enklere saker som kan avgjøres av sekretariatet, 62 pst. kan avgjøres av en nemndleder etter sekretariatsforberedelse og 7 pst. i nemndmøte. Asylsaker skal i 2011 prioriteres dersom personene det gjelder fortsatt oppholder seg i landet og er gitt tillatelse til å være her mens klagen blir behandlet. Antallet ubehandlede asylsaker var per 30. juni 2010 vel 7 300 saker, mens per 1. januar 2010 var vel 5 600. En grunn til økningen er et større antall innkomne klager i asylsaker fra UDI enn forutsatt. Ved utgangen av juni 2010 var den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden i klagesaker der klageren kan oppholde seg i landet mens saken blir behandlet ca. ni måneder.

Figur 2.6 Saker behandlet i UNE hvert halvår 2005-2010

I første halvår 2010 ble ca. 15 pst. av asylsakene hvor klageren var gitt tillatelse til å være i landet mens klagen blir behandlet, avgjort i nemndmøte. Av disse ble ca. 84 pst. behandlet i nemndmøte med personlig frammøte, og ca. 16 pst. uten frammøte. I 2009 var omgjøringsprosenten for alle asylsaker 5,5 pst. Tilsvarende tall for første halvår 2010 var 5 pst.

Oppholdssaker

Oppholdssaker, i betydningen andre saker enn asyl, omfatter både klagesaker og omgjøringsansømninger knyttet til bl.a. statsborgerskap, arbeids- og oppholdstillatelse, visum og utvisning. Prognosene for 2011 bygger på at 36 pst. av sakene kan avgjøres av sekretariatet, 62 pst. av nemndleder og 2 pst. ved nemndmøte. Antallet ubehandlede oppholdssaker var i underkant av 3000 per 30. juni 2010. Ved årsskiftet var tallet om lag 2 700. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden i klagesaker var ca. 6,5 måneder for oppholdssaker behandlet første halvår 2010.

Stornemnd

Saker av prinsipiell betydning, saker med store samfunnsmessige eller økonomiske konsekvenser og saker på områder der det er tendenser til

ulik praksis, kan behandles i stornemnd. I 2009 ble tre saker behandlet i stornemnd. I første halvår 2010 er to saker behandlet.

Strategier og utfordringer for 2011

Blant utfordringene for UNE i 2011 er økningen i antall ubehandlede saker. UNE mottar flere klager i asylsaker enn forutsatt i 2010. Det er en direkte følge av nedgangen i antall asylankomster, som innebærer at UDI har hatt kapasitet til å behandle flere asylsaker.

UNE har i 2009 og 2010 hatt en stor økning i antall nye medarbeidere (både saksbehandlere, ledere og nemndledere), noe som krever store ressurser til opplæring, organisering og effektivisering innenfor de kravene som settes til kvalitet i saksbehandlingen. Den hurtige veksten har gått utover produktiviteten. Nedgangen i asylankomstene vil bidra til at UNE kan starte nedbygging av restanser i 2011.

Det er viktig å behandle saker raskt. Lang saksbehandlingstid er en belastning for den enkelte søker, og fører til betydelige merutgifter for staten. Lang saksbehandlingstid vanskeliggjør både integreringsarbeidet for dem som får oppholdstillatelse og returarbeidet for dem som får avslag på asylsøknaden. Kortere saksbehandlingstid må sikres gjennom en helhetlig strategi

som omfatter kapasitet, organisering, regelverk og teknologi. UNE er en del av EFFEKT-programmet som startet opp i 2007. Programmet videreføres i 2011, og er et viktig virkemiddel i Regjeringens satsing på å effektivisere utlendingsforvaltningen og bedre brukerservicen. Det skal etableres elektronisk saksflyt mellom UDI, politiet, utenriksstasjonene, UNE og IMDi, samt nettløsninger i kommunikasjonen med publikum og andre brukere, jf. nærmere omtale under punkt 4.2.1.

UNE vies betydelig oppmerksomhet i media og omverdenen for øvrig. For å skape tillit til utlendingsforvaltningen skal UNE bidra til en faktaorientert offentlig debatt om norsk innvandrings- og asylpolitikk. Dette gjøres bl.a. ved en åpen praksisdatabase på Internett og offentlig tilgjengelige praksisnotater.

19. juni 2009 oppnevnte Regjeringen et uavhengig utvalg som skal vurdere organiseringen av klagesaksbehandlingen på utlendingsfeltet. Utvalget skal vurdere hvordan dette bør organiseres for best å ivareta følgende sentrale hensyn: Behovet for politisk styring, rettsikkerhet, effektivitet og legitimitet. Arbeidet skal sluttføres innen 1. desember 2010.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til drift av UNE, herunder saksbehandlingsutgifter, men ikke utgiftene til selve saksbehandlingen i nemndmøte.

Kap. 3491 Utlendingsnemnda

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Tilfeldige inntekter	315		
16	Refusjon fødselspenger	4 074		
18	Refusjon sykepenger	1 864		
	Sum kap. 3491	6 252		

Det foreslås at bevilgningen på kap. 491 Utlendingsnemnda, post 01 kan overskrides mot tilsva-

UNE hadde ifølge Statens sentrale tjenestemannsregister en bemanning per 1. mars 2010 tilsvarende 322 årsverk.

Budsjettet er basert på at UNE skal behandle noe flere saker enn det som kommer inn i 2011.

Innføring av returdirektivet vil medføre flere klager på uvisningssaker som UNE må behandle. Regjeringen foreslår derfor å øke bevilgningen med 3,9 mill. kroner i 2011. Bevilgningen på posten foreslås også økt med 4 mill. kroner for å redusere antall ubehandlede saker.

Det foreslås at bevilgningen på kap. 491, post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter på kap. 3491, post 01, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på kap. 491, post 01 på 248,2 mill. kroner i 2011.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, nemndbehandling

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter knyttet til behandling av saker i nemndmøter, og er særlig avhengig av antallet asylsøkere og hvor stor andel av sakene som blir behandlet i nemndmøter. Posten omfatter bl.a. godtgjørelse til nemndmedlemmer og tolker, reise og opphold for nemndmedlemmer, søkere, tolker og advokater, samt saksomkostningene til klager iht. forvaltningsloven § 36.

Det foreslås en bevilgning på kap. 491, post 21 på 13 mill. kroner i 2011.

rende merinntekter på kap. 3491, post 01-18, jf. forslag til vedtak.

Del III
Særlige tema

3 Sektorovergripende miljøvernpolitikk

Arbeidet med miljøvern innenfor Justisdepartementets ansvarsområde gjelder i hovedsak lovgivningsarbeid, kriminalitetsbekjempelse, forebyggende arbeid på samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet og koordinering av Regjeringens politikk i polarområdene.

3.1 Lovarbeid

I 2011 vil miljøspørsmål stå sentralt i prosjekter knyttet til arbeidet i Den internasjonale skipsfartsorganisasjonen (IMO).

3.2 Politi- og lensmannsetaten

Omfanget av miljøkriminalitet vil øke i tiden fremover ettersom presset på naturen øker i takt med den økonomiske velstanden. Samtidig har flere områder blitt vernet de senere år. For politi- og lensmannsetaten vil de største miljøutfordringene være knyttet til biomangfold, herunder bekjempelse av ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) i Barentshavet og rømt oppdrettsfisk. Arbeidsmiljøkriminalitet, kunst- og kulturminner og forurensing er også sentralt.

Politi- og lensmannsetaten har en sentral rolle i arbeidet med å redusere miljøkriminalitet. Dette skjer gjennom forebyggende tiltak, samordning av oppsynsvirksomheten som utføres med politimyndighet og ved rask etterforskning og iretteføring av brudd på miljølovgivningen.

Økokrim har et særskilt ansvar for miljøkriminalitet, og er politiets og påtalemyndighetens fremste kompetansesenter på miljøområdet. Økokrim har en viktig funksjon både gjennom etterforskning og iretteføring i særlig alvorlige og prinsipielle saker, og som veileder og bistandsorgan for politidistriktene. På miljøfeltet er det et godt nettverk på tvers av politidistrikter og virksomheter. Etter initiativ fra Økokrim er det opprettet et prosjekttrom for alle som jobber med miljøkriminalitet, det utgis et fagtidsskrift og det arrangeres et årlig miljøseminar for kompetanseheving og nettverksbygging i etaten.

For å styrke arbeidet mot akvakulturkriminalitet (oppdrett) har Økokrim og Riksadvokaten invitert til et tverrfaglig seminar om temaet i november 2010.

Politidirektoratet (POD) deltar i fiskeriforvaltningens analysenettverk, en tverrfaglig gruppe med Fiskeridirektoratet, Tollvesenet, Skatteetaten og Forsvaret. Denne gruppen jobber bl.a. aktivt med FNs organ for bekjempelse av organisert kriminalitet (UNDOC) for å få fiskerikriminalitet på agendaen i forbindelse med internasjonal organisert kriminalitet samt en nasjonal trusselvurdering. Tverrfaglig samarbeid, kompetanse og gode fagmiljøer i politidistriktene er viktig for at politiet skal lykkes med bekjempelse av miljøkriminalitet. Fylkesmiljøforum har i den forbindelse en sentral funksjon.

På sentralt nivå styrkes det tverretatlige samarbeidet gjennom Sentralt miljøforum, som ledes av POD. Det ble gjennomført en tverrfaglig hummeraksjon sommeren 2010 etter innspill fra forumet.

Naturmangfoldloven har innført nye kontrollhjemler for naturforvaltningen. POD har i den forbindelse etablert en arbeidsgruppe der målet er å tilpasse politiets virksomhet til ny lovgivning og bedre og effektivisere samarbeidet rundt naturoppsynet.

Økokrim har i flere år vært involvert i internasjonalt politisamarbeid knyttet til bekjempelse av miljøkriminalitet, både gjennom Interpol, Europol og Baltic Sea Task Force. Trendanalyser viser at miljøkriminalitet er grensekryssende og må ses i sammenheng med organisert kriminalitet. 2010 er FNs internasjonale biomangfoldsår. Økokrim har ledet en større nasjonal aksjon med regulering av handel med truede dyre- og plantearter (CITES).

3.3 Samfunnssikkerhet og beredskap

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) har oppmerksomheten særlig rettet mot forebyggende arbeid. DSB skal gjennom forebyggende arbeid redusere risikoen for tap av liv, skade på helse, miljø, viktige samfunnsfunksjoner

og materielle verdier. Samordning og samarbeid mellom ulike aktører og sektorer i samfunnet er nødvendig for å lykkes i dette arbeidet.

3.4 Svalbard

St.meld. nr. 22 (2008-2009) Svalbard, jf. Innst. S. nr. 336 (2008-2009), slår fast at målet om å bevare Svalbards særegne villmarksnatur ligger til grunn for miljøvernpolitikken på Svalbard. Lov om miljøvern på Svalbard av 1. juli 2002 med tilhørende forskrifter ivaretar dette målet.

En stor del av Sysselmannen på Svalbard sin virksomhet er knyttet til miljøvernrelatert arbeid. I sysselmannens organisasjon er det samlet både politifaglig og miljøvern faglig ekspertise. Dette gir gode muligheter for en effektiv etterforskning av miljøkriminalitet og til et godt faglig informasjonsarbeid.

Økende turisme og ferdsel på Svalbard viser at det er behov for å holde oppsyn med og avdekke eventuelle overtredelser av bestemmelsene om

vern av Svalbards natur- og kulturmiljø. Oppgavene vil bli flere med tanke på å forebygge, etterforske og oppklare forurensings-, fauna- og kulturminnekriminalitet.

Klimaendringer i Arktis kan skape nye miljøutfordringer på Svalbard. Det vil kunne medføre store endringer i de fysiske miljøforholdene og få konsekvenser for arter og økosystemer i området. Forventede reduksjoner i sjøisens utbredelse vil påvirke miljøet ved at området blir lettere tilgjengelig, og det vil kunne gi en aktivitetsøkning med økt internasjonal skipstrafikk. Et varmere polhav vil bl.a. kunne medføre at fiskeriaktiviteten flytter nordover. Svalbard og Longyearbyen vil dermed få økt betydning som base for rednings- og forurensingsberedskap.

Sysselmannen har ansvaret for oljevernberedskapen i området. Lange avstander og arktisk klima gjør det svært vanskelig å håndtere oljeutslipp i området. Forebyggende tiltak for å unngå slike hendelser er derfor svært viktig. Forslaget om generelt tungoljeforbud i svalbardmiljøloven som nå er på høring, er viktig i så måte.

4 Likestilling

Under den enkelte kategoriomtale er det tatt inn en generell omtale av likestilling i sektoren. Nedenfor redegjøres det nærmere for noen områder innenfor Justisdepartementets ansvarsområde som Justisdepartementet vil se nærmere på hva gjelder kjønns- og likestillingsperspektivet.

4.1 Rettsferdsvederlagsaker

Det er første halvår 2010 mottatt 415 søknader om rettsferdsvederlag, noe som er 30 pst. færre enn samme periode året før. Utvalgene har til sammen holdt 15 møter og avgjort 648 saker. Dette er en nedgang fra samme periode året før med 36 pst. Nedgangen skyldes i hovedsak nedgang i sakstfang. Kjønnfordelingen i sakene som er behandlet har vært stabil fra første halvår 2009 til første halvår 2010, med 53 pst. menn og 47 pst. kvinner.

Tabell 4.1 Innvilgesprosent fordelt på kjønn

	Kvinner		Menn	
	2010	2009	2010	2009
	Første halvår	Første halvår	Første halvår	Første halvår
Innvilget i pst.	80	77	72	75
Avslag i pst.	20	23	28	25
	100	100	100	100

4.2 Erstatning i anledning straffeforfølgning

I første halvår 2010 mottok Statens sivilrettsforvaltning 310 nye krav om erstatning etter straffor-

følgning. Statens sivilrettsforvaltning har videre behandlet 394 saker, en økning i antall behandlede saker på 22 pst. sammenliknet med første halvår 2009.

Tabell 4.2 Prosentvis fordeling av saker behandlet fordelt på kjønn/foretak

	2010 1. halvår	2009 1. halvår
	Totalt behandlet i pst.	Totalt behandlet i pst.
Kvinner	17	15
Menn	81	83
Foretak	3	2
	≈ 100	100

Tabell 4.3 Prosentvis fordeling av saksutfall fordelt på kjønn

	Kvinner		Menn	
	2010 1. halvår	2009 1. halvår	2010 1. halvår	2009 1. halvår
Innvilget i pst.	44	51	57	56
Avslag i pst.	53	49	39	40
Avvist i pst.	3	0	4	3
	100	100	100	≈ 100

I de sakene hvor kravstiller var kvinne, ble det innvilget erstatning og/eller oppreisning i 44 pst. av sakene. Videre ble 53 pst. av sakene avslått og 3 pst. avvist.

I de sakene hvor kravstiller var mann, ble det innvilget erstatning og/eller oppreisning i 57 pst. av sakene. Videre ble 39 pst. avslått og 4 pst. avvist. Det er et mål at kvinner og menn skal ha likeverdige forhold, og et tilbud tilpasset deres behov for hjelp under straffegjennomføring.

4.3 Straffegjennomføring etter kjønn

Det sitter til enhver tid i gjennomsnitt ca. 200 kvinner i fengslene, hvorav ca. 50 sitter i varetekt og 150 er under straffegjennomføring. Kriminalomsorgen har i dag tre rene kvinnefengsler med til sammen 117 plasser ved Bredtveit, Sandefjord og Ravneberget fengsler. Seks andre fengsler, med til sammen 57 kvinneplasser, har egne avdelinger eller øremerkede plasser for kvinner (Arendal – Evje avdeling, Stavanger, Sandeid, Bergen, Trondheim og Verdal fengsler). For å sikre at kvinner har mulighet til å gjennomføre straff nær hjemstedet, vil det fortsatt tilbys plasser for kvinner i fengsler som ellers har mannlige innsatte. Kvinner som ønsker det, skal imidlertid tilbys straffegjennomføring i egne fengsler, eller på avdelinger som muliggjør skjerming fra mannlige innsatte. Forvaringsdømte kvinner mottas på Bredtveit fengsel, forvarings- og sikringsanstalt. Til tross for at det er få forvaringsdømte kvinner, skal de likevel ha tilbud som er likeverdig med det de mannlige forvaringsdømte får.

Kvinnelige innsatte og domfelte har ofte en opphopning av levekårsproblemer. De oppsøker helsetjenesten oftere enn mannlige innsatte og domfelte, mange har dårlig fysisk og psykisk helse og mange er rusavhengige.

Straffegjennomføring etter straffegjennomføringsloven § 12 innebærer at straffen gjennomføres

i behandlings- eller omsorgsinstitusjon. Målgruppen for § 12 er domfelte og innsatte med rusproblemer, lettere psykiske problemer, atferdsforstyrrelser, tilpasningsproblemer eller særlige omsorgsbehov. Andelen kvinner som gjennomfører straff etter § 12 er noe høyere enn andelen menn. I 2009 ble totalt 32 kvinner og 263 menn overført til soning etter § 12.

Dersom det er hensiktsmessig for å sikre en fortsatt positiv utvikling og motvirke ny kriminalitet, kan kriminalomsorgen overføre domfelte til gjennomføring av straffen utenfor fengsel i medhold av straffegjennomføringsloven § 16, første ledd. I 2009 ble totalt 9 kvinner og 62 menn overført til soning etter § 16, første ledd. Straffegjennomføring med elektronisk kontroll gir også mulighet for at de domfelte kan sone hjemme, bl.a. sammen med sine barn. Dette gir derfor en ytterligere mulighet for individuell tilpassing av straffegjennomføringen. 11 pst. av de som sonet hjemme var kvinner. Til sammenligning er 7,5 pst. av de som gjennomfører domssoning i fengsel kvinner.

Regjeringen har opprettet totalt 11 rusmestringsenheter, hvorav tre av disse tar imot kvinnelige innsatte. I 2008 ble det etablert et stifinnerprosjekt for kvinner ved Bredtveit fengsel, forvarings- og sikringsanstalt. Dette prosjektet gir kvinner med rusproblemer et likeverdig tilbud sammenlignet med det som allerede gis til menn ved Oslo fengsel.

Kriminalomsorgen har ulike kulturtiltak spesielt rettet mot kvinner. Dette gjelder bl.a. Musikk i fengsel og frihet (MIF) og kvinneprogrammet VINN som er en strukturert samtalegruppe for kvinner i fengsel eller som gjennomfører samfunnsstraff. Målsettingen med VINN er at kvinnene skal utvide sine kunnskaper og sosiale ferdigheter for å finne fram til alternativer til kriminalitet i eget liv. Programmet tar bl.a. opp tema som rus, vold, sedelighet og livsmestring.

4.4 Rekrutterings-/tilsettingspolitikken i politiet

Antall ansatte i politi- og lensmannsetaten per 31. desember 2009 var 13 702. Av disse var 5 686 kvinner og 8 016 menn, hvilket gir en kvinneandel på 42 pst. mot 40 pst. i 2008.

Det var totalt 2 851 søkere til Politihøgskolen i 2009. Av disse var 992 kvinner og 1 859 menn. Det ble tatt opp 553 studenter. Av disse var 217 kvinner (39,4 pst.) og 335 menn. Dette er en økning i kvinneandelen på 5,8 prosentpoeng i forhold til 2008 (33,6 pst.). Det er den høyeste andelen kvinner Politihøgskolen har tatt opp noen gang. Målet er 40 pst. kvinnelige studenter. Av de 720 politistudentene som ble tatt opp ved Politihøgskolen i 2010 var 35 pst. kvinner.

Mål

Kjønnslikestilling er en viktig del av politi- og lensmannsetatens personalpolitikk. Utdragingen er særlig å rekruttere flere kvinner til lederstillinger. Måltallene er 20 pst. kvinnelige ledere i polititjenestemannsstillinger, 25 pst. kvinnelige ledere i juriststillinger og 50 pst. kvinnelige ledere i administrative stillinger innen utløpet av 2013.

Andelen kvinnelige nyansatte i lederstillinger var 19 pst. i 2009. Målet er at 30 pst. av nyansatte i lederstillinger skal være kvinner.

Andelen kvinner i lederstillinger har økt med to pst. fra 2008 til 2009. Andelen kvinnelige ledere i tjenestemannstillinger har økt fra 13 til 15 pst., andelen kvinnelige ledere i juriststillinger har økt fra 21 til 23 pst., mens andelen kvinnelige ledere i administrative stillinger har holdt seg konstant på 52 pst.

Det var 42 pst. kvinner som ble tatt opp til lederutdanning ved PHS i 2009. Hvis man tar kjønnsfordelingen i betraktning, er dette en relativ høy andel.

Tiltak

Det har i perioden vært satt inn flere tiltak på likestillingsområdet, bl.a. kjønnsfordeling på lederopplæringskurs/- programmer i regi av POD. Nettverk for kvinnelige ledere er videreført, og POD arrangerte en samling for dette nettverket i 2009. For å nå målet om likestilling, er det viktig å ha bevissthet rundt kjønnsfordeling generelt, samtidig som moderat kjønnskvotering etter gjeldende regler blir praktisert.

4.5 Tilrettelegging for enslige kvinner i asylmottak

I 2008 utga Amnesty International en rapport med tema vold mot kvinner i asylmottak. Av rapporten fremgikk det at ingen kjenner til omfanget av vold mot kvinner i norske asylmottak, og at bl.a. den fysiske utformingen av mottakene gjør kvinnene utrygge og utsatte for overgrep. En arbeidsgruppe i UDI leverte i desember 2008 en rapport med en vurdering av hvorvidt sikkerheten til kvinner i asylmottak er godt nok ivaretatt, og kom med forslag til tiltak som skal styrke kvinners sikkerhet i mottak. Som en oppfølging av dette ble det i forbindelse med Regjeringens tiltakspakke, jf. St.prp. nr. 37 (2008-2009) og Innst. S. nr. 139 (2008-2009), bevilget 30 mill. kroner til ombygging av mottak slik at enslige kvinner blir bedre skjermet og at forholdene legges bedre til rette for beboere med funksjonshemming. Per 30. april 2010 var det disponert 25,8 mill. kroner, hvor 17,2 mill. kroner var brukt på investeringer til skjerming av kvinner og 8,6 mill. kroner var brukt på tilrettelegging for funksjonshemmede. 25 prosjekter var avsluttet, og 18 prosjekter var under arbeid. Justisdepartementet vil komme med ytterligere omtale når prosjektet er avsluttet.

4.6 Likestilling internt i Justisdepartementet

Mål og tiltak

Justisdepartementets mål for likestilling er å sikre god kjønnsbalanse og like muligheter for alle. Oppmerksomheten rettes mot tiltak som kan opprettholde balanse i rekruttering av kvinner og menn, sikre lik karriereplanlegging, unngå kjønnsrelaterte lønnskjevheter og øke fleksibiliteten i arbeidslivet. Departementet legger til grunn en livsfaseorientert personalpolitikk som gjør det enklere for kvinner og menn å kombinere omsorgsansvar og karriere.

Justisdepartementet tilstreber et kjønnsnøytralt lovverk og arbeider for å gjennomføre kjønnsnøytrale betegnelser i internasjonale konvensjoner.

Statistikk fordelt på kvinner og menn i Justisdepartementet

Kjønnsfordelingen totalt i Justisdepartementet viser 65 pst. kvinner og 35 pst. menn. Det har vært en marginal nedgang i kvinneandelen siden 2009, og skjevheten i fordelingen opprettholdes dermed.

Unntaket er toppledernivået der kjønnsfordelingen er blitt jevnet ut med en kvinneandel på 50 pst. På mellomledernivå utgjør kvinner 62 pst. av avdelingsdirektørene. I spesialistgruppen utgjør kvinneandelen 64 pst. (lovrådgivere, seniorrådgivere og tidligere ledere uten personalansvar), og i saksbehandlergruppen er kvinneandelen steget til 70 pst. (rådgivere, førstekonsulenter og seniorkonsulenter). Kontorpersonalgruppen består hovedsakelig av kvinner.

Samlet gjennomsnittlig lønn i departementet er lønnstrinn 60 for kvinner og lønnstrinn 66 for

menn. Hovedforklaringen på lønnsforskjellen er den høye andelen kvinner i de lavere stillingskategoriene.

Overtidsstatistikken for 2010 viser at det er godt samsvar mellom andelen kvinner i departementet og andelen kvinner som arbeider overtid. Statistikken viser også at menn fortsatt jobber mer overtid enn deres kvinnelige kolleger i departementet. Det er til sammen 9 pst. av de ansatte som har redusert stilling og 5 pst. av de deltidsansatte er menn.

5 Tekniske endringer i kontostrukturen og bruk av stikkordet kan overføres

Justisdepartementet foreslår enkelte endringer i kontostrukturen i forhold til saldert budsjett for 2010. Disse omtales i det følgende.

Det foreslås å opprette et nytt kap. 469 Verge-målsordningen, og ny post 01 Driftsutgifter. Bevilgningen på posten skal dekke utgiftene til et prosjekt som skal forberede omorganiseringen som er nødvendig for ikrafttredelse av ny verge-målslov.

Det foreslås å endre navnet på kap. 490, post 72 til Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger. Tilsvarende foreslås navnet på kap. 3490, post 01 endret til Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, ODA-godkjente utgifter.

I tråd med anbefalingen i utredningen om fremtidig organisering av tinglysingen, ble fagansvaret og budsjettansvaret for tinglysingen overført til Miljøverndepartementet fra 1. juli 2010. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2010 ble bevilgningen på kap. 462, post 01, jf. kap. 3462 overført til et nytt kap. 1465 Statens Kartverk, arbeid med tinglysing og nasjonal geografisk

infrastruktur, ny post 01 under Miljøverndepartementet

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2010 ble bevilgningen på kap. 3462, post 01 overført til nytt kap. 4465 Statens Kartverk, arbeid med tinglysing og nasjonal geografisk infrastruktur, post 01 Gebyrinntekter, borettslag under Miljøverndepartementet.

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2010 ble bevilgningen på kap. 3462, post 02 overført til nytt kap. 4465 Statens Kartverk, arbeid med tinglysing og nasjonal geografisk infrastruktur, post 02 Gebyrinntekter, fast eiendom under Miljøverndepartementet.

I tråd med anbefalingen i utredningen om fremtidig organisering av tinglysingen, er eierskapet av Norsk Eiendomsinformasjon overført til Nærings- og handelsdepartementet fra 1. juli 2010. Bevilgningen på kap. 5630 Aksjer i Norsk Eiendomsinformasjon as, post 85 Utbytte er sin helhet foreslått overført fra Justisdepartementet til Nærings- og handelsdepartementet, kap. 5656 Aksjer i selskaper under NHDs forvaltning, post 85 Utbytte.

Under Justisdepartementet blir stikkordet kan overføres foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30-49

(i 1 000 kr)

Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2010	Forslag 2011	Begrunnelse for stikkordet
413	21	Spesielle driftsutgifter		5 431	1
430	60	Refusjoner til kommunene, forvarings- dømte mv.	6 326	64 375	2
440	22	Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag		7 131	3
451	21	Spesielle driftsutgifter		2 598	4
461	01	Driftsutgifter	698		
475	21	Spesielle driftsutgifter	6 608	8 427	5
490	23	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvik- ling og migrasjon		7 000	6
490	72	Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger		111 857	7
490	75	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet		13 137	8

- 1 Jordskiftedomstolens sideutgifter ble første gang budsjettert i statsbudsjettet for 2004. Bevilgningsbehovet er usikkert. Bevilgningen ble derfor gjort overførbar.
- 2 Refusjon som bevilges under posten tildeles etter søknad. Det vil ikke være noen søknadsfrist. Av den grunn er det vanskelig å anslå tidspunkt for utbetalinger, og bevilgningen foreslås derfor gjort overførbar.
- 3 Det er svært vanskelig å anslå årlige utbetalinger på posten siden dette avhenger av antall og omfang av ulykker med omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag. Siden det er vanskelig å lage en prognose for dette, foreslås bevilgningen gjort overførbar.
- 4 Bevilgningen skal bl.a. nyttes til analyser, forskning og utredninger. Det er vanskelig å forutse hvor lang tid eksterne forsknings- og utredningsarbeid kan ta. Bevilgningen foreslås derfor gjort overførbar.
- 5 Bevilgningen går blant annet til departementets særskilte garantiordning for bobehandling i bo der det foreligger mistanke om økonomisk kriminalitet. Det er svært vanskelig å forutsi når gitte tilsagn til videre bobehandling kommer til utbetaling, også gitt at man pådrar staten forpliktelser ut over inneværende budsjettår. Bevilgningen på posten foreslås derfor gjort overførbar.
- 6 Bevilgningen skal bl.a. nyttes til analyser, utredninger og støtte deltakelse for norske forskere i et stort tverrfaglig EU-prosjekt. Det er bl.a. vanskelig å forutse hvor lang tid eksterne forsknings- og utredningsarbeid kan ta. Bevilgningen foreslås derfor gjort overførbar.
- 7 Bevilgningen dekker både individuell økonomisk støtte og tilskudd til prosjekter. Det er vanskelig å anslå tidspunkt for utbetalingene og bevilgningen foreslås derfor gjort overførbar.
- 8 Bevilgningen dekker bl.a. reiseutgifter for overføringsflyktninger, familiegjenforente (med personer som har fått asyl) og for flyktninger som vender tilbake til hjemlandet. Det er vanskelig å anslå tidspunktet for utbetalingene og bevilgningen foreslås derfor gjort overførbar.

6 Anmodningsvedtak

6.1 Om oppfølging av anmodningsvedtak fra stortingssesjonen 2008-2009

Vedtak nr. 425, 10. juni 2009

«Stortinget ber Regjeringen foreta en vurdering, sett opp mot forpliktelsene som følger av Den europeiske menneskerettskonvensjonen, for å åpne for bruk av elektronisk kontroll også ved straffeprosessuelt besøksforbud. Erfaringene fra Sverige vil være av stor betydning i denne vurderingen (jf. Innst. O. nr. 68).»

Svar: «Vedtaket ble truffet ved Stortingets behandling av Innst. O. nr. 68 (2008–2009) om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (kontaktforbud med elektronisk kontroll, endring av saksbehandlingsreglene for besøksforbud mv.), jf. også lov 19. juni 2009 nr. 75 om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (elektronisk kontroll ved kontaktforbud, saksbehandlingsreglene for besøksforbud mv.). Som forutsatt i anmodningsvedtaket, vil erfaringer fra Sverige når det gjelder elektronisk kontroll forut for domfellelse, være av stor betydning ved vurderingen av om det skal åpnes for bruk av elektronisk kontroll ved straffeprosessuelt besøksforbud. Det vil også være viktig å se på erfaringene fra bruk av elektronisk kontroll ved kontaktforbud i Norge. Regjeringen vil avvente disse erfaringene, og komme tilbake til Stortinget med en vurdering i en lovproposisjon.»

6.2 Om oppfølging av anmodningsvedtak fra stortingssesjonen 2009-2010

Vedtak nr. 189, 4. mars 2010

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag til endring av straffeprosessloven hvor det innføres en ubetinget etterforskningsplikt uavhengig av mistanke hos politiet og påtalemyndigheten

når barn dør plutselig og uventet. Stortinget forutsetter at regjeringen i forbindelse med lovendringen foretar endringer i påtaleinstruksene, slik at Riksadvokaten kan gi nærmere retningslinjer om gjennomføringen av etterforskningsplikten.»

Svar: «Justisdepartementet arbeider med et høringsnotat med forslag om at plutselige og uventede dødsfall hos barn alltid skal etterforskes, uavhengig av om det foreligger mistanke om straffbare forhold. Stortinget vil bli nærmere orientert i forbindelse med en lovproposisjon.»

Vedtak nr 190, 4. mars 2010

«Stortinget ber regjeringen undersøke hvordan ordningen med dødsstedsundersøkelser organiseres i andre land, herunder om og hvordan forholdet til Den europeiske menneskerettskonvensjonen er vurdert – og orientere Stortinget i egnet form om dette.»

Svar: «Justisdepartementet utreder organiseringen av eventuelle dødsstedsundersøkelser uten mistanke om straffbare forhold i andre land, og om hvordan forholdet til Den europeiske menneskerettskonvensjonen er vurdert. Stortinget vil bli nærmere orientert om undersøkelsen i forbindelse med en lovproposisjon.»

Vedtak nr. 321, 8. juni 2010

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2011 vurdere å øke fullmakts-grensene i den ordinære rettferdsvederlagsordningen fra 200 000 kroner til 250 000.»

Svar: «Utbetalinger etter den alminnelige rettferdsvederlagsordningen føres på Finansdepartementets kap. 2309 Tilfeldige utgifter. Alle administrative kostnader i forbindelse med den saksforberedende behandlingen i den enkelte faginstans dekkes av de(t) aktuelle departement(ene). De administrative kostnadene ved behandlingen og

ferdigstillelsen av søknader om rettferdsvederlag i Statens sivilrettsforvaltning dekkes over kap. 473 Statens sivilrettsforvaltning.

I perioden 2007-2009 har Justisdepartementet, etter forslag fra utvalgene for rettferdsvederlag, fremmet åtte saker om rettferdsvederlag som overskrider den fullmakten utvalgene har. Alle forslagene er vedtatt av Stortinget. Regjeringen finner det derfor hensiktsmessig at fullmaktsgrensen økes. En økning av fullmaktsgrensen antas

ikke å ha en vesentlig betydning på utbetalingen, samtidig som det gir mindre administrativt arbeid. Regjeringen foreslår på denne bakgrunn at Stortingets utvalg for rettferdsvederlag får utvidet sin alminnelige fullmakt til å tilstå rettferdsvederlag av statskassen med inntil 250 000 kroner for hver søknad, dog slik at grensen fortsatt er 500 000 kroner for HIV-ofre og 300 000 kroner for barnehjemsbarn m.fl.

7 Bemanningsoversikt¹

Kap.	Betegnelse	Årsverk 01.03.08	Årsverk 01.03.09	Årsverk 01.03.10
400	Justisdepartementet	290	302	347
Sum	06.10 Administrasjon	290	302	347
61	Høyesterett	61	64	58 ²
410	Tingrettene og lagmannsrettene	1 505	1 422	1 425 ²
411	Domstoladministrasjonen	80	74	81
413	Jordskifteoverrettene/Jordskifterettene	262	239	244
Sum	06.20 Rettsvesen	1 908	1 799	1 808
430	Kriminalomsorg	3 408	3 502	3 733
432	Kriminalomsorgens utdanningscenter	469	517	498
Sum	06.30 Kriminalomsorg	3 877	4 011	4 231
440	Politidirektoratet, politi- og lensmannsetaten	10 458	10 586	11 105
441	Oslo politidistrikt	2 319	2 368	2 540
442	Politihøgskolen	222	244	294
445	Den høyere påtalemyndighet	138	141	151
446	Den militære påtalemyndighet	8	7	10
448	Grensekommissæren	5	4	4
Sum	06.40 Politi- og påtalemyndighet	13 150	13 350	14 104
450	Sivile vernepliktige	26	23	9
451	Samfunnssikkerhet og beredskap	588	581	586
455	Redningstjenesten	39	43	42
456	Direktoratet for nødkommunikasjon ³	40	46	46
Sum	06.50 Redningstjenesten, samfunnsikkerhet og beredskap	693	693	684
460	Spesialenheten for politisaker	27	26	29
468	Kommisjonen for begjæring om gjenopptakelse av straffesaker	11	12	10
Sum	06.60 Andre virksomheter	38	38	39
472	Voldsoffererstatning og rådgivning til kriminallitetsofre	38	29	27

Kap.	Betegnelse	Årsverk 01.03.08	Årsverk 01.03.09	Årsverk 01.03.10
473	Statens sivilrettsforvaltning	42	44	42
474	Konfliktrådene	66	66	74
Sum	06.70 Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.	146	156	143
480	Svalbardbudsjettet	27	30	32
Sum	06.80 Svalbardbudsjettet	27	30	32
490	Utlendingsdirektoratet	841	1 058	1147
491	Utlendingsnemnda	178	230	322
Sum	06.90 Beskyttelse og innvandring	1 019	1 288	1 469
Sum	Programområde 06	20129	20 362	22 827
	Totalt Justisdepartementet	20129	20 362	22 857

¹ Tallene viser en oversikt over antall årsverk innenfor Justisdepartementets ansvarsområde per 1. mars 2010. Tabellen er basert på rapportering fra FAD og inkluderer ikke årsverk på lederlønnskontrakter.

² Tallet inkluderer også dommerårsverk.

³ Nødnett felles radiosamband for nødetatene i 2008 og 2009.

Justis- og politidepartementet

t i l r å r :

1. I Prop. 1 S om statsbudsjettet for år 2011 føres opp de summene som er nevnt i et framlagt forslag:

a. Sum utgifter under kap. 61, 400–491	Kr 26 492 712 000
b. Sum inntekter under kap. 3061, 3400–3490	Kr 3 217 052 000

Forslag
til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2011,
kapitlene 61, 400–491, 3061, 3400–3490

I

Utgifter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Administrasjon			
400	Justisdepartementet		
	01 Driftsutgifter	327 262 000	
	50 Norges forskningsråd	4 640 000	
	71 Tilskudd til internasjonale organisasjoner	7 820 000	339 722 000
	Sum Administrasjon		339 722 000
Rettsvesen			
61	Høyesterett		
	01 Driftsutgifter	75 018 000	75 018 000
410	Tingrettene og lagmannsrettene		
	01 Driftsutgifter	1 590 677 000	
	21 Spesielle driftsutgifter	66 901 000	1 657 578 000
411	Domstoladministrasjonen		
	01 Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 410 post 01</i>	68 867 000	68 867 000
413	Jordskiftedomstolene		
	01 Driftsutgifter	192 530 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	5 431 000	197 961 000
414	Forliksråd og andre domsutgifter		
	01 Driftsutgifter	135 310 000	
	21 Spesielle driftsutgifter	39 980 000	175 290 000
	Sum Rettsvesen		2 174 714 000
Kriminalomsorg			
430	Kriminalomsorgens sentrale forvaltning		
	01 Driftsutgifter	3 318 708 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 430 post 01</i>	64 210 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	22 839 000	
	60	Refusjoner til kommunene, forvarings- dømte mv., <i>kan overføres</i>	64 375 000	
	70	Tilskudd	21 271 000	3 491 403 000
432		Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)		
	01	Driftsutgifter	168 202 000	168 202 000
		Sum Kriminalomsorg		3 659 605 000
		Politi og påtalemyndighet		
440		Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten		
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 441</i> <i>post 01</i>	9 354 492 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	164 389 000	
	22	Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag, <i>kan overføres</i>	7 131 000	
	23	Sideutgifter i forbindelse med sivile gjøremål	60 193 000	
	70	Tilskudd	18 225 000	
	71	Tilskudd Norsk rettsmuseum	2 691 000	
	73	Tilskudd til EUs yttergrensefond	52 500 000	9 659 621 000
441		Oslo politidistrikt		
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 440</i> <i>post 01</i>	1 893 926 000	1 893 926 000
442		Politi høgskolen		
	01	Driftsutgifter	462 886 000	462 886 000
445		Den høyere påtalemyndighet		
	01	Driftsutgifter	134 250 000	134 250 000
446		Den militære påtalemyndighet		
	01	Driftsutgifter	7 065 000	7 065 000
448		Grensekommissæren		
	01	Driftsutgifter	5 447 000	5 447 000
		Sum Politi og påtalemyndighet		12 163 195 000
		Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap		
450		Sivile vernepliktige		
	01	Driftsutgifter	40 890 000	40 890 000
451		Samfunnssikkerhet og beredskap		

Kap.	Post	Kroner	Kroner	
	01	Driftsutgifter	568 597 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	2 598 000	
	70	Overføringer til private	5 221 000	576 416 000
452		Sentral krisehåndtering		
	01	Driftsutgifter	10 175 000	10 175 000
455		Redningstjenesten		
	01	Driftsutgifter	643 652 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	16 350 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	6 498 000	
	71	Tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten	13 564 000	
	72	Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenester	89 513 000	769 577 000
456		Direktoratet for nødkommunikasjon		
	01	Driftsutgifter	139 870 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	385 700 000	525 570 000
		Sum Redningstjenesten, samfunns-sikkerhet og beredskap		1 922 628 000
		Andre virksomheter		
460		Spesialenheten for politisaker		
	01	Driftsutgifter	34 950 000	34 950 000
466		Særskilte straffesaksutgifter m.m.		
	01	Driftsutgifter	886 567 000	886 567 000
467		Norsk Lovtidend		
	01	Driftsutgifter	3 179 000	3 179 000
468		Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker		
	01	Driftsutgifter	14 149 000	14 149 000
469		Vergemålsordningen		
	01	Driftsutgifter	20 000 000	20 000 000
		Sum Andre virksomheter		958 845 000
		Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.		
470		Fri rettshjelp		
	01	Driftsutgifter	6 078 000	
	70	Fri sakførsel	426 694 000	
	71	Fritt rettsråd	199 559 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	
	72	Tilskudd til spesielle rettshjelpiltak	36 815 000	669 146 000
471		Statens erstatningsansvar		
	71	Erstatningsansvar m.m., <i>overslagsbevilgning</i>	100 720 000	
	72	Erstatning i anledning av straffefølgning, <i>overslagsbevilgning</i>	18 904 000	119 624 000
472		Voldsoffererstatning og rådgiving for kriminalitetsofre		
	01	Driftsutgifter	20 181 000	
	70	Erstatning til voldsofre, <i>overslagsbevilgning</i>	185 270 000	205 451 000
473		Statens sivilrettsforvaltning		
	01	Driftsutgifter	31 584 000	31 584 000
474		Konfliktråd		
	01	Driftsutgifter	60 408 000	60 408 000
475		Bobehandling		
	01	Driftsutgifter	71 218 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	8 427 000	79 645 000
		Sum Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.		1 165 858 000
		Svalbardbudsjettet		
480		Svalbardbudsjettet		
	50	Tilskudd	91 086 000	91 086 000
		Sum Svalbardbudsjettet		91 086 000
		Beskyttelse og innvandring		
490		Utlendingsdirektoratet		
	01	Driftsutgifter	707 569 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, statlige mottak, <i>kan nyttes under post 60</i>	1 935 875 000	
	22	Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse	51 000 000	
	23	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling og migrasjon, <i>kan overføres</i>	7 000 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, Effekt-programmet, <i>kan overføres</i>	176 000 000	
	60	Tilskudd til vertskommuner for statlige mottak for asylsøkere og flyktninger	239 885 000	
	70	Økonomiske ytelser til beboere i asylmottak, <i>kan nyttes under post 60</i>	507 187 000	
	72	Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, <i>kan overføres</i>	111 857 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	
	73	Gjenbosetting av flyktninger, støttetiltak, <i>kan nyttes under kap. 821 post 60</i>	6 330 000	
	75	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, <i>kan overføres</i>	13 137 000	3 755 840 000
491		Utlendingsnemnda		
	01	Driftsutgifter	248 219 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, nemndbehandling	13 000 000	261 219 000
		Sum Beskyttelse og innvandring		4 017 059 000
		Sum departementets utgifter		26 492 712 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner	
Departementets inntekter				
3400		Justisdepartementet		
	01	Diverse inntekter	87 000	
	02	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	1 031 000	1 118 000
3410		Rettsgebyr		
	01	Rettsgebyr	165 739 000	
	03	Diverse refusjoner	1 500 000	167 239 000
3413		Jordskiftedomstolene		
	01	Saks- og gebyrinntekter	13 772 000	
	02	Sideutgifter	5 510 000	19 282 000
3430		Kriminalomsorgens sentrale forvaltning		
	02	Arbeidsdriftens inntekter	65 563 000	
	03	Andre inntekter	21 437 000	
	04	Tilskudd	2 000 000	89 000 000
3432		Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)		
	03	Andre inntekter	400 000	400 000
3440		Politidirektoratet – politi- og lensmanns-etaten		
	01	Gebyr – pass og våpen	241 600 000	
	02	Refusjoner mv.	238 833 000	
	03	Salgsinntekter	51 050 000	
	04	Gebyr – vaktelskap	11 207 000	
	06	Gebyr – utlendingssaker	88 756 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner
	07	Gebyr – sivile gjøremål	610 021 000
	08	Gebyr – ID-kort	14 250 000
3441		Oslo politidistrikt	1 255 717 000
	02	Refusjoner	25 041 000
	03	Salgsinntekter	210 000
	05	Personalbarnehage	5 232 000
3442		Politihøgskolen	30 483 000
	02	Diverse inntekter	11 243 000
	03	Inntekter fra Justissektorens kurs- og øvingssenter	9 787 000
3450		Sivile vernepliktige, driftsinntekter	21 030 000
	01	Inntekter av arbeid	14 219 000
	02	Andre inntekter	514 000
3451		Samfunnssikkerhet og beredskap	14 733 000
	01	Gebyr	122 163 000
	03	Diverse inntekter	31 960 000
3455		Redningstjenesten	154 123 000
	01	Refusjoner	21 045 000
3456		Direktoratet for nødkommunikasjon	21 045 000
	01	Brukerbetaling	18 819 000
	02	Refusjoner	6 521 000
3470		Fri rettshjelp	25 340 000
	01	Tilkjente saksomkostninger m.m.	2 270 000
3473		Statens sivilrettsforvaltning	2 270 000
	01	Diverse inntekter	162 000
3474		Konfliktråd	162 000
	02	Refusjoner	2 259 000
3490		Utlendingsdirektoratet	2 259 000
	01	Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, ODA-godkjente utgifter	108 857 000
	02	Gebyr for nødvisum	258 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	
	03	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, ODA-godkjente utgifter	13 006 000	
	04	Statlige mottak, ODA-godkjente utgifter	1 274 400 000	
	05	Tilfeldige inntekter	10 000 000	
	06	Gjenbosetting av flyktninger – støttetiltak, ODA-godkjente utgifter	6 330 000	1 412 851 000
Sum departementets inntekter				3 217 052 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2011 kan:

1.

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 61 post 01	kap. 3061 post 03
kap. 400 post 01	kap. 3400 post 01
kap. 410 post 01	kap. 3410 post 03
kap. 411 post 01	kap. 3411 post 03
kap. 413 post 01	kap. 3413 post 01
kap. 413 post 21	kap. 3413 post 02
kap. 430 post 01	kap. 3430 postene 03 og 04
kap. 430 post 21	kap. 3430 post 02
kap. 432 post 01	kap. 3432 post 03
kap. 440 post 01	kap. 3440 postene 02, 03, 04, 06 og 08
kap. 441 post 01	kap. 3441 postene 02, 03 og 05
kap. 442 post 01	kap. 3442 post 02 og 03
kap. 451 post 01	kap. 3451 post 03 og 06
kap. 455 post 01	kap. 3455 post 01
kap. 456 post 45	kap. 3456 post 02
kap. 462 post 01	kap. 3462 post 01
kap. 472 post 01	kap. 3472 post 01
kap. 473 post 01	kap. 3473 post 01
kap. 474 post 01	kap. 3474 post 02
kap. 490 post 01	kap. 3490 post 05
kap. 491 post 01	kap. 3491 post 01

2. overskride bevilgningen under kap. 451 Samfunnssikkerhet og beredskap, post 01 Driftsutgifter med inntil 75 pst. av inntekter ved salg av sivilforsvarsanlegg og fast eiendom.

Inntekter inntektsføres under kap. 3451 Samfunnssikkerhet og beredskap, post 40 Salg av eiendom.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

III

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2011 kan bestille varer utover den gitte bevilgning, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
440		Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten	
	01	Driftsutgifter	40 mill. kroner

IV

Videreføring av bobehandling

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2011 kan bestemme at det under ordningen med utgifter til fortsatt bobehandling pådras forpliktelser utover gitt bevilgning under kap. 475 Bobehandling, post 21 Spesielle driftsutgifter, med inntil 10 mill. kroner, men slik at totalrammen for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger 33 mill. kroner.

Andre fullmakter

V

Nettobudsjetteringsfullmakt

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2011 kan:

- nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 475 Bobehandling, post 21 Spesielle driftsutgifter, inntektene ved avholdelse av kurs og konferanser i regi av Konkursrådet, samt inntekter fra rådets øvrige virksomhet
- nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 475 Bobehandling, post 21 Spesielle driftsutgifter, tilbakebetalte inntekter under ordningen med utgifter til bobehandling
- trekke salgsomkostninger ved salg av faste eiendommer fra salgsinntekter før det overskytende inntektsføres under kap. 3451 Samfunnsikkerhet og beredskap, post 40 Salg av eiendom.

VI

Førtidsdimittering i siviltjenesten

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2011 kan bestemme førtidsdimittering av mannskaper slik det fremgår av omtalen under kap. 450 Sivile vernepliktige i Prop. 1 S (2010-2011).

VII

Avhending av sivilforsvarsanlegg

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2011 kan overdra sivilforsvarsanlegg til en verdi av inntil 100 000 kroner vederlagsfritt eller til underpris når særlige grunner foreligger.

VIII

Midlertidig innkvartering av asylsøkere og flyktninger

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2011 kan inngå avtaler om midlertidig innkvartering av asylsøkere og flyktninger med varighet utover 2011. Dersom behovet for mottaksplasser for asylsøker og flyktninger blir større enn antatt i statsbudsjettet for 2011, samtykker Stortinget i at Justis- og politidepartementet kan øke antall plasser i statlige mottak innenfor gjeldende rammer for etablering og drift av det statlige mottaksapparatet, selv om det medfører et bevilgningsmessig merbehov over kap. 490 Utlen-

dingsdirektoratet, post 21 Spesielle driftsutgifter, statlige mottak, post 60 Tilskudd til vertskommuner for statlige mottak for asylsøkere eller post 70 Økonomiske ytelser til beboere i asylmottak.

IX

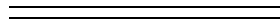
EFFEKT-programmet

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2011 kan pådra staten forpliktelser utover budsjettåret for å gjennomføre investeringsprosjektet som er omtalt i Prop 1 S (2010-2011) under kap. 490 Utlendingsdirektoratet, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, EFFEKT-programmet, innenfor en kostnadsramme for gjenstående del av programmet per 30. april 2010 på 335 mill. kroner.

X

Stortingets rettferdsvederlagsordning

Stortingets utvalg for rettferdsvederlag får fullmakt til å tilstå rettferdsvederlag av statskassen med inntil 250 000 kroner for hver enkelt søknad, dog slik at grensen er 500 000 kroner for HIV-ofre og 300 000 kroner for tidligere barn i barnehjem, offentlige fosterhjem og spesialskoler. Søknader der utvalget anbefaler å innvilge erstatning som er høyere enn de nevnte beløp, fremmes for Stortinget til avgjørelse. Det samme gjelder søknader som etter utvalgets vurdering reiser spørsmål av særlig prinsipiell art.

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 22 24 20 00

Opplysninger om abonnement, løssalg og
pris får man hos:
Fagbokforlaget
Postboks 6050, Postterminalen
5892 Bergen
E-post: offpub@fagbokforlaget.no
Telefon: 55 38 66 00
Faks: 55 38 66 01
www.fagbokforlaget.no/offpub

Publikasjonen er også tilgjengelig på
www.regjeringen.no

Trykk: Lobo Media AS 10/2010

